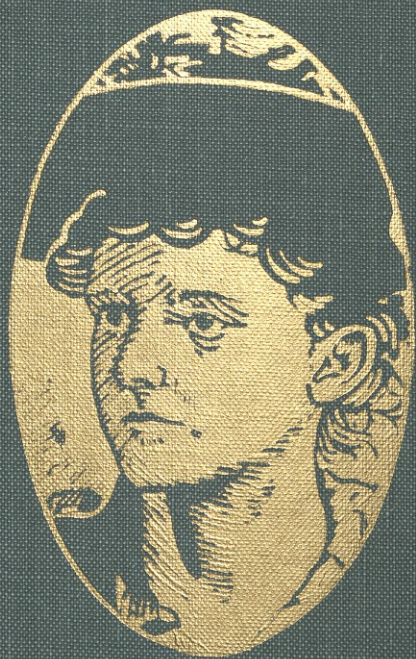

Augusts Deglavs

ZELTENĪTE

Romāns

Augusts Deglavs romānā *Zeltenīte* teicami notēlo sadzīves problēmas pēdējās gadsimtu maiņas laikā Rīgā. Šeit rakstnieks pievērsies galvenokārt „mazā cilvēka” personīgajai un sabiedriskajai dzīvei; romāna centrā nostādīta priekšpilsētas šuvēja Zeltenīte ar tās pašreizējo mīlestību uz stalto, bet vieglprātīgo fabrikas puisi Sašu. Šo divu dzīves sarežģījumiem apkārt austeras laikmetam raksturīgas parādības: no vienas puses materiālais trūkums un garīgais tukšums strādnieku un sīkpilsoņu vidū, no otras — dīgstošā tautas un šķiras apziņa un vēlēšanās izrauties uz augšu, pielīdzināties „augstākajām kārtām”.

Rakstnieks reālistiski notēlojis kā šo ļaužu darba un ģimenes dzīvi, tā arī dažādu svētku un svinību norises ar to īpatnībām.

(Turpinājums uz pēdējā vāka)

ZELTENĪTE

90-3
L 816

L
810p

AUGUSTS DEGLAVS

ZELTENĪTE

ROMĀNS

1968

TILTA APGĀDS

1908

AUGUSTS DEGLAVS

ZELTĒNĪTE

ROMĀNS

LATVIJAS VALSTS
BIBLIOTĒKA

~~90-19.099~~

0304029110

1908

TĪTA ARĀDĀS

1.

Ārrīgas bedrainajā sāņu ielā, kuŗu apdzīvo žīdi un strādnieki, šodien savāds gaiss. Jauks vasaras rīts, tā ap azaida laiku, saule aizslīdējusi aiz maza mākonīša, un pa visu apkārtni tik jauka, kairinoša cepeša smarža! Tur pie zemā vajējā loga divi žīdu kurpnieka puikas atlaiž rokas mierā, labu laiku nesīt un nedur, bet piesarkuši kāri ieelpo šo kairinošo gaisu. Šai mājelei turpat blakus atrodas bārddziņa darbnīca, — izkārtne pie loga, uz kuŗas zīmēts kāds vīrs ar baltām acīm un pārmērīgi saziepētu bārdu, — turp strādnieku ļaudis steidzas, likt noskūt bārdas vai apcirpt matus. Bet te viens otrs deguns, sajuzdams jauko, kairinošo smaržu, paceļas augstāk un daudz ļaužu, pārsteigti par šo ārkārtīgo parādību, paliek uz ielas stāvam. Baznīcas pulksteņi iekšpilsētā un tepat no tuvējām baznīcām zvana vienā zvanišanā, šodien svētdiena, — bet tas vēl neko nenozīmē un neizskaidro; zvani zvana ikkatru svētdienu tik svinīgi, tomēr no tāda jauka, smaržojoša gaisa nav ne vēsts.

Ikviens sajūt ko ārkārtīgu, ko neparastu, ko sevišķu. It labi zināms, ka te tuvienes dzērienu pārdotavā nav maizes mātes, tur nav redzētas siltas desīnas vai cepeši, un citādi te ļaudis apkaimē viens otru it labi pazīst un pārzina, ko katrs iespēj un ko katrs sev var priekšā ceļt. Žīdi gaļu redz tikai pa Miķeļiem un Lieldienām, tie cauru gadu iztiek no siļķes, ķiplokiem un sīpoliem, strādnieku ļaudis no reņģēm, tauku mai-

zes, — te šini ielā ēd gan daudz rutkus un skābus gurķus, bet gaļa, jā — tā tikai retiem svētdienas virā. Un tagad tur no kaimiņu sētas plūst smaržojoša cepeša smarža vilņiem, tur vajag būt kādam ārkārtīgam notikumam šodien, — laimīgi ļaudis!

Uz ielas kļuva arvien dzīvāk, varēja dzirdēt, ka sētās visur mazgājas un pucējas un ļaudis pie bārdzīņa nāca un gāja. Kuņi iznāca no turienes atpakaļ uz ielas, tos nemaz vairs nevarēja pazīt. Mati sasukāti taisnu celiņu, ūsas saskrullētas stīvas un vaigs, kur vien bārdzīņa nazis ķēris, glums kā spogulis. Tas ir balts nopūderēts un atšķīrās spilgti no pārējiem, saulē nodegušiem ģimja pantiem, tomēr viss grozījies jau uz labo, daiļo pusi. Tā ir cita seja un citas acis, kas lūkojas brīvāk un apzinīgāk, jo šodien jau ir svētdiena, šodien katrs par sevi pats kungs. Un kas viņu pazīs vēlāk, kad tas būs apvilcis savas svētdienas drēbes un apģērbies kā pienākas — jo šodien ir tā diena, kurā ikviens pēc nedēļas grūtā darba bauda cilvēka dzīvi. Te kāds pulciņš, sastājis uz ielas, pārrunā, ko šodien iesākt. Vecākie vīri domā aiziet uz biedrību, samaksāt nodokļus vai apciemot kādu labu paziņu citā gubernā. Aiznesīs līdzī kādu pusstopu, sadziersies pa draugam un izzinās, kā iet pa viņu pusi! Jaunajiem turpretim jau zināmas savas skuķes, ar kurām aizies uz „dejas” grīdu izdancoties, tikai vēl nav labi norunāts, pie kādas biedrības izrīkojuma piedalīties. Atšķetinās jautras valodas, kairinošā cepeša smarža griež arī vērību uz sevi un katrs vēlētos dabūt skaidrību par noslēpumu kaimiņu sētā.

Te iznāk pa vārtiem kāds jauneklis zilu kreklu un raibu pārļu jostu. Tas ir Saša, malacis puika, — kuņš

gan to šajā ielā nepazīst?! Ar vienu roku pacēlis melno platmali, ar otru noglaudījis melnos, kuplos matus, viņš sniedz saviem pazīstamiem roku un ar viņiem ap-sveicinās. Viņam ir jāiet pie bārddziņa, viņš pabrauka savas ūsas un allaž aprauga vaigu, uz kuŗa sazēluši mazi rugāji, un no viņa brūnajām acīm var it labi nolasīt viņa nolūku.

— Saša, kas tad jūsu ģerevinā (Ģerevina — sādža, sēta) — kāzas vai kristības?

— Kāzas, brūder, — šodien tik dzīve! — Saša bram-manīgi atbild un sirsnīgi nosmejas; viņa zobi balti un veseli.

Zīnkārīgie ar to vēl nav apmierināti, viņi grib zināt vairāk.

— Kam tad? Vai Zeltenītei? — kāds iejautājas.

Saša viņu smiedams uzlūkoja.

— Ko tu rēķini, kā tad, — viņš ātri attrauca, — šai vecajai jumpravai šodien kāzas!

Šāds jautājums viņam gan laikam izlikās pārāk jo-cīgs, viņš smējās arvien skaļāk un skaļāk, beidzot pil-nā kaklā, un locījās tīri aiz smiekliem. Vīrs it labi no-prata, ka bija negudri jautājis un aizkarts ieteicās:

— Nu, es jau tikai tāpat jautāju. Kas tad pie jums precas?

Saša bija diezgan smējies, viņš tagad nopietni sacīja:

— Ješkus ņem pie sevis savu Kristīnu, šodien rauj to pie mācītāja.

Tagad patiešām pārsteigums un brīnīšanās!

— Tas gājis ātri! Necik sen vēl Ješka no viņas nekā negribēja zināt, viņi prāvojās bērna uztura dēļ, bet tā kā Ješka nevarēja noliegt, ka bērns viņa, tad tiesa nosprieda viņam maksāt priekš bērna mēneša naudu.

Nu ja, tā jau arī labāk, Ješka dara itin prātīgi... Vai tad nu tās peļņas ir tik lielas, ka ikkatru mēnesi var maksāt tādas naudas. Pašam arī vajag dzīvot, un kad visi pa vienai vietai, tad iztiek no tās bērna naudas visi. Un precētu viņš citu, varbūt vēl nedabūtu ir vienas vērtes, — paša bērns. Ješka prātīgs zellis!...

Tas tika arī jaunpienākušiem paziņots.

— Tā jau es domāju, — kāds jauns sārtvaidzis puisis sīta Sašam sauļā. — Jerliņu Ieva jau šorīt agri matus iekrūzozusi. Vedinājos, lai nāk man šodien līdz uz Altonavu, — šai esot citur iziešana. Gribēju zināt kur, šī degunu uzmetusi: neesot mana darīšana... Vadzi, zelli, kad tik tu viņu man nenozvejo, to bālo grēfēni?!

Zināms, ka tas bija tikai pa jokam domāts. Saša paraustīja plecus un parādīja smiedamies, ka viņš to var ap pirkstu tīt.

— Dūšīgs zellis, — citi par viņu nopriecājās, — tās meitas kā negudras viņā iekodušās.

Tad viņa draugs vedināja visus tuvākajā viņūzī uz kādu čarku. Ko tā uz ielas stāvēs!? Vakar viņš bija tur papravījis savu „stenku” (Stenka — parāds; stenkū papravīt — parādu samaksāt) un varēja tagad dabūt uz jaunu.

Citi aizbildinājās ar nevaļu, tiem jāsteidzoties uz mājām, citi apņēmās iet līdz ar viņu, to starpā arī Saša. Viņūža komijs jau stāvēja vaļējās durvīs un smaidīja; te kāda sieva, kur gadījusi, kur ne, viņiem aiz muguras iesaucās:

— Saša, nu tik nu! Zini, kas šodien tev stāv priekšā, notērē tik savu kapeiku, un kāzinieki būs drīz klāt, tu nebūsi vēl ne apgērbies. Izdzersies jau šodien diezgan!

Saša dusmīgi sarauca pieri un uz citiem norūca:

— Māsa! Klab kā tāda klabikla.

Viņa pienāca klātāk un rādīja viņam divas tūtas savā priekšautā.

— Biju bodē, nopirku vēl cukuru un sinepes. Tās jāietaisa. Tā kā tik, brālīt, ej tūlīt pie bārdziņa un steidzies drīz mājās. Nesāc plencēties tik agri no paša rīta, zini, ka jādodas uz Dieva namu un tu Ješkam esi tas tuvākais.

— Ej, tik dari, kas tava darīšana, ko tu bēdā par mani, — Saša saīdzis attrauca. — Vai tu stāsies manā vietā?

— Jā, jā, kad tu sāksi taisīt dūšu, tad tik drīz mājās nepārnāksi, — viņa tiepās, noslaucīdama ar savas katūna jakas piedurkni nosvīdušo vaigu.

— Māmiņ, ko nu bēdā, ej tik uz mājām, mēs vairāk nemetīsim kā vienu kraukšķīti, un tas svētdienas dienā! — Sašas draugs, viņu apķēris, mierināja. — Tas jau nebūs ilgi, gan jau Saša pāries.

— Jā, jā, Andrej, tu tik esi tas aizrunātājs, — viņa attrauca, — bet es Sašu pazīstu itin labi. Tagad viņam nauda kabatā, tagad pie viena kraukšķa vien nepaliks. Un kad brandvīns galvā, tad prāts vējā!

Saša pagriezās sāpus, viņam māsas klātiene bija nepatīkama, bet Andrejs gan mācēja ar tādām padzīvojušām sievām iztikt.

— Nāc līdzī, iedzer vienu šelķīnu, — viņš aicināja.

— Trakais! — sieva izbijusies uzsita viņam pa muguru. — Mans vīrs jau mani nosīstu, kad es spertu savu kāju pār kroga sliksni! — Viņa paskatījās visapkārt, kā rādījās, viņa piesolījums nebija palicis pie viņas bez iespaida. — Esmu visu rītu kājās, — viņa,

no jauna sviedrus slaucīdama, sacīja, — kad gribi, iznes man ārā.

Komijs stāvēja durvīs, Andrejam „stenka klausīja”, viņam vajadzēja tikai pamest ar roku un ķirsīs uz „tējbretes” bija laukā.

— Dzer, mammel, — Andrejs sacīja, — tu jau tāpat man labu, bagātu brūti ieprecināsi. — Citi devās krogā.

— Hm, — viņa iesaucās, — atnāc tikai kādu dienu pie manis, par to lietu mēs pārrunāsim. Es gan zinu, kurai no mūs' meitām kas ir, un kurai nav vairāk kā mugurā un vēderā. — Viņa smaidīja, tencināja, dzēra, un glāze bija tukša. — Atnāc kādu dienu pie manis, — viņa vēl piebilda, nolikdama atpakaļ glāzi.

Andrejs apsolījās. Tagad viņa redzēja, ka Saša jau bija krogā.

— Vai, nu man jāiet, — viņa atjēdzās, — tā kā tikai, brālīt, piesaki Sašam, lai viņš ilgi nekavējas. Viņš pats pirmais brūtgāna brālis.

Andrejs arī to apsolījās, un viņa iesteidzās pa vārtiem sētā.

— Vai, — viņa pie sevis sacīja, — esmu palikusi tik ilgi projām, ko nu mans vīrs telks un ka tik nu kāzu cepetis nebūtu piededzis! — Pusteciņus, pusteciņus viņa skrēja uz sētas dibenu. Sēta nebija nekas cits kā šaurs bruģītis, tā ka tur tikko varēja ar ratiem iebraukt, bet toties tā bija stipri apdzīvota. Ērbēģis pie ērbēģa, caurums pie cauruma, tikai šaura ieliņa pa vidu un žīdu kurpnieki un skārdnieki sita un kūla tik dūšīgi, ka pārtrauca gandrīz baznīcas zvanus. Viņa beidzot elsdama un pūzdama sasniedza sava dzīvokļa durvis. Te dibena sētā jau iztaisīja mazu laukumīņu, kurš vairs nebija akmeņiem bruģēts un vietvietām ap-

audzis ar virzu un mauru. Kur nebija sacelti malkas šķūņi, tur šo parādes laukumu iežogoja veca, stipri satrūdējusi dēļu sēta un aiz tās bija redzami prāvi kartupeļu dārzi ar ne visai spēcīgiem, bāliem lakstiem.

Tiklīdz viņa iesteidzās virtuvē, jau deguns sajuta tā kā sviluma smaku. Viņa izrāva cepeša pannu no krāsns, saņēmusi rokas priekšauta stūrī — un aplēja gardumu ar aukstu ūdeni.

— Vēl mazu acumirkli, un tas būtu bojā, — viņa pie sevis nodudināja. Turpat virtuvē bija liela gulta, pilna bērnu, cits par citu mazāks, tie, saoduši neparasto gaisu, cēlās sēdus un sauca:

— Memme, memme!

— Kuš, bērniņi, kuš, — māte rīkodamās atsauca, — guliet vien, — vēl jums par agru! — Tajā pašā laikā pavērās istabas durvis un tajās parādījās pats tēvs, liels vīrs sarkanu bārdu un sarkanu vilnainu kreklu, vaļēju rikli un noķepušām manšestra biksēm. Ieplētis muti „verstī platu”, viņš durvīs stāipījās un žāvājās; lielākie bērni nedrīkstēja vairs ne vārdiņa pikstēt, tikai pats mazākais pusraudus čikstēja:

— Memme, pepes, memme!

Māte jau arī labprāt būtu kādu kumosu atgriezusi un viņam iedevusi, bet tēvs bargi uzkliedza:

— Neņaukšķi! Kad ņemšu siksnu, tad drāzīšu, ka lai lupatas lec gaisā! Kverpji!

Viņš lūkojās uz saviem bērniem tādu briesmīgu vaigu, it kā viņš tos gribētu apēst un viņa roka arī patiesībā ķērās pie vēdera siksnas. Acumirkli tie visi zem apsega puzuduši un klusi kā pelītes. Tāpat arī sieva nesacīja ne vārdiņa un rīkojās gar savu pannu, bet varēja redzēt, ka viņai sirds no bailēm nospiesta.

Vīrs reizū reizēm ļaunām acīm uz viņas paskatījās.

— Kas ir, vai ūdeni dosi ko mazgāties — un kas būs ar pātariem?! — viņš tai beidzot skarbi uzsauca.

Sieva atstāja visu un padeva viņam steidzīgi prasīto ūdeni. Kamēr viņš savas rokas piedurknē atlocīja, viņa, cik padevīgi un saldi varēdama, sacīja:

— Cauru rītu esmu uz vienām kājām, bet arī visu rītu pie Dieva vārda vien domāju, pie Dieva vārda vien... Ko lai dara, lūdz Dievu un strādā!

— Ko tad tu nopindzelējies kā tāda pindzele?! — viņš „grimīgi” turpināja. — Apkop labāk savu dzīvi un neuzņemies tādus liekus krāmus! Nu — vienreiz es tevi ņemšu vēl krietni cauri izmizot, — varbūt, ka tevi iztaisīšu par cilvēku!

— Āre, āre, rāzmanis, — viņa mīksti un pārmetoši attrauca un vēl mīļi smaidīja, — vai tad Ješka mums kāds svešinieks? Vairāk nekā gadu dzīvojis pie mums kortelī, viņam cita nav, kam viņš varētu savu labumu uzticēt. Ja es nebūtu uzņēmusies, kas tad viņam tās kāzas būtu izrikojis!

— Nevāries, ka nedabū pa muti! — viņš tai uzblāva. — Kas būtu kāzas izrikojis, — vai redzēji? Nevajag, — lai pūst! Nu tik taisies, ka vari tikt pie pātariem... paraduši bez Dieva vārda dzīvot kā lopīni!

Viņa piesarkusi paturēja arī to vainu uz sevi. Bet kad viņš sāka sprauslodamies mazgāties, tad arī tai tagad bija izdevība kādu vārdu iebilst.

— Vīriņ mīļais, — viņai nāca tikpat kā medus pār lūpām, — šodien ar tiem pātariem jau laikam nekas nebūs! Kas tad lai tos skaita?... Saša vēl pie balbiera un Ješka pie savas brūtes jaunajā kortelī, man ar' vēl tikdaudz darba, — lai paliek, vīriņ mīļais, uz citu

reizi! Man jāiet vēl pie Zeltenītes jaunkundzes pēc traukiem un jāskatās vai Kristīnes mazais nav uzcēlies. Kad gribi brokasti, tad atgriez no cepeša kādu gabaliņu, un še ir skapja atslēga, — viņa nolika to uz galda, — tur ir dzeltenā maize un ja tu gribi vēdera drapes, — tu jau šnabi nedzer... tad tur stūrī es uzlēju vienu pusstopu uz savām zālēm! Tikai uzskaties, ka bērni nepieiet klāt un nesāk ķizināties — es iešu!

Šādi apsolījumi gan nepalika uz cietā vīra bez iespaida, bet tomēr viņš pacēla no vannīņas galvu un nosauca tai pakal:

— Nu paliec tu man tikai ilgi! Tad iešu tev pakal ar siksnu un gāzīšu pa dibenu cik uziet!

— Tad ir nedienas ar to vīru, — viņa zem sevis pasmaidīja un iegāja pa balti noberztām ļovenēm, kuras bija ar baltām smiltīm nokaisītas un stipri atšķīrās no žīdu durvju priekšām, Zeltenītes virtuvē un dzīvoklī. Arī otrā pusē te loga priekšā bija kāda puķu dobe un sols, kur apsēsties, tālāk tāpat kā citur visur, vienmūļgais kartupeļu lauks, aiz tā vecas, sakritušas butkas.

Istabas durvis bija vajā un pati iemītniece, apņēmusi pelēku vilnaini ap pleciem, sēdēja pie galda un skatījās kādā grāmatā. Tā bija Pūcišu Ģederta sapņu grāmata, kurā viņa bija tā nogrimusi, ka ienācēju nemaz nemanīja. Sieva ar lielāko labpatikšanu aplūkoja gan spožos virtuves traukus un rikus, gan glīto, gaiši tapsēto istabiņu. Te bija daudz skaistāk, nekā pie citiem ļaudīm. Logs skaidrs un spožs, tam priekšā balti muslīna priekškari un uz bēģeles dažī puķu podi. Pulierēts skapis un kumode, stūrī šujammašīna ar baltu drēbi pārklāta, tāpat pulierētais galdiņš un kumode pārklāta tamborētām, robainām segām. Seši Vīnes krēs-

li, kur apsēsties, un kas par skaistu melnu koka pulksteni pie sienas, kas par greznu „furnierētu” kastīti zem kumodes spoguļa un kas par skaistu lampu ar puķainu kupolu! Un tad vēl tikdaudz bildes zeltītos rāmjos pie sienām! Viņa paskatījās sāņus aiz puķainajiem gultas priekškariem, kur mazais, gaišais sprogmatīšs spilvenos saldi snauda. „Cik viņa laba,” sieva nodomāja, „viņa pieņem cita bērnu un gulda savās drānās. Pašai brūtei nav laika ar viņu nodoties un man bērnu pašai pilna istaba.”

Viņu pamanījusi, dzīvokļa iemītniece pārsteigta iesaucās:

— Misīņa kundze! — Viņa nolika grāmatu un piecēlās kājās. Augums stalts, acis spridzīgas, uz pirmo acu uzmetienu viņu varēja noturēt par astoņpadsmit gadus vecu skuķēnu. Bet ieskatoties viņas vaigā tuvāk, tas liecināja, ka viņa gados, stipri gados, un pie tam vēl baku rētaina.

— Skatījāties sapņu grāmatā? — Misene, lūkodamās uz sarkano vāku, zinārkārigi jautāja.

— Jā; sapņoju pagājušo nakti tādu ērmtu sapni, — viņa tā kā pieķerta nosarka. — Apskatījos grāmatā, nav nekas labs.

— Ahā! — Misene dedzīgi iesaucās, — ko tad laba sapņojāt?

— Te kartupeļu dārzā bija skaisti ķiršu koki, no vienas vietas, — Zeltenīte nodūra acis, — pilni skaistām brūnām ogām... no vienas vietas. Es uzkāpu vienā ķezberē, pašā galotnē un plūcu, ka plūcu tās ogas, te paskatos uz zemi — manas izbailes! Liels vilks spīdīgām acīm un izkāris mēli stāv apakšā pie koka —

ne, — viņa sērīgi pasmaidīja, — ķiršus plūkt nav nekas labs!

— Nieki, nieki, jaunkundzīt! — sieva gudri attrauca. — Kad no pazarēm plūc ķiršus, tad tās ir bēdas, to es zinu, kad man pērn nomira mazais, tad es pirms tam katru nakti plūcu ķiršus un tās ogas bija zemu, zemu, bet galotnē ja jūs esat plūkusi, tad tas ir labi! Un vilks, — spīdīgām acīm, — tas ir brūtgāns, — kad viņš bija izkāris mēli, tad viņš jūs nokamps tikpat kā ķiršu ogu!

Zeltenītes acis iemirdzējās, viņas krūtis sāka smagāk cilāties un viņa nokaunējusies atbildēja:

— Ak nu, nepjāpājiet jau niekus, man nav neviena brūtgāna!

— Kas nav, tas jau vēl var būt, — sieva skaldīja tālāk un lūkojās smaidīdama visapkārt. — Jums viss, kas pie dzīves vajadzīgs, no lielākā līdz mazākam — jums katru brīdi var brūtgāns gadīties. Redziet, ka tādi cilvēki precas, kam nav ne godīga cisu maisa.

— Jūs domājat Kristīni un Ješku, — Zeltenīte iebilda, — jā, bet kā tas nāk, ka precēti vīri ar sievām un bērniem daudz labāk tiek cauri, nekā neprecēti puīši? Un dažreiz tie pelna vēl mazāk.

— Ak, jaunkundzīt, kas tur nu ir par lielu labumu no tās preces, — sieva uzreiz iesāka citu valodu un smagi nopūtās. — Pie tā prāta, kas man tagad, es labāk desmitreiz dzīvotu par vecu meitu. Kad tāda saime bērnu, tad ir gan ko domāt, ka visiem pilni vēderi un kad vēl būtu tāds lēnāks vīrs! Manējais jau negants kā ērzelis. Tikai pa dienām, kamēr viņš pie darba, esmu drusku brīvāka un varu ar citām sievām kā-

du vārdu parunāties. Bet vakaros un svētdienās! Tiklīdz viņš tikai pār sliexsni, tad man jau vajag trīcēt!

No Zeltenītes vaiga varēja nomanīt, ka viņa nebija ar Miseni vienis prātis, bet nekā nesamanīja pretī ie-
bilst. Tā trauca tālāk:

— Es saku, tie cilvēki jau tīri negudri uz to precī, — redzēs, nu redzēs, kā viņi tālāk dzīvos. Ješkam jau nav ne godīga krekla mugurā un Kristīnei jau arī tik tā viena kleitīte! Uz kāzām viss „sabūts” un salienēts, lai tik nu spēj vēlāk parādus vien maksāt!

— Jā, kādēļ tad viņi tik lielas kāzas rīko? — Zelte-
nīte ieminējās tādā balsī, it kā viņa tomēr gribētu šo „precī” aizstāvēt.

— To jau arī es saku, — sieva viņai sparīgi piekrita, — aizgājuši divi vien pie mācītāja un darīts. Viņi no tam ne dzirdēt! Viņam draugi, viņai draudzenes, visi nosolījušies būt uz viņu kāzām, — vēl beidzamo reizi visi kopā priecīgi padzīvošoties!... Kad man alus un šnabis, tad man kāzas jau tikpat kā sarīkotas, un to viņš dabūjis uz stenku no sava drauga vīnūžnieka. Viņš pie tā gadiem esot dzēris un tērējis, tas esot viņa draugs un arī pats būšot kāzās. Dzēriena jau nu būtu papildnam, ka tik tā ēdiena pietiktu. Kas tas ir viens cepetītis priekš tikdaudz ļaužu, — bet viņš māk pateikt: ietaisi tik labi pareizi silķes, ko uzkost pie šnabja, un kad vēl vajadzēs, pārnesīs no bod's sieru un desas. Dzeltenās maizes pacepu vienu požu — un paldies jums simtkārt par to kafijas mārciņu. Bet lūgtu nu vēl aizdot mums jūsu kafijas mašīnu, karotes, šķīvjus, nažus un dakšiņas. Jūs taču mums izlīdzēsīt?

Zeltenīte pamāja ar galvu, viņa bija ar mieru visu dot. Viņa sērīgi pasmaidīja, ka viss viegli sarīkojams,

ka viss it viegli dabūjams, kad tikai brūtgāns?! Ja brūtgāns, — arī viņa bija vilku sapnī redzējusi, bet vai šis sapnis kad piepildīsies patiesībā? Viņai gan savā reizē bija brūtgāni bijuši un reiz jau netrūka nekas no kāzām, bet galā viss izjuka un tagad viņai nebija zināms neviens. Bet vienu viņa mīlēja, ar baigām cerībām sirdī mīlēja, un vai šī sieva zināja, ko viņa līdz ārprātam mīlēja?! Ar savādu mirdzumu viņas acis raudzījās, kur aiz priekškara mazais zeltmatis saldā miegā gulēja un kauču arī tas reizēm bija ļoti nopunķojies, viņa tomēr viņa dēļ apskauda laimīgo māti, kurā tikai šī mazā dēļ vien dabūja precēties! Ješka, nespēdams priekš sava bērna izmaksāt piespriesto mēneša naudu, bija spiests ar viņa māti saistīties rožu vijās uz visu mūžu, — viņai iedūrās tikpat kā nazis sirdī, arī viņa būtu varējusi šādos laimīgos apstākļos iekļūt, bet viņa bija tiem ar visu sparū pretojies un tādēļ viņu nosauca par lepnu, par augstprātīgu. Ar godu viņa centās sasniegt miršu kroni, bet aiztecēja gadiņš pēc gadiņa, viņa vēl nenesa sievas vārdu, nebija vēl tikusi zem nosapņotās aubes un cerības reiz pie tās tikt arvien vājākas un vājākas...

Sieva arī panācās gultai tuvāk un domādama, ka viņa bērna nevar ne atskatīties, smaidīdama piebilda:

— Kas viņš par gudrinieku; vakar izkaņ mēli un saka mātei: ģe, ģe! Bet jau pavisam palaists un novārdzis. Nesīšu nu viņu pie Kristīnes, lai tā, kad tas uzmostas, pati par viņu zina, jūs jau ilgāk nevaram apgrūtināt, jums pašai jāšāk gērbties, ka, tiklīdz brūtgāna brālis nāk, esat gatava. Jums būs Saša. Jūs taču neatteiksities?

Zeltenīte lēni satrūkās. Platām acīm viņa uzlūkoja

Misēni un viņai visi ausu gali sārtojās. — Saša!? — viņa iesaucās, it kā negribēdama savām ausīm ticēt.

— Jā, — Misēne smaidīdama atbildēja, — jūs abi esat „pasīgs” pāris!

— Jā, jā mīļā Mišīna kundze, bet vai tad Saša... — viņa uztraukta iebilda. — Tā cimdū šuvēja, bālā grēfene man vakar sacīja, ka viņa tikai ar to norunu nākot par brūtes māsu, ja Saša viņas brūtgāna brālis. Esot jau priekš viņa apgādājusi cimdus!

— Jerliņu Ieva? — Mišīna kundze spītīgi iesmējās. — Ko tā! Viņa gan Sašam kaklā vien kaņas, bet man no viņas nav ne tik daudz kā degunu noslaucīt! Kad vēl bērniem kādreiz „kumpektes” atnestu. Man jums simtkārt jāpateicas par to skaisto katūna gabalu, tur man no tā iznāks priekš mazās Mildas brunciši. E, kā Jerliņu Ievai gan patīktu braukt pie Sašas ekipāžā, bet man nepatīk vis, ka, lūk, tāda govš sēž viņam blakus. Ja jūs, — tā ir cita lieta! Brūtes pāris jau gribējis braukt ar divzirgu fūrmani, — viņa vēl noslēpumaini piebilda, — neiznākot ar to naudu tā, teic, mācītājam arī jādo dot savi rubļi trīs, lai tik daudz nebaņoties. Bet Saša tam pretim: „Tas neiet, Ješka, es pielieku tos trīs rubļus no savas puses, bet ar ekipāžu mums vajag braukt!” Saša jums kanti nepalaidīs. Vai viņš jums nepatīk, mans brālis?

— Saša, ak jā, — viņa aizkustināta stostījās, — viņam ir divrindu harmonikas skaistām balsīm, — un jūs esat tik laba, Mišīna kundze, — viņa krita tai ap kaklu.

Kādu brīdi viņas abas tā sajuta saldu prieku savās sirdīs. Zeldenītes sirds pukstēja priekš skaistā brūtgāna brāļa, kuŗu viņa slepenībā jau sen, sen mīlēja, un Misēne iedomājās, kaut šī pārtikusī sieviete būtu reiz

Sašas sieva. Tad viņas bērniem būtu laba krustmāte un arī viņai pašai šis un tas atkristu.

„Bālā grēfene jau tagad man lāgā negriež ceļu, kur nu vēl, kad tā būtu ar Sašu apprecējusies, tā nabadze,” viņa nodomāja.

— Taisaities un purinaities tik, jaunkundze, — viņa beidzot atraisījās no pietvikušās Zeltenītes. — Ka Saša jūsu brūtgāna brālis, par to ļaujiet gādāt man! Traukiem atnākšu vēlāk pakaļ, tagad nesīšu bērnu pie Kristīnes!

It kā vaļējām acīm sapņodama, Zeltenīte noskatījās, kā Misene paņēma bērnu ar visu segu uz savām rokām un pazuda ar viņu aiz durvīm. Tad viņa atradās viena istabā, — laimīgām jūtām sirdī!

Žigli viņa atslēdza savu pulierēto skapi, durvis nokrakšķēja, salda odieņa un patīkama sveķu smarža plūda istabiņā. Tur drānu bija Dieva svētība, viņai jau nebija jābadinās tā kā dažai labai, ko mugurā vilkt, pašā priekšā bija uzkārtā gaiši dzeltena ripsa kleita maigām svītrām, nule kā pagatavota. Saldā smarža viņu priekos vēl vairāk apreibināja. Tad Saša patiesi, bez viņa ziņas jau māsa nepiesolītu tai viņu tik droši par brūtgāna brāli! Viņa patiešām tam nebija vienaldzīga, kārtis nebija melojušas, ak, viņa jau daudz par to bija sapņojusi! Viņa to jau sen bija uz kārtīm izziļējusi, bet kad saka, ka kārtis ir tikai blēņas un māņi vien, tad viņa savās cerībās uz šo skaisto, brašo jaunekli bija ļoti šaubījusies. Viņš taču bija par visiem apkārtnes puisiem tas pirmais un pārākais un viņu visi dēvēja par vecu meitu, spriedelēja, ka viņa vairs nekad neapprecēšoties! Bet tagad visi paskatīsies un atplētīs acis, viņa jutās pašos mūža labākajos gados...

Viņa palūkojās spogulī, savilka savas korsetes saites ciešāk, vēl ciešāk, it kā no tām vien atkarātos Sašu iemantot un viņu aplaimot. Viņa palūkojās atkal spogulī un savilka savas matu sprodziņas vairāk uz pieres. Viņš jau arī vēl viņu tikai pavirši pazina, viņam arī bija noslēpums, cik karsti viņas sirds te krūtīs priekš viņa pukstēja, ka viņai cita mērķa vairs pasaulē nav, kā vien viņu aplaimot. Un kad nu šis noslēpums atklāsies, vai viņš to nesaprastu, vai viņa sirds varētu būt no akmens? Un šodien viņa spēra savā laimē pirmo soli, nāca viņa tuvumā, tapa viņa „brūtes māsa”!

Kad viņa bija pilnīgi apgērbusies, kad viņa pati atzina, ka dzeltenā kleita viņu padara vismaz divdesmit gadus jaunāku, tad — pie izgrieztā kakla rišas no viņas krūšu spēka glezni cilājās. — Tagad viņa sev uzticējās un bija ar sevi mierā. Kad tikai vēl nebūtu bijušas uz viņas vaiga tās nejaukās baku rētas! Jau tagad tās sārti ziedēja, bet tad viņa katrā ziņā būtu bijusi divdesmit gadus veca meitene.

Bet bija jau arī šī greznošanās aizņēmusi laiku, to viņa nemaz nemanīja. Pulkstenis bija jau divreiz sitis, un Mišņa kundze, viņai nemanot, sen no virtuves paņēmusi traukus, tagad atkal ieradās. Tā viņa ar labpatikšanu no galvas līdz kājām uzlūkoja un lūdza uz kafiju. Viņai kafijas dzeršana nebija ne prātā, vēl arvien tai bija pie sava apgērba kas jāzagroza, vēl arvien spogulī jāpalūkojas, te nedrīkstēja būt ne mazākās kļūdiņas. Jo viņa bija vilku sapnī redzējusi un varēja jau daudz maz noprast, kuņš tas vilks bija!

Beidzot taču bija jāiet ārā pie citiem kāzu viesiem, jo laiks jau bija tuvu uz baznīcu braukt. Saule jau bija sen pāri pār visiem jumtiem, bet jau nemaz neiz-

skatījās pēc svētdienas, jo žīdu amatnieki sita un kala, priekš saviem bērniem maizi pelnīdami. Tie netiros, noskrandājušos kostīmos ik dienas dzīvoja pa sētu un trokšņoja. Tikai dībens stūrī, kur ap klātu galdīņu bija sapulcējušies kāzu viesi, brūtgāna brāļi un brūtes māsas, izskatījās drusku svinīgāk. Viņas kafijas mašīna kūpēja turpat pie sētas, meitas un sievas dzēra kafiju un jauneklī pa šnabim un uzkoda pa kumosam silķes. No cepeša vēl tagad nedabūja neviens, tas vēlāk priekš maltītes, tā Misene bija stingri nosacījusi.

Zeltenītei gan bija acis Sašu ieraudzīt. Viņa vaigs bija balts un gluds, melnās ūsiņas smuki uzskrullētas un zem melnās platmales, tāpat kā viņai, nokārās divas sprogas labi pazemu uz pieres, un tas viņai ļoti labi patika. Viņš bija licis uz kāzām pagatavot gluži jaunu uzvalku un jau no tālienes varēja redzēt, ka viņa apkaklīte un kaklasaite bija tik balti, cēli un gludi, kā tikko no bod's ņemti. Pats brūtgāns Ješka bija arī prāvs vīrietis dzelteniem matiem un dzeltenu bārdiņu, bet Saša bija daudz pārāks par viņu.

Bet tad viņa lēni iedrebējās, viņas sāncense Jerliņu Ieva arī turpat stāvēja. Viņa kautrējās turp noiet, jo juta, ka ar tās sacenzdamās, viņa tai nodarīja lielu pārestību. Te daži no viesiem iesaucās „urā, urā” un lūkojās uz vārtiem, arī citi viņiem piebalsoja un skuķes plaukšķināja rokām. Pa vārtiem iebrauca divi ekipāžas, mazie žīdēni skrēja jau pa priekšu un lielie, atsvieduši uz kādu laiku darba rīkus, saskrēja, acis ieplētuši un bārdas pacēluši logos. Arī kāzinieki piecēlās un gāja pretim. Kučieri laida pa šauro bruģīti lēnām pa solītīm uz priekšu, rūpīgi uzmanīdami, ka neaizķer kādu jumta stūri, beidzot viņi sasniedza plašā-

ko laukumu, apgrieza zirgus apkārt un tad pieturēja. Brūtgāns un Saša steidzās viņiem pretim, spieda tiem sirsniņi rokas un kad tie bija nokāpuši no bukām, tad visi gāja pie kopīgā šņabja. Zeltenīte mirdzošām acīm uzlūkoja košos pajūgus, kuru glāžu lodziņi saulē lai-stījās. Caur tiem varēja redzēt, ka iekšpuse bija ne mazāk skaista kā ārpuse. Tādos jauka braukšana, viņai iešāvās prātā viņas sapnis un kad viņas goda die-na pienāktu.

Kāda spēcīga roka apkampa viņas kaklu, pirms viņa redzēja baltu cimdu līdz pusstulbam ar robainu galu un, pagriezusies atpakaļ, bālo grēfeni. Tā laikam nekā ļauna neapzinājās, ka viņai tik draudzīgi tuvo-jās, bet Zeltenīte bija tikpat kā ar ūdeni aplieta un gribēja tikt no viņas vajā.

— Kur tu iesi? — Ieva tai jautāja.

— Es, es, — es gribu iet savā puķu dārziņā, — Zeltenīte aizbildinājās.

— Tad labi, iesim abas, un iespraudīsim matos kā-dus ziedīņus, — Ieva sacīja, paņēma viņu zem rokas un ievilka to kartupeļu dārzā.

Turp nonākušas, viņas noplūca kādus ziedīņus un iesprauda sev matos. Zeltenīte nevarēja uz viņu dus-moties, bet runāt ar viņu tā arī negribēja. Paslepus viņa tomēr aplūkoja savu sāncensi. „Ko tad līdz tev tādas sprogas krūzu krūzēm,” viņa pie sevis nicinoši nodomāja, „kad tavi mati ir sarkani... Šī gaišā kleitī-te jau arī tev nav pirmo reizi mugurā... un tev jau krūtis no dabas tādas, ka nevar nekur valdīt, kam nu vēl tās „uzpufēt” augstākas... Un tā saņemt vidu ar saitī un tur piekārt vēdekli... tā jau tīra ampelēša-nās (ampelēšanās — ģeķošanās, rāzēšanās)”. Bet pa-

tiesībā Ieva bija ļoti pievilcīga, zilām acīm, sārtiem vaigiem, veselīga un ar stipriem muskuļiem, ko jau no viņas pilnajiem roku dilbiem varēja nomanīt, meita kā blāķis, vēl pilnīgāku un spēcīgāku stāvu nekā viņa. Viņa gribēja pati sevi apmierināt, par bālo grēfeni tik necienīgi domādama. Īstenībā viņai bija no tās bail.

— Kāds būs tavš brūtgāna brālis? — Ieva viņai jautāja, bet Zeltenīte likās, ka viņa šos vārdus nebūtu dzirdējusi. Bet otra bija tik ļautra, ka gribēja runāt vienā runāšanā.

— Aoh, es braukšu skaistā ekipāžā! Vai tev patīk mans Saša? Cik tu man maksāsi, tad ļaušu arī tev ar viņu dancot. Viņš ir mans ģenerālis.

Zeltenītei saskrēja asinis vaigos, viņa tikko varēja savaldīties.

— Varbūt, ka maksāsi man, lai ļauju tev ar viņu dancot, — viņa diezgan asi atbildēja. — Es jau arī varu braukt ekipāžā un viņš jau arī var būt mans ģenerālis. — Pie tam viņa uzskatīja savu sāncensi izaicinoši un smīnīgi, bet tai nenāca ne prātā, kas viņai krūtīs vārijās, tā uzskatīja to visu par joku. Viņa smējās pilnā kaklā, tad sāka trallināt valsi un grieza Zeltenīti riņķī: tralala la la la! Zeltenīte pretojās, un arī viņa kļuva uzmanīga tepat Misenes dzīvoklī uz diktu čalošanu. Viņas abas palika mierā un klausījās.

— Ej tu pie radiem! — Saša piktā balsī iesaucās. — Hahaha, tu man kārsi kaklā šo veco jumpravu?!

Zeltenīte satrūkās, viņai kļuva ap sirdi tā jocīgi, tā savādi un viņas draudzene no viņas atlecās.

— Veca jumprava, — tagad Misene stingrāk atņēmās, jā, padzīvojusi viņa ir, tas tiesa, bet ko tu domā

par to jauno, tā viņai nevar līdzī iet. Tai meitenei ir padoms; tev viņa jāņem par brūtes māsu, Saša!

— Liecies mierā! — Saša aizkarts iebrēcās un sīta pa galdu ar dūri, ka visa istabiņa nokrakšķēja. — Es viņu negribu, šo veco grezeli, un ja tu domā tā, Ješka, tad es tavās kāzās negribu būt!

Atkal istabiņa notrīcēja, viņš aizsvieda durvis.

— Saša, Saša! — brūtgāns steidzās viņam sētā pakal, — neesi jel bērns!

Zeltenītes krūtis bija kā krampjos nospiestas, viņa nedrīkstēja ne acu pacelt, un bālā grēfene, arī jocīgi sāņus lūkodomās, rāva atkal puķu ziedus no matiem ārā un svieda tos zemē. Pēdīgi viņa no tās aizzagās, ne vārda nesacījusi.

Pēc kāda brīža brūtgāns bija Sašu saķēris un nāca ar to atpakaļ.

— Ko es saku, tam vajag būt, te citam nav nekāda noriktēšana, — viņš lielījās. — Ņem vien, brālīt, brūtes māsu, kāda tev patīk un nāc iedzēsim uz tam vienu maziņo!

— Māsa — lielā gudriniece, — laikam domāja mani kādu muļķi apcēlušī?! — Saša vēl atņēmās. — Kur tās vecās meitas lai liek... nevar glābties no viņām!

— Sīt zemē, bāz mucā, ved uz Rīgu pulverī, — viņas ienaidniece trallināja, un Zeltenītei bija tā, ka viņai par šīm gavilēm būtu zemē jālīlen.

— Ā, tu mana dūjiņa, mana bālā grēfene, — Saša mīļi un pārgalvīgi iesaucās, — dod man vienu bučiņu!

— Tev, — katrā laikā! — Ieva sirsnīgi attrauca, un sētā atskanēja dūšīgs šmāukstiņš. — Bet tad lai paliek kā norunāts, mans mīlais Saša, es tev piespraudīšu tūlīt savu šleifi. Paga', to iznesīšu!

Zeltenītei visi locekļi trīcēja, tomēr viņa nevarēja nociesties, nepagājusi līdz stūrim un nepalūrējusi. Bālā grēfene nāca atpakaļ ar šleifi, Saša izgāza krūtis kā ģenerālis, paskatījās šķelmīgi sāpus, kamēr viņa to piesprauda, tad pacēla savu brūtes māsu gaisā, apgriezās ar viņu riņķī, un tad abi aizskrēja pie citiem sētā uz dibenu. Zeltenīte saļima bezspēcīgi uz sola, viņa jutās pārspēta, sadragāta, savās cerībās rūgti vīlusies. Veca meita, veca jumprava, — jā, tādu zaimošanu jau viņa bija paradusi dzirdēt no visas pasaules, bet ko tad viņa bija pret viņu nogrēkojusi, ko viņam nodarījusi, ka arī viņš viņu tā bez vainas ienīda un nicināja. Un viņa to tikpat kā savu Dievu pielūdza, viņa arī to tagad nevarēja citādi kā mīlēt, — ak, tas ir briesmīgi! Viņa labprāt būtu raudājusi, bet acis bija sausas no asarām.

Te brūtgāns ar Sašas māsu iznāca strīdēdamies istabas galā... tepat aiz stūra.

— Kad jūs bez manas ziņas izdarāt tādas lietas, — Mišina kundze aizkarta sacīja, tad es atsakos no visas tālākas rīkošanās. Kādēļ Saša nevarēja ņemt Zeltenīti? Kas viņai vainas?

„Jā, kas man vainas?” Zeltenītei vīstījās rokas dūrēs.

— Nu ja, ko tad es tur varu darīt?! — Ješka sirdīgā balsī aizbildinājās. — Saša viņu negrib, — viņš tad nemaz nenāk par brūtgāna brāli. Un es taču šīs vecās meitas dēļ neiešu ar viņu sanīsties!

— Ak tā, veca meita; jūs brīnum gudri esat runāt, — Misene tam atcirta, — bet citādi jūs nevarat vis bez tās vecās meitas savās kāzās iztikt! Kastrolis ir viņas, kafijas mašīna viņas; seši pāri nažu, pusducis karošu un tie labākie šķīvji viņas! — Bet cilvēku iz-

nerrot, to jūs protat! Veca meita, vai tu redzēji?! Kas negrib palikt vecs, tas lai paņem striķi un pakaras!

Vēl vesela mārciņa kafijas no viņas, ko šorīt pataisīju...

— Kas tad viņai prasīja, viņa jau pati to deva, — brūtgāns viņas aizstāvi pārtrauca. — Un vai tad arī pēc viņas šķīvjiem, karotēm un kannām bija tik liela note, tos jau varēja arī citur palienēt. Ak tu mūžs, — nav jau nemaz tā, — man vēl paldies Dievam pašam diezgan, man no cita nav nemaz tik brīnum vajadzīgs!

„Tu lupata!” Zeltenīte, dzirdot šos vārdus, nelabi pie sevis sašuta. „Skaties, kā viņš tev izlielās, — vēl vakar Kristīne no manis izkampa pieci rubļi. Tas ir par manu labo sirdi!” Viņa būtu varējusi tam acis piesplaut.

Te piepeši pats Misiņš it nelabi iebrēcās:

— Kur tu man esi, slaņa! Vai apgērbī bērņus, vai izslaucīji istabu, ko? Vai nu gribēsi, ko?

— Tūlīt, tūlīt, mīļais vīriņ, — viņas draudzene it kā nekā laba neparedzējama, lūdzās. — Tu zini, man šorīt arī citur darišanas un jāaprunājas ar Ješku, ko pusdienā dot...

Jožamās siksnas sprādze ieskanējās, Zeltenīte piesteidzās pie stūņa. Misiņš saķēra savu sievu aiz vienas rokas, otrā jožamo siksnu divām kārtām saņēmis, dod viņai no visa spēka pa pleciem un muguru, kauk-dams:

— Maita, klausī, klausī, — klausī, ko tev liek!

Viņa pašlaik gribēja gāzties nelaimīgajai sievai palīgā, kad tai izdevās no sava mocītāja izrauties un aizbēgt.

— Es tev, tu lielā virčaptiece! — tas, nopēris savu sievu, rādīja tai siksnu pakal. Tad nogorījās un sajoza atkal savu vēderu.

Zeltenīte uz acumirkli bija aizmirsusi visas savas skumjas: „Traks ērzelis!” viņa īgni nospļāvās.

Arī Ješka bargo seju kādu brīdi savādi uzlūkoja, tad ieminējās:

— Ek, Misiņ, kam nu tā vajadzēja?

— Ej nu, draugēli, kāds tu esi jēra dvēsele! — tas ķērkdams iezviedzās. — Sievu vajag valdīt, un tā ar siksnu uzdrāzt kādas reizes palaikam veselīgi! Tā viņa kļūst drusku mikstāka, hahaha! — Bet nu, brālēn, jūs dosities uz baznīcu, noturēsīm pirms Dieva vārdu, man jau dziesmas grāmatā ieliekta!

Viņi lēniem soļiem aizgāja.

Zeltenīte iedrebējās; ja tas arī būtu viņas turpmākais liktenis?! Nē, nē, tas nekad nedrīkst notikt, kamēr viņai dzīvība kaulos, to viņa nekad nepielaištu! Rokas saņēmusi, viņa palika domīgi sēžam. Ak, ko viņa baidījās, tas jau vēl bija tālu no viņas; viņš jau viņu negribēja, viņš sauca to par vecu grezeli! Viņa kaunējās nākt ārā, — kaunējās ļaudīm rādīties.

Tad Misiņš uzņēma rupjā locītā balsī viņai pazīstamo dziesmu: „Ar Dievu es nu iziemu, Dievs izšķirs manu celiņu” u. t. t., kāzinieki viņam dziedāja līdz. Tagad viņa nepamanīta iezagās savā istabiņā, aizslēdza aiz sevis durvis un apņēmās nevienu pie sevis klāt nelaist. Bet arī neviens viņu nemeklēja, nevienam viņas nevajadzēja. Rati lēni aizrībēja gar viņas durvīm, kāzinieki aizbrauca uz baznīcu, Saša un bālā grēfene vienā ekipāžā! Viņa iekrita ar visu savu štāti gultā, sakampa galvu abām rokām un istabiņas klusumā, līdz pulksteņa tikšķēšanai, bija dzirdama sāpīga elsāšana un smagi elpas vilcieni.

2.

Lielu laiku Zeltēnīte tā vaļējām acīm bija sapņojusi, gribēdama visu aizmirst un nepatīkamās domas izkliedēt, bet tas nebija iespējams. Viņa piecēlās un stāgāja it kā apreibusi pa savu istabiņu. Visi viņas jaukie sapņi, visas saldās cerības bija vējā. Pasaule viņu nievāja un nicināja. Un tomēr viņas krūtis bija pilnas spēka, tās varēja mīlēt un gribēja mīlēt... Skatoties pa logu, viņai pat izlikās, ka izdēdējušie kartupeļu laksti, vecā sēta un sakritušās butkas viņā pusē tai pretī nīrgātos: „Veca meita, veca meita!” — Mans Dievs un tēvs, — vai tad viņa par to vainīga. Ja vienīgi no viņas būtu atkarājies, viņa jau sen būtu apprecējusies!

Tur pie sienas karājās zeltītā rāmī neliela ģimetne, skaists sievietes vaidziņš, sārts un balts. Tā bija viņa pati — Anna Zeltēnīte. — Tā viņa izskatījās pirms divdesmit gadiem! Ai, kad tie laiki nāktu atpakaļ, kas tad sacītu, ka viņa nejauka, nesmuka, veca?! Tad viņas vaigā nebija nevienas baku rētas, un kas bālās grēfenes skaistums bija pret viņas toreizējo skaistumu! Toreiz viņa bija dzīva, nīpra skuķe un vēl saimnieka māsa uz laukiem un viņai bija tik daudz pielūdžēju, ka ikviens jau jutās laimīgs, kas tika viņas tuvumā. Cik reižu krogos viņas dēļ neiznāca plūkšanās un kaušanās! Un pagastā valodas izpaudās, viņa būšot to precēt un to precēt, viņa par to tikai pasmējās, jo toreiz viņa to precību tā nemaz neturēja par diezin kādu lie-

lu lietu. Viņa gribēja būt svabada un brīva, ziedēt un smaidīt, priecāties par mīlo dzīvi, ko Dievs viņai piešķīris — un toreiz arī visi viņai to novēlēja... Viņa jauna un skaista, lai viņa dzīvo. Kas tad viņai ar to precēšanos tā bija steigties? Bija arī viens otrs puisis, ko viņa varēja vairāk izturēt, bet tad viņa sajuta sevī tādu sevišķu atturību un lepnību, it kā viņi vēl neviens nebūtu diezgan labs. Tomēr šādā apziņā viņas sirds nejutās apmierināta. Viņa sajuta tamlīdz tādas liegas ilgas un slepenas dziņas pēc kā vēl nezināma, pēc kāda nepazīstama prinča, jo viņa nevien gribēja precēties, bet būt arī caur savu precību apskaužama un laimīga.

Par to viņa daudzreiz ar saviem radiem sanāca dumpī. Mudinādami, lai ejot pie vīra, tie viņu biedināja, lai tā tik daudz nemeklējoties, citādi palikšot par vecu meitu. Kas tad tā par nelaimi, viņa domāja, — veci puīši jau arī pasaulē un vai tādēļ viņa, sieviete būdama, nevarēja dzīves biedru pēc sirds patikšanas izmeklēties? Vai tādēļ viņai bija jātrauc pa kaklu pa galvu ar pirmo labāko apkankaroties? Viņa savus radus neklausīja... aiztecēja gadi un viņa jau bija stīpri izaugusi meita. Daudzi no viņas karstajiem gribētājiem bija jau apprecējušies ar citām, daži, gadus veltās ceļībās uz viņu gaidījuši, daži no viņas īsi un strupi „kurvīti” dabūjuši, viņa no visa tā bija tikai mantojusi baru ienaidnieku. Daži atriebīgi zēni sāka jau viņu saukāt par vecu meitu, un vai tad trūka tādu, kas viņiem piebalsoja, ka viņa esot padzīvousi un precības gadiem pāri. Tā visi it stīprā balsī vien sāka runāt. Bet ko viņa par to iztaisīja, vēl viņa bija skaista un stalta diezgan, ka varēja jaunu jauno izēnot, vēl viņai

bija cienītāju diezgan. Tikai jau nu reiz vajadzēja radu ierunām paklausīt, un tā arī viņa vienam pieteica. Bija jau arī izdzīvojušies meitās diezgan!

Kāzas nolika uz rudeni. Te notika briesmīga nelaime. Tam apgabalam uzbruka baku sērga un arī viņa neizgāja sveikā. Daudz cilvēku nomira, bet viņa izve-seļojās. Ak, viņa vēlējās, kaut tā labāk simtreiz būtu mirusi! Kad viņa piecēlās, viņas vaigs bija melns kā zeme, neviens viņu vairs nepazina. Būtu viņa bijusi jaunāka, viņas vaigs varbūt atkal būtu pieaudzis; ta-gad, tagad rētas viņai palika uz visu mūžu! Brūtgāns viņu atstāja, viņa kļuva visiem par apsmieklu, citreiz visi runāja par viņas skaistumu, tagad visi trieca par viņas nejaukumu. Kad viņa tagad kādreiz ieradās kro-gā uz balli, tad viņa varēja ilgi gaidīt, kamēr to kāds uz danci ņēma. Un knauķiem bija jau rīmes gatavas viņu kaitināt. Vēl tagad viņa rūgti atminējās smējēju dziesmas, tās bija dziļi iespiedušās viņas atmiņā. „Kad būsi gadu trīsdesmit, tu vecā meitiņa, un kūkums tev būs mugurā un sirma galviņa”. Vai atkal: „Kad tava sirmā dvēselīt par ķiku kazu muks; tad tu pa vasars vakariem tā brēksi kā vecs buks!” To viņa, citreiz lo-lotā un izlutinātā skaistule, nevarēja paciest. Viņa at-stāja dzimteni un atnāca uz Rīgu.

Tie paši apstākļi, tas pats gaiss! Te viņu nicināja nevien kā vecu meitu, bet arī kā ķēkšu. Viņa te at-kaļ daudz ko mācījās, daudz ko piedzīvoja. Cita augst-degunīga namamāte, virtuves mākslā tik muļķe kā zostiņa, sarāva par viņu nicinoši degunu, ķēkšu aiz-kāra ar vārdiem pats pēdējais mūglis un nelietis. Pa-saule par ķēkšām nebeidz zākāties. Uz tirgus bija tā-das rīmes par viņām sakārtas virknēm, viņai nenāca

ne prātā, ka tās bija sasmērējuši nīkuļi un ka viņu apgādātāji pluskas žīdeļi vai citi lupatas, kuŗi krietnai ķēkšai nav vienas kājas vērti, ka tie pārdod saturu, kuŗš nav neko vērts un apdrukātu papīra strēmeļi, kuŗa, ja daudz, tad vērtā desmito daļu no graša, par piecām kapeikām gabalā, un nabaga ķēkšām tas jāaizmaksā. Viņa nezināja šos aizkulišu noslēpumus, viņai tas, kas stāvēja drukāts melns uz balta, bija no visas pasaules atzīta patiesība; viņa tās pirka un lasīja līdz dvēselei aizkarta... par kādu aušīgu ēverģēlību tika nosunīta katra ķēkšas kustēšanās... viņa tikai nostādīta par tādu cilvēku, kuŗam ne sirds, ne dvēseles. Citas ķēkšas to neatrada nemaz par tik briesmīgu, zviēda un priecājās; varbūt, ka tas arī bija itin dabīgi, bet viņa bija izlutināta, bija reiz redzējusi labākas dienas un cienīšanu, viņa to nevarēja paciest. Vecmeita un ķēkša, divkārt nelaimīga!

Tagad viņa gribēja precēties par katru cenu, nevis tiekdamās pēc kādiem precības priekšiem, bet nomanīdama, ka precētas sievas kļuva svabadas no nepatīkamā stāvokļa un visām šīm klizmām. Ja vecāka sieviete grib atrast žēlastību savu līdzcilvēku acīs, ka viņa cienīga tās vietas, uz kuŗas viņa stāv, tad tai vajag būt precētai. Precētām sievietēm, jā, tām tikai bija labi, un dažas vēl ar asu, melīgu mēli palīdzēja tiesāt un vajāt nabaga novēlojušās jaunavas. Viņa tādēļ katrā ziņā gribēja tikt zem aubes un rīkojās! Lika gan pati kārtis, gan gāja pie kāršu licējām, iegādājās visjaunākās un vispilnīgākās sapņu grāmatas, ievēroja uz visrūpīgāko, ko bija nosapņojusi, bet velti, — tās negadījās, kādu viņa vēlējās. Vēl vecā, iedzīmtā lepība mājoja viņas krūtīs, tā bija gan locījusies, bet

nevis mirusi, — sirds arī gribēja savu tiesu, kaut kur pirmo greizo un aklo viņa nevarēja precēt! Viņa gribēja jaunu vīru, jaunu un skaistu!

Tā pagāja gadi un viņa vēl arvien bija viena. Viņa pa to laiku bija daudz ko piedzīvojusi un daudz ko mācījusies. Nepatīkamajam ķēkšas negodam viņa bija izbēgusi un iestājusies fabrikā par šuvēju. Še viņa pie bada algas bija izbaudījusi rūgtas stundas, jo arī uz fabrikas meitām citi mēdza skatīties šā un tā. Mazāk gan viņa cieta no nicināšanām kā ķēkša, bet arī mazāk bija paēdusi. Savam mērķim viņa tomēr palika uzticīga un arī citādi viņas centība un kāda laimīga zvaigzne pagrieza apstākļus uz labo pusi. Kādas labvēlīgas direktrienes vadībā viņa bija iemācījusies griešanas mākslu un citus skroderēšanas darbus pamatīgi un tā kā viņa varēja dabūt šujammašinu uz nomaksu, tad tā paretam sāka pie sevis mājās strādāt liekus darbus, pati uz savu roku. Tādu lieku darbu pienāca arvien vairāk, arvien mazāk viņa gāja fabrikā strādāt un beidzot nemaz. Viņa bija dabūjusi labas „kundes”, gāja pie kungiem mājās strādāt, tur viņa nopelnīja, viņa varēja pat jau ko iekrāt! Tagad viņa ar pavisam citādām acīm lūkojās pasaulē, tagad viņa būtu varējusi ar savu stāvokli pilnīgi apmierināties, ja viņas iegās sirds ilgošanās viņu būtu laidušas mierā. Bet tagad tās jo stūrgalvīgāk un apzinīgāk prasīja jaunu, skaistu vīru un tā kā viņai nu netrūka naudas un svētdienās laika, tad viņa uzcītīgi apmeklēja „danču grīdas” un tur pēc tāda apskatījās.

Tad viņai rādījās arī uzsmaidām laime, gadījās kāds tīri jauns un patīkams jauneklis. Naudas nu gan tam nebija nepavisam un arī apgērbs itin tāds apdilis, bet

tas te nebija svarīgi. Tiklīdz viņi bija noslēguši mīlestības derību un viņš to apsoliņās precēt, viņa to apgērba no galvas līdz kājām. Neviens nebija toreiz laimīgāks par Zeltenīti. Viņa rūpējās par nākotni un iegādāja visu, kas pie dzīves vajadzīgs, viņa jau to iespēja! Istablietas, virtuves trauki, viss bija no tās reizes. Bet kad viņi gāja pie mācītāja un tika uzsaukti, tad kāda cita meita viņu starpā iejaucās un atņēma Zeltenītei jaunekli. Viņa to arī būtu varējusi paturēt, jo par dzīvo ķīlu, ko tas bija atstājis savā pirmajā mīlestībā, būtu varējusi samaksāt kādu lielāku naudas summu, — un to viņa nespēja. Un viņa arī savu jaunekli vairs neuzskatīja par tik vērtu...

Par izjukušo precību viņai bija liels kauns, tādēļ viņa mainīja savu dzīves vietu un atnāca dzīvot tālākā priekšpilsētā, kur viņu neviens nepazīna. Un arī te vecas meitas lāsts uz viņu glūnēja, jo šinī „gubernā” vecas meitas tika cienītas un ieciestas vismazāk. Viņa nodzīvoja atkal dažus gadus tādā pašā gaisā un it nekas jauns, ievērojams viņas dzīvē nenotika. Viņa vēl nemaz Misīnus nepazīna, ne ar tiem sagājās, kad kādā vēlā rudens vakarā gandrīz visi sētas ļaudis bija saskrējuši gar viņu dzīvokļa durvīm, kā uz kādiem lieliem brīnumiem. Virtuves durvis bija vaļā, arī viņa tur ieskatījās, tur bija aizdedzināts grezns transparents ugunīgiem burtiem: „Misīna kundzei uz vārda dienu”. Visi prīcējās par krāšņo mākslas darbu un slavēja Sašu, ka tas malacis. Viņa iejautājās tuvāk, kas tas tāds, viņai atbildēja, vai tad nepazīstot Sašu Pumpuru, viņš esot „drāciēris”, diezgan labi pelnot, — viņai parādīja skaisto jaunekli melnajām ūsiņām. It neviņus viņa tika tai vakarā jaunekļu pūlī ievilkta.

Viņa dabūja dzirdēt Sašas jauko harmoniku spēlēšanu un skaisto dziedāšanu, viņa dabūja arī reiz ar viņu dancot, — kājas nemaz negāja pie zemes un sirds iedegās priekš viņa spējās liesmās! Bet tikai vienu reizi, tad viņš dancoja ar citām un viņu vairs neievēroja. No tās reizes viņa reti kad ar viņu vairs satikās.

Vēl ne reizi mīlestība viņas sirdi nebija tā sāpinājusi, vēl nekad viņa tajā nebija jutusies tik nelaimīga. Viņas krūtis dega karstās liesmās, un viņš to nemanīja vai arī negribēja manīt. Un iepazīsies ar bālo grēfeni, viņa drīz noprata, kā tā lieta ir un ka viņa uz savu varoni nepavisam nedrīkstēja cerēt, — viņa jau nevien daudz vecāka, bet arī Sašam daudz svešāka nekā otra.

Un tomēr viņa šo nelaimīgo mīlestību glabāja savās krūtīs kā kādu dārgu ķīlu, bet šorīt, kad Mišina kundze viņai bija iedvēsusi jaunas cerības, tad viņa piepeši sajuta savās asinīs jaunus spēkus, izcīnīt savu nākotnes paradīzi. Viņa dabūja zināt, ka Sašas māsa netur uz viņas sāncensi labu prātu, tas arī daudz ko līdzēja, kad vēl pirmējā, kā rādījās, gribēja viņu palīdzēt. Ja tikai viņa nu tiek savam jauneklīgam drusku tuvāk un ar viņu vairāk iepazīstas, — viņai bija tādas pat tiesības mīlēt kā bālajai grēfenei, un viņam to vajadzēs saprast.

Un viss velti, viņš, nepielūdzamais, nelaidās viņai nemaz tuvumā, ak, briesmīgi. Viņš to apsprieda pēc ārienes, briesmīgi viņu nonicināja. Viņa liesmoja aiz naida pret visu pasauli, pret kāzu viesiem, pret bālo grēfeni, tikai viņu tā nespēja nīdēt. Viņa dēļ tā labprāt būtu savu sāncensi nožņaugusi ar savām rokām, ja tai būtu vara, viņa to liktu uz sārta sadedzināt. Sa-

šas dēļ viņa to visnotaļ darītu, bet pret viņu pašu tā jutās nespēcīga. Viņa nopūtās, viņa jau daudz ko pārcietusi un panesusi. Arī tagad viņai vajadzēja apmierināties, bet žēl gan bija! Bet arī no visām šīm kāzām viņa vairs neko negribēja zināt, par laimi, ka viņai bija derīgs laika kavēklis mājās, jo kolportieris vakar bija atnesis vairāk burtnīcas no jaunā romāna ar bildēm.

Tā viņa visu dienu viena pati nodzīvoja, lasīja, paēda un lasīja atkal. Lasīšana bija jauka un dažā labā vietā viņa nopūtās. Tāpat kā viņai, te arī vēl nevarēja paredzēt, kad kāzas būs, un tādas bezgodīgas vilinātājas un mīlestības laimes traucētājas kā bālā grēfene, bija visur. „Arī no manas dzīves iznāktu labs romāns,” viņa pie sevis nopūtās.

Bet jau uz vakaru viņai sāka vienai savā istabiņā apnikt, jo visu dienu lasot, kaut arī jauku stāstu, atlasās arī. Kāzinieki jau sen bija mājās, dzīvoja pa sētu, ka dimdēja vien. Uz harmonikām atskanēja jaukais Donavas valsis, viņai priekš gara acīm parādījās, kā liksmie pāri pa sētsvidu valsēja, un jo ilgāk viņa par to domāja un klausījās ar labpatīku Sašas harmoniku jaukās skaņas, jo vairāk viņa piemirsa savu zverestu un it neapzinādamās griezās viena pati savā istabiņā riņķī. Un tad viņa dzirdēja Sašu harmoniku pavadībā dziedam savu mīļāko dziesmu: „Lebt die meine Male noch?”... (Vai manējā Māle vēl dzīvo?) Viņa dziedāja līdzī. Dziesma apklusā... viņai isti uznāca vēlēšanās tur būt, tad viņa atminējās, — nē, nē, viņa to negribēja, nedrīkstēja ierādīt...

Te kāds no āra raustīja viņas virtuves durvis un grabinājās pie klinķa. Piesarkusi viņa labu laiku do-

māja, vai laist iekšā vai ne, bet pēdīgi taču viņa atkrampēja durvis. Pati brūte, Kristīne, pie viņas ienāca.

Viņa bija neliela, smalka sieviete, rudām acīm, bet cits viss bija pie viņas dzeltens. Bālgani dzeltenā brūtes kleita viņai stāvēja tikpat kā pielipusi, mati gludi nosukāti dzeltenī un pat uz baltā caurspīdīgā brūtes plīvura krita dzeltena ēna no viņas vaska dzelteniem vaigiem. Viņa bija gluži bez krūtīm un izskatījās savā brūtes „štātē” kā vaska lelle.

Viņas acis tā kā pablēdīgi no Zeltenītes izvairījās, tad viņa, cik varēdama, laipni iesaucās:

— Es domāju, ka tu jau guli, Zeltenīt! Nāc taču, māsiņ, pie mums laukā. Visi tik jautri, omulīgi!

Bet viņa, acis nodūrusi, rūgti atbildēja:

— Lai, lai, jums jau Zeltenītes nevajag!

Kristīne nesamanīja, ko teikt, viņa ar pirkstu galiem knibinājās gar savu apgērbu. Zeltenīte gribēja viņai vēl vairāk ko pateikt, bet tālāk netika, jo brūte apķērās viņai mīli ap kaklu un sacīja:

— Nejaunojies, māsiņ, — tas notika nezinot! Biju tev nodomājusi par brūtģāna brāli vīnūžnieku, Ješkas draugu, es nezināju, ka tu gribi Sašu. Bet viņš mūs apkrāpa, viņš tagad tikai ieradās. Kad es to būtu zinājusi, tad Sašu cita nebūtu dabūjusi, kā tu. Šis vīnūžnieks ir glauns zellis, — tu redzēsi, Zeltenīt, daudz pārāks par Sašu!

Zeltenīte pagrozīja neticīgi galvu, ka par Sašu vēl kāds bija pārāks, tas viņai izlikās nesaprotami.

— Tu taču esi mana mīlākā draudzene, — Kristīne pa tam pajāja un glaudīja viņas vaigu, — tu man esi izlīdzējusi, es tev gribēju par patikšanu dot to la-

bāko brūtgāna brāli, bet nu neiznāca. Nāc pie mums laukā, visi tik jautri, tik omulīgi!

Viņa arī pielaidās un sagludināja spoguļa priekšā savus matus. Viņa gribēja, ja ne vairāk, būt Sašas tuvumā. Bet kad viņas bija jau izgājušas virtuvē, Kristīne vēl nedroši ieklepojās:

— Vēl ko gribēju tev lūgt, Zeltēnīt, esi tik laba! Tavs glaunais brūtgāna brālis ieradās un mums nav ko dot viņam uzkost. Cepetis noēsts līdz pēdējai kripatīnai. Un nebija mazs cepetis, tīri brīnums. Nuja, es pakaļ neskatījos, varbūt, ka lielo pusi Misenas bērni noēduši! Vai tu man nevari vēl trīs rubļus aizdot, mums nav vairs nekā ko dot tam svešajam. Pieci es jau tev esmu parādā, tad būs astoņi, tos tev atdošu visus uzreiz!

Zeltēnīte nu bija iedzīta spraugās.

„Kad tu man atdosi!” viņa pie sevis nodomāja. Viņa gribēja tikt lētāk vaļā un savā maciņā skatīdamās, sacīja:

— Tik daudz man nebūs, pāra rubļu, tos gan tev varēšu dot.

Bet Kristīnei bija acis kā dedzīklas, tā redzēja labāk nekā viņa, cik tai maciņā.

— Āre, āre, tur tev vēl ir sīka nauda, — viņa rādīja maciņa otrā daļā. Un arī izrādījās, ka Zeltēnītei bija papīra naudas vien daudz vairāk nekā vajadzīgs un sīkas naudas vairāk par rubli. Viņa piesarka, neko darīt, jādod vien!

— Es likšu pārnest desīnas un sieru, — Kristīne laimīga sacīja, — bet pati vairāk pakaļ skatīšos. Nāc. Vispirms stādišu tev priekšā izbēgušo brūtgāna brāli.

Zeltenīte pieņēma īsti nopietnu seju un tik stingriem soļiem, it kā uz drātīm vērta, gāja viņai līdzī uz omulīgo sētas stūri, kur valdīja prieks un liksmība. Dancots acumirkli netika, jo Sašas harmonikām kāda bases mēle bija salocījusies, kuŗu viņš ar savu naža asmeni mēģināja izlabot. Daži no kaislīgajiem dancotājiem bija sastājušies ap viņu dārziņā un lūkojās ar lielāko vērību viņa darbā, citi pāriem pastaigājās pa sētsvidus smilti, tērzēja un jokoja, citi atkal pie mazā galdiņa iedzēra šnabi un alu; Misiņš bija te par dzērienu pārlūku, — basām kājām, plīku galvu, vienos kreklos tas iznesa allaž no šķūniša alus pudeles un skatījās arī, ka šnabis būtu galdā.

Ne visi ļaudis, kas sētā, bija kāzīnieki, lielais raibais pūlis, kas notālēm turējās, bija ziņkārīgi skatītāji, tās mājas ļaudis un arī no citurienes, vīri, sievas, — bērnu, bērnu bez sava gala, visvairāk žīdēnu, sprogainām galvām un brūnām acīm. Arī Kristīnes bērnu redzēja apkārt tekājam. Viņš bija puslīdz labi apģērbts un no visiem šodien tika lutināts. Katra sieva ar lielāko prieku viņam šodien atslaucīja puņķi un arī nekad viņš nebija tik daudz baltas maizes dabūjis kā šodien. Arī tagad viņam bija rokā liels dzeltenās maizes gabals, ko viņš ēda tikai tā ar gaŗiem zobiem. Bet te viņš iemaisījās starp žīdēniem, un viņa rociņas jau bija tukšas, — izsalkušās māgas neprasīja, vai uz plātēm cepta balta maize „košerēta” vai „treife”, tā pazuda, ka ne redzēt neredzēja, kur paliek. Bet sievas ņēma žīdēnus sunīt un šis grēka darbs nāca tad ausīs mājas saimniekam, kuŗš bija starp kāzīniekiem un atradās palaikam arvien mazā galdiņa tuvumā. Viņš par žīdēnu nelietību tā sašuta, ka iztrieca viņus visus projām

no plača, un tie tikai nu vēl varēja no šaurā brūģīša šurpu lūrēt.

— Sātani, nekreztžoni, — (nekreztžoni — nekristīti) saimnieks, ieraudzījis Kristīni, vēl atņēmās; tad viņsi gāja uz dibens pusi pie sava galdiņa „iespert čarku”, viņas iepazīties ar glauno viņužnieku.

Viņu nekur neredzēja. Beidzot Kristīne viņu uzgāja kādā sētas stūrī ar bālo grēfeni tērzējam. Rādījās, ka pēdējai ne mazum patika šis glaunais kungs, glumo ģīmi, tuklo vēderu, balto vesti, smago zelta ķēdi, briljanta krūšu adatu un pilniem pirkstiem zelta riņķu. Viņš bija tas „zeltītais cilvēks” visā sabiedrībā, un viņa priekšā tā tīri vai kusa.

Zeltenīte viņu nebūt neapskauda, tai kļuva vieglāk ap sirdi, gaišāk ap acīm un cerības atkal no jauna viņas krūtīs pamodās. Pazagšus viņas acis raudzījās uz Sašu, kurš tepat sēdēja, melnās matu sprogas jo zemu nokārušās uz pieres... viņš iegrimis savādā nopietnībā un savā darbā, savu apkārtni nemaz neievēro. Viņa jau stāvēja vēl tik maz soļu no viņa un varbūt, ka tālāk, tālāk...

Kristīne viņai stādīja priekšā glauno Rumausa kungu, kurš pie vienas rokas veda bālo grēfeni, ar otru činkstināja savā bikšu kabatā sīku naudu. Atņirdzis zobus, viņš to uzlūkoja no galvas līdz kājām, kamēr viņa pavadone, uzgūlusies viņam uz pleca, baltām acīm uz Zeltenīti skatījās un naidīgi smīnēja. Bet arī Zeltenīte mācēja viņu uzlūkot tādām pašām acīm, un kad viņa pieklājības dēļ Rumausim apgalvoja: „Loti priecājos!”, tad viņas pretinieci no šīs balss vajadzēja it skaidri noprast: „Es jau tev viņu novēlu!” Viņas ideāls bija un palika Saša.

Kristīne, izpildījusi te savu uzdevumu, aizsteidzās gādāt par otru svarīgāko lietu. Kāzinieki dzer vienā dzeršanā, bet kad nekā nav ko uzkost, tad jau arī var tīri pagurt dūša. Vēl gan visi izrādījās it spirtīgi un mundri, visi ar nepacietību gaidīja uz jaunu danci, un Rumaussis sacīja:

— Saša, „malāģec”, vai rausi drīz vaļā. Mums abiem ar to jaunkundzi kājas niez!

Saša gan drusku pasmējās, bet viņa smaids bija tāds viltots.

— Tūlīt, tūlīt, — viņš atbildēja.

— Iedzeriet šnabīti, kungs! — Misiņš pa tam glauņajam kungam piedāvāja. Cik viņš bija pret to laipns! Kas gan varēja iedomāties, ka viņš pret savējiem tāds varmāka?

— Viens jau nekā nekaitētu, — Rumaussis atbildēja un pabraucīja savu balto vesti. — Bet dzer pats priekšu, tēvaini!

— Nē, kungs, tas neiet, strādnieku cilvēkiem neklājas kungiem pa priekšu iet, — Misiņš attrauca, un viņa vaigā laistījās padevīga laipnība. — Strādnieku ļaudīm nemaz nevajadzētu brandvīna dzert, jo Dieva vārdā stāv: „Lai brandvīns tavai mutei riebj, tas rīkli plucina un iekšas post’ un prātu šķiebj un elli kurina!”

— Hahahaha! — Rumaussis pilnā kaklā nosmējās un tad piebilda: — No kā tad tev tā mēle stīva?

Nu smējās par viņu visi, arī mājas saimnieks, kuŗš turpat sēdēja un arī uz savu čarku kāroja. Tas vēl jokoja tālāk:

— No vēdera drapēm, no vēdera drapēm, kungs! Misiņam stipras vēdera drapes sievas skapī!

Misiņš to visu vēl ņēma par labu, kad kungs pazobo-

jās, ko tur tik daudz. Viņš ielēja, Rumaussis iemeta, savieba tad vaigus un meta knipi, kas nozīmēja tik daudz: „Vai nav kādas zakuskas?” Misiņš to arī it labi saprata, viņš sievai vairākas reizes jau bija pieprasījis, lai tā ko iznes, bet kā nekas nenāca, tā nenāca.

— Kad ne vairāk, būtu devis gabalu maizes ar sāli, — Rumaussis, lūpas drebinādams, sacīja.

Misiņš nesamanija, ko darīt; saimniekam gan uzkožamā pie šnabja nevajadzēja, bet priekš tā glaunā svešā viņš jutās tā kā izblamējies. Arī citi tuvākie īstnieki rādīja nelaimīgu vaigu, un Saša svainim uzsauca:

— Ko nu stabojies, ej, atnes kādu uzkožamo!

Bet tas uz viņu baltī nospļāvās.

— Ko nu kļiedz, vai tu priekš manis esi kāds kungs?! Ko tu rēķini?! Pievaldi labāk savu muti!

Viņš aizgāja zobus griezdams uz virtuvi, un Zeltēnīte pie sevis bažījās: „Ka tikai atkal viņš neuzklūp tai nabaga sievai?” Bet viņa apmierinājās, jo redzēja, ka tā pati viņā sētas malā ar Kristīni dzīvi sarunājās. Viņas laikam strīdējās, jo viņa maniņa, ka Misene kļuva tāda ērmota, slaucīja ar priekšautu acis, un viņa tā kā dzirdēja šos vārdus: — Tā jau ir — tas par manu labu sirdi! „Vai tad tā nu maz var būt tā vaina,” Zeltēnīte nodomāja, „cik bērni var apēst — liela lieta. Bet ar mazu nieciņu jau nepaēdinās to pasauli. Ko viņa tai acīs kaļ?”

Pa tam Saša rāva vaļā franksēzi, dancotāji un dancotājas nostājās uz placi. Katrai bija jau savs, cik vēlīgas un žiberīgas bija meitas puīšiem pretim. Zeltēnīte palika pietvīkusī sēžot, viņa bija te lieka. Īgnums un sēras viņai uzmācās, viņa gribēja celties un iet

atpakaļ savā istabiņā, un tomēr kā sasalusi palika te sēžot. Sirds viņai čukstēja, ka arī viņš tepat sēž un ja viņa varēja to allaž zagšus uzlūkot, tai bija par visu atlīdzināts. Un tā viņa it nevainīgi likās uzlūkojam dancotājus, bet redzēja vēl labāk viņu.

Bālā grēfene ar Rumausi dancoja taisni pretim un laikam viņu kaitinādama, visādi trakoja. Tā taisīja visādas „paklaņas”, starpbrīdī Rumausim noņēma pulksteni ar visu ķēdi un piekāra to sev pie krūtīm. Viņa to laikam bija gluži savaldzinājusi, riņķī griežoties viņš to ar sajūsmu apkampa un vilka vairākas reizes paslepus pie lūpām viņas pirkstus. Par to Sašas acis tumši nozibēja, viņš sāka raut plēšas ātrāk un straujāk un skaņas no tām izplūda kaislīgi un savādi.

Te kāds kļedziens visus nejauki pārsteidza:

— Glābjiet, ļautiņi, glābjiet, vai, vai! — Misene virtuvē nelabi kļiedza, un bērni kļiedza sētsvidū: — Memme, memme!

Zeltenīte bija pirmā kājās un steidzās turp, un arī Saša nosvieda harmonikas. Nelaimīgā sieva izspruka pa durvīm, vīrs tai pakaļ, vienu roku tai matus plēsdams, otru cirzdams ar siksnu pa muguru.

— Misiņ, Misiņ, vai tu esi traks!?! — Zeltenīte metās pulkā un, no dusmām drebēdama, zvēla viņam pārdaļīgiem spēkiem pa krūtīm, ka viņš atlaida nevien sievas matus, bet streipuļodams atpakaļ sasita pret durvju stenderi pakausi. Misene iebēga citu sievu pulkā un mierināja savus bērnus.

Acumirkļi kāzinieki ap viņiem saskrēja viss bars un Misiņš šņāca:

— Ak tā, tu viņai esi tā māsiņa! Tu arī gribēsi tā karsiena! — Siksnu vicinādams, viņš tai uzmācās. Vi-

na pacēla, it kā sargādamās, roku pretim, bet tas viņai maz ko būtu līdzējis, ja viņai palīgs nebūtu nācis no ārienes. Kāda roka piepeši nozibēja pa sarkano murdu un varmāka tikpat kā sapals novēlās smiltīs. Zeltenīte pateicīgi atskatījās atpakaļ, un nosarka, tas bija Saša, kas viņu aizstāvēja.

— Ā, žulīks, nolādēts! — Misiņš, atsviedis siksnu, uzsauca un gāzās ar visu sparū Sašam krūtīs, bet Saša, izveicīgs puika, zvel atkal vienu, ka tas tenteru tenteriski noveļas. Bērni, redzēdami, ka nu tēvam nelabi iet, kļiedza vēl jo nelabāk, kāzinieki cits caur citu čaloja un kāds svilpa pēc gorodovoja. Pats mājas saimnieks, kuņš līdz šim nebija turējis to lietu par tik nopietnu, un iedzēris it mierīgā garā labāk savu čarku uz otru kāju, tagad piesteidzās un savu draugu pārstādam, uzsauca:

— Saša, Saša, ņe bej jevo! (Saša, Saša, nekauj viņu.)

— Lai viņš liek citus mierā, es viņam nesītišu, — Saša sašutis atcirta. — Bet ja viņš aiztiks cilvēkus... dabūs vēl!

It kā patvērumu meklēdama, Zeltenīte vēl ciešāk piespiedās pie sava varoņa, un nu arī Misiņš, samaniņdams, ka neko nevar iesākt, palika itin rāms. Nokauņējies viņš savu pretinieku uzlūkoja caur pieri, slaucīja asinis no deguna, un viņa vaigs kļuva vēl sarkanāks.

— Ech nu, Misiņ, ko nu stroji(taisi)! — saimnieks savu draugu aprāja. — Tagad pat dzīvojām visi pa draugam, smejas, joko, bij, te viņš uzreiz škandalojas! Aoh! — viņš sūkstījās, — viena čarka par daudz, viņš nav dzērājs! Ej labāk, brālīt, nogulies, būs labāk!

Ej, sieva, ej, nomazgā viņam vaigu, noskrējies ar asinīm kā lops!

Misenei bija pilnas acis asaru, un nevarēja zināt, uz kuru viņa vairāk dusmojas, vai uz savu vīru vai uz savu brāli. Viņa ar slapju dvielī piesteidzās un nogodija sava mocītāja vaigu, jo tas jau tīri izskatījās kā razbainieks. Te citi aiz muguras iesaucās, ka gorodovojs nākot un ļaužu pūlis nošķīrās uz katru pusi. Tas bija Rumauša darbs; viņš zināja it labi no ikdienišķiem piedzīvojumiem, ka ķildas apslāpējamas vislabāk pašā sākumā, un tādēļ, kamēr citi kļiedza un čaloja, viņš it nemanot pagādāja kārtībnieku.

Saimnieks tikai nobālēja, neviens nejutās tik nelaimīgs kā viņš. Visiem bija it labi zināms, ka viņam it ne no kā nebija tik bail, kā no policijas. Katreiz, kad viņš redzēja kārtībnieku savā sētā, tas bija nelabi uzbudināts, un tā arī šoreiz, kad tas pats stingrā, nepielūdzamā balsī jautāja pēc nemiernieka, kurš jāved uz sešu.

— Nav nekā, nav nekā, — viņš aizrautā balsī aizbildinājās, un vārdi viņam spriedās rīklē, — tikai drusku savārdojās, vairāk nekas! Ej, ej, brālīt, nogulies, — viņš Misiņu mīļi mudināja un atkal pagriezās tūlī pret kārtībnieku: — Vienu vairāk iedzēris, būs labi!

Misiņš ne mazāk nobaidījies uzlūkoja kārtībnieku, un kad sieva to stūma dzīvoklī gulēt, viņš tai padevās kā mazs bērns. Viņai tam vairs nebija ko pārnest un viņa arī uz to vairs nedusmojās.

Kārtībnieks, acīm redzot, noprata, kādu varenu iespaidu viņa persona atstāja, un tas viņam ļoti glaimoja. Viņš tādēļ nopietni gribēja izzināt lietas tuvāku sakaru.

— Nekas, nekas, — saimnieks izmisis, rokas mētā-dams, taisnojās un paklusu klātesošiem uzbrēca: — Sā-tani, noliegšu jums visiem pa savu sētu dancot! — Viņš meta brūtgānam ar acīm, tas arī saprata un pie-steidzās ar pudeli pie kārtībnieka. Tas iedzēra uz vie-nu kāju, un neprasīja vairāk nekā, uz otru kāju, un bija jau it laipns, tad trešo, lai vēders nesāp, un at-vadījās. Bet pie tam viņš neaizmirsā piesacīt, lai visi dzīvo mierīgi, pa godam un lai neceļ skandalu. Saim-nieks jau brīvāk uzelpoja un bija tik laipns, ka pava-dīja to vēl līdz vārtiem, jo kamēr vien tas atradās uz viņa īpašuma, viņam sirds nebija vietā.

Sievu bars par šo atgadījumu sprieda un ņēmās un bija kā uzkurts. Citas Misenietī nožēloja, citas puko-jās par viņas glēvulību, ka tā nemaz nemēģina preto-ties. It īpaši Kristīne bija ļoti sajūsminājusies uz pre-tošanos.

— Kad mans Ješka ar mani tā apietos, — viņa sa-cīja, tad tik tiešām, kas man rokā, viņam taisni pa pieri! — Viņai bija alus pudele rokās, un to rādīda-ma, viņa kādai sievai tikko neiekrāva no tiesas. Citas sievas gan ieminējās:

— Nu, nu, vēl neesi ne dienas ar viņu kopā dzīvo-jusi, vēl nemaz nezini, kā tev tā kraušana padodas!

Bet viņa dūšīgi attrauca:

— Viņam nāve vai man, bet padošanās nav!

Ar šo traci bija pagājis labs laiks un saule jau sen nogājusi. Jaunajiem ļaudīm draudēja izirt visi prieki, jo saimnieks atnāca atpakaļ noskaities kā ziepnieks, apsauca mūziku, un teica, ka nu beigas!

— Kādēļ, kādēļ? — jaunie ļaudis saskrēja pulciņā un viens otru pārsteigti uzlūkoja. Saimnieks nesacīja

ne vārda un atsēdies uz sola, noslaucīja savus baiļu sviedrus.

— Tpvī, — viņš beidzot baltu nosplāvās, — kas tik to gorodovoju sauca, to es gribētu zināt?! Tas ir beidzamais braģegs, nāk manā mājā ar policiju un sataisa tādu šumu (troksni)! Un kad kas būtu, tīri par nieku. Vai es Mišīņu nepazīstu? Sačortojas, sačortojas ar viņu, — labs atkal!

Bet jauneklji nemitējās lūgt saimnieku, lai viņš viena nelieša dēļ viņus tik bargi nesoda, it īpaši Saša, apķēries viņam ap kaklu, lūkoja viņu pierunāt. Pēc tam, kad tas bija „iespēris” kādu lielāku čarku, viņam dusmas arī nogāja uz leju, un viņš iesaucās:

— Lai iet, Saša, uz tavu vārdu! Kas bijis, bijis, rauj atkal, zēni, vaļā!

Skuķes aiz priekiem iekliedzās, un jautra omulība sākās no jauna. Tikai Saša, kuram nekad jautrības un joku netrūka, bija tagad tāds nopietns, savāds. Viņa vietā kāds cits jauneklis paņēma harmonikas, jo Saša jau arī vienreiz pēc ilgām reizēm gribēja izlaist. Viņš nu gribēja apskatīties pēc dancotājas, varbūt pēc bālās grēfenes, bet tā kā viņš to atkal redzēja pārmērīgā laipnībā pie Rumauša pielipušu, viņš apgriezās uz papēdi riņķī, un uz viņa pieres bija savilkušies tumši mākoņi. Tad piepeši viņš tuvojās Zeltenītei. Ak, prieks un liksmība, viskarstākā vēlēšanās piepildījās, viņš aicināja to uz danci! Kā jauna stirniņa viņa uzlēca kājās un saķēra pateicīgi viņa roku. Viņa nelauzīja par to galvu, vai viņš bālajai grēfenei spītēdams to dara, vai viņš grib parādīt viņai gandarījumu par Mišīņa uzbrukumumu. Viņa vairāk nesajēdza, kā tikai to, viņa bija neizsakāmi laimīga! Mirdzošām acīm viņa stāvēja

rindā cieši pie viņa sāniem. Dancis iesākās, viņa devās ar viņu virpulī, un kad viņu tur grieza riņķī, tad viņa tikpat kā lapīna pielīpa cieši pie viņa krūts. Kājas viņai nemaz neaizkāra zemi, viņa aizmirsā visu, it visu! Silti un mīļi viņš turēja to savās rokās, — vai bālo grēfeni kaitinādams, tas viņai prātā nenāca, tik sirds gaviļēja: „Viņš mani saprot!”

Tikai tas laimes brītiņš bija ātri garām. Trakā „galopāde” bija ātri nobeigusies, — nevaldāmā priekā pie viņa krūts tā bija joņojusi, arī citi bija darījuši savu pienākumu, tā kā gaisā sacēlās biezi putekļu mākoņi. Citas meitas piekusušas atkrita uz soliēm un vēdināja ar kabatdrāniņām sakarsušos vaigus un krūtis, bet viņa vēl nemaz nejutās piekususi, viņa būtu vēl joprojām ar viņu dejojusi, dejojusi ar viņu visu mūžu, līdz pasaules galam. Tādēļ tad arī, kad viņš pēc tam kā veikls kavalieris pret viņu palocījās un sacīja: — Pateicos, jaunkundze! — viņa no tā vēl neatlaidās, bet vēl jo ciešāk pie viņa rokas pieķērās, un tā viņi pa putekļaino gaisu soļodami, patērzēja:

— Vai jūs allaž apmeklējat danču vakarus un izrikojumus? — viņa tam jautāja.

Viņš pasmējās:

— Es, jaunkundz, nedrīkstu trūkt un man arī tas vajadzīgs. Ko jūs gan rēķināt, kur lai citur būtu noklausīties no kara mūzikas tos jaunos gabalus, ko šovakar spēlēja. Donavas valsi es dzirdēju pirmo reizi Vērmaņa parkā, un „Fišerin du kleine” (Zvejniece mazā) Altonavā.

— Jā, Altonavā, — viņa laimīga atbildēja, — tur es arī esmu ļoti daudz dancojusi. Man patīk vislabāk teātra izrikojumi ar sekojošu deju. Pirms dabū kriet-

ni izskatīties un izsmieties un vēlāk par to pašu naudu krietni izdancoties. Vai jūs arī cienāt teātri?

— Tā kā jūs tagad, — viņš apķēra viņas viduci un sirsnīgi pasmējās. — Es jums saku, man tādi joki ļoti patīk. Jums vajag mani redzēt iekš židu danča. Mēs to kādreiz uzvedīsim! Man tīri jāpiestāj pie kāda teātra, — viņš vēl domāja, — tad jūs redzētu, kādus jokus es māku iztaisīt. Būs jāaprunājas.

Zeltenīte pasmaidīja, jā, jā, to gan labprāt ticēja. Viņam viss izdodas, viņš izvedīgs jauneklis! Viņa vēl labprāt būtu ar viņu tālāk tērzējusi, te Kristīne iznesa no virtuves kūpošu desu bļodu, un izsalkušie kāznieki steidzās pie galdiņa.

— Iesim, iesim, jaunkundz, — Saša piepeši kļuva citāds un viņu mudināja, un arī viņi devās burzmā. Bet te viņa nevarēja viņam līdzī noturēties, viņa palika labāk iepakaj; vienkārt, viņa nebija tik izsalkusi, un otrkārt, viņa negribēja citiem spiesties tikdaudz virsū. Turpretim bālā grēfene nomauca savus lielos, robainos cimdus un uzsauca: — Platz gemacht, Pudding kommt (ceļu, pudiņš nāk), — un taisīja sev ceļu uz desu bļodu. Drīz vien viņa parādījās no burzmas ar laupījumu, vienu desu mutē, otru rokā, un, stīvi patumsā lūkodamās, nāca uz to vietu, kur Zeltenīte viena stāvēja.

Beidzot viņa to pazina. Viņas abas nāvīgi saskatījās. Kožot desu, bālā grēfene izrādījās Zeltenītei kā plēsīga fūrija.

— Tu, vecā maita, — viņa šņāca, — tu gribēji man viņu nozvejot! Kaunies, to es nebūtu no tevis domājusi!

Zeltenītei vairs nebija „neviena” piliena asiņu vai-

gos, sirds viņai tricēja, un no dusmām drebēdama, viņa atbildēja:

— Ne tev kas pieder, ne tu man ko vari novēlēt!

Bālā grēfene noslaucīja kabatdrāniņā rokas un īgni nosmējās:

— Tavos gados jau labāk par zārku domāt, nekā ķiķināties ar jauniem vīriešiem. Vai zini, tu jau vēl it labi vari būt mana vīramāte!

— Nekauna, nabadze! — Zeltenīte vīstīja dūres un nospiesta iesaucās: — Tu, tu! — Vairāk viņa nevarēja izdabūt, sirds viņai bija tik pārpilna un tik sažņaugta. Un vēl pirms nedaudz acumirkļiem viņa turēja sevi par laimīgāko radījumu pasaulē.

Saša parādījās, viņš laikam atminējās Zeltenīti un gribēja viņu vest pie desinām. Bālā grēfene viņam aizstājās ceļā un sacīja:

— Saša, nākošu frankšēzi mēs dancosim!

Viņš klusēja, viņai krūtis ātrāk cilājās. Viņa jau sagaidīja, ka viņš nekaunu atbidīs pie malas un steigsies pie viņas. Bet tā uzgūlās uz viņa pleca un iečukstēja tam ko ausī. Tad viņš pilnā kaklā gardi iesmējās un sacīja: — Lai top! — Viņi apsēdās abi uz sola.

Zeltenītei bija tā, it kā viņai zeme zem kājām degtu. Kauču gan viņa sevi savaldīja, tad tomēr viņai pār lūpām pārvēlās smaga nopūta. Neskatīdamās vairs nedz pa labi, nedz pa kreisi, viņa devās projām uz savu istabiņu. Bālā grēfene viņu mēdīdama pavādīja, kādu dziesmas pantu trallinādama, kuŗu tā bija noklausījusies Keizara dārzā:

„Sei nicht pehs (boes), ich tanze nicht,
Sei nicht pehs, ich mag dich nicht,

Sei nicht pehs, lass mich in Ruh'.
Ich bin jung un alt bist du!"

(Jel neesi ļauna, es nedancoju,
Jel neesi ļauna, es tevis negribu,
Jel neesi ļauna, liec mierā mani!
Es jauns, un tu — veca!)

Varēja vēl dzirdēt, ka durvju krampis nokrakšķēja un stendere notricēja. Zeldenīte vairs šovakar neparādījās jautrajā sabiedrībā...

3.

Tu brīnums, kā tā pasaule pārvērtusies! Ne gaiss vairs smaržīgs, kairinošs, ne glītāki apģērbi, ne jaukās harmonikas skaņas, no sētas prom viss vakarējais svētku svinīgums. Šodien atkal parastā, vienmuļā ikdiena: vējš, saule, smiltis un akmeņi! Vakārējam svētdienas bērnam, Kristīnes puisītim, ne vairs raibu svārčiņu mugurā, ne baltas maizes gabala rokā; nopuņķojies viņš rušinās līdz ar žīdu bērniem pa smiltīm. Sievas savēlušās staigā pa sētu krustām šķērsām, bet bērnu neviens vairs neliekas redzam! Tāpat redz sētā paretam iznākam kādu vīra galvu, kas pa dienu atpūšas uz nakts darbu fabrikā. Visi sabozušie un noguruši. Jā, vakar, tas bija baudījums, — kaut kas ārkārtīgs tiklab priekš miesas kā priekš gara, un nekad nelikās būt diezgan! Tādēļ tagad visiem sirdis un galvas tukšas, locekļi pieguruši. Vakār ikvienam no sejas varēja nolasīt liksmību, tagad — līdzību un grūtas pagīras.

Tikai Zeltenītei, kuŗa savā istabiņā sēdēja pie mašīnas un čakli šuva, sirds bija pilna un krūts gribēja vai pušu sprāgt. Gan viņa sev lūkoja iestāstīt, ka tā visu aizmirsusi un ka tai nemaz nav vaļas par niekiem domāt, jo viņai priekšā bija steidzams darbs. Zīda veste viņai bija jāsteidz priekš kādas sīktirgotāja meitas uz tuvējo vārda dienu, pie kam arī pēdējā šīnī svarīgajā dienā svinēja savas derības. Nē, viņas sirds nespēja klusēt! Cik tālu vairs viņas pašas vārda die-

na, cik tālu vairs Almas, — un viņas derības? Tās nekad vairs nevar notikt! — Taisni tai brīdī, kad viņas sirds sajuta visspēcīgāk, taisni tagad viņa mīlestību uzskatīja par noziegumu un apsmieklu. It kā pastara dienas bazūne viņu pārsteidza bālās grēfenes vārdi: „Tavos gados labāk domāt par zārku!” Šausalīgi, it kā kapa zvani šie vārdi dunēja viņai ausīs.

Vai tā bija taisnība, ko viņas pretiniece sacīja, — vai viņa šos vārdus neizgrūda tikai aiz apstulbota naida un skaudības? It kā izsamisusi viņa meklēja pret šiem briesmīgajiem vārdiem lieciniekus. Cik labprāt viņa būtu bālajai grēfenei acīs iesplāvusī un teikusī, ka viņa melo. Un tomēr viņas ausis bija diezgan dzirdējušas, šie vārdi vēl tikai vairāk apstiprinājās! Vai viņš neteica to pašu, vai to pašu nesacīja brūtgāns? Gan vēlāk viņa ar Sašu bija drusku dancojusi un kādu vārdu parunājusi, bet tagad viņai izlikās, it kā viņai kāzinieki būtu par to uz viņas kā uz kādu brīnumu raudzījušies. Tik smagi vēl nekad vecas meitas lāsts viņu nebija nospiedis, tik grūts un pazemojošs viņai savs stāvoklis nekad nebija izlicies. Visa radība, viss, kam vien dzīva dvaša, pret viņu sacēlās un gribēja iemīt viņas galvu dubļos, — par velti, ka viņas sirds tik karsti pukstēja, par velti, ka viņa gribēja dzīvot. Pat nedzīvas lietas bija pret viņu, — diegi trūka un mašīna šķetījās! „Tavos gados labāk domāt par zārku!” — briesmīgi. Un viņa gribēja precēties! Cik aplami, viņai par to pašai no sevis bija kauns, to iedomājoties, viņai bija tā, it kā adatas durstītu viņas vaigus, — viņa aizklāja vaigu rokām un palika kādu laiku mierā.

Viņa dzirdēja, ka kāds atvēra durvis; it kā pieķerta,

viņa satrūkās, nēma atkal darbu priekšā un šuva tālāk.

— Labrīt, jaunkundzīt, — Misene viņai aiz muguras laipni sacīja, — jūs tik strādājat un strādājat! Tas vīrs nu jau gan Dievu lūdzis, kas tādu darbīgu sievu dabū. Atnesu jums jūsu traukus, paldies, un simtreiz paldies par to izlīdzēšanu!

— Ā, labi, labi, mīļā Misīņa kundze, — Zeltenīte tikpat laipni atbildēja un piecēlās. — Vai nu visu nokārtojāt? Bija gan jums lielas pūles.

— Laid tu mani vaļā, — otrreiz vairs ne par kādu naudu šādas lietas neuzņemšos, — Misene apgalvoja. — To beršanu un mazgāšanu, un kamēr visu sameklē kopā! Vienam no jūsu šķīvjiem, — viņa tālāk nedroši turpināja, — vai nu dusmojaties vai ne, — izsists vienā malā liels robs! Kas to nu padarījis, kas ne, bet es tur neesmu vainīga! Ja jau jūs uz tam pastāvat, tad tas man jāpatur un jāpērk jums cits tai vietā, bet man šķiet, — viņa vēl piesarkusi iebilda, — ka tas bijis vecs sprāgums. Āre, āreče, kur ir, — apskatieties!

Zeltenīte paņēma šķīvi rokā un to ar sērīgām acīm aplūkoja, jo, taisnību sakot, viņai bija trauka žēl! Neticīgi viņa pagrozīja galvu, „vecs sprāgums”, šī sieva sacīja, — sprāgums bija tikpat jauns... kā viņas sirdi.

— Ja jau jūs uz tam pastāvat, tad skāde man jums jāatlīdzina, — Misene arvien vairāk uztraucās.

— Ko nu par niekiem, — Zeltenīte pēdīgi iesmējās, — kad jau nu robs izsists, izsists! Jums tā grūti iet, ko es likšu jums maksāt; kad to dabū zināt jūsu vīrs, viņš sāks jūs atkal dauzīt. Man tā vakar bija jūsu žēl!

— Par to tik varu pateikt Kristīnei paldies, — Misene atsvabinātu sirdi trauca tālāk, — āre, kā iet, kad rāda otram cilvēkam sirdi! Tu priekš viņa skrej un

plēsies, visu priekš kāzām sacep un sataisi, un vēlāk tu paliec tā sliktā. Tavi bērni visu noēduši, nobijuši! Mans jau tā par to griezās uz manis visu dienu, tas dabū nu to vēl dzirdēt, — krīt man čuprā un sāk mani dauzīt! Tas man par pamācību, nekad un nekad vairs negribu otram cilvēkam labu sirdi rādīt!

— Tā jau gan ir, — Zeltenīte, viņai piebalsodama, sēri nopūtās.

Viņa lika nu traukus pie malas, katru savā vietā, un Misene vēl atņēmās:

— It kā man tur kāds labums būtu atlecis, it kā es tur kādu muižu būtu iemantojusi! — Bet pati pie sevis viņa liksmi iegādājās, ka viņai tomēr savi mazi labumiņi bija atlekuši. Viņa bija atgriezusi no cepeša divas labas šķēles, ko iesiet šodien vīram un Sašam knupītī. Vakar viņai taču nebija vaļas paraudzīt tiem citu ēdamo, ko iedot līdzī. Nu un, kas tad šķīvim cits robu izsita, kā nule pat pašas bērni. Vakar viņa bija uz tā noglabājusi iemantotos cepeša taukus un šorīt bērniem azaidis bija labu labais. Bet pagriezies tikai nost, viņi sāk ķīvēties un izķaulē šķīvim robu! Sīt nu sīt viņus, ko tu izsitīsi; viņa bija liksmā, ka Zeltenīte tai ticēja un nelika maksāt. Un kad viņa vēl iegādājās dzeltenās maizes klaipiņu, ko tā bija apslēpusi gultā zem pagalvja, un atcerējās, ka no biežumiem, kurus bija no Zeltenītes mašīnas izkratījusi savā kanniņā, šorīt iznāca tik branga kafija, un ka vakar vēl it visi no tā paša kāzu galda bija paēduši, tad viņa par brāziņu no vīra nevarēja sacīt, ka tas šoreiz nebūtu vislabāk atlīdzināts.

Bet Kristīnei viņa tādēļ negribēja piedot, tā bija tik nekaunīga un drāza viņai visu taisni acīs. Tā viņai pa-

lika mūža ienaidniece un viņa arī mēģināja Zeltēnīti pret to sarīdīt. — Kristīne, cik viņa priekšā jums salda, — viņa piepeši iesaucās, — bet vai zināt, ko jums jūsu labā draudzene dara aiz muguras. Es Sašam teicu, un viņš arī par varu jūs gribēja par savu brūtes māsu, bet mana Kristīne un Ieva, abas māsiņas kopā, — ko brūte saka, tas paliek, kā nu viņai pretosies! Un jūs viņai tik daudz esat līdzējusi!

Bet Zeltēnīte bija vakar ar savām ausīm vairāk dzirdējusi, nekā šij sievai bija patīkami. „Cik tā Misene prot skaudīgi melot,” viņa smaidīdama nodomāja. Un ko tur līdzētu, ja viņa tai pasacītu taisnību un izrādītu, cik ļoti viņai visa šī lieta ķērusies pie sirds? Viņa tādēļ atbildēja:

— Lai, lai, es jau pati negribēju, vēlāk apdomājos citādi!

Misene viņas ierunas neievēroja un trieca tālāk:

— Viņa jau ir gatavā čūska, tā Kristīne, neesmu savā mūžā tādu cilvēku redzējusi! Eka, Ieva šai tā labā, čukst abas māsiņas kopā, čukst un ieraudzījušas mani, nozviedzas kā tādas ķēves. Bet to es savam brālim esmu teikusi un teikšu arvien: Saša, kad tu kādreiz gribi precēties un kad tevi tā Zeltēnītes jaunkundze ņemtu, — tu būtu laimīgs!

Zeltēnīte sarāvās un it kā dūrēji viņai būtu iesitīšies zobos, viņa spieda roku uz krūtīm. Sieva trieca pa tam tālāk:

— Saša ir gan druscīņ paviēgls, tas tiesa, viņam naudas kapeika nepastāv. Nu, ja jauns cilvēks, ko viņš tagad iztaisa, viena galva, viena bēda. Apprecēsies, domās citādi! Kad viņš tik nāk prātīgas sievas rokās, kas viņu pret savaldīt, vesels viņš kā rutks, jauns za-

ļoksnis cilvēks, savu darbu labi saprot, — no viņa jau ir manta!

Zeltenīte spieda vēl ciešāk roku uz krūtīm un lēni drebēdama atbildēja:

— Saša lāga zēns, — ja es kādreiz precētos...

— Nu ņemiet viņu, — es jums viņu ieprecināšu, — Misene ātri iesaucās, tad saldi nolaizīja lūpas un spīdīgām acīm gaidīja uz atbildi.

Zeltenītei asinis sakāpa vaigos un sirds vēl vairāk sažņaudzās. Šī sieva nenojauta, cik vārīgā vietā tā viņu ievainoja, ka tā viņai atklāja rūgto patiesību un tomēr nevarēja tai līdzēt. Vakar viņa vēl nebija tik gudra kā šodien, viņa zināja vēl tik skaidri par sevi bargo pasaules spriedumu, viņa cerēja, cerēja un uzgavilēja jau, kad viņai patikamo jaunekli piesolīja par brūtgāna brāli. Vai šī sieva arī zināja, ko tā viņai tagad piesolīja? Bet viņa tai nespēja ticēt, šie parastie meli nelabi aizkāra viņas ausis. Viņa saņēmas un tā kā aizkaitināta sacīja:

— Ak, Misīna kundze, lai nu paliek tas, es uz tādiem niekiem vairs nemaz nedomāju! Esmu jau tiem gadiem pāri un domāju savas mūža dienas tāpat viena nodzīvot. Lai precas tās jauniņās... — viņa uzsvēra rūgti šos vārdus un dusmu stars viņas acīs nozibēja.
— Es, es jau esmu veca meita!

Misene palika kā uz muti sista un muti atplētusi, viņu uzlūkoja. „Kad tikai viņa nav dabūjusi no Sašas aplamībām ko ost,” tā bažījās, „tad man izkrist bagāta švēģeriene!” Žēlīgām acīm viņa apskatīja istabiņā bagātīgo iedzīvi, ko viņa te visu labu nevarētu mantot.

— Nieki, jaunkundzīt, — viņa ērmoti iesaucās, — vēl vecākas aiziet pie vīra! Un kas to var sacīt, ka jūs

esat vecā, kas to var sacīt?! — viņa cieti uzstāja. — Lai sauc par vecu, kas ir veca, jūs varat vēl puisus ap pirkstiem tīt. Ak Dieviņ, tētīņ, varu jums vēl bez Sašas ieprecināt pusduci to labāko brūtgānu!

Zeltenītei vienādi gan šie vārdi ļoti patika, bet kad viņa nevarēja dabūt Sašu, tad viņa vairāk negribēja no tās lietas dzirdēt.

— Un kas tad nu par lielu labumu ir tām precētām sievietēm, — viņa liekuļoja tālāk, — kāds krusts dažreiz no vīra neuzbrūk! Jūs pati vakar sacījāt, ka labāk simtkārt būtu nodzīvojusi par vecu meitu. — Viņa aizgriezās sāņus, — par vecu meitu, — cik briesmīgi tā maldijās!

Misene kļuva tāda domīga.

— Jā, man tas ir citādi, — viņa pēdīgi sacīja. — Mēs esam nabaga ļautiņi, mums te trūkst, tur trūkst, un tad jau arī nevar būt liela mīlestība. Jūs turpretim labi iztikuši, un kad visur pilnība, par ko tad lai vīrs jūs sit?!

Nu vai tad Zeltenīte par to maz baidījās, bet kad tā lieta negāja, tad taču viņai vajadzēja kāda iemesla. Viņa par Misenes vārdiem rūgti pasmējās:

— Tad jau es drizāk viena varu labāk dzīvot, — viņa sacīja. — Man savs mazumiņš noguldīts bankā, — kad vairs strādāt nespēšu, tad varēšu mierīgi iztikt no saviem procentiem. Nerunāsim jau par to, mīlā Mišīna kundze, atnesiet man labāk atpakaļ to katūna gabalu, pašūšu Mildīnai kleitiņu pati. Man te atkrīt labi kādas zīda lupatiņas priekš iekantējumiem, un tā apgērbs izskatīsies daudz glītāks. — Lai jau Saša ņem citu, lai, — un Dievs lai viņam palīdz. — Viņa nopūtās, un asaras pamirdzēja viņas acīs.

Bet Misenes acis vēl vairāk iemirdzējās, pakampusi rokās zīda lupatiņas, viņa, likās, it kā par tiem nevarētu savaldīt savu pārsteigumu. Bet pie sevis viņa nodomāja: „Viņai arī nauda uz interesēm, kas to būtu domājis? Skaties, cik viņa cieta un nekā neizsaka, tas viņai tik tā neviļus iznāca, — viņa varot dzīvot no saviem procentiem. Jā, jā, to jau var domāt, kad naudas papildnam, tad jau arī var tādas dārgas lietas iegādāties! Nu, es jau nebūšu mulķe, viņu Andrejam precinādama. — Aha, mans Sašņ, kad es tev to pasvilpšu, tad gan dzirdēsim, kā tad tava dziesmiņa skanēs!? Tādu laimi aizlaist gaŗām un novēlēt citam jau būtu tīrais grēks!” — Paldies, paldies, miļā jaunkundze, — viņa jūsmīgi sacīja, — tas bērns nu gan man būs apģērpts. — Un vairāk nesamanīdama, ko sacīt, viņa iesaucās: — Vai... cik tas pulkstenis! — Man jāsteidzas, jāsūta vīram pusdienu. Bet to jūs, jaunkundz, nedomājiet, — jūsu laime vēl nav iekritusi ūdenī, — viņa šķelmīgi sacīja un no Zeltenītes atbildes nedabūjusi, aizgāja.

Mitrām acīm Zeltenīte noskatījās viņai pakal, tad domīgi lūkojās uz zemi, it kā sev jautādama. Vai viņa sevi nebija apkrāpusi? Viņai esot tā labāk nekā sievas kārtā! Miseni tikai vīrs pēra, bet viņu visi nievāja, knābāja un nicināja. — Ak Dievs, es to vairs ilgāk neizturēšu, neliec man nomirt kaunā! — viņa, galvu sakampusi, iesaucās.

Pēdīgi viņa piesēdās pie savas mašīnas un šuva tālāk. Cik viss būtu jauki, ja tas tā varētu notikt, kā šī sieva gribēja, — viņi dzīvotu kā divi balodiši! Vai tad patiešām viņa ir ne cerēt nedrīkstēja? Kā tu norausi zvaigznes no debesīm? Viņai priekš Sašas nebūtu ne-

viens ūdens par dziļu, neviens uguns par karstu, bet viņam priekš vecās meitas nebija ne acu, ne sirds. Ļauna viņa viņam nevēlēja, bet mīļo debesu tēvu lūdza, kaut viņš jel pusi dabūtu baudīt no tām sāpēm, kas viņas sirdi dedzināja.

*

*

*

Šis lāsts jau viņu bija ķēris! Vakarā viņš pārnāca no darba, bet tas nebija vairs jautrais, omulīgais Saša, kas citkārt varēja dzīvot dienām un naktīm un nekad nebija piekūsis. Citkārt tas, pārnācis no darba, izgāja ar savu harmoniku sētā un uzrāva tur kādu jautru gabalu, bet šovakar viņš tās čikstināja, ielidis virtuves kaktā, tā kā pat Misene sacīja:

— Nav ne šis, ne tas! — Tādas pat īdziņas un skarbas bija viņa jūtas, viņš nebija vairs par savu bālo grēfēni drošs, jo vakar vakarā, jo nāca uz beigām, jo tapa trakāk. Viņa vīnūžniekam liptin pielīpa, beidzot pat negribēja ar viņu godīgi dancot. Šodien pie darba viņš visu dienu bija prātojis, kādēļ tad gan? Vai šis Rumausis bija pārāks par viņu? Vai viņš labāk spēlēja harmoniku, vai labāk mācēja dziedāt? Vai viņš vieglāk dancoja, vai viņam bija vairāk joku? Un tomēr Ieva nezināja, kur viņu būtu cēlusi, kur likusi, viņa skaidri tam izrādīja, ka viņa vīnūžnieku par labāku tur. Kādēļ? — Kādēļ, — sev par lielām sirdssāpēm viņš arī apsvēra, kas tas āķītis bija! Viņa izredzēto pievilka baltā veste, zelta riņķi, zelta ķēde un pulksteņi un — viņam to nebija.

Līdz šim viņš bija juties savā stāvoklī laimīgs un nebija daudz par pasaules dzīvi galvu lauzījis. Viņš

bija vesels, pelnīja daudz vai maz, un ar to pietika. Varēja katru gadu kārtu jaunas drēbes iegādāties, bija paēdis un arī kad kur izgāja, varēja savu kapeiku izdot. Viņam bija labas harmonikas un viegla galva, un kad viņš Keizara dārzā noklausījās tās dziesmas par ķēkšām, vatētiem stilbiem, korsetēm, turnīriem, neīstiem zobiem un matiem un tās uzdziedāja savās aprindās, tad visi teica vienā mutē, ka viņš varens zellis, un meitas viņu mīlēja. Savā pārgalvībā viņš jau bija domājis, ka viņam vairs labāk nemaz nevar būt, ka viņam vairāk nekā nevajag, visur viņš bija savos ļaudīs pirmais un pārākais, un tagad? — Cik tagad viņš maziņš sajūtās pret Rumausi, — viņš nojēdza, ka viņam vēl ļoti daudz pie laimes trūka.

Māsa pa tam stāstīja savam vīram pilnu galvu par Kristīni, un kad tā bija paraudzījusi diezgan labas vakariņas, tad Misiņš arī bija diezgan runīgs un palīdzēja viņai ienīsto sievieti nosmiet un sacīja:

— Ko tad šie nabagi precas un kāzas taisa, kad nav ko ļaudīm ēst dot!

— Tā jau, mīļais vīriņ, tie zēni mūsu dienās ir, — viņa laipni un zīmīgi sacīja, — viņi tev vairāk neskatās, kā uz to „ciferblati”. Kad tik jauna un smuka! Bet paiet pāris gadiņu, — tāpat veca sieva kā citas! Nu ir veci un nabagi un mocās kā velns ar krupi. Kad es būtu puisis, — es tā ne! Es tev domātu ar tādu kankaroties, kā Jerliņu Ievu?! Kas man, vai man sievai viens gads šurp vai turp, es apskatos, kuŗai labs rokdarbs, kuŗai sava naudas kapeika, un uzsāku kādu „septi”! Tā tu, cilvēks, visu mūžu nemociēs par strādnieku, ne ēdis, ne bijis! Saša, — viņa pakārstīja mēli un pameta savam vīram ar acīm, — tev vajag precēt

sievu ar naudu! Uzsāc tad ar sievas naudu „septēties”, pēc gadiem bagāts vīrs, vari dzīvot kā pa taukiem!

Sašas acis piepeši iemirdzējās, — kāds varonis viņš būtu, kad viņam tāpat būtu balta veste, zelta riņķi un ķēde, kā Rumausim! Viņam it kā zvīnas nokrita no acīm, — jā, veikalniekam, tam tas viss panākams!

— Vai zini, — viņš iesilis savai mātai atbildēja: — kad man būtu nauda, es pieņemtu vīnūzi. Cik tur glāzes nevar no viena paša pusstopa izliet?!

— Vai tad nu vīnūznieki vien, — ak tu tētīt, arī bodnieki dzīvo labu dienu, — Misene strauji iesaucās. — Āre, tas pats mūs' ielā! Iesāka tīri no nieka, bet paskat', tagad bod's piekrauta līdz griestiem, un vēders kā meldeņa veprim! Un vai tad naudas viņam būs tagad mazums... bet zināms, cilvēkam jau vajag būt uz to luste.

— Luste, luste! — Saša tā kā aizkarts atbildēja, — kuram tad mums nebūtu luste, dod tikai man naudu, ko iesākt. Man nav ne uz kā tā luste, kā uz Kaufmaņa būšanu. Gan es zinātu, ko iesākt! Kas nekait uzkupčiem uz tirgu... vai mūsu rada gabals Tresnis tev pārdod par to cenu, ko viņš no muzīkiem pircis?!

— Jā, jā, jā, arī tur, — arī tur var naudu taisīt, — māsa aizkustināta viņam piebalsoja, — sēdi tik pie galda, nosver precī un paņem naudu! Kur tu tur nevari pelnīt? Uz zāvētu jēra gaļu, uz speķi, uz krējumu... no kam tad viņi visi tā dzīvo?! Vēlāk, paskat', sāk braukt ar gumijas riteniem!

Misiņš, kurš visu laiku domīgi bija valodā noklausījies, tagad iebilda:

— Vadzi, Saša, es tev teikšu ko: — precī bagātu sievu un pieņem uz laukiem kādu muiželi. — Vot

šeite! Piens pašam, sviests pašam, maize pašam, — par to tev nav nauda jāskaita. Un kur tev visur nauda neienāk, no jēriem, no sivēniem, no labības, no saknēm, no ābeļdārza, no medus, — klausī tu mani, tad tu būsi vīrs!

Viņš klusu vēl nopriecājās pats par savu gudro padomu, — jā, Sašam viņš visu labu novēlēja. Bet bērni, kuŗi bija saspiedušies kaktiņā, redzēdami tēvu tik laipnu, kļuva drošāki. Līdz šim viņi bija kāri noskatījušies, kā lielie ēda, tagad raustīja māti aiz svārkciem:

— Memme, man lai, man lai!

— Kuš, bērni, kuš, — Misene tos mierināja, bažīgi uz savu vīru palūkodamās. — Saša jau var visu, kad tik viņš nav muļķis, — viņa turpināja valodu. — Vai viņš nevar dabūt bagātu sievu? Ak, Dieviņ tētiņ!

Saša pārgudri nosmējās, uz viņa vaiga bija lasāms: „cik tu vientiesīte!” — Bagātu sievu, — viņš norūca, — kur tad?

— Kuš, bērni, kuš! — Misene bažīgi mierināja savu mazo pūli, tad saldi ieklepojās: — precī Zeltēnītes jaunkundzi! Pietaisies viņai klāt, tad jau tu arī pie visa laba vari tikt!

Saša drusciņ tā kā sarāvās, uz to viņš nebija domājis!

— Ej tu ellē par zirgu, — viņš jokodamies atbildēja. Viņš māsu pārsteigts uzlūkoja, it kā gribēdams sacīt: „kur tad tai tā bagātība cēlās?”

— To tu nemaz, Saša, nedomā, — viņa sparīgi ar pilnu krūti turpināja: — ka Zeltēnītei pēc tevis kāda vajadzība un ka viņa tevis dēļ paliks neprecēta! Viņai gribētāju ļoti daudz, un kā tad to arī nebūs, kad tik daudz naudas, tik daudz mantas. Kad jau no procentiem

vien var dzīvot, tad tur vairs nav runa par simtiem, tur ir runa par tūkstošiem. Āre, Andrejs arī man jau runājis. Kamēr es svešam cilvēkam to laimi novēlu, tad jau labāk tev, savam brālim. Bet kad tu esi muļķis, es jau tev nevaru savu prātu iedot, kad tevi tā Ieva, — kuš, bērni, kuš!

— Ieva, Ieva, — Saša sapīka, — no viņas nav ne velna!

— Es vēlētos, kaut viņa pakārtos, tā ubadze! — viņa sparīgi noteica. Bet nu bērni sāka pīkstēt arvien vairāk, Misiņš ar baltām acīm vien turp lūkojās un beidzot, kāju piecirtis, iesaucās:

— Klusu! Kad ņemšu siksnu, tad zolēšu visus no viena gala.

Troksnis apklusā, bērni vēl tikko vairs čukstēja, un Misene iedeva katram gabalu sausas maizes. Bet nu arī viņa vairs valodas neuzdrošinājās turpināt, jo drīz vien varēja notikt, ka viņa no vīra dabūja pa muti. — Šim vakaram bija diezgan, — vīri klusēdami paēda vakariņas un aizgāja pie miera.

Misiņš drīz vien krāca kā zāģeris, bet Saša griezās uz vieniem sāniem, griezās uz otriem sāniem, visvisādas domas viņam maisījās pa galvu. Viņam bija tā, it kā tas ar vakarējo dienu būtu ieskatījies jaunā pasaulē, un viņa dzīvā fantazija iztēloja viņa gara acīm jauku nākotnes bildi. Ak, cik jauka ir kungu dzīve, viņš ir veikalniēks, viņam iet labi, arvien labāk un labāk; naudas nāk kā biezs, viņš allaž tik aiznes uz banku un nogulda labu vīkšķi. Par to viņš dabū procentus, — viņa bagātība arvien vairojas. Jau sen viņš valkā baltu vesti, pirksti pilni riņķu, uz cita pa divi, trīs; un smaga zelta ķēde pie krūtīm, tik resna, ka pat suni var piesiet. Kas tas priekš viņa, — viņam pašam

sava māja, viņš tur jau zirgus un kučieri. Tā viņš brauc, lepni atgāzies, rati gumijas riteniem, — ļaudis ar cienību noskatās viņam pakal, cits citam jautādami: „Kas tas ir par kungu?” „Tas ir bagātais Pumpurs, — vai tad jūs viņu nepazīstat? Jā, tas to arī var, tam naudas kā pelu! Āre, agrāk viņš bija tīri nabaga puika, strādāja tāpat kā ikviens fabrikā, bet kā kuram tā laime! Viņš prata apņemt sievu ar naudu, sāka pamazām, un paskat', ej nu tu viņam klāt!”

Baudīdams savās krūtīs bagāta vīra apziņu, viņš apgriezās uztraukts uz otriem sāniem. Bet to nevienam nebūs teikt, ka viņš ciets un lepns, ka viņš savus agrākos radus un draugus aizmirsis! Viņš tos it visus vilcis sev līdz uz augšu. Savam svainim viņš nopircis uz laukiem muižiņu, tam jau pulks bērnu, turpretim Ješka pārlūko viņa mājas, zirgus un kučieri. Vai viņam pašam atliek laika gar tādām mazām lietām nodoties? Viņam aizvien jāpaplašina savi veikali, jāved visas darīšanas un jāsatiekas katru dienu ar „rātseriem”.

Bet tad viņš jutās piepeši tikpat kā aukstu ūdeni apliets, jo viņš iegādājās māsas vārdus: „Pietaisies Zeltenītei klāt, tad jau tu pie tā visa vari tikt.” Kaut gan viņš bija no bagātnieka dzīves ļoti sajūsmināts, tad taču viņu pārņēma ērmodas jūtas, ka viņš tikai to varēja caur Zeltenīti sasniegt. Cik viņš pat nebija par viņu zoboļies, viņu jokojis par vecu meitu un vecu grezeli, — tagad tam vajadzētu viņu precēt! Nē, — viņa tam bija par daudz par svešu, un kur tad paliktu bālā grēfene, viņam tad būtu no tās jāatsakās. Nē, to viņš nevarēja, viņa tam bija par daudz mīļa, — viņš nevarēja to aizmirst, viņas dēļ tas pat varētu arī at-

sacīties no visas bagātības. Tā raustīts uz divām pusēm, viņš svīzdams ar tamlīdzīgām domām nomocijās, kamēr aizmiga...

*

*

*

Otrā dienā viņš bija jau it visu aizmirsis, viņš jutās pie sava darba atkal tik dzīvs un mundrs, kā zivs ūdenī, un bagātības domas viņam vairs neienāca ne prātā. Pēc pabeigta darba viņš paķēra savu tukšo kaniņu un maizes knupīti un steidzās, jautru dziesmiņu trallinādams, ārā pa fabrikas vārtiem. Tā kā viņam bija jāiet garām tai mājai, kurā Ieva dzīvoja, tad viņš nejauši apstājās un paskatījās uz augšu viņas logā. Viņš viņu tur pamanīja un viņam tā metās vēlīgi ap sirdi. Vajadzētu taču pie viņas pieiet, — kaut arī tie svētdien bija sastrīdējušies, viņš tomēr ilgāk naida negribēja turēt. Ilgāk vairs neko nedomādams, viņš kāpa pa kāpnēm augšā pie viņas.

Viņš atrada viņu „uzcirtušos”, tā pati kleita mugurā, kas svētdien, un patlaban viņa vilka rokā tos pašus garos stilbu cimdus. Viņa bija tāda ērmota, jo laikam tai nepatika, ka Saša viņu apmeklēja.

— Vai tu kur gribi iziet? — viņš laipni tai jautāja.

— Jā, līdz Vērmaņa dārzam, — viņa atbildēja, apakšlūpu kožlādama.

— Ā, pagaidi drusciņ, — viņš ātri ieminējās un rādīja tai savus baltos zobus, — es pārskiešu, apgērbšos un iešu tev līdzi.

— Tas man iznāks drusciņ par ilgu, — viņa izvairīdamās sacīja, — un man varbūt būs arī vēl kur kādā vietā jāpieiet!

Sirsnīgi un mīli viņš to uzlūkoja un sacīja:

— Nebūs ilgi! Ieviņ! — vai tu ne desmit minūtes vairs nevari uz manis uzgaidīt?

— Nu tad nekavējies! — viņa, negribēdama tam ilgāk pretoties, uzsauca.

Viņam vēl tomēr tika pie viņas kavēties, viņam iekrita patlaban prātā bagātā naudas precība un, saķēris viņas roku, viņš tai sacīja:

— Ieva, es varētu kļūt liels un bagāts vīrs, bet nebīsties — tevis es neatstāšu, tu taču mani ļoti mīli, vai ne?

Bet viņa domāja: „Kā viņš nu mani kavē to cimdu uzvilkt!” Tad piepeši no viņa vaiga izzuda pēdējā asins lāsīte, viņš bija uz viņas pirksta ko cietu atradis un tagad uzlūkoja mirdzošo gredzenu.

— Tev gredzens? — viņš savādi jautāja, — kur tu to ņēmi?

Bālā grēfene iesmējās, bet viņas smiekli bija liekuļoti.

— Kā viņš jautā, — nopirku! — viņa atcirta.

Viņš to asi un caururbjoši uzlūkoja, viņa acis sāka zvērot.

— Ieva, — viņš iesaucās, viņu purinādams, — neliedzies, kur tu to ņēmi? Es zinu, ka tev nebija naudas ne kapeikas!

Viņa tomēr vēl mēģināja jokot un sacīja:

— Ūja, negudrais, nelauz jel roku! Labs cilvēks man to deva, — laid vaļā!

Izrāvusi no viņa roku, tā noglaudīja ar otru roku bāli saspīestos pirkstus, sagrozīja gredzenu pareizi un vilka tālāk savu cimdu. Saša notriekts atkrita uz viņas gultas malas un sacīja:

— Labs cilvēks, — es zinu, — Rumaussis!

— Hahaha! — viņa atkal nedroši iesmējās, — tīri kā tāds bērns! Bet vai tu zini, par ko viņš man to deva? Tā ir rokasnauda. No pirmā es pieņēmu viņa vīnūzī maizes galdu. Iesākumā viņš man izlīdz, un tā būs pavisam cita dzīve, nekā fabrikā cimdus šūt. Es varu tapt vēl ar laiku bagāta!

Sašam bija tā, it kā viņam kāds ar nazi iegrūstu sirdi. Viņš taču viņas dēļ labprāt atstāja savu nosapņoto bagātību, bet viņa bija gatava bagātības dēļ pārdoties. Un pie tā vainīgs šis Rumaussis... viņš nevarēja vairs valdīties.

— Es viņu nositīšu, to žuliku! — viņš sašutis iebrēcās un krāva ar dūri pa viņas gultas kājgalu.

— Aha! — viņa piepeši saslējās kājās un, krūtis izgāzusi, izaicinoši un grasoši to uzlūkoja. — Pamēģini viņam pielikt tikai pirkstu! Tad es tev taisni pa ļocku, — viņa rādīja ar roku, — arī es neesmu sapuvusi! Ko tu viņam gan padarīsi, — viņa beidzot skaji iesmējās, — viņš liks tevi nopērt saviem „melnajiem” un izsviedīs ārā tikpat kā suni!

Saša neatbildēja, sāpīgu vaigu tas sūkāja savu dūri, kuru tas, sizdams uz gultas malas, bija nobrāzis.

— Tu mani priecināji uz zelta gredzenu no vienas „cālungas” (naudas izmaksas) uz otru, — viņa turpināja, — bet nu varu pateikt paldies, ka esmu to dabūjusi. Citām meitām riņķu pilnas rokas...bet pagaidi, kad es uzņēmu maizes galdu un nākšu pie elpas. Es negribu vis tā palikt par vecu meitu, kā Zeltēnīte!

Viņš sašļuka, tā bija taisnība, gredzenu viņš tai sen bija piesolījis, bet nebija spējis nekad iedot, un arī tagad nespēja. Un par vecu meitu jau viņa arī nevarēja nodzīvot, tas taisnība!

— Ieva, — viņš silti un lūdzoši to uzlūkoja, — ja tu ilgāk negribi gaidīt, tad iesim ritā pie dienas pie mācītāja. Nepieņem viņa maizes galdu! Kā Ješka ar savu Kristīni iztikis, tā mēs arī iztiksim!

Viņa tikai auksti pasmīnēja.

— Saša, tu esi labs zēns, — viņa sacīja, — bet precēties pie tavas tagadējās algas, nē, tu esi liels muļķis! Un es tos fabrikas darbus esmu līdz kaklam apnikusi, es gribu pasaulē vieglāk padzīvot.

Tagad viņam iekrita kas prātā, viņa acis vēl mīļāk un siltāk iemirdzējās.

— Ieva, — viņš sacīja, un viņa sejā bija lasāms — tu taču zini, kas tu man esi, — Ieva, atdod tam vācietim viņa gredzenu; man ir no mātes mantojums, tu varbūt esi redzējusi manu šillierēto zīda vilnaini, — to es tev gribu dāvināt!

— Hahaha! — viņa bezjūtīgi un pilnā kaklā iesmējās. — Dāmas visas valkā cepures, ko tad es ar šo veoco lupatu iesākšu!

Tas bija par daudz, to viņš nevarēja paciest.

— Ā, tad tāda tu man esi! — viņš aizkarts uzleca kājās. — Bet nedomā mani vazāt aiz deguna! Kad tu tur pieņem maizes galdu, tad es no tevis vairs negribu nekā zināt. Izvēlies, kurš tev tas labākais!

— Es lai izvēlos, hahaha, — viņa smīnēja, — ak tu iebildīgais Sašiņ! Viņš ir „kaufmanis”, un tu esi tikai strādnieks!

— Nu tad tas strādnieks no tevis vairs nekā negrib zināt, — viņš līdz nāvei aizkarts sacīja. — Paliec vesela! — Viņa roka jau bija sagrābusi durvju klinķi.

Viņa nu gan palika tāda slābana, tad sacirtās un sapīkusī iesaucās:

— Skrej jau skrej, — vai man pēc tevis kāda note!

Uz kāpnēm atskanēja viņa smagie soļi, viņa vērīgi klausījās, kamēr tas bija ārā pa durvīm, nodomādama: „Saša ir labs zēns, bet šovakar man jāsatiekas ar Rumaša kungu... viņš man būtu tik maisījis.”

*
*
*

Rūgtu sirdi Saša steidzās uz mājām, it kā viņu kāds būtu trencis, it kā zeme būtu degusi zem viņa kājām. Viņš uzskrēja uz ielas vairākreiz cilvēkiem virsū un iekām tie paguva kādu vārdu sacīt vai nu par labu, vai par ļaunu, viņš bija jau projām. Tas bija drusciņ vairāk, viņš sajuta drusciņ vairāk nekā aizkartu patmīlību un godkārību, — vai tā bija viņa padevīgā, pielāvīgā Ieva? Viņš nebija gribējis jokot, viņš bija katru vārdu no sirds runājis, un viņa to nosmēja kā kādu muļķa puiku, viņa to zaimoja un ievainoja, kā vien varēdama, pat viņa mātes piemiņu, kuŗa tam bija mīļa un dārga, viņa nosauca par vecu lupatu! Viņai nebija pēc tā nekāda „note”, hahaha, — vai tam bija kāda note pēc viņas? Tad jau viņš drīzāk varēja kļūt par lielu, bagātu vīru. Kad viņš gribēja, viņš varēja braukt ar gumijas riteniem! Viņas dēļ tas bija apņēmies nest upuri, apmierināties ar viņu tādā kārtā, kādā jau viņš ir — un tā viņu par to vēl nosmēja! „Viņš ir Kaufmanis, un tu esi tikai viens strādnieks”, šos vārdus viņš nevarēja aizmirst, tie sāpināja viņa sirdi. Jā, jā, — viņš jau nebija vairāk kā strādnieks, un Rumašis bija viņužnieks. Kā lai viņus abus nostāda blakām? Tam balta veste, zelta riņķi un ķēde, viņš tik vienkāršs un nabadzīgs, — tīri kauns pašam no sevis, — viņam ne-

bija pat nekāda kabatas pulksteņa! Māsa allaž sirdijās, ka strādnieki taisot vīnūžņiekus bagātus, pildot tiem kabatas, viņš arvien tādām runām bija pretojies, bet kad tagad Rumaussis ar visu to sagrozīja Ievai galvu, atvīla viņam līgavu, tad viņa asinis iekaisa un viņa krūtīs nāvīgs naidis pamodās pret visiem vīnūžņiekiem. — Kur viņi visu to ņemtu, kad mēs, strādnieku cilvēki, pie viņiem nedzertu? — viņš, sirdī aizkarts, jautāja. Gan arī viņš sev nevarēja noliegt, ka strādnieki labi sadzēra un tad savu stenku nemaz nesamaksāja, — cik vietās viņš pats nebija labi iegriezis, caur ko vīnūžņiekiem bija liela paspēle, bet, „kur viņi visu to ņemtu, — kur viņi to ņemtu?!” viņam uzmācās šis jautājums.

Pārgājis mājās, viņš bija vēl idzīgāks un skābāks nekā vakar un harmonikas nemaz rokā neņēma. Māsa kala un kala viņam atkal pilnu galvu par Zeltēnītes bagātību.

— Kā lai viņai arī nebūtu nauda, — tā stāstīja, — pati biju klāt, kad viņa saņēma par divi dienās pastrādātu darbu trīs rubļus! Pusotra rubļa par dienu, to mūsu vīri vēl nepelna. Laimīgs, kas pie tādas sievas pieķeras!

Saša tagad piesarka, bet Misiņš, šodien no padrečīka labu „lādiņu” dabūjis, bija tāds sagriezies un meklēja jau visu vakaru iemeslu, kā savas dusmas izlaist.

— Tālab, — viņš balti noskatījās, — un cik tu man piepelni? Es gan būtu citāds vīrs, kad man arī no sievas puses kas pienāktu klāt!

— Ūja, mīļais vīriņ, — viņa, cik varēdama saldi, piebilda, — vai tad es tev nepelnu? Kas jūs visus apmaz-

gā... bērņus apkopj... pa ķēķi rīkojas? Aizmaksā tikai man!

Uz Mišina deguna jau parādījās bīstamas krumkas.

— Nu, šovakar tu man bez kārsiena neiziesi, — viņš ierūcās. — Kad ņemšu siksnu un sāksšu maksāt, — ilgi tu man neesi dabūjusi!

Viņa neteica vairs ne vārda, un Saša nodomāja: „Cik tas jauki, kad arī no sievas puses pienāk tāda peļņa klāt!” Tagad jau arī viņa laimei vairs nekas ceļā nestāvēja, viņa saites ar bālo grēfeni bija saraustītas. Vaigi viņam dedza, iedomājoties to kaunu un apsmieklu. „Viņa to nožēlos!” tas savā sirdī nozvērējās. Tam līdz viņam uznāca vēlēšanās kļūt par lielu, bagātu vīru un Ievai par spīti parādīt, ka viņš tāds pat „kaufmanis”. Viņam bija izdevība un viņai par spīti vien tas apņēmas precēt Zeltenīti. Bet kā tai piesviesties? Viņa tam bija daudz svešāka nekā Ieva, viņš nejutās par sevi tik drošs...

Dienu pēc tam viņš satika Zeltenīti sētā, padeva viņai rātni un godbijīgi labdienu, viņa noskatījās uz viņu tik sirsnīgi, un viņa tam izlikās it skaista un patīkama. Ka viņa veca grezele, to viņš vairs ne par kādu naudu nebūtu apgalvojis. „Vakarā pie viņas ielīdišu un druscīņ patriekšos,” viņš nodomāja, un tomēr, kad pienāca vakars, tad viņam pietrūka dūšas. Saša, kas bija tāds malacis, kam nekad valodas un joku netrūka, kam bija nieks meiču noskūpstīt un viņai galvu sagrozīt, sajuta pret vēlino jaunavu slepenu bijību, viņam bija tā, it kā tas viņai nevarētu par nieku tuvoties, it kā viņam priekš tās būtu mute aizsalusi. „Viņa bagāta,” tam stāvēja prātā.

Tomēr viņš zināja izlīdzēties. Viņam jau bija kas gal-

vā. — Kādu vakaru Misenes bērni, noskatījušies, paziņoja mātei, ka onkulis pārnācis mājā ar tādu biezu papīru un vēl citi plāni, sarkani, raibi, zaļi un daždažādi tam bijuši rullīti; viņš tos uznesis uz bēniņiem. Māsa gribēja no viņa ko vairāk izdabūt, bet lauz tu viņam zobu ārā, viņš nesaka nekā. Tad viņš palika kādas dienas no darba mājā, bet ko viņš tur aizkrampējies darīja, tas tiklab Misenei, kā viņas bērniem palika noslēpums. Tā bija tīri nelaimīga, ka nevarēja savu ziņkārību apmierināt; viņa gan daudz maz varēja iedomāties, ko viņš tur ar to papīru strādāja, bet viņa labprāt būtu gribējusi visu „gruntīgi” zināt. Varbūt, ka tā vēl būtu varējusi viņu pamācīt un padomu padot. Skaties nu skaties pa šķirbu iekšā, — ko tu tur redzēsi!

Arī, kad viņš bija gatavs, tas savu darbu tā bija noglabājis, ka viņa to velti pūlējās atrast. Bija jau labi uz vakaru, pēc pusdienas pirms Annām, kad viņa iegāja pie Zeltenītes pēc Mildiņas kleitītes. Šuvēja bija par daudz nopūlēta, jo uz Annām tai bija bijis ārkārtīgi daudz darba, tā ka viņa bija ņēmusies dienas un naktis. Tā lielajā darbā viņa bija varējusi daudz maz savas lielās sirdssāpes remdināt, un viņa manīja, ka tās lūgšanas bija paklausītas. Kad arī Saša viņu nemilēja, tad taču viņš sajuta pret to cienību, — cik rātņi viņš tās priekšā noņēma cepuri, cik godbijīgi viņu sveicināja...

Misene, nopriecājusies par glīto kleitiņu, jau gribēja aiziet, kad viņa iegādājās to vissvarīgāko. Pie durvīm vēl atgriezusies, viņa noslēpumaini sacīja:

— Rītā Annas, — bet es domāju, ka tikai jums, jaunkundzīt, neuznāk šodien virsū it negaidot!

Uztrūkusies Zeltenīte viņu uzlūkoja, un uz Misenes vaiga bija lasāms: „Tu taču nekā nezini!”

— Ko tad mans Saša citu šajās dienās būtu uz bēniņiem „ceļinājis” un „cimerējis”, — viņa zīmīgi sacīja. — Man jau viņš neko nerādīja. Bet vakar vakarā atnāk Andrejs, abi tūlīt augšā uz bēniņiem, es paklausīšos uz kāpnēm, ko tad šie tur runā. „Nu kāds tad ir?” Saša jautā. „Vadzi, smalks,” Andrejs apgalvo, „tavu „ceļinumu”! Saša, tu esi malacis! Te būs tās svečītes.” „Vai tu runāji, vai viņi būs?” mans atkal jautā tālāk. „Ir darīts, — astoņi gabali būs!” Andrejs atrauca. „Viņā ielas galā tiem jāspēlējot priekš sīktirgotāja meitas, gažām iedami viņi iegriezīsies šinī sētā un tad uzspēlēsim krietni tām Annām!” — Nu, ko jūs sakāt? Man te šinī sētā citas Annas nav zināmas, un, — viņa zīmīgi vēl piebilda, — vai nu viņš, vai Andrejs?

Zeltenīte pietvīkusi un bez elpas to visu uzklausījās, sirds viņai sāka manāmi pukstēt.

— Blēņas, viņi nu nenāks pie manis, — tā iesaucās, — gan viņiem jau pašiem savas būs zināmas. — Sašam bālā grēfene.

— Nieki, nieki, — Misene sparīgi iesaucās, — nav vairs bālā grēfene, Saša spļauj uz viņu vai ugunis, es nevaru par to mīļam Dievam diezgan pateikties. Jaunkundzīt, jaunkundzīt, — viņa vēl noslēpumaini priecinādama piebilda, — es manu, ka šonakt kas būs! To nezinu, vai viņš vai Andrejs, bet Annas man citas mūsu sētā nav zināmas. — Un vēl ar kādu saldu skatienu savu prieku izteikdama, viņa aizgāja.

Negribēdama savām ausīm ticēt, Zeltenīte stāvēja it kā sasalusi. Tikai pēc ilgāka laika viņa uzelpoja, —

mans Dievs, — kas tad bija noticis?! Saša un bālā grēfene nebūtu vairs, — it kā smags akmens viņai novēlās no krūtīm. „Vai viņš, vai Andrejs?” viņai vaigi dega tikpat kā uguns. Nē, nē, viņa jau it nebūt nebija tāds neticīgs Toms, — viņa jau ticēja, labprāt ticēja!...

Izgadījās diezgan labi, ka viņai šo pavasari bija pavaļa, ka viņa varēja atpūsties un sagatavoties. Viņai bija jāuzkopj savs dzīvoklis, viņai likās, ka pie viņas pa tām „karstajām” darba dienām būtu ieviesusies tā lielākā nekārtība. Ak tu tēvs, kas viņai vēl bija darba, galu galā tā bija nostrādājusies vēl vairāk nekā citām reizēm. Bija jādzīvo ar vienu steigšanos, — jāiet ar kurvīti pēc šņabja un uzkožamiem. Un ar to mazgāšanos un sukāšanos arī pagāja labs laiks, — bija jau pienākusi krēsla, — bet tad arī viņa bija izpuēcējusies kā viena brūte, apvilkusi baltu, mežģinēm rotātu naktsjaku, tāpat iespraudusi matos skaistu, sarkanu rozī.

Uz balti aplāta galdiņa viņas greznības spuldze caur zaļi puķaino kupolu izplatīja burvīgu gaismu, turpat vāzēs svaigas puķes patīkamu, spirdzinošu smaržu, istabiņa bija dabūjusi ļoti svētsvinīgu izskatu. „Vai viņš, vai Andrejs?” viņa uztraukta vienmēr sev jautāja, „ak, kaut jel viņš!” Un jo vairāk viņa par to domāja, jo viņas sirds kļuva nemierīgāka, — kad Mīse ne arī šoreiz nerunātu taisnību? — Drūmi viņa lūkojās caur kupolu bālajā uguns liesmiņā; nejauši tā pati sprēgādama iepaukšķējās, un viņa lēni iedrebējās, — jau diezgan viņa bija rūgti maldināta.

Laiku kavēdama, viņa paņēma savas kārtis un sāka uz tām zīlēt. Pirmoreiz iznāca, ka viņš, otrreiz, ka Andrejs, tad atkal, ka viņš. Par šo iznākumu viņa sa-

vā sirdī sajuta saldu prieku, bet tad viņa gribēja vēlreiz pārliecināties un izlika vēlreiz, — tad iznāca, ka nebūs neviens. Tad viņa nodomāja: „Ko kārtis var pateikt, — tā tikai tāda blēņošānās!”

Pulkstenis čakli un notulis čikstēja, bet laiks vilkās gausi uz priekšu. Gaidīt ir ļoti grūti, bet visvairāk ko jauku sagaidīt! „Vai tikai viņi būs?” tā bažīgi sev jautāja, lūkodamās uz pulksteņa rādītāju, kurš patlaban rādīja vienpadsmit. Viņa paņēma vilnaini un izgāja laukā paklausīties.

Laiks bija rāms, bet samācies un tumšs kā maisā. Sētā bija tik klusu, ka neviens cālitis ne čiku, ne grabu, tikai no ielas pa retam dzirdēja soļus, klepošanu un dudzināšanu. Aizturēdama elpu, viņa vērīgi klausījās, vai nevarēs ko sadzirdēt, bet nekā, tikai tepat kur blakām iekšpusē kāds durvju klinķis nokraikšķējās, — ļaudis gāja pie miera. Turpretim kartupeļu lakstos viņa redzēja no Misīņu loga baltu atspīdumu. „Viņi vēl nomodā,” tā pukstošu sirdi nodomāja.

Arī viņa gribēja un tai vajadzēja būt nomodā! Lēni uz pirkstu galiem viņa ienāca atpakaļ istabiņā, nogrieza spuldzei degli zemāk un apsēdās pie gultas uz krēsla. Bet vairāk bezmiega nakšu sekas neizpalika, it nemanot viņas galva slīga un slīga, līdz beidzot tā bija atradusi patīkamu atbalstu uz galvas spilvena. Viņa gan to vēl it labi atjēdzās, bet viņa jau gribēja tikai atlaisties, viņa negribēja snaust, tai vajadzēja būt nomodā, jo, — „vai viņš, vai Andrejs?”

Viņas krūtis cilājās augstāk un augstāk, elpas vilcieni tapa arvien gaŗāki, un beidzot viņa padevās nogurumam, viņai prāti apmulsā. Miegā viņu bija sa-grābis patīkams nogurums, — te viņai izlikās, it kā

gaiss istabiņā sāktu vilņot, arvien vairāk un vairāk, ietricinātie mutuļi rotājās gar viņas locekļiem, aizkāra viņas ausis un jūtas, — cik jauki, cik patīkami. Viņa sajūtās zem svešas varas, savāds slābanums un ticība izlējās viņas asinīs, — lēni tricēdama viņa vilka elpu. Gaisa mutuļi sāka vilņot arvien trakāk un trakāk, viņai acu priekšā kļuva gaišāks un gaišāks, — viņa pamodās.

„Kur tad es esmu?” viņa pārsteigta brīnījās. Laukā gaišs un jauka mūzika, viņas puķes, kartupeļu laksti, spuldze deg tumši uz galda, — tā ir viņas istabiņa. Viņa berzēja un berzēja acis, — ā, jauki, patiešām jauki, — viņa atjēdzās. Taisni viņas logam pretim uzstādīts transparents, ugunīgiem burtiem daždažādās krāsās tur dedza: „Augstu laimi un pērkondimdošu urrā Annai Zeltēnītei vārda dienā!!!” Un pašā vidū ugunīga sirds, bultām cauršauta, krusts, enkurs, mēneša diena un gada datums, augšas stūros eņģeliši baltiem, ziliem, zaļiem un sarkaniem spārniņiem, gar malām, kur telpas — karodziņi, putni un puķes — jauki, patiešām jauki! Mūzika spēlēja lēni: „Kā spoži spīd mans Jēzuliņš”, un pavairoja vēl jo vairāk aizgrābjošo iespaidu.

Cik mūzikanču bija, to viņa ātrumā nevarēja saskaitīt, bet arī viņš tur atradās un vēl kādi jaunekļi. Pabeiguši pirmo dziesmu, mūzikanti grozīja apkārt savus instrumentus, atrāva šur tur kādu likumu un izlaida ūdeni, bet Saša sūrodomies sacīja:

— Vēl vajadzēja vienas lielākas taures!

Vecais mūzikants, kuŗam bija tā lielākā taure, aizbildinājās:

— Mēs mēdzam arvien pa četriem kopā spēlēt, tad

ir pašu laiku. Bet šovakar esam salasījušies kādi astoņi, tad gandrīz būtu tā kā par mazu!

— Var jau arī ar to pašu diezgan strādāt, — otrs, kurš, kā rādījās, bija tas vadonis, atbildēja:

— Uzrausim kādu stiķīti virsū. — Tad viņš lika savu klarneti pie mutes un sacīja: — „Girgel maršu”, un kad visiem bija „strumentes” pie mutes, tad viņš vēlreiz galvu ar visu klarneti pakratīja un brīkšķis gāja vajā. Vecais mūzikants patiešām saņēmas, tā kā no viņa taures gaiss triecēja, un klarnete čīkstēdama gāja pa priekšu: „tita, tita, titatita”, bet Zeltenītei tas viss izklausījās kā eņģeļu mēles.

Viņa uzgriezta atkal spuldzes degli augstāk un gāja lūgt mīļos viesus iekšā. Viņas laipno lūgumu arī paklausīja, jaunekļi nesa degošo transparentu pa priekšu un mūzikanti sekoja ar savām „strumentēm” aiz mugurē. Tagad jau sētā daži logi bija pavērušies un dažas ziņkārīgas sievas pat apņēmušās vilnaines ap pleciem un izskrējušas sētā. Tā ko taču redzēja un dzirdēja diezgan reti. Transparentu nostādīja istabiņas kaktā, bet Zeltenīte atstāja tiklab virtuvi kā āra durvis vajā, lai arī citiem cilvēkiem netiktu laupīts šis acu baudījums, — bet varbūt arī tādēļ, lai ikkatrs redzētu, ka viņai notiek gandarījums.

— Jaunkundze, jūs taču nejaunosities, ka mēs jūs iztraucējām, — Saša sacīja. Bet tas arī bija viss, vairāk viņš nemācēja pateikt, jo nebija mazāk uztraukts un aizkustināts kā viņa. Tad viņa tam spieda sirsnīgi roku un sacīja:

— Ak, Pumpura jaunskungs, no visas sirds jums pateicos!

Viņa cēla priekšā šnabi un vēl ko Dievs bija devis,

un nu arī mūzikanti viens otru liksmi uzlūkoja. Un kad Saša ar saviem biedriem viņai uzdzēra augstas laimes, tie ķēra pēc „strumentēm” un uzrāva tušu, bet par ko tie arī vēlāk sadzēra katrs savus šnabjus trīs vai četrus. Saša dziedāja vēl, arī Andrejs raudzīja līdzī dundurot, bet tur nebija nekas un tādēļ tas labāk pats apstājās. „Cik ezers rāms”, viņš bija līdz sirds dziļumiem aizkustināts, viņa balss vietvietām trīcēja un skaidri liecināja, ka ezers nebija vis rāms, un viņa ar lielāko aizgrābtību noklausījās. Tā bija jauka stundiņa pavadīta, bet beidzot arī jau šnabis viss izdzerts un uzkožamais viss noēsts, — mūzikantiem bija jāiet tālāk un jaunekļiem katram uz savu malu.

Ak, kaut jel viņi būtu palikuši ilgāk, mūzikanti viņas dēļ varēja skriet. Viņa taču vēl būtu kādu vārdiņu ar Sašu parunājusi, jo ka viņš tai daudzko gribēja izteikt, to viņa skaidri nomanīja, — kādēļ viņš slepus tā viņu dedzīgi uzlūkoja. Un vairāk neiznāca, kā pie atvadišanās: „uz redzēšanos,” — viņa vēlreiz dabūja mīļi viņa roku spiest, — tad viņš līdzī citiem nozuda tumsā. Viņa aizkrampēja durvis un bija atkal viena, bet sirds viņai ātri pukstēja un asinis strauji riņķoja. Gan svecītes aiz transparenta bija jau izdegušas un apdzisušas, bet viņas krūtīs ugunīgiem burtiem dega: „To viņš priekš manis darījis!” Viņa jutās pacelta augstu pār visiem saviem nievātājiem — viņa bija uzvarējusi!

Un vēl vairāk, vēl vairāk viņš tai ko gribēja izteikt, — bet ko taču? Atkal jauns noslēpums atrisinājās acu priekšā; viņa tika atkal jauki pārsteigta. Tur uz kumodes bija nolikta kāda dāvana, — viņa iztina no balta papīra šilierētu zīda vilnaini, — vecu vecais „fa-

brīķis", — un to viņa tam bija reiz ap kaklu redzējusi! Vai viņa vairs varēja šaubīties?! Viņa apņēma to ap saviem pleciem, — cik silti un mīļi drēbe pieglaudās viņas kaklam. Viņai pietrūka elpas, viņai bija tā, it kā viņas krūtis nevarētu lielo laimi saņemt un gribētu pušu sprāgt, — un tikai pēdīgi noskārtā, ka istabiņa bija ļoti piesmēķēta un viņai vajadzēja svaiga gaisa.

Atrāvusi logu, viņa izlicās ārā un lūkojās tumšajos mākoņos. Viņas sirdī ausa ziedoņa rīts, gaišs un jauks, un te viss apkārt tumšs un drūms tikpat kā kapā. Tas viss viņai stāvēja jau aiz muguras un tomēr viņa lēni iedrebējās, arī viņas istabiņā spuldze taisījās dzist. Tur tumsā rēgojās viņas pagātnes tumšie brīži, un kad tie atgrieztos atkal atpakaļ!! —

Viss ātri un kā vienā virknē aizlidoja viņas acīm, viņa iedomājās arī viņas dienas sapni, kur tepat dārzā briesmīgs vilks zvērojošām acīm uz viņu glūnēja! Viņu sagrauba slepenas izbailes, tur kāda tumša ēna nokustējās. No viņas spuldzes vēl tā kā maķenīt atspīdētu bāls spīdums, — viņa piespieda visus savus redzes spēkus, — patiešām vilks, — divi ugunīgas acis viņai tuvojās. „Saša!” viņa apspiestu balsi izgrūda, it kā savās izbailēs viņu palīgā saukdama, un atlēca no loga. Nākošā acumirkli vilks ieleca pa logu un sagrauba viņu savās ķepās. Izmisusi un ar visiem spēkiem viņa pretojās, bet jo ciešāk tas žņaudzās ap viņas kaklu, uz kādu sekundi vēl bālums spuldzē pacēlās, tad nopaušķēja un izdzisa, — — jau viņa sajuta uz saviem vaigiem karstu dvašu, — tad aizvēra acis un padevās savam liktenim...

4.

Jau kādas nedēļas pagājušas. Zeltenīte sēdēja atkal pie mašīnas un čakli šuva. Apskaidrotu vaigu un rūpīgu seju viņa savā drēbē nolūkojās, viņa šuva — savu brūtes kleitu. Viņa atminējās savas lielās izbailes un pasmaidīja: „Tas nebija vilks, tas bija Saša. Tāpat kā tai Zeltenītei pasakā — to arī lācis sagrābis, bet vēlāk, kas ir? — Apburts karaļa dēls!”

Tā lieta bija izvērtusies ļoti jauka. Viņš pirmais pastāvēja uz to, ka jāiet pie mācītāja, un Misiņš gāja līdz par labo tēvu. Pagājušo svētdienu viņi tika uzsaukti un no nākošās svētdienas par nedēļu bija noliktas viņu kāzas. Uz kāzu ielūgumiem stāvēja viņu abēju vārdi zelta burtiem; Saša, kuŗš šodien negāja pie darba, tos iznēsāja starp saviem draugiem un paziņām. Viņš meklēja priekš savām kāzām cienīgus viesus.

Bet kur tad nu viņš tik ilgi palika? Ap šo laiku viņš jau sen solījās būt mājās, — viņa taču pilsētu bija izstaigājusi daudz ātrāk, — tur mazajā kastītē uz kumodes viņai priekš tā bija jauks pārsteigums, un tādēļ viņa gaidīja Sašu mājā tikpat kā uz ugunīm.

„Ahā,” viņa beidzot iedomājās, „nu es zinu! Viņš solījās arī fabrikas meistarū lūgt uz kāzām un ar viņu satikties. Tādēļ jau viņam arī iedevu drusku naudas līdz, — varbūt, ka viņi kur kādā smalkākā vietā iegriezušies.”

Tur kāds pie durvīm, — vai viņš? — nē, Misene.

— Nu, Anniņ, — viņa jau nākdama trauca, — es to

lietu izbrīvēju. Saimnieks ir ar mieru, viņš uzkravāsies uz bēniņiem un atdos savu dzīvokli priekš kāzām. Tur jau daudz maz var apgriezties, un tādēļ tās laulības arī iznāks jaukākas. Manā dzīvoklī būs tā cepšana un vārīšana. Tur kāziniekiem būtu par karstu, pie tevis atkal krāsns necep tik labi un tev arī nav pieliekamā kambarīša.

— Labi, jau labi, māsīņ, — Zeltenīte attrauca, — tev jau visa tā rikošanās jāuzņemas. Vai man tai dienā būs vaļas domāt par šo, vai par to! Veco balbieņa madāmiņu arī sarunāju pie ēdienu taisīšanas, to viņa smalki prot, un mums varbūt būs arī ļoti smalki viesi.

Misene sāka tā ērmoti skatīties un beidzot aizkarta iesāka:

— Es jau nu arī neesmu tāda durna, kas neprastu ēdienu taisīt! Vai Kristīnes kāzās cepetis nebija labs, — tīri vai uz mēles izkusa! Kā tad būtu to tik smalki noēduši? — Bet es jau, māsīņ, neesmu tev nemaz pretim, — lai nāk arī tā vecā madāmiņa, — atdošu viņai savu ķēķi, — savu pieliekamo kambarīti.

— Ne jau ne, — Zeltenīte viņu pārtrauca, — viņa jau tikai piedos tev padomu un piepalīdzēs. Ko viņa, svešs cilvēks, zina no tava pieliekamā kambarīša? Par atslēgām jau tev jāzina. — nodod tik viņai visu, lai viņa taisa!

Misene saldi aplaizīja lūpas.

— Esmu uz miera, — viņa sacīja, — es jau tāds cilvēks, kas visādi uz miera. Es dzīvoju pati par sevi un netinos tā gar otru, kā tās citas; grib kāds manas palīdzības — labi, negrib, — ne mana cūka, ne mana druva! Are, Kristīn, labā māsīņa — diezi, diezi, ko tie cilvēki no tevis grib, Zeltenīt? Nāku pa sētu, dziržu,

ka šī jau izmet tādus vārdus: „Vai re', kur vecas meitas laimīgas, dabū tos jaunākos zēnus. Es gan otrreiz vairs nebūtu tik mulķe, tik jauna precēties.” — „Ūja,” otra iesaucās, „vēl jau nav salaulāti, kas vēl viss nevar notikt. Cik daži labi šķīrušies.” — „Kas nu vairs šķirs, Dieviņ tētiņ,” mana Kristīne, „tie jau dzīvo kopā kā vīrs un sieva! Vai tad neredzējāt, ka Saša ievadījās pie šās uz dzīvi? Liela manta jau gan vīram nebija, viena kārtā mugurā, otra knupītī, bet šī jau viņu neprecot bagātības dēļ... mīlestības dēļ viņu precot, un gan jau vēlāk visu dabūšot, kas vēl trūkst. — Jā, jā, salaulāti jau nu gan vēl nav!”

— Nu, tad jau sāku šīs kaunināt. Labi, labi, māsiņas, sacīju, palieciet jūs tās bagātās, mēs paliksim tie nabagie! Aplam jums lielas tās muižas, sacīju, un — lai tik katra glabā pati savu trauku — ir jau dažai labai gods sen pirms kāzām izgājis pa lauku! — Un tad, sabāzušas tās galvas kopā, čukst un čukst, bet es domāju, ko es uz jums te klausīšos, pagriezies nost un gāju projām!

Tumši piesārtusi, Zeltenīte šos vārdus uzklausījās, tā jau bija taisnība, jo tur jau, lūk, atradās viņa divrindu harmonikas uz viņas skapja. Viņa jau pati zināja, ka tas nepareizi, bet kā tas nu bija nācis, kā ne, Saša viņu par daudz milēja un mācēja arī lūgties. Viņš gribēja būt pie viņas, pie Misiņiem tur viņam par šauru, pulka bērnu, naktīs raud un karsts. „Kad tik nu neiznāk kādas valodas,” viņa pie sevis ballojusies, un tiešām, tā arī bija!

— Kas jau pats šāds, tāds, tas jau gar citu meklējas, — Misene atņēmās. — Ka tik nu viņu kāzās nelūgtu!

— Lai, lai, ko nu uz tukšām valodām klausīsimies, — viņa piesārtusi atbildēja. — Viņš nāk, — tā piepeši iesaucās, — Saša nāk!

Smiedamies viņš iesteidzās istabiņā, jautri nosplāvās, nosvieda savu platmali uz kumodes un atbraucīja savus melnos matus. Viņa pārmetoši, bet mīļi viņu uzlūkoja un sacīja:

— Sašīn, tik ilgi?!

Viņš pacēla to ap vidu un apgriezās ar viņu riņķī.

— Mana mīļā zeltenīt! — viņš sacīja. — Tad ta' sadzēru čupā ar fabrikas meistariem, — mēs bijām kopā glaunā vietā. To godu vēl neviens no mūsu fabrikas strādniekiem nav piedzīvojis!

Misene nodomāja: „Neviens jau arī nav precējis tik bagātu sievu,” un Zeltenīte jautāja:

— Nu, vai viņi būs mūsu kāzās?

— Ko tu rēķini, — viņi tev nenāks manās kāzās, — viņš jautri iesaucās, tad skūpstīja viņas vaigu. — Es māku ar kungiem izrunāties!

Viņa pieglaudās mīļi pie viņa krūts, viņi taču stāvēja viens otram tik tuvu, tur nebija vairs liekas kautrēšanās un vairīšanās.

— Kā tu ar viņiem sarunājies? — viņa ziņkārīgi jautāja.

— No iesākuma viņš jau nezināja, kas ir, — Saša jautri nosplāvās, — tiklīdz kā mani ierauga, tūlīt forši uzsauc: „Kas ir, Pumpur, kādēļ neesi šodien pie darba?! A?! Vajadzēs tevi uz kādām pāris nedēļām palaišt pabumelēt!” Viņš pret strādniekiem strups un ātrs un grib man pašlaik dot vēl lielāku lādiņu. Es nesaku nekā, izvelku no kules aploksni ar ielūgumu,

pataisu atšeku tā paklaņu un pasniedzu šim. Šis nu dabū redzēt, „aha,” ieteiksies, „tu gribi precēties, — daudz laimes! Bet cik tad tu man, puis’, pelni pa dienu?” — „Nu, kungs, daudz jau vis nepelnu,” es atteicu, „tikai to pašu kantaino. (Kantaino — papīra rubli). Šis mani uzlūko no galvas līdz kājām. „Jā, jā,” tad ieteiksies, „vai zini, es pelnu pusotra simta rubļu mēnesī un dabūnu vēl procentus, un varu tikai tā ar savu familiju tikt cauri. Un kādēļ tad tev būtu kādas lielas kāzas jāriko? Bet tādi jau jūs man strādnieku cilvēki esat, — jūs ķēmojaties pakal kungiem, gribat bez laika iekāpt debesīs.” — Man rodas dusmas, „neturiet jau bailes, kungs,” es atbildēju: „kas tad kantainais, ko es pelnu, tas nav ne nieka, bet es neprecu tukšinieci. Tikdaudz jau mums būs, kā kāzu viesus pamieļot, un vai es maz vairs pēc kāzām pie jums strādāšu, to nemāku pateikt. Man vēl ir ielūgums priekš „uebermeistara” (virsmeistara) un viens priekš bukaltera (grāmatveža). Vai pašu direktoru arī derētu ielūgt, — ko domājat?” Es saku, mans vācietis paliek uzreiz tāds „frentlīgs”. — „Direktoru arī jūs gribat ielūgt,” šis nu brīnās, „es domāju, viņš šinīs dienās aizceļos uz Angliju. Virsmeistars un grāmatvedis gan baznīcā laikam ierastos. Sakiet, Pumpura kungs, vai jūs lielas kāzas rīkosit? Vai jums daudz viesu būs no labākām familijām?” — „Ko jūs, kungs, gan rēķināt — manai brūtei smalkas paziņas trūkst?” es atteicu. „Viņa tikai priekš kungiem strādā.” — „Tas ir, viņa pieņem no tiem pastellējumus, jauki, ļoti jauki, Pumpura kungs,” šis sauc mani par kungu, „jā, tā mums, tautiešiem, visiem kopā jāturas.” Viņš sniedz man roku un saka: „Es būšu, mana sieviņa arī, un arī varbūt

mans draugs. Viņš strādā pie kādas lielas avizes un ir liels tautietis.”

Nu mums valodas gāja tikpat kā vajā, — vai zini, mūsu meistars nav slikts cilvēks. Ja es vēl ilgāk paliktu fabrikā, tad viņš man piesolīja labāku robu, par priekšstrādnieku. Es esot „untligs” cilvēks, viņš apskatīšoties. Es teicu: „Kungs, vai neaiziesim uz kādu glāzīti?” Nu viņš drusku apdomājās, — „Jā, esot tagad drusku pavaļas,” un tad aizgājām pāri tur glauņajā viesnīcā — vai, kur tur smalki! Visas trepes deķiem noklātas, naži sudraba spalīem, spoguļi tādi no griestiem līdz pat zemei! Bet maksā tur ar’ viss par traku, — daudz man no tavas naudas neatlika.

— Lai nu, lai, — vienreiz jau arī var ar smalkiem ļaudīm satīkties, — Zeltenīte laimīga atbildēja, bet Mīse ne nodomāja: „Viņa jau tev naudu nežēlo, — cik viņai gan īstenībā tās nevar būt? Laba kaudze.”

— Nu un tur šis meistara draugs bija jau priekšā, — Saša stāstīja tālāk. — Es tev saku, gudrs kungs, — viņš laipni pret mani paklanās un saka: „Ļoti priecājos!” Meistars nu dara viņam visu zināmu, lai šis taisoties uz kāzām. Vai es esot biedrs tanī lielajā Latviešu biedrībā? Es nu nezinu, ko atbildēt, domāju, teikšu, ka esmu, — viņš nopriecājās: „Jauki, ļoti jauki!” Viņš man pulka ko stāstīja, es tev nevaru to tā izteikt. Mēs esot visi latvieši, mums visiem jāturoties kopā, tas esot ļoti jauki, ka es esot precējies latvieti. Par tavu vārdu viņš ļoti nopriecājās: Zeltenīte, Anna Zeltenīte, tas ļoti maigi izklausoties. Viņš katrā ziņā būšot kāzās un turēšot vienu tautisku runu. Vai nav smalki, ko? Priekš tam jau biju uzlūdzis Smildziņu, mūsu biedrības vīru, tas arī solīja turēt runu, — tad tikai

būs ko klausīties. Es saku, smalki, Zeltenīt, — viņš sa-
sita plaukstas, — lustig leben, selig sterben, und dem
Teufel die Rechnung verderben! (Pricīgi dzīvot, svēti-
gi nomirt, sajaukt velnam rēķinu.)

— Ak Sašiņ, tad mums labi jāsarīkojas, tie ir smal-
ki viesi, — Zeltenīte atteica. — Tas Misiņš — jā, Sa-
šiņ, tu vari viņam dot savu veco uzvalku. Viņš tā ne-
var iet, kā pagājušo reizi, — vienos kreklos, basām kā-
jām — viņam jau laikam tavs uzvalks būs laikā.

— Ak tu tētīt! — Misene tā kā aizkarta iesaucās,
— viņam jau pašam drānas, lai tik velk tās mugurā.
Brūtgāna svārki „jāizpucē”, tie labu labie, un viksēti
zābaki arī viņam ir. Par Misiņu jau nav ko bēdāt, tas
jau pret kungiem ļoti godīgs, nevajag tikai salūgt ci-
tas šādas tādas časnakas. Āre, kā tāds Ješkus ar savu
mātīti, tas drīzāk mums priekš kungiem padarītu
kaunu.

— Tā gan ir, — Zeltenīte nedroši piebilda, uz Sašu
palūkodamās.

Viņš kļuva domīgs.

— Ješka ir mans draugs no bērnu kājām, — viņš
sacīja.

— Par Ješku es vēl neko nesaku, — Misene turpi-
nāja, — bet kad jūs Kristīni lūdzat savās kāzās, tad
es atsakos no visas rīkošanās! Lai tad viņa jums pa-
liek tā labā. Vai tad, Saša, tu arī maz zini, ko viņa tev
visu virsū krauj.

Viņa atstāstīja tam briesmīgo Kristīnes valodu, ko
arī Zeltenīte apstiprināja. Kādu brīdi to lietu pie sevis
pārdomājis, viņš sacīja:

— Viņa var iet pupās, bet Ješkam katrā ziņā vajag
būt manās kāzās.

— Nu tad uzrakstīsim uz aploksnēs Ješkas vārdu vien, bez ģimējas, — Zeltēnīte ieminējās. — Gan tad viņa sapratīsies. Bet Rumausi ar bālo grēfēni lūgšim abus, vai ne, Sašīn?

Viņš lēni satrūkās un viņu ērmoti uzlūkoja. Kādēļ tad viņa tos gribēja lūgt?...

Misene norūca:

— Kam tad tos vēl te par velti ēdināt!

— Sašīn, — Zeltēnīte, viņam apķerdamās, mīļi lūdzās, — lai taču arī Ieva pa manām kāzām izdzīvojas!

— Viņa te nebūs vis! — Viņš izrāvās no viņas rokām un uzlūkoja viņu dusmīgi caur pieri. — Viņas te nebūs, — es to negribu!

Viņš piecirta kāju pie zemes, uz viņa pieres bija savilkušās dziļas krunkas, acis tam savādi mirdzēja. Bālums un sārtums mainījās viņa sejā, pirmoreiz viņa redzēja viņu tik bargu. Viņa aizturēja elpu un neko neatbildēja.

„Bet es Ievu tomēr pazemošu,” viņa pie sevis noņēmas. Viņa tam neko neizrādīja un, it kā nekas nebūtu noticis, piegāja pie kumodes kastītes un izņēma no turienes un iztina no balta papīra jaunpagatavotos laulības gredzenus. Zelts spoži mirdzēja, viņa dusmas mitējās. Viņš paņēma tos savā rokā, tur bija iegravēti viņu abēju vārdi un gada skaitlis, viņš priecājās tikpat kā mazs bērns. Bet viņš vēl nemaz labi tos nebija paguvis apskatīties, kad viņa mīļi iesaucās:

— Sašīn! — un stiepa tam pretim zelta pulksteni un spožu, smagu ķēdi. Pārsteigts viņš uzlūkoja viņu un balvu. — Nu kā tev patīk? — viņa smaidīja, — pulkstenis ir tīra zelta, ķēde talmi.

— Tikpat spoža kā Rumausim! — viņš iesaucās. Vairāk viņš nesamanīja ko teikt.

— Mēs jau arī to varam, — viņa sacīja tālāk, — par savu „cālungas” naudu tu varēsi nopirkt gredzenu, un rītā būs skroderis, noņems tev mēru brūtgāna svārkiem. Sašiņ, vai esmu tev laba?!

Viņam trūka vārdu to viņai izteikt, bet no viņa acīm, no viņa sejas tā lasīja, ka viņa tam mīla, ka viņa tam laba! Bet viņa prasīja vēl vairāk. „Viņam man vajag padoties, es gribu dabūt virsroku,” tā nodomāja un glaimi viņam sacīja:

— Lūgšim arī Ievu kāzās! — Viņai būs redzēt, ka mēs laimīgi dzīvojam!

Patikt tas viņam nepatīka, bet aizkustināts no tiem lielajiem priekiem, viņš atteica:

— Jā, jā, kad tu jau nu to vēlies, manis dēļ!

Cik viņš nu bija lēns un mīksts, viņa varēja to ap pirkstu tīt, un šī apziņa viņu ļoti kairināja, ka bija panākusi savu gribu. „Ieva bija mana niknākā pretiniece,” tā nodomāja, „viņa mani nīda, viņa man ne mazākā laba nevēlēja, viņa arī tagad labprāt manu laimi izārdītu, bet,” viņa sacirtās, „lai viņa tagad redz!”

Viņa ar Miseni aizgāja abas apskatīties saimnieka dzīvoklī kāzu telpas, un Saša palika viens. Viņš piekāra pulksteni sev pie krūtīm, sabāza rokas kabatās tāpat kā Rumausis. „Mēs to visu varam,” viņš uztrauktā apzinībā nodomāja. — Jā, ko bagātība visu neizdara! Pavisam cita dzīve! Viņš sagājās ar smalkiem ļaudīm, meistars viņu sauca par kungu, un ar kādu cienību nu noraudzījās uz viņu tā darba biedri, kuriem viņš savu laimi izstāstīja. Viņš nevarēja klusēt, sirds viņam bi-

ja pilna, viņš stāstīja savu laimi visiem, arī saviem žīdu kaimiņiem. Tādēļ, kad viņš nāca vai gāja, tie ar lielāko godbijību uz viņu noskatījās un savās bārdās nomurmināja: — Vot porec — macht ā partī!

Pēc kāzām viņš dabūs lielo bagātību savās rokās, viņš to ar lielāko nepacietību gaidīja. Zināms, viņa jau arī tagad viņam naudu neliedza, kur vien tās vajadzēja, — un tagad pat, — viņš taustīja pulksteņa ķēdi. Nē, viņa nebija slikta, — bet tad viņš būs pilnīgi tās kungs, paņems visu savā pārziņā un sāks rīkoties. Pats ar sevi viņš tomēr vēl nebija skaidrībā, kādu veikalu labāk uzsākt. Tā kā Rumaussis, var arī diezgan labi dzīvot, — bet viņš bija redzējis, kā iet lielajā viesnīcā — vīnūzis vai preču pārdotava viņam izrādījās ļoti niecīgi. Tādā viesnīcā pavisam citāds glaunums! — Taču īsti omulīgs viņš tur nejustos, un citu ko viņš tik lēti nevarēja iedomāties...

* * *

Tā tās dieniņas ritēja ātri uz priekšu! Kāzas tika rīkotas lieliski, jau dienu iepriekš cepts un vārīts, kā jau bagātiem ļaudīm pienākas. Zeldenīte pagrāba tikai savā makā un deva priekš visa bagātīgi. Misene par viņas bagāto roku bija tīri pārsteigta un neslēpa arī savu izbrīnišanos citām sievietēm.

— Kas to būtu domājis, ka mans brālis nāks pie tādas laimes! — viņa šad un tad iesaucās. — Ka viņa bagāta, to jau gan zinājām, bet ka tai tik daudz naudas, to nebijām cerējuši. Cik gan viņai tās īstenībā var būt?! — To viņa sacīja tādās reizēs, kad Kristīne dzirdēja. Misenei gandarijums bija pilnīgs, visas citas

sievas viņa darbināja, kamēr Kristīne tikai dabūja aiz stūriem noskatīties. Tā viņa zaudēja visas savas agrākās piekritējas, un kad tagad atkal uzsāka pazaimot jauno ļaužu kopdzīvi, tad dzirdēja pavisam citādu dziesmu. „Bagāti ļaudis, nav tā kā mēs,” tā vien bija dziedams. — Te tev nu bija!

Un beidzot arī sengaidītā kāzu diena bija pienākusi. Nevien smaržots gaiss, bet arī citādi acīm redzams svinīgums. Tiklab sētas vārti, kā arī Zeltenītes dzīvokļa durvis nopušķotas vienām puķēm un kroķiem! Šaurais bruģītis nokaisīts kapatām skujām un baltām smiltīm un tālāk sētā kārts galā karogs augstu gaisā plivinājās. Un tur augšā kāzu telpās sarīkots pie sienas mazs altāritis — vienās puķēs, — jo laulāšana bija nolikta tepat mājās. Lai tas jo svinīgs izskatītos, tad tur bija pie sienas piekārtā Misiņa „Māju svētība” un tai apakšā Zeltenītes vārda dienas transparents. To visu bija darījuši māju ļaudis saimnieka rīcībā. Priekš Sašas jau ikviens no sirds roku pielika un arī Ješka nebūtu atrāvies, bet ko ar sievu iesāksi? Tā viņu nemaz nelaida ārā no istabas.

Ikviens bija šodien uzgērbis uz kauliem, kas viņam tas labākais, un Misenes bērni bija „izpucēti” kā kungu bērni. — Tos citādi arī neredzēja, kā vai nu ar gaļas vai baltmaizes gabalu rokās. Pašu Misiņu vairs nemaz nevarēja pazīt. Mati apcīrpti, vaigi gludi noskūti, brūtgāna svārki mugurā un vikseti zābaki kājās, — pavisam uzplaucis! Vai tad uz sievas teikšanu vien?! Saša bija diezgan visu nedēļu kalis, ka viņam kāzās ielūgti lieli viesi, smalkas paziņas. Kad tikai nu viss pa godam izietu, kad tikai viņam priekš kungiem kaunu nepadarītu! Viņam būtu gaužām žēl, ka tas

savu radu dēļ arī turpmāk nevarētu satīkties ar cilvēkiem. Misiņš to lika visu vieķi, un tā kā viņš pret kungiem jau no savas dabas bija padevēģis un rātns, tad šodien, tos gaidīdams, bija kā izmazgāts. Šodien par viņu tam sieva un bērni varēja uz deguna dancot.

Tādēļ tas arī pret savu svaini sajuta slepenu bijību, jo tas bija kungs kas kungs. Vai varēja būt vēl smalkākas drēbes un spožāka un resnāka ķēde kā viņam?! Tīri ko pabrīnīties, kā viņa mati skaisti iekrūzoti, kā viņa ūsiņas jauki saskrullētas, viņš varēja izēnot dažu labu vācu kungu, — un kā smalki viņš pēc kungu vīzes prata sabāzt rokas bikšu kabatās! Gan viņš šinī savā godībā no sākuma bija tā kā kaunīgs, kā lepns, bet drīz viņa apzinība augtin auga, kad viņš saņēma lūgtos kāzu viesus, kuŗi nu viens pēc otra sāka ierasties, gan atnāca kājām, gan piebrauca fūrmaņiem. Jo smalkāki viesi, jo tas uz saviem radiem un agrākām paziņām lūkojās mazcienīgākām acīm. Kad arī tas pēc veca paraduma bija pret viņiem mīlīgs un laipns, tad viņš sev glaimoja, ka tam laba sirds, ka tas viņiem parāda sevišķu žēlastību. Viņi un viņš! Viņam pašam gan zināms arī nekā nebija, bet viņa sievas bagātība bija izkļiegta par milzisku, un kamdēļ tad pat kungi priekš viņa tik zemu locījās?!

Visi tika vienādi laipni saņemti un ar viņu un raušiem pamieloti. Dieva svētība jau bija, nebija jau jāskopojas! Tad arī ieradās beidzot fabrikas meistars, viņa kundze, avižnieks un vispēdīgi pats cienīgs mācītājs. Ar tiem brūtgānam gan valodas īsti neveicās, viņš citādi tiem neprata laiku pakavēt, kā labi bieži glāzes pielejot. Turpretim Misiņš sanesa visas dziesmu grāmatas augšā, cik vien mājā bija atrodamas, jo ne-

varēja taču zināt, no kādām dziesmu grāmatām kungi mēdza dziedāt.

Tad beidzot Misene pienāca Sašam un viņam klusu pačukstēja, ka brūte esot gatava. Mācītājs šķīra dziesmas, mūzikanti saskaņoja instrumentus un Saša steigdzās uz Zeltenītes dzīvokli pakal savai ligavai.

Kādu brīdi viņš apstājās no viņas bijīgā attālumā. Kā staltais gulbis lepna un cēla tā stāvēja viņa priekšā. Gaiša zīda kleita piegula cieši pie viņas staltā stāva un tikai līdz pusistabiņas šlepē nobeidzās. Maigais plīvurs aplidoja kupliem vijņiem viņas galvu līdz ar zaļo miršu kroni, pārlaidās it kā cēla migla pār viņas krūšu noslēpumiem, mezdams caur savu ēnu uz viņas vaigiem tumšu, burvīgu sātumu. — Sašņ! — viņa spiezdama roku uz krūtīm, lūkojās viņam pretim un viņas acis mirdzēja tādas ugunis, kas viņu pavisam apmulsināja. Nevarēdams paciest šo karsto, nepanesamo skatienu, viņš spieda to pie savas krūts. Vai viņš zināja, kā viņai šini acumirkli bija ap sirdi? Visu, visu, kas tai piederēja, tā bija atdevusi par viņu, — savu krājumiņu izputinājusi līdz pēdējai kapeikai. Viņa jau to nenožēloja, viņa nerēķināja, kā lētāk cauri tikt. — Viņš tai atsvēra visu, — dārgāka viņai vairs nekā nebija! Drīz viņas laime tiks no visiem atzīta un apstiprināta, drīz mācītājs saliks viņu rokas kopā uz mūžību! Kas tad viņai to varēs laupīt?! Viņai vairs ne no kā nebūs jābaidās, viņa būs sasniegusi mierīgo laulības ostu, nesīs sievas vārdu un būs droša pret visām tām bangām un vētrām, no kuņģam tā līdz šim tik daudz bija cietusi!...

Roku rokās viņi devās uz kāzu telpām, — sievas tiem noskatījās pakal un sacīja, ka neesot vēl „pasīgā-

ka" pāra redzējušas. Un tomēr Saša jutās šinī brīdī vismazāk viņai piedienam, viņa bija priekš viņa par labu, par mīlu, — viņš jutās it kā no kādas smagas nastas nospiests.

Viņa apsveicinājās ar kāzu viesiem un ar mācītāju, tad ceremonija iesākās. Mācītājs teica priekšā dziesmas vārdus, kāzinieki, mūzikai pavadot, teikumu pa teikumam nodziedāja. Lēni, mīlīgi un svinīgi vārdi noskanēja. Sveču gaisma un skuju smarža pildīja gaisu un cilvēku sirdis, — tās, kuņas spēja atrauties ikdienībai — pacēlās augšup gara klajumos! Zeltēnīte juta savā sirdī kādu svētu dzirkstelīti nolaižamies no augšas, iedegamies tur arvien stiprāk un stiprāk!... Viņas apreibinātie prāti rima domāt, viņa padevās ar miesu un dvēseli svinīgajam lespaidam.

Kad dziesma nāca uz beigām, viņa pamanīja bālo grēfeni savā tuvumā. Viņa tādēļ izrādījās stipra un droša, kauču gan tai bija tā savādi, tā vēlīgi ap dūšu. „Jūs, sievas, paklausiet saviem vīriem kā saviem kungiem”, ap šo kodolu mācītāja runa grozījās. — Šur tur kāda sieva slaucīja asaras, — bet Zeltēnītei bija viss vienalga... kad tikai viņas laime tika likumīgi apstiprināta. Tādēļ viņa droši un visiem dzirdami teica „jā”! — Un kad gredzeni bija pārmainīti, viņu rokas saliktas kopā un mācītājs noteicis beidzamo „āmen”, — tad viņa lepni un apzinīgi pacēla savu galvu, un no viņas acīm izsāvēs gaviļējošs stars. Viņai gribējās redzēt pazemoto, notriekto bālo grēfeni.

Tur viņa stāvēja, plespledusies stūrī, tā pati kleitīte mugurā, kas viņreiz, itin nosmulēta; laikam gan ar to veikalu plāni gāja. Viņa vēl it kā nožēlodama savu pretinieci uzlūkoja. Uzvaras smaidi savilkās ap viņas lū-

pām, izteikdami: „Un es tomēr viņu dabūju!” Tad Ieva pacēla savas acis, tās bija pilnas asaru un spītīga sašutuma. Viņa maniņa, ka tā līdz nāvei aizkarta, savilka rokas dūrēs. Šis briesmīgais pārmetošais skatiens viņai gāja caur kauliem, un it kā viņa būtu ko nozliegusies, tai bija savas pretinieces priekšā acis jānolaiž. Arī viņš to bija pamanijis un it kā iztrūcies gribēja no viņas izrauties. Lēni drebēdama, viņa jo ciešāk piespiedās pie viņa sāniem. Šis briesmīgais, dīvains skatiens... kaut viņa to nebūtu redzējusi! Galva viņai sāka džinkstēt un dūkt — atriebības dieviete bija viņu sagrābusi.

Viņa pieņēma no visām pusēm laimes vēlējumus, viņa saskandināja ar visiem glāzes, bet sirds viņai iekšā trīcēja un sāka vai pagurt, un jo vairāk tādēļ, ka arī viņš bija tāds ērmots. Kad mācītājs bija aizbraucis un pirmā polonēze nodancota, viņa klusu sacīja savam ligavainim:

— Sašiņ, ved mani uz istabu, — man top nelabi! — Un viņš bija kā mēms, neprasīja viņai pat: kas tev kait, un izpildīja, ne vārda nesacīdams, viņas pavēli.

Viņiem bija jāiet garām Ievai; galvu nokārusi, tā bija atspiedusies pie kāpņu margas. Zeltenīte baidījās viņu uzskatīt, no viņas pretinieces krūtīm atskanēja apspiests vaidu kļiedziens. Tā kā sagrauzta nopūta, tā kā ārpātīgi smieklī. Viņai metās zils un zaļš gar acīm, viņa klupa. Spējas sāpes celī atturēja viņu no ģīboņa; Saša iztrūcies līka viņai savu roku ap viduci, sāpēs savilkta seju viņa vilkās tam līdzī uz savu istabiņu.

Turp nonākusi, viņa atlaidās uz jauniegādātās vāļas, ko tā priekš kāzām bija pirkusi. Sāpes celī sāka degt arvien vairāk, viņa skumji nopūtās:

— Sašīn, šodien es ar tevi vairs nevarēšu dancot!

Viņš apjucis nezināja, kā viņu mierināt, un sacīja:

— Pāries, pāries!...

— Ej, lai atnāk māsa, — viņa sacīja. Kaut gan tā vēlējās, ka tas pie viņas būtu palicis, bet viņa gribēja apskatīt vainu, un viņš taču, — viņš taču nevarēja te klāt būt!

Viņš nepretojās, viņš paklausīja viņas pavēlei, bet nu viņai tā izlikās, it kā viņš taisni būtu gribējis no viņas tikt vaļā. Sļepenas bailes un auksti drebuļi viņu sagrāba, viņas sirdī pamodās tāda savāda stīga: „Tu, — tu šo meiteni esi padarījusi nelaimīgu!” Viņa būtu varējusi raudāt, un aizklāja vaigu rokām. Vai viņa bija darījusi ko nepareizu? — Viņai bija Ievas žēl, ļoti žēl, — bet abas viņas nevarēja kļūt laimīgas...

Arvien stiprāk un stiprāk kāja viņai sāka degt un pavairoja sāpes sirdī. Viņa izdzirda ārā kliņķi nograbam un nodomāja: „Labi, ka viņa nāk.”

Bet tā viņa nebija, vecā balbieņa madāmiņa ienāca. Tā bija apņēmusi jau savu bārkstaino rotundi, — gata iēšanai, jo patlaban beidza sasiet savas melnās kurpju lentes. — Thut mir Leid, junge Frau (man ļoti žēl, jaunā kundze), — viņa aizkarta steidzīgi sacīja, — es no jūsu „virtšaftes” atsakos. Ich geh' zu Hause! (Es eju uz māju.)

— Nu, — kas tad tas nu bija? Bet madāmiņ, jūs taču apsolījāties, — Zeldenite iebilda.

— Nē, nē, nē, — vecene viņu pārtrauca, — kā redzat, tā ziniet! Tā lielā sieva man visur „mišē”. — Viņas acis pamirdzēja nicināšana un apsmiekls, — solche Kuh (tāda gov), — viņa vēl atņēmas, — nein, das ist eine Blamashe (nē, tā ir blamāža). Viņas māsiņas man

noēd visus salat, un bērni vēl izķencē „garnitur”, — es laid tādas „špeizes” (ēdienus) domu uz galda? — Fui, fui, fui!

— Ūja, vai tad nu tai Misenei nemaz nebūtu prāta! — Zeltenīte iesaucās.

— Āre, lai jau iet cilvēks, Anniņ, nevajag jau kavēt, varbūt, ka kāda steidzama darišana, — Misene, kuŗa, vecenei nemanot, bija ielīdusi nopakaļ, iesaucās. — Kad jau madāmiņa nepaliek, nepaliek, — meistara lielmāte man izpalīdzēs, viņa man veca pazīstama, — es ar viņu runāju.

— Meistara lielmāte? — Zeltenīte nesamanīdama jautāja.

— Jā, dzirdi, Sašas meistara lielmāte, kas to būtu domājis?! — Misene attrauca. — Viņa mūsu modernieka meita. Kad mēs reiz muižā dzīvojām, tad bija vēl tāda maza knīpele, skraidīja pa lauku basām kājām. Tāds pat latviešu cilvēks, kā mēs kuŗš katrs, bet skaties, kādu kungu viņa dabūjusi! Kas tad tev notika, Zeltenīt? — viņa beidzot žēlodamās iebilda. — Vai tā nav sodība, — pašā kāzu dienā?!

Madāmiņa stāvēja tikpat kā uz ugunīm, viņa katrā ziņā bija sagaidījusi no brūtes taisnību. Bet tagad viņa palika stingri pie sava apņēmusies.

— Thut mir sehr Leid, junge Frau, — viņa iesaucās, — aber atjeh! Amuesiren Sie sich!

Iekām vēl Zeltenīte paguva ko iebilst, tā bija jau aiz durvīm.

— Ko tad tu viņai nodarīji? — viņa Misenei jautāja.

— Ko nu nodarīju, — Misene atcirta, — lai viņa skrien, tas vecais spoks! Meistara lielmāte gan labāk to lietu zinās, nekā viņa, — kā šī gribēs, tā nu čam-

māsies! Ak tu mans Dievs, Zeltenīt, tev nu tā vajadzēja notikt! Ko nu darīsim! Vai sūtīsim pēc daktera?

Zeltenīte viņai pilnīgi piekrita un dusmojās par savu likteni. Taisni kāzu dienā viņai tā vajadzēja notikt.

— Noplēs tur kumodē no audekla kādu lupatu, un virtuvē uz plauktiņa ir „gulašu” ūdens, — viņa saviebusies sacīja. — Apslapēs, uzliks uz kāju, varbūt, ka sāpes pāries.

Misene viņai paklausīja un uzlika saslapināto lupatu vajadzīgā vietā. Redzama vaina jau nu nebija, tikai skriemelis satriekts.

— Madāmiņa aizgāja, — viņa bažīgi sacīja, — ka tikai nu jums viss pa godam izietu!

— Nebēdā, — Misene viņu mierināja, — meistara lielmāte, tai pavisam cits aprēķins, viņa to lietu prot pavisam citādi ierīkot! Galdu tik vienreiz klāsim, viņa grib ierīkot tādu „imbistish” (uzkožamo galdu), — ēdiens stāv vienmēr uz galda, katrs var uzkost, kas tam patīk. Tā jūs lētāk nāksit cauri un jums mazāk darba, viņa saka, — ko šī vecā čammiņa! Ak nu, Zeltenīt, — un vai tad arī man pirmoreiz dzīres rīkojot!

— Nu tad labi, — viņa apmierināta atļaidās uz zviļņa. — Bet mīļā, padod man ko uzsegt uz krūtīm, man drusciņ tā kā vēsi. Tur kumodē būs kāda vilnaine!

Kad Misene tur piegājusi pacilāja rokās Sašas dāvināto „šillierēto” zīda lakatu, tad viņai acis spulgi iemirdzējās.

— Dod to, dod to pašu, tas labs!

Misene viņai to pasniedza un viņu apglaudījusi, aizgāja. Viņa spieda mīļoto balvu pie savām krūtīm, viņai kļuva labāk, tik mīļi, tik silti tā pie viņas miesas

pieglaudās. Viņa aizmirsa visas sāpes, jutās sveika un vesela...

Ilgī viņa tā, rokas uz krūtīm saņēmusi, bija saldi sapņodama griestos lūkojusies, kad viņu iztraucēja mūzikas skaņas. Kāzinieki līdz ar mūziku iznāca sētvidū, kur plašāka griešanās. Viņa sapīka, — kādēļ viņa tur nevarēja būt, tur jautrajā pulkā?! Un kādēļ tad viņš pie viņas nemaz neienāca, viņš laikam dancoja un priecājās ar citām! Un neviens pie viņas neienāca, neviens viņu nemeklēja, viņa bija pavisam atstāta, lieka...

Nevarēdama vairs ilgāk nociesties, viņa piecēlās un mēģināja iet, — jau varēja gan arī uz slimo kāju drusku atspiesties. Cik labi, viņa vismaz varēja iet laukā un jautrajā pūlī noskatīties.

Metās jau krēsla, un Misiņš ar mājas saimnieku ieddedzināja raibās papīra lampas, kuņas te gaisā uz virvēm bija savērtas. Ilgodamās viņas acis raudzījās dancotāju pūlī pēc Sašas, — ai, cik labprāt arī viņa būtu dancojusi! Bet kas tas?! Vai tie nebija viņš ar bālo grēfeni, kas te patlaban viņai garām aizvalsēja? Asinis viņai nostājās ritēt, jā, jā, ar Ievu, un viņa vēl bija uzgūlusies uz viņa kamiesi! Stīvi viņa uz tiem raudzījās, un kad viņi atkal nāca viņas tuvumā, tā manīja, ka nevien Ievas vaigs, bet arī Sašas vaigs ļoti noskumis. „Vai tikai viņi?” Tai sirds nodrebēja.

Viņu pamanījuši, kāzu viesi ap viņu pulcējās, it īpaši sievas tai bija kā bites apkārt un nožēloja viņas nelaimīgo kritienu. Kad tik vien būtu tās nelaimes! Turp, turp viņai bija ar sāpēm jānoskatās, kur tumšs mākonis apdraudēja viņas laimi, viņu grauza greizsirdība un rūpes. Arī pēc dancošanas tie abi nešķīrās,

tur viņi abi nomaļus pie sētas, galvas sabāzuši, dudīnāja, viņš paijāja tās vaigus un viņa allaž sāpīgi un elsdama iešņukstējās.

Nē, — to viņa vairs ilgāk nevarēja paciest, līdz sirds dziļumiem aizkarta, viņa gāja taisni turp un mīļi, bet sodoši sacīja:

— Vīriņ, tu mani šodien esi pavisam aizmirsis!

Iztraucēti tie viens no otra atlēcās. Ne viens, ne otrs viņai neuzdrošinājās acīs skatīties.

— Tu šodien ļoti daudz danco, — viņa pēc kāda brīža pārtrauca nepanesamo klusumu.

— Nu, vēl šodien, — viņš mēģināja jautri iesmieties, — bet beidzamo reizi. Ech... — valoda viņam notrūka, viņš aizgriezās projām un nozuda ļaužu pūlī, kamēr Ieva, iecirtusi galvu krūtīs, knibinājās gar saviem pirkstiem.

Viņa tomēr vairs negribēja Ievu kaitināt, viņa gribēja ar tās ar labu iztikt.

— Ieva, — viņa aizkustināta sacīja, — mēs bijām reiz draudzenes, būsim tās atkal uz priekšu! Es tev piedodu visu, ko tu man esi darījusi, piedod arī man. — Viņa sniedza tai pretim roku.

Bālajai grēfenei krūtis smagi raustījās, tad viņa salējās un viņas acīs mirdzēja atkal nepanesamais spulgums.

— Ne mūžam! — viņa sažņaugti iesaucās. — Tu... uz bērnu bērniem paliec mana ienaidniece... čūska!... Bet ka tikai tu, māsiņ, to vēlāk nenožēlo, hahaha!

Šie skaļie smieklī viņai gāja caur kauliem, bet savu roku viņa tomēr neņēma atpakaļ.

— Ieva, tu dusmojies velti, — Zeltenīte, lēni tricēdama, sacīja. — Apdomā pati, vai es esmu darījusi ko

nepareizu! Es viņu mīlēju un nespēju viņam pretoties, tagad viņš ir mans vīrs.

— Tavs vīrs, jā... — Ieva sašļuka, — tu viņu man atvīli, — tu viņu ieēdināji, — ak, man jāpakaņas vai jānoslicinās!

Tad Ieva iekunkstējās un no viņas aizgriezās, un smagi pārbaudītā brūte palika atkal viena.

Briesmīgi šie vārdi viņai noskanēja ausīs, un tomēr viņa nespēja uz bālās grēfenes dusmoties. Bet ko viņa bija nogrēkojusi, kad tā Sašu mīlēja? Ak, kaut visi prieki sen jau būtu beigti, kaut kāzas drīz nobeigtos, kaut viss ap viņu būtu tumšs un kluss, kaut viņus abus no pasaules šķirtu bangojošā jūra, un viņu klušo laimi neaizsniegtu pasaules naids un skaudība! Tur tanī vientuļā salā viņai gribējās ar savu Sašu būt, — viņas sirds spēja mīlēt, viņa apkampdamās to lūgtos un viņam vajadzētu par viņu apžēloties! Cik liksmu, laimīgu sirdi viņa šorīt bija piecēlusies un nākotnē lūkojusies, un tagad? Kādēļ viņai maz vajadzēja kāzas rīkot, kādēļ bālo grēfeni ielūgt? Viss tad būtu bijis citādi, — viņas jaukā paradīzes laime neaiztikta.

Visapkārt priecīgi un liksmi vaigi, bet viņu mocīja sirdēsti un rūpes par nākamību. Viņas vīrs no viņas bēga un izvairījās, kad tik vien varēja, un kad tika pie dzērieniem, tad meta vienu glāzi pēc otras. Un Ieva, — Ieva vairs nemaz nedancoja. Viņai patiešām bija viņas žēl. Vai tā nebija likteņa ironija, ka vienas laime bija otras nelaime?...

Bija jau labi vēlu naktī, kad kāzu mielasts tika sarīkots un viņai sirds atkal atplauka. Viņa sēdēja savam vīram blakus galda galā, viņas krūtīs pamodās atkal saldā apziņa. Viņas stāvoklis vairs nebija agrākais,

nevienai citai nebija tiesība sēdēt pie viņa sāniem un uz šo tiesību viņa varēja pastāvēt. Apskaidrotu smaīdu viņa nolūkojās savā apkārtnē. Pie galda sēdēja brūtgāna brāļi un brūtes māsas un cienīgākie viesi, fabrikas meistars, avīžnieks, Smildziņš un citi smalkie paziņas. Viņiem aiz muguras bija sastājies viss pulks to viesu, kuri pie galda nevarēja pieiet. Tie iedzēra pa glāzei un pie uzkožamo galda uzkoda, arī Ješku viņa pamanīja, — viņš tomēr bija nācis! Smildziņš bija visiem izstāstījis, ka viņš kungiem ar savu runu nepalikšot parādā, un tādēļ visa publika ziņkārīgi gaidīja uz tām lietām, kas notiks.

Pēc pirmās barības avīžnieks piecēlās, piedauzīja ar dakšīnām pie šķīvja un sacīja:

— Silentium! — Visi palika uzreiz klusu un spiedās tuvāk pie galda, lai labāk varētu dzirdēt. Noskatījies klausītājos, runātājs iesāka:

— Cienījamie ozolu dēli un cienījamās liepas meitas, latviešu vīri un tautietes! Ozolami banderami, ziemā plauka trešās lapas, liepiņai smuidrajai, zied ziedīņi ziedēdami! Ozolītis, bāleliņis, liepas meitu lūkojās, ozolītis kuplzarītis, ņem liepiņu aizvēnī! Cienījamie sapulcējušies, — man sirds ir pilna, jūs zināt it visi, ko šīs dienas priecīgais atgadījums nozīmē. Ozoldēls ir mūsu krietnais tautietis Saša Pumpurs, un liepas meita viņa daiļā līgaviņa, Anna Zeltenīte. Lai ozola kuplie, spēcīgie zari sargā smidro liepiņu pret visām vētrām, pret jupī un visiem negaisiem, lai tā pati tad zied viņa acij par prieku un sirdij par patikšanu. Uz to es paceļu savu glāzi, lai viņi abi dzīvo sirmu mūžu! Augst' laimi tiem!

— Urrā, urrā, bravo! — viesi jūsmīgi plaukšķināja

rokām un Misiņš vēl uzvijām iesaucās: — Urrā, — hoch folerah! — Tad kāds no kāzu viesiem uzsāka: — Lai dzīvo augst'. — Saša dziedāja līdzī un drīz vien viņa spirtais, spēcīgais tenors pacēlās pāri par viesiem. Zeltenīte, priekā drebēdama, saķēra viņa roku, runātājs un citi viesi sasīta ar viņiem glāzes, viņi sadzēra visi kopā, — nē, cik jauki! Un tad vēl beidzot tuša...

Mājas saimnieks, panācies tuvāk, runātāju vērigām acīm uzlūkoja.

— Malaģec, — vot izteikšana, — viņš lēni Misiņam sacīja. — Viņš, „brat”, runā no galvas tāpat kā tu no grāmatas!

Misiņš kaunīgi pamirkšķināja acīm, viņš jutās gan pārspēts. Viņš bija liels grāmatnieks, jo lasīja liķu grāmatu un sprediķu grāmatu tik koši un jūsmīgi, ka viņa sieva asaras vien slaucīja. Pats viņš aizvien sacīja, ka būtots labs liķu izņēmējs, bet no galvas tāda izteikšana, — nē, tas jau arī vienīgi kungiem bija iespējams!

Tad fabrikas meistars iesāka:

— Cienījamie tautieši! Šodien ieradies jūsu vidū, nevaru apslēpt savu prieku, ka mūsu strādnieku ļaudis atrodas tik labos apstākļos. Tas ir skaidra liecība par to, ka ikviens vēl var dzīvot labāk un nākt uz priekšu, ja tas ir kārtīgs, paklausīgs cilvēks, nedzērājs, un domā uz savām priekšdienām. Tā ir skaidra liecība par to, ka mūsu strādnieku ļaudis atrodas reti labos apstākļos, ka tiem ir reti labi kungi. Tā ir skaidra liecība par to, ka ikviens var būt savas laimes kalējs, un mūsu tautietis Saša Pumpurs tam noder kā laba priekšzīme. Lai citi arī tāpat caur taupību, čaklību un paklausību lūko uz priekšu tikt! Mūsu tautietis Saša

Pumpurs arī tādēļ jums noder par priekšzīmi, ka viņš precējies latviešu zeltēnīti, ka viņam īsta tautiete līgaviņa. Lai starp jums tāpat valdītu īsts tautisks gars, uz to es paceļu savu glāzi, lai zeļ un zaļo!

— Urrā, bravo! — kāzu viesi jūsmīgi aplaudēja un Misiņš ar kalpīgu prieku nobeidza: — Urrā, hoch fole-rah! — Tad meistara kundze priekšīstābā ar sievām saimniekodama, iesaucās:

— Griež tokš iekš mazāk gabaling to zo-se!

Kāzu viesu starpā nu radās dzīvāka kustība, meistars viņiem taču bija runājis ļoti par labu. Viņš taču viņus turēja par bagātiem ļaudīm, un kuram tas nepatiks?! Citi bakstīja jau Smildziņu, lai tas ko labu atbildot.

Smildziņš, noēdis trešo gabalu cepeša, patlaban uz to jau domāja.

— Mani lai neviens nemāca, — viņš sacīja. Patiesībā viņš arī no tādām lietām daudz vairāk saprata nekā tie citi. Viņu aprindās tos, kas vienai dienas avīzei piekrita, nosauca par „baltajiem”, kas otrai, par „melnajiem”. Uz kāda pamata šīs abas partijas savās cīņās nostājās, to viņš pa lāgu neizprata, bet toties viņam bija īsti labs izjušanas spēks noprast, vai viņam darīšanas ar „baltu” vai „melnu pīlāru”. Viņš tad it labi mācēja tai pusei piesviesties un glaimot, un tā arī viņš tagad noprata, ka šie kungi „balti” un ka viņam šoreiz pēc „balto” garšas jārunā. Vajadzīgās reizes noklepojies, viņš uzbudinātā, čarkstošā balsī iesāka:

— Cienījami kungi un dāmas, man, — jā, tas ir — es — es gribu — tā sakot, ka mūsu latviešu publika tādas lietas esam sasnieguši un izglītība un dziesmu gars un tā ir viena literāriska būšana, un kungi, —

vai jūs zināt, caur ko mēs to esam sasnieguši? Lai arī ir vīri, kas cildina sieviešu emancipāciju, svabadību, bet mēs tam neticam, caur mūsu tautas dziesmām, ko mūsu labvēļi mums sarakstījuši, caur senču tikumu, — jā, mani kungi, caur mūsu labvēļiem un tautas pīlāriem, tie par mums gādā, tie, kuri to ceļu rāda uz gaismu un attīstību! Lai dzīvo mūsu tautas kungi un labvēļi, — neklausīsim, ko tumši goda vīri saka, un es paceļu savu glāzi uz tiem diviem, kas šodien mūsu starpā dzīvo ar mums kopīgā garā, mūsu slavenajam rakstniekam, mūsu tautas meistaram augstu laimi un sirmu mūžu tautas druvā strādājot, augt' laimi!

Kamēr visa publika kļiedza urrā un nemitīgi rokām plaukšķināja, abi tautas pīlāri glaimoti piesīta ar Smildziņu glāzes, par ko šis vēl vairāk jutās glaimots un sasarcis lūkojās visapkārt, nodomādams: „Mani lai neviens nemāca!” Arī saimnieks par viņu nopriecējās un paklusu Misīnam sacīja:

— Vot Smildziņa, — nu, viņš pa tām biedrībām izmācījies!

Kad jausmīgais troksnis bija apklusis, avīžnieks atkal piecēlās un iejūsmināts sacīja:

— Cienījamie tautieši! Es pieslienos savam priekšrunātājam: sveiki, mīlie latvieši, sveiki tautas brāļi! Es piekrītu viņam, ka mums jākalpo ideālismam, visam cēlam un jaukam! Lai arī mūsu skauģi un tumši goda vīri ko apgalvotu, — mūsu tauta ir tikumīga, cēla, ideāla, — mūsu tauta...

— Nāc mājās! — Vai es tev neteicu! — pūli kāda spilgta sieviešu balss viņu pārtrauca. — Runātājs apjucis lūkojās uz durvju pusi, kur burzma kļuva arvien lielāka un sāka rūkt. — Nāc mājās, — studen-

te! — Kristīne pa otram lāgam spilgti iesaucās, un „pļiuks”, „pļiuks”! noskanēja pa Ješkas vaigu.

Briesmu lietas, — Zeltenīte stāvēja tikpat kā sasalusi. Ješka brēca:

— Saša, brālīt, — glāb mani! — Un, patvērumu meklēdams, spiedās caur ļaužu pūli pie viņa uz dibenu, bet sadusmotā sieva tikpat kā ērce bija iekērusies abām rokām viņa matos un nelabi šņākdama rāva un plēsa, ko vien jaudāja. Saša devās starpā.

— Mieru, mieru, — mājas saimnieks nobaidījies sauca, — mierā, ka nav jāiet uz policiju!

Arī Misiņš un vēl citi saskrēja čupā vīru no sievas glābt, viss mudžeklis izvēlās ārā pa durvīm, kamēr beidzot troksnis bija dzirdams ārā sētā. Kristīne vēl arvien zvērīgi kļiedza un saimnieks sauca:

— Laid vaļā, laid vaļā, čortu... biezs!

Smalkie viesi viens otru izmisuši uzlūkoja, tad beidzot meistara kundze no lielajām izballēm atdzērās, aplika steidzīgi savu šalli un sauca:

— Zu Hause, zu Hause! — Divreiz viņai tas nebija jāsaka, meistars un avīžnieks ķēra pēc saviem drēbju gabaliem un drīz vien šie glaunie viesi — visu svētku kronis — bēgšus aizbēga, sastingušajai brūtei ne labas dienas neatsacījuši.

— Solche Kužen, solche Kužen! (tādi kužas) — lepna patriciete, projām iedama, vaimanāja, un Zeltenīte vēlējās aiz kauna vai zemē ielīst.

Beidzot arī ārā lielais troksnis aprima, viņi bija izšķirti un runādami, smiedamies un brīnīdamies kāzīnieki nāca atkal atpakaļ.

— Vot traka bāba! — mājas saimnieks, no pārcie-

stām bailēm aizelsis, sacīja: — tik, tik varēja uznākt policija. Dod, Misen, man vienu brandvīnu!

— Āre, tā ir, — Misene, to viņam ielējusi, nēmās, — tik jau mans vīrs tas vainīgais, tas vien tas nemiera cēlājs! Āre, ko nu tie labie izdara. Ak, tik kaut tādas mātītes, ak, slānīt!

Bālā grēfene kaktā iespiedusies, īgni nosmīnēja, un Zeltenīte sakampa savu galvu. Baigu sirdi viņa gaidīja Sašu atkal uznākam, bet viņš nenāca. Pie galda tagad piesēdās pārējie viesi, viņa jutās tik piekususi, tik nogurusi. Ak, kaut jel viss sen būtu pāri! „Tiklīdz šis galds viesu būs paēdis,” viņa nodomāja, „tad lai mūs nomičo. Es iešu pie miera, es vairāk nevaru.”

Viņa iegādājās, ka Saša bija jau labi dūšā. „Kad tik viņš par daudz nepiedzeras,” tā bažījās. Viņa gāja laukā to meklēt.

Paēduši jaunie ļaudis pastaigājās pa sētu, Mišina dzīvoklim bija visas durvis vaļā un Saša, Mišiņš un Ješka tur visi trīs žūpoja.

— Iedzersim, vīriem vajag noturēt vīra rektī, mīļo švāģer! — Mišiņš dzīvi iesaucās. — Dod man mutēs, mīļo švāģer! Tu mani gan, brālīt, viņreiz sievu dēļ sa-grūstīji, bet kad mēs, vīri, arī kādreiz saskrienamies, saskrienamies, vai tādēļ nu mūsu starpā kāds naidis. Tikai sievai vaļu nepaļauj, iepērt, tik allaž iepērt, tad tu dzīvosi labi! Ja tu viņu jau no paša sākuma nevaldīsi, viņa tev plēsīs acis ārā, āre, tāpat kā Ješkam!

Ješka noslaucīja nēzdogā no valga asinis un sacīja:

— Nu, brāl, tagad ir beigas, es savai uz priekšu to rektī citādi parādīšu!

— Ko tu nu parādīsi, — Saša nicinoši iesmējās, — tu jau esi zaķpastala, ne vīrs! Vot, Mišiņš, tas ir

vīrs, tas man patīk. Kad sievai vajadzīgs — uzdrāž!
Un es arī tāpat. Manai Annai priekš manis būs dan-
cot... ja ne, tad ņemšu resno galu priekšā, viņa da-
būs vairāk pēriena nekā maizes! Lej, švāģer, glāzi, —
viņš nospļāvās, un Mišnam par šiem glaimiem vaigs
aiz prieka laistījās.

Zeltenītei to dzirdot, sirds sastinga. Viņa negribēja
savām ausīm ticēt. Vai tas bija viņas Saša, vai viņš to
runāja? Nē, nē, viņš jau bija piedzēries, viņa jau ne-
varēja ļaunoties. Skaidrā prātā viņš nekad tādus vār-
dus neņēmtu mutē.

— Sašīn, mīlais, nedzer! — viņa izmisusi iesaucās,
iesteidzās istabīnā, apķērās viņam ap kaklu un lūdzās:
— Nedzer, mīlais, nedzer!

Pārsteigtie tiranni bija mazliet kā sabijušies, tad Sa-
ša nospļāvās un viņu nelaipni no sevis atbīdīja.

— Tas nav vīrs, kas nedzer, — viņš sacīja un ielēja
no glāzes šķidrumu rīklē.

Sašutums un dusmas tvīka uz viņas vaiga, asi un no-
sodoši viņa to uzlūkoja. Viņš ielēja atkal glāzi un sacīja:

— Nāc, vecen, sadzer ar mums čupā!

Ko viņai te atbildēt, bet par viņas vilcināšanos Ješ-
ka iebilda:

— Kad kungs liek, tad vajag klausīt, — jā!...

— Es nedzeršu, Sašīn, — viņa vēlreiz mīļi lūdzās,
— un nedzer tu arī vairāk! Mums vēl jāiet pie mičo-
šanas.

— Ko es pavēlu, tam būs notikt! — viņš bargi pie-
cirta kāju pie zemes, kā to no Mišina bija noskatījies.
— Man sikсна ap vēderu ir, ja vajadzēs, tevi nomi-
čošu!

Tas bija par daudz, viņa uzgrīza tam muguru un

piesarkusi un nokaunējusies gāja projām. Sirds viņai bija jau tā pārpilna, viņa būtu vēlējusies to viņam izkratīt, piespiesties pie sava ozola krūts. Bet tagad, tagad — liepas meitai vairs nekur nebija aizvēna. Viņa ielīda klusu savā istabiņā, paslēpa sasarkušo vaigu spilvenos un lēja asaras... karstas asaras...

*

*

*

Kad Zeltēnīte otrā rītā no miega pamodās, viņa bija visu aizmirsusi. Bet viņas sirdī dega kāda sāpīga jūta un viņa nevarēja izprast, kāpēc? Tad viņa atminējās. Saša bija nolicies ar visām drēbēm pie krāsns uz sola un krāca kā zāģeris. Kad tad viņš bija apgūlies. Cik ļoti tas vakar viņu bija aizkāris! Bet galva viņam karājās pāri pār solu, viņam bija slikta kuļa. Viņai kļuva viņa žēl. Viņš taču bija viņas dārgākā manta, viņas siržu ābols! „Kā cilvēks var palikt par joku, ja tas paliek par dzērāju,” viņa sērīgi nodomāja. „Bet tas tu nebūsi, mans Sašīn, tas tu nebūsi!”

Viņa iecēla to savā gultā un nolika rūpīgi viņa galvu uz pagalvja, kamēr viņš pa sapņiem nurdēja un rokām svaidījās. Viņa atbraucija no viņa pieres kuplos, sajukušos matus, noskūpstīja viņa acu plakstienus un palika pie viņa uz gultas malas sēžot, kā rūpīga māte pie sava slimā bērna. Priekš viņa tā gribēja dzīvot un ciest, viņam piederēja tās mīlestība, viņam piederēja tās mūžs! Vai viņu kopīgais dzīves ceļš ies pa puķēm un rozēm, kā viņa sapņojusi un cerējusi? — Vakari jau, savā kāzu dienā, viņa šinī ticībā bija dabūjusi stipru triecienu. Savu Sašu viņa no tās puses nebija pazinusi, viņa vairs nevarēja lūkoties tik smai-

doši un bezrūpīgi nākotnē. — Varbūt, ka viņa bīstas velti un viņas jaukie sapņi piepildās, bet varbūt arī...

Viņa mikstām rokām pajāja viņa vaigus un sāpīgi smaididama nolūkojās viņa augstajā pierē, it kā gribēdama izzīlēt, kas tur aiz šīs sienas slēpjas. Vai viņa paspēs to locīt un griezt uz labu, vai viņa varēs viņu „iztaisīt par cilvēku”? — Vai viņš sapratis, ko tā priekš viņa sajūt, ko tā noliek viņam priekš kājām? — „Sašīn, mīlais,” viņa pār viņu pārliecās un piespieda savu galvu pie viņa krūts, „tu mani neatstāsi kaunā, es tevi mīlēju!” Viņa sajuta savā sirdī jaunu karstumu, savās asinīs jaunu spēku, ikkatra viņas mazākā dzīslīņa sajuta priekš viņa. Viņa pārvērtās par sāpīgu liesmu, lai tikai viņu sildītu, par liesmu, kas spējīga visu sakausēt, visu panest, visu apgaismot, visu pārspēt; un viņas mīlestībai vajadzēja uzvarēt! „Es to gribu, mīlais Sašīn, es to gribu!” viņa spieda vēl jo cietāk savu galvu pie viņa krūts.

Misene ienākusi no āra, jau labu laiku grabinājās pa virtuvi, bet viņa neko nedzirdēja. Beidzot tā arī ienāca iekšā un saldi sacīja:

— Labrīt, it no paša rīt!

Zeltenīte piesarkusi piecēlās un saņēma sveicinājumu:

— Ā, labrīt, māsīn. Vai tu jau augšā?

— Augšā? — Misene attrauca, — ak tu tētīt, neviens actīnas neesmu aizdarījusi! Liela diena jau bija laukā, kad tikai pēdējie viesi izšķīrās. Domāju, kā nu iešu gulēt un atstāšu visu paklaidā. Kad jau nu uz maniem kamiešiem viss ir, tad vedīšu arī cauri līdz galam, nodomāju, un tā sāku piekopt. Nu ir viss nomazgāts un pie malas, arī tavus traukus atnesu.

— Labi, mīļā svaine, labi, — Zeltenīte pateicās,

— uz tevi varu palaisties. Labprāt jau arī tev būtu palīdzējusi, bet man vakar tā sāpēja galva, tā sāpēja galva un tik nelabi ap sirdi... nemaz nezinu, kas man bija noticis! Bet labi, ka tu man labumu neesi atstājusi paklaidā, esi visu piekopusi, tad taču nekas nebūs aizgājis sāņus.

Misene bija pārvērtusies gluži sarkana, kā noplikēta, viņas acis blēdīgi bolijās, viņa neznāja, ko tā lai savai svainei būtu teikusi. Tad viņa piepeši iesaucās:

— Tātad viss noēsts un nobūts, līdz pēdējai skrapatiņai! Nu ja, tikdaudz cilvēku! Tik no cepeša vēl drusku kas palicis pāri, — viņa sacīja, virtuvē izsteigdamās un nesa no turienes terīni ar pāris palikušu cepešu kaulu. — Še, še, te jau atnesu, — viņa sacīja, savas acis no Zeltenītes glabādama, — kas tavš, tas tavš, es jau tur nekā negribu paturēt!

Jaunā sieva viņu pārsteigti uzlūkoja, tai pārgāja „švīks” caur kauliem. — Jā, — un to taču it skaidri varēja no viņas noredzēt.

— Visa taču bija tik pārpilnam iegādāts! — tā ēmoti un neticīgi iesaucās.

— Āre, te jau nu ir. Es jau priekš sevis nekā neesmu ņēmusi, — Misene, viltīgi smīnēdama, atbildēja. — Tu jau zini, ja kas nebūs mans, to es neaiztikšu! Man vēl no otra nav pielipis ne tikdaudz kā melns aiz naga!

— Vai tad dzēriens arī nav palicis pāri? — Zeltenīte iejautājās.

— Izsūkts viss uz to beidzamo, — Misene apstiprināja, juzdamās savā lomā jau daudz drošāka. — Āre, Saša, mans vecais un Ješka, notaisījušies trīs brālīši, un tempj tavu tempšanu! Tīri kā gatavās vātis! Gan

no viņiem jau glabāju, bet kur tu noglabāsi?! Griež visas maliņas apkārt, viņiem vajag dabūt! Āre, kur viens jau vēl guļ — kā tāds maiss, — viņa ļauni uz Sašu noskatījās. — Nu tik savu vīru valdi, — kad jau tagad tā sāks ar dzeršanu, kur tad galu ņems!

— Un visa bija tik pilnīgi iegādāts! — Zeltenīte, neievērodama savas svaines pamācības, piebilda. Par dzērienu viņa nekā nebūtu teikusi, viņai tā nevajadzēja, bet arī ēdiens? To varēja iestāstīt mazam bērnam! — Kur tad es tos plīkos kaulus likšu, — viņa īdzīgi sacīja, — nes jau arī tos atpakaļ, lai tie tev par to rīkošanu!

Bet Misene par to nebūt nejutās apvainota, viņas vaigs laistījās priekā tikpat kā mīļa saulīte.

— Paldies, māsīņ, paldies, nu tu jau arī vari otram iedot, tev ir diezgan, nav tā kā mums, nabaga cilvēkiem!

Tā viņa tencinādama aizgāja atpakaļ ar saviem kauliem, un Zeltenīte domīgi piesarkusi uzlūkoja tukšos traukus. „Tev jau ir diezgan”, svaine sacīja, bet viņai vairs naudas nebija ne kapeikas! — Ko es Sašam celšu priekšā, kad viņš piecelsies? — viņa sev jautāja. Pavisam sajaukts rēķins, — viņiem neiznāca vairs ne brokastis! Pie jaunas naudas viņai arī drīzumā nekā nebija paredzams tikt, vismaz paies kādas nedēļas, un no kā lai viņi tagad dzīvo? No Kristīnes atprasīt? Velta cerība. Bodniekam lūgt uz rēķina? Tas izplēstu tad acis. Viņa bija izkliegtā par tik bagātu, — viņai patiešām bija kauns no otra ko aizņemties. Ilgi viņa izdomājās šā un tā, tad atslēdza kumodi. „Šie zelta auskari un broša... ķīlu kasē varbūt dabūšu par tiem desmit rubļus,” viņa prātoja. „Ko lai citu daru, mums vismaz kāda nedēļa jāiztiek.”

Pie šī nodoma viņa arī palika un to arī tūdaļ uz pēdām izdarīja. Pēc kādām stundām viņa pārnāca ar iepirkumiem kurvīti un devās tūdaļ virtuvē brokastu pagatavot. Saša jau arī patlaban cēlās augšā un kamēr viņa pagatavoja gardo virumu, viņš nomazgājās un apģērbās.

Mīļi un silti viņa to aicināja pie galda, bet viņš saīdzis un savēlies tai ne vārda neatbildēja, allaž tik saņēma galvu un sūkstījās. Piesēdies pie galda, viņš iekoda kādu kumosu, tad saņēma atkal galvu un sūkstījās.

— Dod man kādu brandvīnu, — viņš beidzot sacīja.

— Nē, Sašiņ, — viņa mīļi atbildēja, — es negribu, ka tu dzer. Vakar tu par daudz ļīji piedzēries!

— Neniekojies, man sāp galva! — viņš saviebies iesaucās.

To jau varēja redzēt, — viņai kļuva viņa žēl.

— Redzi, tas nāk no tās dzeršanas, tā tu vairs nekad nedari! Šoreiz tev vēl došu, bet vai māki lūgties?

— Ak, blēnas! — viņš īdzīgi nospļāvās. — Ko nu tītījies, kur tad atlikušo kāzu brandvīnu liks? Par pusnaudu atpakaļ sūtīs?

— Ja tu jau vakar nebūtu visu izdzēris, — viņa saudzīgi iebilda, — ne pilītes vairs atlicis!

— Tu melo! — viņš tai uzbrēca.

No Zeltenītes vaiga pēdējā asins pilīte izzuda un viņas lūpas lēni raustījās. Bet kad viņš atkal sūkstīdamies saķēra savu galvu, viņa uz to ilgāk nevarēja dusmoties.

— Tava māsa tā saka, es nezīnu, — viņa stingri sacīja. — Kad tu gribi, es pārnesīšu kortelīti, bet vai māki lūgties?

Viņa stingri uz to pastāvēja, un viņam grībējās

šņabja. Pēc ilgiem laikiem viņa dabūja redzēt atkal viņa smaidu, aplicis tai roku ap viduci, viņš lūdzās:

— Mijā sieviņ, pārnes kortelīti!

Viņai sirds „atdzērās”. „Viņš nemaz nav tik samaitāts, viņš mani paklausa,” tā pie sevis gavilēja. Saldu apziņu krūtīs par šo uzvaru, viņa aizsteidzās, un nebija neko apskatīties, kad bija atkal atpakaļ mājās.

Cik nu jautri un omulīgi! Viņa deva tam šņabi un bučiņu, un vēl šņabi un bučiņu, un nodomāja: „Atlikumu es noglabāšu, bučiņas viņš vēl var dabūt! Viņš nedrīkst vairs tā nekad piedzerties, kā vakar — ne manu kaunu. — Bet viņš jau labosies, — es viņu locīšu!” Un tomēr viņš, dabūjis šņabi, pārvērtās pavisam cits cilvēks, tāds, kādu viņa vēlējās. „Šodien gan viņam neko vairs neteikšu,” viņa vēl nodomāja, „pie darba iet arī būtu par vēlu, šodien lai viņš padzīvojas pie manis!”

Pēc azaida viņa aizgāja pie Misenes, tā viņai bija samainījusi dažus traukus. Lielu lielā meklēšanās un vandīšanās, kamēr sadabūja, bet kad viņa atnāca atpakaļ, Sašas vairs nebija istabā. Kur tad viņš...

Kortelītis bija turpat savā vietā neaiztikts, bet no viņas maciņa tas bija izņēmis piecus rubļus! Viņa tikai vēlāk to pamanīja, viņai gauži nosāpēja sirds, bet ko darīt, un varbūt arī, ka tie viņam bija vajadzīgi!

Viņa gaidīja to ar nepacietību mājās un sagatavojās jau ar mīļiem vārdiem viņu pārmācīt, bet viņš pārnāca tikai vēlu vakarā — un gluži pilnā! „Šādā stāvoklī taču nelīdz izšķiest vārdus,” viņa sāpīgi nodomāja, un tad arī viņa nevarēja tam ļauna vārda teikt. Viņš bija tik runīgs un mīlīgs, izbucoja viņai visas acis, un ko viņš visu savā dzērumā nesarunāja! Viņš šodien

ar „šeftsmaņiem” vien kopā esot bijis, viņš gan zinot derīgu vietu priekš veikala, rīt to tuvāk apskatīšot.

— Paskatīsies, kā mēs dzīvosim! — viņš lielījās.
— Labāk vēl nekā Rumaussis!

Velti viņai tagad būtu ko dusmoties, viņa labāk tā valodas nemaz neievēroja. „Bet vienreiz nu tām kāzu dienām jāizbeidzas, rīt viņam jāiet pie darba,” viņa cieši pie sevis nodomāja. „Diezgan dzīvots, kavēts un būts. No kā tad dzīvos?!”

Otrā rītā viņa to jau pirms pulksten pieciem modināja:

— Sašīn, mīlais, tev jāiet pie darba, — viņa mīļi mudināja. — Ilgi tagad neesi bijis fabrikā, un ka meistars nesāk pēdīgi dusmoties. Celies, galviņ, celies!

Viņš atņurdēja un necēlās, dari tu viņam, ko gribi! „Galva smaga,” viņa nodomāja, „bet ko darīt! Paga, apslacišu tam drusku ģīmi ar aukstu ūdeni.” Kā zibens viņš uzlēca kājās, iespēra tai roku pa krūtīm un nikni uzkliedza:

— Tu vecā bāba! Ja tu mani neliksi mierā, tad es tev! — Viņš likās uz otriem sāniem un gulēja tālāk. Viņa izbijusies un piesarkusi palika ar ūdens krūzīti rokā stāvam, — nē, — viņš taču tagad nebija piedzēris — tas nebija dzērumā...

Viņa sacirtās. Par ko viņai vajadzēja tā viņam nodoties, par ko viņu tā mīlēt?! „Lai viņš tagad nu gul, es viņu vairs necelšu, ne arī viņam vairs vārdu sacīšu. Bet brandvīna viņš vairs no manis nedabūs un naudas arī ne!”

Un viņa arī vairs ar viņu nerunāja. Kad viņš diezgan vēlu uzcēlās, spītīgs un sagulējies, tad azaidis arī vairs nebija tāds, kā vakarrīt.

— Vai tev vēl ir kāda lāse brandvīna? — viņš saīdzis jautāja. Viņa atbildēja, ka ne, un nelikās vairs gar viņu ne zinis.

Viņš apgērba atkal jaunās drānas, aizkāra lepmi priekšā zelta pulksteni un izgāja. — Viņai tapa vēlīgi ap sirdi, viņai nolija viena asara. Viņš to bija rupji un smagi ievainojis, un tomēr viņai bija grūti uz viņu dusmoties. Ar Sašu dzīvot tādā nesaticībā, nē, to viņa nevarēja paciest, un tomēr sirds viņai aiz sāpēm un bailēm sažņaudzās: „Ja viņš nelabojas, — ja viņš paliek arvien tāds, — ko tad?” Un viņa aizklāja vaigu rokām.

Cik laipns un milīgs viņš atkal vakarā pārnāca! Pirmais tai ķērās ap kaklu, pirmais to skūpstīja.

— Mana zeltenīt, — viņš sacīja, — vai tad mums jādusmojas, mēs jau varam ar labu iztikt. Ieraudzīju augļu bodē kādu skaistu ābolu, domāju, tas man jāpārnes manai mīļai sieviņai! Še būs! Es tevi ļoti mīlu, mana zeltenīt un — mēs dzīvosim, sirsniņ!

Priekā mirdzošām acīm un pukstošu sirdi viņa to uzlūkoja. — Cik jauki šie vārdi skanēja viņas ausīs, un ābols bija patiešām skaists! Varbūt, ka viņa tam šorīt bija darījusi nepareizi, viņam varbūt par bargu uzbrukusi.

— Vīriņ mīlais, — viņa sacīja, — es jau nedomāju, tevi celdama, nekā ļauna, bet būs jau viss labi! Kādēļ tad lai arī mēs nedzīvotu, bet — Sašiņ — rītā tu gan varētu sākt atkal iet fabrikā pie sava darba!

— Hahaha! — viņš apzinīgi nosmējās. — Kā jau sievišķis, cik viņam tā apķeršanās; Es tev vairs iešu fabrikā strādāt zirga darbus, kad citādi uz „šefti” vieg-

li jo viegli var nopelnīt desmit reizes vairāk! Par ko tad es bagātu sievu precēju?!

Pārsteigta viņa atkāpās soli atpakaļ. — Vai patiesi viņš to domāja vai jokoja?

— Viņi domā mani par vieglu un nezin vis, kas man padomā, — viņš apzinīgi pasmaidīja. — Ir jau kārtībā, sirsniņ, mēs pieņemsim vīnūzi. Derīgāku vietu es nu vairs nevarēju izmeklēties, kā tepat mūs' ielā uz stūra, — tu zini, aiz balbieņa. Īre nav dārga, tikai trīs simts rubļu ceturksnī un visi pazīstami solās nākt pie manis dzert. Tu redzēsi, kā mēs dzīvosim!

Viņš rumāja no visas tiesas, sirds viņai sažņaudzās, ā, — nu viņa saprata. Viņš turēja to par bagātu, tāpat kā Misene.

— Tad jau būtu gan labi, — viņa nedroši pasmaidīja, — bet kur to naudu ņemt?

— Naudu?! — viņš iesaucās un viņu savādi uzlūkoja, — nu, nu, netaisi jokus! — Ā, tu tikai mani gribi mānīt, — viņš pēc kāda brīža jautri iesaucās, — es gan zinu! Kas tad manai mātai bija par vajadzību melot. Lai arī Zeltēnīte ir padzīvojusi meita, precī tu viņu, — tur nav runa no simtiem, tur jārunā no tūkstošiem... Varēsi uzsākt kādu šeffīti... tie bija viņas vārdi!

Šie neapzinīgie vārdi bija tikpat kā naža dūriens Zeltēnītes sirdī. Ā, — tādēļ — tādēļ? — Viņam vajadzēja viņas naudas, — viņa pati tam bija nesvarīga! — nē, nē, tas nevar būt, viņš mīl arī mani, — viņam vajag mīlēt mani, — viņš nevar būt tik nežēlīgs, viņa sirds nevar būt no akmens!

— Sašīn, mīļais, — viņa karsti un kvēloši iesaucās, — vienu vārdu es gribu no tevis dzirdēt! Vai tu

mani mazāk milētu, ja man nebūtu ne kapeikas?
Teic, Sašīn, teic, — teic, ka tu mani milētu! — —

Viņas izturēšanās tāda savāda, viņš tīri vai apjuka.
Nesamanīdams, ko viņai uz to atbildēt, viņš sacīja:

— Tik derīgu vietu priekš vīnūža šeftes vairs otru
neuzies!

— Man nav vairs ne plika graša, — viņa sažņaugtu
balsi atbildēja. — Uz kāzām izdevu pēdējo kapeiku.

— Tev nav, — viņš izbijies atstreipuloja kādus so-
ļus atpakaļ, — nu, nu, un tad tik būs smuki!

Iestājās kādu brīdi nospiedošs klusums. It kā no
noziegusies, viņa stāvēja galvu nodūrusi un nedrīk-
stēja uz viņu acis pacelt.

Notriekts viņš atkrita sēdeklī un nokāra galvu pār
krēsla atzveltni.

— Tā iet, kad paklausa bābu pasakām... — viņš
rūgti nopūtās. — Te tev nu bija...

Tikpat kā no plīķa viņas vaigi iesāka kvēlot.

— Ja man būtu, es tev neaizliegtu, mans draugs, —
viņa atkal uzsāka. — Bet visi tie simtiņi, kas man bi-
ja, tie izgāja uz kāzām. Mēs tagad pat dzīvojam no
„lienētas” naudas! Tici man, ka es tev neaizliegtu.

Viņš splāva un splāva un nevarēja izsplaut rūgtu-
mu, kas viņam bija uzgūlies uz krūtīm. Viņa to ilgāk
nevarēja izturēt.

— Sašīn, mīlais, vai tādēļ mēs būsim grimuši! —
viņa, līdz sirds dibenam aizkustināta, iesaucās. — Dzī-
vi un veseli, — es varu strādāt, tev vieta zināma fabri-
kā, ej rītā strādāt un viss būs labi.

Viņa gribēja pieglausties pie viņa krūts, bet viņš
to īgni atgrūda no sevis un uzšāvās kājās.

— Tu esi traka! — viņš iesaucās. — Ko meistars

teiks, ko visi ļaudis teiks?! Tie mani smies no pancām ārā, ka esmu apprecējis vecu nabadzi.

— Saša, apžēlojies! — viņa spēji iesaucās un lūgdamās nokrita ceļos. — Apžēlojies — nenokauj mani! — viņa izmisusi žņaudzīja rokas.

Bet viņam vairs priekš tās nebija sirds. Tiklīdz viņa bija to vārdu izteikusi, ka tai nekā nav, tā bija atkal viņa acīs veca grezele kā agrāk, jā, pat vēl vairāk, viņa tam bija nepanesama, riebīga.

— Hahaha, kumēdiņi, Ievai taisnība: tu esi ieēdināts, vecas meitas gudras... Manis dēļ ļaudi vai neļaudi... — Viņš arvien vairāk savās dusmās iesila.

Viņa piecēlās, tas bija par daudz, viņas sirdī mīlestības skrūve bija par daudz cieti piegriezta, tā iztrūka ar gabalu, tur vairāk neatlika, kā sāpes. Bet tas viņu nenokāva, — nomāktā lepnība un pašapziņa, dabūjusi jaunas asinis, atkal ar sparū uzliesmoja, viņas stāvs stipri saslējās. Viņa nevarēja vairs zemeties, — viņas acīs tas vairāk nebija, kā nožēlojams glēvulis.

— Es esmu veca ar godu, — viņas krūtīs smagi cilājās, — un tev par kāju pameslu es negribu būt!

Viņš tikai bija uz pretrumu gaidījis, lai varētu trauciņi sākt.

— Un tu domā, ka es tevi, vecu nabadzi, barošu?! — viņš spītīgi iesaucās. — Un lai man kaklu nogriež, un lai mani striķos piesien, es ar tevi nedzīvošu, — un lai tur velns par mazu zēnu paliek! — Viņš klāja ar dūri pa galdiņu, ka tas uz augšu palecās, lampai cilindrs noskanēja pie kupola un kāds šķivis novēlās zemē un saplīsa drupu drupās.

— Nesit pa manu galdu, — viņa to aizgrūda nost

un nostājās pati priekšā, — tas tev nepieder un trauki arī ne! Tas ir mans īpašums, vai saproti?

Viņš drusku sašļuka un idzīgi nosmējās, tādu viņš to vēl nebija redzējis. Viņas acis liesmoja, viņas rokas sakniebtas dūrēs drebēja, viņa bija gatava to izsviest no sava dzīvokļa.

— Vecā ubadze no tevis vairs nekā negrib, — viņa dobji sacīja, — tā tevi apgērbusi no galvas līdz pat kājām, paturi visu, bet ej prom no manām acīm, atstāj manu dzīvokli... es tevi lūdzos...

Paķēris cepuri, viņš neticīgi savu sievu uzlūkoja.

— Ārā, ārā! — viņa spēji iekliedzās un rādīja viņam durvis...

Spilgti un igni iesmiedamies viņš izskrēja pa durvīm laukā un nozuda tumsā...

Zeltenīte vairs nevarēja, viņa saļima pie savas gultas ceļos un dauzīja galvu gar gultas malu. Raudāt viņa vairs nespēja, viņas krūtis smagi cīnījās pēc elpas un istabiņā bija dzirdama tikai sāpīga elsošana. Neaizsniedzamā laimības zvaigzne mirdzēja no viņas tālu, tā spoži mirdzēja, kad viņa pēc tās ilgojās, bet kad viņa bija to sasniegusi, tad spožās zvīnas nokrita no viņas acīm un tur vairāk nebija kā pišļi! Bēdas un asaras, apsmieklis un negods vēl vairāk! Tās nedaudzās dienas laulības dzīvē bija norāvušas viņas sapņiem spožo apsegu. Ko pasaule runāja par mīlestību, — viss iedomātas blēņas! Nu viņa atjēdzās, kādēļ jaunās dienās nebija apprecējusies, — viņas krūtis mājoja brīvības gars, kas neļāvās nospiesties... Ak, kaut, — ak, kaut, — ak, kaut viņa to varētu dabūt atpakaļ — savu brīvību — savu vainagu — ak, kaut viņa to varētu — — —

Ne ik dienas saule spīd, ne arvien ziedonis un silti vēji pūš, — arī vētras, pērkona negaisi, auksta sala un sniega puteņi! Ceļinieks, dzīves gaitu staigādams, visu to piedzīvo. Viņš cenšas, cīnās un maldās, — daudz kas viņam jau aiz muguras pavadīts, — cik maz to jauko ziedoņa brītiņu, cik daudz to auksto, rūgto brīžu! Sirds viņam vēl stipra, viņš cer un tic un mīlē, viņš nešaubīgi meklē jauko, pastāvošo nākotnē, kad tas būs atminējies grūto dzīves mīklu. Bet arvien staignāks un šaurāks top ceļš, arvien, arvien noslēpumaināka un sarežģītāka mīkla, — te viņam krūtīs nepukst vairs. Kapa mala sasniegta, — pār viņa trūdīn pabežas smilšu kopīna, zeļ zāles, augi un puķes, bet cerības un neizšķirtā mīkla — tās paliek nākošām paaudzēm!

Auksta ziema. Zeltenīte atkal savā parastajā gaitā sēdēja čakli pie darba un it neviļus paskatījās šad un tad pa logu. Kāds negaiss, snieg kā no maisa, asaivs vējš svilpo gar pakškiem. Reizēm it kā traks tas drāzās gar viņas loga rūtīm un raustīja slēgus, reizēm it kā negudrs griezās ar sniega bāņiem virpulī, ka viņa vairāk neredzēja, kā nedzīvu baltumu. Bet reizēm tas arī drusku pielaidās, — kādas augstas sniega kupenas dārzā sadzītas! No vecās sētas otrā pusē vēl tikai drusku gali bija redzami, bet ja tāds laiks paliks līdz vakaram, tad no tās vairs it nekas nebūs redzams!

Tomēr par spīti visiem negaisiem viņa nogrima jau-

kos domu sapņos. Nemaz nav sen tie laiki pagātnē, kad viss vēl bija zaļš, kad viņa redzēja pa logu, kaut gan apspiestus, vārgus, tak tomēr dzīvus kartupeļu lakstus, kad viņas acis spirdzināja rozaini samtainas georgīnes, sārtās rudens puķes asteres! — Viņas krūtis sāka smagāk cilāties, viņas vaigs sārtojās, viņas domīgās acis mirdzēja dzīvāk. — Vai tik vien, — vai tik vien viņa bija pa logu redzējusi? — Daudz vairāk, — tiklab sapņos kā nomodā! — Tur viņa redzēja vilku uz sevis glūnam, tur dega ugunīgiem burtiem: „Augstu laimi Zeltēnītei!” — rūtis trīcēja un viņas sirds gavilēja, dzirdot jaukās, debešķīgās mūzikas skaņas... no turienes viņš ielēca pa logu kā vilks... no turienes viņu pārsteidza mīlestības laime un viņas liegās sēras un saldā gaida piepildījās pie viņas krūts. Viņa baudīja pati laimi un centās viņu aplaimot, ak, kāda no karstās kvēles viņas sirdī izšāvās pret viņu spēcīga liesma! Bet tikai īss ziedoņa brītiņš. — Šim karstumam vajadzēja beigties. Viņas sirdi aizkāra rupja, auksta roka. Viņš pats viņas mīlestību nokāva... tās vietā viņas sirdī pārklājās priekš viņa biezs ledus!

Viņas lūpas lēni raustījās, tai grūti nācās dabūt elpu, tās bija rūgtas, rūgtas atmiņas! No sākuma, kad viņš no viņas aizskrēja un nenāca vairs atpakaļ, viņa domāja, ka tā kļūs ārprātīga. Un tomēr, — vai lai viņa būtu tam skrējusi pakaļ un viņu lūgusies?! Nemūžam! Viņš nesaprata saņemt viņas karsto sirdi, viņš nebija tās cienīgs, un kamdēļ ļaut tam savu nesavtīgo mīlestību mīdīt pa kājām? Dienu pēc tam Mi-sene ienāca pie viņas, it pietvikusi, netelca viņai ne vārda un aiznesa viņa drēbes un divrindu harmonikas. Kur nu bija palikusi viņas lielā draudzība? —

Pasaulē vairs nebija neviena krietna cilvēka! Ar savu ienaidnieci Kristīni tās bija tapušas atkal lielas draudzenes un grieza abas viņas godu, cik vien varēdamas. Visa sēta bija kā aizkurta: „Zeltenīte nabadze, Zeltenītei nav ne plika graša, — tā tad Saša pievilās, vecu meitu apņemdams!” Pasaule pret viņu sacēlās vēl vairāk nekā agrāk un nožēloja Sašu, nabaga zēnu! „Pievilās, pievilās, mans brālis,” Misene, viņai dzirdot, plātījās... „viņa jau mācēja izrādīties, ka tur, jādombā, būs to tūkstošu velns zin' cik! Domāja, tos sagrābs... būtu jau labāk apņēmis to pašu Ievu, būtu vairāk kas bijis, bet āre, kas tad to zināja! Ieva meitēns šiverīgs, pieņēma maizes galdu, viņas māte arī nav tukšiniece, andelējas uz Gorkas tirgus un tai Rīgā esot pārlietu labi kungi. Atmetot tai ikkatru mēnesi pa desmitiem rubļu, no biedrībām ar' dabūjot, un kur tad vēl apvalkātās drēbes un ēdamas lietas?! Vecā jau māk pie kungiem pietikt, viņa gan pret Ievu paskopa, bet tak jau reiz, kad viņa mirs, tā savu daļu dabūs. Nu, un kur tad pati meiča, ka prieks paskatīties! Tas jau viss būtu manam brālim bijis... tagad dabūs cits to labumu, un ko viņš dabūja? — Pliku nabadzi! Bet viņa jau bija to ieēdinājusi... Dievs sodi, ieēdinājusi!...”

Tā jaunas mēles ap viņu tinās, nožēloja nabaga Sašu un uzplēsa viņas vātis ik dienas no jauna. Neviena negribēja tuvāk izmeklēt, vai arī viņai nav taisnība, vai viņai nav iemesla pretoties, kad otrs liek kāju uz viņas pakausi, min viņas galvu dubļos? Šaursirdīgā puļa priekšā viņa negribēja taisnoties, viņa bija par lepmu tam, bet viņa piesauca Dievu par savu liecinieku, ka viņa vienīgi Sašas labu bija gribējusi. Uz viņu

tā arī meta visas savas bēdas un Viņu lūdza, kaislīgi lūdza, lai Tas katram atmaksā pēc viņa darbiem, lai Viņš soda ļauno pasauli, kas vien vainīga par to, ka viņa nelaimīga. Viņa apzinājās esam citu upuris, nevainīga cietēja!

Viņa tādēļ labprāt izvairījās no ļaudīm, atsacījās no pasaules, meklēja mieru dievvārdā un apmeklēja bieži baznīcu. Vecais mācītājs, viņas dvēseles gans, arī nevarēja satikt ar ļauno pasauli, kuŗa tik samaitāta, bezdievīga un grēku pilna. Kad viņa atkal pēc ilgiem laikiem apmeklēja pirmo reizi baznīcas telpas, tad viņa sprediķim nebija neviena tik dedzīga un uzmanīga klausītāja un nevienam tas arī tā nekērās klāt! „Kad tā Kunga bardzība izlejas un tā grūtā diena pienāk, tad tu sauc saukdama un brēc brēkdama uz Viņu un nenojēdz, ka tu ar kaudzi šo mēru esi pelnījusi! Vai savās labās dienās esi tam Kungam atdarījusi, kad Tas pats pie tavas sirds klauvēja un prasīja mājas vietu? Ak nē, — tur Viņam nebija vietas! Velns ar saviem kalpiem tevi didīja, tu dzinies pēc pasaules priekiem, pēc miesas kārībām. Tagad tu sauc un kauc uz Viņu, bet vai esi Viņa vārdu atminējusi, vai esi dievnamu apmeklējusi, kā kristīgam cilvēkam pienākas?! Tu odžu dzimums, atgriezies, atgriezies no grēkiem, atsaki tai pasaulei un viņas kārībām, izmet no sevis to grēku raugu, to veco Ādamu, un meklē tad tā Kunga palīdzību, jo Viņš ir taisns un bez vainas nevienu nesoda un nepiemeklē!” Tad viņa sajuta, ka kāda smaga roka nolieca viņas galvu pišļos, šie vārdi it kā āmura sitiens nozibēja pa viņas pieri. Viņa bija liela grēciniece un pati pie savas nelaiimes vainīga! Arī viņa tikai tagad bija atnākusi meklēt palīdzību, kad viņu

grūta diena nospieda, arī viņa bija dzinusi pēc pasaules priekiem un piekopusi miesas kārības! Viņa nedrīkstēja vairs pacelt savas acis, viņa bija liela grēciniece, taisnu sodu pelnījusi un nedrīkstēja par to kurnēt... Un tad sirds viņai baigi jautāja: vai liels bija viņas noziegums? Viņas galva slīga vēl zemāk... ak, kādas grēcīgas domas tā bija citkārt sevī ieņēmusi! Viņas dzīvā, jūtīgā sirds bija raidījusi ārā tikdaudz spēcīgas mīlestības, ka tā būtu varējusi visu pasauli sasildīt... kāda iekšķīga balss viņu bija skubinājusi mīlēt, ciest un nodoties... bet viņai nebija neviena, kam savu mīlestību parādīt... Ak, tās sāpes bija briesmīgas! Un nu tagad, — šausmu sagrābta viņa metās ceļos un notriektu, sagrauztu sirdi lūdza bargo Dievu, lai Tas par viņu apžēlojas!...

Un viņas karstā, sirsnīgā lūgšana piepildījās... saldi drebuļi pārskrēja viņai pār kauliem... viņa nesa savās krūtīs saldu apziņu... drīz viņa būs māte! Laimīgi smaidīdama viņa domīgi nolūkojās savā darbā un skaistas pārles mirdzēja viņas acīs. Celsies jauna dzīvība, kas viņu sapratīs, kurai viņa varēs atdot visu to bagātību, ko viņas krūtīs vairs nespēja sevī turēt. Ak, kā viņa karsti ilgodamās gaidīja pienākam pasaulē šo savu sirds lolojumu! Tad viņa drīkstēs atkal mīlēt, pasaulē būs viena dzīvība, kas viņai līdzī jutīs!

Asinis viņas dzīslās joņoja ātrāk, sirds pukstēja stiprāk, un kaut gan auka ārā vēl jo niknāk svilpa un negaiss pieņēmas, viņa savā garā kavējās nākamībā, jaukā ziedonī. Viņa iztēlojās sev priekšā, kā viņa bērnu spiedīs pie savas mātes krūts, kā viņa to rūpīgi kops un glabās, kā viņa sēdēs naktīs pie tā šūpuļa, to mīkstām dziesmām miegā iezudinās. — Un šis jaukais

sapnis piepildīsies, viņa nākotnē vēl tikdaudz jauka varēja piedzīvot!

It kā pa ausu galiem viņa dzirdēja, ka kāds ienāca pa durvīm, — jā, virtuvē kāds dauzījās kājām. Viņa piecēlās un pavēra istabas durvis.

— Dievs palīdz, kundze, suņa laiks! — kāda pazīstama vīrieša balss viņai sauca pretim. Ciemiņš dauzījās kājām, kārpīja no savas bārdas sniegu un purināja savus kažoka stūrus, bet viņa acis bija aizpūstas no sniega baltas, uz kakla un matu galiem vēl veselas kupanas, — viņa pētoši to uzlūkoja.

— Mani nepazīstat? Smildziņš! — tas smiedamies turpināja. — Atnesu jums vēstuli! — Beidzot viņš arī bija no sniega daudz maz atbrīvojies, ka viņa vaigu varēja pazīt, tagad viņš atpogāja kažoku, zem kura slēpās zila ekspreša blūze ar spožu zīmi pie krūtīm un ar virvju bunti apņemta. Un kad tas vēl nopurināja savu cepuri, tad arī pie tās bija redzama šī aroda nozīme.

— Smildziņa kungs, — pareizi, — Dievs palīdz! — viņa pārsteigta iesaucās. — Nemaz vairs jūs nevarēju pazīt! Nākiet tik iekšā, apsēžieties un atpūšieties!

Biedrības vīrs viņai sekoja, izvilka no kabatas vēstuli un, viņai to pasniedzis, paklausīja laipnajam uzaicinājumam un apsēdās.

Zeltenīte izskatīja ātri cauri vēstules saturu.

— Patlaban jau šo darbu gribēju nobeigt, — viņa sacīja, — pēc kādas stundas es ar to tā kā tā būtu devusies turp. Es tūlīt domāju, ka vēstule no Bulduņa kundzes.

— Jā, — Smildziņš apstiprināja, — viņa man lika jums vēl vārdiem piebilst: sakiet tai personai, ka lai

viņa steidz, cik varēdama Eifrozīnes skaisto Helenu un manu zilo domino. Lai viņa šovakar visvēlākais pulksten 7-ņos ir ar tiem klāt. Mums šovakar jāatklāj biedrības zālē meteņu maskarāde, kuŗa izrikota par labu nabagiem.

— Labi, labi, — viņa piebalsoja, bet pie sevis nodomāja: „Tā kundze varēja it labi aiztaupīt ekspreša naudu. Kad mani vajadzība nespīestu un magazinā nebūtu vekselis jāsamaksā, es uz tik īsu laiku šo darbu nemaz nebūtu pieņēmusi. Tādēļ jau arī dienas un naktis ņemos, ka varētu šovakar laicīgi pagatavot un dabūt naudu arī par agrāko darbu.” — Tā, tā, nu ja, labi, — viņa iebāza vēstuli kabatā. — Tad jūs, Smildziņa kungs, tagad eksprešos esat? Es domāju, ka jūs strādājat fabrikā!

— Ā, jau vairs no Ziemsvētkiem ne! — Smildziņš, uztaisīdams pīpi, iesaucās. — Es jau tūlīt paredzēju, kas būs, kad fabrikā algas nosītis. Mani lai neviens nemāca, — kad neiet tā, vajag pamēģināt citādi, — es jums nekad nepalikšu bez roba! Tā dažs labs māc teikt: grūti laiki, kur nu cilvēks tiksī... Laiki nemaz nav tik grūti, vajag tikai izmanīties. Man viņi nemaz nav grūti!

Zeltenīte nejauši iegādājās Sašu. — „Algas fabrikā nosistas, diezin kā viņš tagad iztieks?” viņa bažīgi nodomāja. Bet tai bija kauns Smildziņam par viņu apvaicāties un tādēļ sacīja:

— Jā, jā, jums jau gan izveicība par dažu labu!

Smildziņš glāimots ievilka apzinīgi kādus dūmus.

— Nu un kā tad jūs, madām, tagad labi dzīvojat, — viena pati, ko? — viņš runīgs turpināja. — Un tā jau

arī ir labāk, ko? Jums veikals iesākts, darba netrūkst,
— jā, tā var dzīvot!

Zeltenītei, kā rādījās, šie vārdi bija kutelīgi.

— Nu — nav vairs tā kā agrāk, — viņa piesarkusi un sajukusi atbildēja, — laiki kļūst arvien grūtāki, ļaužu vairāk, — šuvējas strādā par pusvelti! — Viņa iedomājās savu agrāko un tagadējo veikala stāvokli, cik bēdīgi! Tā nelaipe vēl, ka bija jāstrādā uz parāda un jāaizlien materiāls, bet dabū tad naudu rokā! Viņai nācās no saviem darba devējiem it labas summas, bet viņa tomēr it negribot bija iestigusī parādos un tad vēl aizgāja dažu labu vakaru neēdusi gulēt. Sūdzēsī pie tiesas, vairs darba nedabūsi, un lai gan viņa pavisam dūšu nezaudēja, tad tomēr dažu labu reizi pie sevis bažīgi nodomāja: „kas tik vien ar laiku būs?”

— Bet jums jau arvien labas kundes, — Smildziņš pēc kāda brīža iebilda, — āre, šī pati Buldura kundze.

— Vai viņa laba maksātāja, vai jūs viņu tuvāk pazīstat? — Zeltenīte viņu pārtrauca.

— Ā, viņu jau ikkatrs nabadziņš pazīst, viņa jau nevienu ar tukšu roku neatlaidīs, — Smildziņš apgalvoja. — Āre, ierunājieties tepat mūsu „gubernā” ar Ievas māti, kur tad šai viss tas labums cēlās, ka varēja savai meitai aizdot priekš maizes galda uzsākuma? Rumausis deva? — Man lai neteic, tam pašam parādu diezgan! Bet vecā apgājusi labo kundzi... Es protu cilvēkus novērtēt, mani lai neviens nemāca... Ja jau jums no viņas kas pienākas, tad esiet droši! Vai jums liels rēķiņš?

— Ir gan diezgan nostrādāts, — viņa vilcinādamās atbildēja, — bet tad jau esmu droša, ka savu naudu dabūšu! Tagad jau pavisam posts, — viņa tā kā aiz-

bildinādamās piebilda, — materiāls jāizliek, magazinā rēķins uz rēķina un ja gribi vēl ko uz priekšu dabūt, tad taču vees parāds jāsamaksā. Agrāk es arī pavisam citādi varēju iegrozīties, — viņa sērīgi iesmējās, — bet tās kāzas, tās man iekoda kaulos!

— Jā, — Smildziņš, nācis uz īsto valodu, dzīvi iesaucās, — jūs jau gan apprecējāties tīri kā pa Jāņiem, ko nu ar plenci?! Būtu jūs tikai agrāk aprunājusies ar mani, ne par ko es jums nebūtu vēlējis pie viņa iet. Ne par ko!

Zeltenīte kaunīgi nodūra galvu un smagi nopūtās.

— Diezin, kur viņš tagad piemīt, un vai strādā arī? — viņa lēni ievaicājās.

— Viņš strādās, — Smildziņš īgni attrauca, — Rumausa vīnūzī, tur viņš ceļas, tur guļas! Pulksteni pārdevis vienam no mūsējiem par divdesmit rubļu, labākās drēbes arī izčakarējis, noskrandis tagad kā gatavais melnais, tīri kauns uzskatīt! Ak tu plencis, ak tu plencis!

Viņa lēni iedrebējās un jautāja:

— Bet no kā tad viņš pārtiek?

— No kā pārtiek, — Ieva tur maizes galdu, tā viņam atmet šad un tad kādu kumosu, — Smildziņš atbildēja. — Ienāk iekšā kāds pazīstams, viņš tūlīt: brālīt, izmaksā! Kad man būs, izmaksāšu tev! — Gaidī nu, kad tev būs!

Zeltenīte sabruka krēslā un, aizsegusi rokām vaigu, noliecās uz galda. Šī briesmīgā vēsts viņu notrieca. „Tas jau bija sagaidāms, ka viņš aizies bojā,” viņa žēli nodomāja, „bālā grēfene to jau bija paredzējusi.” Viņai jau vairs nebija nekāda daļa gar viņu, un tomēr

viņai sirdī sāpīgi dega, dzirdot viņa nelaimi... Smaigi un nospiesti viņa elsāja.

Tā istabiņā nospiests klusums iestājās. Smildziņš klepoja un klepoja, viņam laikam kļuva neomulīgi.

— Palieciet tad nu vesela, madām, — viņš lēni vilcīnādamiem piecēlās, — atpūties esmu, iešu tālāk!

Bet viņa nekustējās, tikai tad, kad viņa dzirdēja durvju klinķi nokraikšķam, viņa ātri pacēla galvu. — Viņš bija projām. Lūpas cieši saspiedusi un stingru vaigu viņa ķērās atkal pie sava darba. Viņš pats tā gribēja, — kas viņai par daļu... viņai jāsteidzas, ka vēl laikā var tikt ar savu darbu gatava... Viņai jāgādā nauda, ar ko samaksāt savus parādus!

Tā viņa it kā uz ugunsgrēku steidzās. Mašīna traki sparšķēja, it kā viņai pārmezdama: „kādēļ tad tu mani tā trenc?” Un kaut gan viņa no Sašas vairs negribēja nekā zināt, tad tomēr viņai prātā vien stāvēja: „ar bālo grēfeni viņš lāga gala neņems... viņa to tik-tāl novedusi. Ieva ir slikts cilvēks, — ļoti slikts cilvēks!”

Pēc kādām stundām viņa bija gatava. Ietānusi kostīmus rūpīgi knupīti un pārskaitījusi vēlreiz savu rēķinu, viņa taisījās uz iešanu. Laiks ārā ne domāt nedomāja stāties, — debess un zeme gāja kopā! Bet kad jāiet, tad jāiet, — saģērbsies labi silti!

Un kad viņa sēja viņa šillierēto lakatu ap krūtīm, tad sirds viņai sāka atkal siltāk pukstēt. Tas pieglaudās atkal pie viņas kakla tik mīksti, tik silti, it kā lūgdamiem: „nedusmo... viņš nelaimīgs! Nepiemini vecas lietas!” Cik viņai vēlīgi metās ap dūšu! Kad viņš pie tās grieztos atpakaļ un viņai tikai vienu vienīgu laipnu vārdu sacītu, viņa visu tam piedotu... visu

aizmirstu un mīlētu atkal viņu līdz nāvei! Un spoža asara viņas acīs liecināja, ka viņa to domāja no sirds.

Bija pagājušas jau vairāk stundas, kopš Zeltenīte, atnākusi ar savu darbu, Buldura kundzes priekšistabā gaidīja, bet viņa netika vēl priekšā saukta. Kalpone viņu ielaizdama, īsi atbildēja, ka kundzēm esot viesis, lai viņa uzgaidot. Viņa gan tai atgādināja, ka kundze vēl sevišķi ar ekspresi pēc viņas sūtījusi, lai tā viņu tik pašai kundzei pieteicot, varbūt, ka viņai nemaz nevajadzēšot gaidīt. Uzmetusi degunu, kalpone arī viņas vēlmi izpildīja, bet drīz iznāca ar uzvaras smaidu sejā atpakaļ, sacīdama:

— Kundzes lika jums uzgaidīt, — viņām ļoti svarīgs viesis, šo—ornalista kungs. — Tā viņu uzlūkoja pie tam ar tādu smaidu, kas izsacīja: „jūs vēl nemaz nezināt, ko tas vārds nozīmē!” un paskaidroja: — Tas ir atklātības aizstāvis, kas pie preses strādā. Tātad būsīt tik laipna!

Viņa aizdedzināja uguni, jo metās jau krēsla.

— Vai man ilgi būs jāgaida? — Zeltenīte iebilda.

— Tagad cienīgās ar viesi spēlē jaunkundzes buduārā meldera cūciņas, — pēc tam tiks klāts tējas galds, — un pēc tam laikam! — Nedomājiet, mīlā, ka jūs vienīgā gaidāt, — viņa vēl gudri pasmaidīja, — arī ķēķī gaida kāda vecenīte, un tās lieta, man šķiet, ir vēl steidzamāka un nopietnāka.

Pēc tam viņa iegāja blakus salonā, aizdedzināja kronlukturi un nozuda dibens telpās. — Nu taču vismazāk bija gaisma, un Zeltenīte, tā kā stikla durvis bija vajā, varēja ieskatīties aiz tumšajiem priekškariem tālāk. Cik greznas bildes un spoguļi, visi zeltītiem rāmjiem, un kāda mīksta sēdēšana uz tādiem mīkstiemi plīša di-

vāniem un sēdekļiem, kāds patikams, brīvs gaiss. „Šādi dzīvot gan jauki,” viņa nodomāja, novilkta savas virsdrēbes, piekāra tās pie sienas un — gaidīja.

Siltā istabā pagaidīt, it īpaši, kad vēl laukā negaiss, ir diezgan patikami, bet kad tā stundas jānosēž vienam, bez darba un sabiedrības, tad cilvēks var arī kļūt nervozs un uzbudināties. Tā arī Zeltenīte kļuva arvien nemierīgāka, — tur tālumā viņa dzirdēja glāžu šķindēšanu, jautras valodas un gardus smieklus. Bet viņa uz visu šo godību bija diezgan atskatījusies un par visu nopriecājusies, viņa labprāt būtu izdarījusi savu pienākumu un steigusies pie svētvakara uz mājām.

Turpretim kundzes likās būt viņas pavisam aizmirsušas, un kad kalpone panāca atkal uz to pusi, viņa jautāja, vai tās neaizkavēs maskerādi? Tā viņu ar lielām acīm uzlūkoja un gudri nosmīnēja.

— Tā sākas tikai pulksten desmitos.

Viņa pielika roku pie mutes, nožāvājās un gaidīja atkal, sevi mierinādama, ka tas varbūt itin kārtīgi: „bagāti kungi, kas dod citiem peļņu un maizi, var arī likt drusku uzgaidīt.”

Beidzot otrā pusē tumšie durvju priekšskari nokustēja un kāds jauns, vidēja auguma vīrietis izveda slaido, zeltmataino Eifrozīnes jaunkundzi salonā. Viņai nevajadzēja ilgi atcerēties, kad tā pazina avižnieku, kuŗš viņas kāzās turēja tik skaistu runu! Par to vien viņa vēl varēja uzgaidīt; tagad tas paklusu jaunkundzei stāstīja par nārām, zelta matiem un debess zilām acīm, un tā pati bija maigi piesārtusi. Izvedīgs cilvēks!

Ari turīgā Buldura kundze iznāca un nolūkojās laipni caur savu pensneju uz jauniešiem. Tie nosēdās pie

galda viņai iepretim, tā kā nu viņa varēja noklausīties viņu valodās, un tai nebija vairs gaļlaicīgi...

— Man vēl arvien stāv atmiņā jūsu rakstiens par „svētītām dzimtām”, mīlais Tautoņa kungs, — Buldura kundze sacīja. — Šie veselīgie dzīves uzskati, tērpti dzejiskā, puķainā, bagātā valodā, šīs īstās latviešu formas, pēc daiļrakstniecības vēsturnieka vārdiem: „nevien vīns, bet arī zelts!” Nemaz neglaimoju, sacīdama, ka jūs šinī darbā paši sevi esat pārspējuši!

Dzīvām acīm namamāti uzlūkodams, avižnieks skrullēja savas ūsiņas. Bet arī Eifrozīnes jaunkundze pavērsa savas lielās, zilās acis uz māti un ap viņas lūpām savilkās nopietns svinīgums.

— Bet mamma, — viņa smagi, dobji un no visas krūts piespiezdamās, sacīja, — tu vienu Tautoņa kunga darbu pārāk slavēdama, dari viņa citiem darbiem netaisnību! Pēc manām domām viņa rakstiens par „mācīto latviešu precēšanos” stādāms daudz augstāk.

Avižnieka acis vēl dzīvāk iemirdzējās, viņš skrullēja joprojām savas ūsiņas.

Buldura kundze brīdi apdomājusies, atkal uzsāka:

— Es tomēr domāju, Frozi, un kā man arvien uz šo lietu jāaizrāda, — „svētītas dzimtas”, — viņa, meklēdama pēc vārdiem, žestikulēja labu laiku ar rokām, — ķeŗas vairāk iekš lietas kodola! Ar to nav sacīts, ka „Mācīto latviešu precēšanās” nebūtu ievērojama. Arī es principā esmu tam ļoti pretim, ka mūsu izglītotie tautas dēli „velk priekšā” mūsu tautas labāko aprindu jaunavām cittautietes.

Tautonis, tam piebalsodams, savā sēdeklī rātņi pret viņu palocījās, bet Eifrozīne, tumši piesārtusi, iesaucās:

— Es taču tā nedomāju! Es tikai gribētu izmeklēt

abu rakstienu ideālo vērtību un kuŗš no tiem abiem kalpo dailes nolūkiem. Es gribētu labprāt dzirdēt paša autora domas šinī lietā!

Viņa centās ar visiem spēkiem uzņemt balss pilnību noturēt un tagad vēl viņas krūtis smagi cilājās.

— Rakstniekam gan nepieklātos pašam par saviem darbiem spriest, — Tautonis atbildēja, — bet sacīšu: tā kā patiesība nav absolūta un atrodas arvien pašā vidū, tad jums arī tikpat labi abām var būt taisnība, manas cienīgās! Savu rakstu ideālo un literārisko vērtību es atstāju izspriest citiem, bet tā kā es ziedoju savus spēkus tikai mūsu tautas labākai daļai, tad gribu aizrādīt, ka uz to attiecoties, abiem rakstieniem ir savi praktiski nolūki. „Svētītām dzimtām” ir praktisks nolūks, lai tautas lielum lielā daļa ar tām iepazītos, mācītos tās cienīt un godāt, un lai tā pati nojēgtu, ka tā nav gluži bez varoņiem un gādniekiem. Tāpat ar mācīto latviešu precēšanos būtu itin pareizi izteikts cienītās kundzes princips, kuŗš jautā: vai cittautietes ir labākas sievas nekā mūsu tautas zeltenes? Tamlīdz ar to būtu likts dambis „jaunajai strāvai” un kailajai, nedzejiskai emancipācijai, empiriskā pamatojumā, ka sievietes dabīgie pienākumi un darba lauks atrodas mājas dzīvē un ģimenē!

„Viņš runā tikpat skaisti, kā pa manām kāzām,” Zeltenīte nodomāja, un Buldura kundze runātājam pateicīgi pamāja ar galvu. Bet Eifrozīne vārīgi aizkarta, iesaucās:

— Ne mūžam un ne mūžam! Sievietes pienākumi nav norobežoti starp četrām sienām mājas dzīvē!

— Tad jūs emancipācijas piekritēja? — Tautonis pārsteigts iebilda.

— Tiktāl, ka mums, sievietēm, dodama brīvība un vaļa strādāt un gādāt par tiem ļautiņiem, kuŗi noska-
tās uz mums ar pateicību, — Eifrozīne smagi izdvēsa.
— Sievietes pienākumi, hahaha! Vai esat studējuši sie-
vietes raksturu pašā tautā, vai esat ar viņu iepazinu-
šies mazākos ļautiņos?

Viņa ar savām lielajām acīm to jautāja, un viņš do-
mīgi smaidīdams pagrozīja galvu.

— Pazīstu gan, — viņš sacīja, — bet es uz šo jau-
tājumu skatos no cita stāvokļa. Varu pastāstīt jums
kādu no saviem piedzīvojumiem, kas turklāt liecina,
ka nav derīgi personīgi iemaisīties lielajā pūlī, ja ne-
gribam zaudēt pret to savu autoritāti. Kādus mēnešus
atpakaļ tiku pavadināts no sava drauga apmeklēt kā-
das kāzas priekšpilsētā. Viesi pa lielākai daļai bija
no pašas tautas un turības ziņā tie nebija pieskaitāmi
pie slikti pārtikušiem, bet viņu izglītība, viņu satik-
smes formas, — nu, — es nepārspilēšu, kad saku, vi-
ņi it nepavisam nepazīst labāku aprindu dzīvi! Un tad
nepatīkamais fakts, kas atbildēs uz jūsu jautājumu.

Zeltenītei kaita visi vaigu gali, viņš atstāstīja, kā
Kristīne viņas kāzās piekāvusi savu vīru... „Fui, kā-
dēļ viņam vajadzēja to izpaust,” viņa piesarkusi nodo-
māja. Viņai bija tāds kauns! Bet Tautona kungs bez
žēlastības pasniedza cienījamām jo spilgtās krāsās no-
tikumu līdz pašam galam.

— Tāda un ne citāda ir mūsu zemāko šķiru sieviete,
rupja un neizglītota viņas daba, bez ideāliem, bez sirds
izglītības.

— Tie augļi no tam, ka mums, viņu gādniecēm, nav
pietiekošas brīvības! — Eifrozīne nospīestu patosu
viņu pārtrauca. Viņas krūtis augstu cilājās un viņas

acis sprēgāja ugunus, tā ka rakstnieks mazliet apjuka.

— Atvēliet, mīļais Tautoņa kungs, — tagad arī Buldura kundze smaididama iebilda, — vai jūs tomēr nespiežat par bargu? Viens atgadījums vēl nav pieņemams par vispārību, viena nekrietna sieviete vēl nav visa zemāko sieviešu šķira. Ir arī starp viņām godīgas, pateicīgas un smalkjūtīgas sirdis!

Tautonis smaidīdams grozīja neticīgi galvu un ar saviem vaibstiem izsacīja: „neesmu tik viegli pārliecināms!”

— Mamma, — Eifrozīne tagad neticīgo Mūzas dēlu „mēroja acīm”, — ķēķī gaida tā nabaga sieviņa! Pasauc viņu šurp! Tautoņa kungs te varēs atkal smelties piemērus no dzīves, — viņa graizīgi to uzlūkoja, un viņš tad iesaucās:

— O, jaunkundz! Tas būtu ļoti interesanti!

Buldura kundze pazvanīja, uz ko ienāca kalpone.

— Lai ienāk tā vecā sieviņa! — viņa pavēlēja, un kalpone izgāja atpakaļ.

— Mana Eifrozīne, — namamāte pagriezās tagad pret viesi, — ir pavisam tādas savādas dabas! Viņa par franču rakstu lasīšanu tur daudz augstāku darbu — apmeklēt nabadziņus, rūpēties par atraitnēm un bāriņiem. Un es kā māte arī labprāt to redzu, ka viņa uzupurējas!

— Ā, — Tautonis godbijīgi uzlūkoja jaunkundzi, kura tagad lēnīgi un mīli bija piesarkusi kā viena puķe.

— Mama, — viņa, galvu nodūrusi, sacīja, — istā labdare taču esi tu. Es tikai tev piepalīdzu. — Tad viņa nevainīgi pacēla savas zilās acis uz viesi un jūtīgā, mīkstā balsī jautāja: — Žāvēt nabadziņu un bēduļu asaras ir taču svētīgs darbs, vai ne tā, Tautoņa kungs?

— Jaunkundze, — tas viņai jūsmīgi sniedza roku, — tāds darbs ir varonīgs! Kaut visas labāko familiju kundzes darītu pēc jūsu priekšzīmes, tad mēs nepazītu sadzīves augoņus, tad mums nebūtu ne vēsts no sadzīves ļaunumiem!

„Cik viņi labi cilvēki,” Zeltēnīte nodomāja. Bet kas tas, vecā Jerlene, Ievas māte ienāca, kādu raudulīgu seju viņa bija pieņēmusi! Tad taču Smildziņam taisnība, viņa apgājusi šos labos kungus! Un patiešām viņa mācēja, — viņa krita cienījamām tūliņ pie rokas; viņas gan pretojās:

— Lai stāv roka, lai stāv roka!

Bet vecene jau neatlaidās, līdz dabūja to nobučot. Tad viņa bijīgi saņēmusi rokas, gaidīja tālāko.

Tautonis, uzlīcis savu degunkniebi, viņu vērīgi uzlūkoja, un Eifrozīne mīksti uzsāka:

— Nu mīlā sieviņ, vai tagad jūtaties spirtāka, veselāka? Kā tad jums iet?

— Ak, mīlā freilenīt, kā tad nu iet, pavisam jau slikti iet, — vecene slaucīja asaras. — Aizdusa arvien lielāka, — viņa ķēra roku pie krūtīm, — klepus ehe, ehe, — klepus moca dienu un nakti! Daktera lielskungs parakstīja zāles, bet tās dārgas, nevaru pie tām pietikt. Ak tu Dievs, ak tu Dievs, — cik tam nabaga cilvēkam grūti! — viņa beidzot sāka skaļi raudāt.

— Nabadzīte, — Eifrozīne nopūtās, bet Buldura kundze mierināja:

— Nu, neizsamistiet jau tūdaļ! Varbūt, ka vēl izvešosities un varēsīt kādu vieglāku darbiņu strādāt. Kādas zāles tad jūs lietojat?

— Anīsu drapes un cībariņu tēju! — Jerlene kaukaroja, — vairāk man —

— Un vai tad nepaliek nemaz labāk? — Eifrozīne rūpīgi jautāja.

— Nekāda labuma, nekāda, — nelaimīgā gaudoja tālāk. — Rokas tirpst, aizdusa metas arvien lielāka... ak, tu Kungs, ak, tu Kungs!

Iestājās brīdi svēts klusums, vecene elsāja, un cieņjamās sāpīgiem vaibstiem sapratās. Tad Buldura kundze piecēlās un izgāja blakus istabā.

— Bet sakiet, muteriņ, — Tautonis lēni iebilda, — no kā tad jūs pārtiekat, kad nevarat strādāt?

— Ak, kungs, ko nu vaicājat, es jau sen būtu aizgājusi bojā, kad tas debesu tēvs man nebūtu piesūtījis savu eņģeli, freilenīti! Kaut Dievs viņai simtkārt, tūkstoškārt atmaksātu, ko viņa man, vecai nabadzei, laba darijusi! Viņa ir eņģelis, — eņģelis cilvēka miesās!

Viņa slaucīja atkal asaras, un Eifrozīne lūkojās uz Tautoni, mēmi jautādama: „Vai redzat šo jūtīgo, dievticīgo sirdi?”

— Vai jums nav nekādu radu, nekādu apgādnieku? — viņš līdzietīgi jautāja.

— Mei—tai pul—ka bēr—nu un dēls krita tur—ku karā! — Jerlene raudādama elsāja.

Zeltenīte nodomāja: „Ko nu viņa mānās! Dēls strādāja ar Sašu vienā fabrikā un meitas viņai vairāk nav kā Ieva. Bet tai viņa vēl var iedot, viņai nu gan palīdzības nevajag!”

— Tad jums patiešām grūti, — Tautonis sacīja, — bet palaižieties uz Dievu! Jaunkundze arī turpmāk jums palīdzēs.

— Viņa ir eņģelis, īstais eņģelis, nabagiem un bāriņiem asaru žāvētāja! — Jerlene parastā balsī turpināja. — Viņa man tikdaudz dāvinājusi, to pašu vilnas

jaku, kas man mugurā, tik silta un mīksta, — es aukstajā salā bez tās nosaltu. To viņa pati savām rokām adījusi, kas par smalku rokas darbu, — tā tikai viņa prot adīt, — mans engēlis —

— Ak, tur jau nav vārdam vietas! — Eifrozīne viņu pārtrauca, te arī patlaban Buldura kundze iznāca ar kādu papīra naudas gabalu rokā un vecenei sacīja:

— Šovakar mēs izrikojam priekš labdarīga mērķa metēņu balli, jācer, ka būs labs ieņēmums. Bet tā kā jums grūti gaidīt, mīļā sieviņ, tad še jums būs pieci rubļi. Ejiet uz mājām, izvēriet sev kādu siltu zupi un spirdzinieties!

Viņa iespieda naudas gabalu vecenei sauļā, bet tā izrādījās tik pārsteigta, ka viņa ne mūžam tikdaudz nebūtu sagaidījusi, un saņēma mēmi rokas.

— Redziet, mīļā sieviņ, no kādas Dieva svētības jums ir labi kungi, — Tautonis sirsnīgi iebilda. — Vai tagad to atzīstat?

— Atzīstu, atzīstu! — viņa skaļi iesaucās, — tādēļ jau arī ik stundas, ik brīžus lūdzu par saviem labajiem engēļiem Dievu. Ak, paldies, cienmātiņ, par jūsu žēlastību, paldies jums, freilenīt, par jūsu mīlestību, — paldies, — paldies, — viņa skūpstīja cienīgajām rokām.

— Ejiet vien, ejiet, mīļā sieviņ, — Buldura kundze glaudīja viņas vaigus. — Ejiet un neuztraucieties, — tas jūsu veselībai kaitīgs. Tikai neizsamistiet, — lūdziet Dievu un domājiet, ka ir vēl labi ļaudis, kas par jums gādā!

— Ak, to es jums mūžam neaizmirsīšu, — Jerlene vēl skaļi iešņukstējās, kamēr Buldura kundze viņu izstūma saudzīgi pa durvīm.

„Tā māc, — tīri jānopriecājas,” Zeltenīte nodomāja. Bet tie tur iekšā, tie domāja citādi. Eifrozīne ar savām lielajām, zilajām acīm sodīja nabaga Tautoni, kuŗš beidzot dziļi aizkustināts, sacīja:

— Atzīstos, jaunkundz, ka esmu savos uzskatos maldījies... tagad skatos uz lietu citādi. Nabadzība un trūkums nespēj nokaut cēlas jūtas, ja krūtīs tās jau pats Dievs dēstījis! To redzējām pie šīs vecās sievīņas, kuŗa mani aizkustinājusi līdz sirds dibenam. Tik nabaga, bet tik pateicīga un godīga! Un viņas dziļi sajastie vārdi attiecoties uz jums, manas cienījamās, — ir vairāk nekā patiesība! Kaut visas mūsu labāko aprindu kundzes izpelnītos nabadziņu mutēs eņģeļu slavu! Vispārības vārdā es jums izsaku savu pateicību, manas cienījamās!

Māte un meita glaimotas spieda viņa roku un Buldura kundze vēl piemetināja:

— Kā jau teicu, tas jau manas Eifrozīnes dabā. Viņa mīl nest upurus.

— Kas tos nes vispārībai, tās ir mūsu laiku varoņes! — Tautonis pārtrauca viņas ar patosu. — Jūs, kundzes, darāt mūsu tautai godu! Bet pirms atvados, man vēl pie jums viens lūgums, kas arī īstenībā mans nāciena cēlonis. Vai drīkstu jums priekšā celt?

— O, lūdzam ļoti! — Buldura kundze atbildēja.

— Nu tad taisni pie lietas, — Tautonis izvilka no kabatas kādu sarakstu. — Kāda no mūsu rakstniecēm ir nākusi atkal klajā ar jaunu drāmatisku mākslas darbu, īsti ideālu. Pulciņš viņas cienītāju nodomājis tai pie pirmās izrādes pasniegt atzinības zīmi. Es ceru, ka arī jūs ideālisma labā labai lietai piebiedrosities.

— Ar lielāko prieku, — Buldura kundze paņēma sa-

rakstu, — mēs atzīstam to par savu pienākumu. Radziņa kundze desmit rubļu, Sapiņa kundze desmit rubļu, — viņa lasīja, — ā, visi cienījami vārdi! Mēs taču nezīmēsim mazāk, Eifrozīne?

— Katrā ziņā ne! — Eifrozīne sajūsmināta iesaucās, un viņas krūtis atkal augstu cilājās.

— Lūdzu, mans draugs, — Buldura kundze pēdīgi pret Tautoni palocījās, — iesim uz manu buduāru, tur mēs šo lietu varēsim nokārtot.

Viesis paņēma Eifrozīnes jaunkundzi zem rokas un tā viņi pazuda aiz durvīm no Zeltenītes acīm. „Tie ir kungi,” viņa nopriecējās, „tādus reti atradīs! Cik laimīgi, ka šādā vajadzības brīdī man nācies priekš viņām strādāt, — tagad nauda man jau tikpat kā rokā! Tikai man žēl, ka tā Ievas māte viņas tā vazā aizdeguna un māna, — tādas labas kundžu sirdis nevajadzētu izmantot!”

Visai ilgi viņa gan tā nedabūja prātot, jo Tautonis bija gatavs uz iešanu un cienījamās viņu izvadīja priekšistabā. Ieraudzījis Zeltenīti, viņš palika apjucis stāvam, un arī viņa nezināja, ko tam lai būtu teikusi.

— Mūsu šuvēja, — Eifrozīne paskaidroja.

Dzirdēdams, ka tā šuvēja, viņš no tās aizgriezās, it kā viņa te nemaz nebūtu bijusi, un apvilka savu kažoku.

— Uz redzēšanos maskerādē! — viņš vēlreiz spieda sirsnīgi tām roku.

— Uz redzēšanos, uz redzēšanos, — viņas sacīja un Eifrozīne vēl ar mirdzošām acīm piebilda: — Būs interesanti zināt, vai jūs mūs arī pazīsīt! — Bet viņš jau bija aiz durvīm.

Tad piepeši enģeļa smaids no viņas sejas nozuda,

lepni un auksti viņa uzlūkoja Zeltenīti no galvas līdz kājām un sacīja:

— Jūs novilcināt mūsu kostīmus līdz pat pēdējam acumirklim! Ja tas tā vēlreiz notiks, tad mēs tos nemaz neņemsim pretim!

Zeltenīte palika kā ar aukstu ūdeni aplieta un uzlūkoja piesarkusi Buldura kundzi.

— Jums gan vajadzētu pasteigties, — tā piemetināja. — Ir nepatīkami būt darišanās ar personām, kuras nav kārtīgas. Nākiet!

Viņa sekoja abām cienījamām cauri salonam uz Buldura kundzes buduāru, juzdamās nelaimīga, ka „labās” kundzes domāja, ka viņa būtu gribējusi tās tīšu apbēdināt. Šādas nelabas aizdomas viņai katrā ziņā vajadzēja iznīcināt. Nolikusi saini uz krēsla un izņēmusi no somiņas šķēres, adatu un diegus, viņa aizblidinājās:

— Es steidzos, cik varēdama... kā zināsīt, es nekādi neapņēmos kostīmus ātrāk pagatavot! Vai tad neesmu atnākusi laikā? Jūs taču no maskerādes neko nenokavējat! — viņa bažīgi jautāja.

— Kā jūs dumji runājat! — Eifrozīne sapīkusi atcirta. — Mēs jau vēl nemaz nezinām, kā kostīmi stāv un vai mēs tajos maz varēsim rādīties!

Zeltenītei uzreiz asinis sakāpa vaigos, viņa vērīgi uzlūkoja jaunkundzi. — Vai tā bija tas pats pirmītējais eņģelis?!

— Nu, tad pamēģināsim, — viņa aizkarta sacīja, — jums jau vēl nav nekāda iemesla domāt sliktu!

Viņa palīdzēja Eifrozīnei uzvilkt balto, zeltā iekantēto skaistās Helenas kostīmu, un jaunkundze, saņēmusi maigi lūpas, lūkojās spogulī. „Viņa patiešām skai-

sta!" Zeltenīte nopriecājās, „cik jauki saskan viņas zeltainie mati ar cēlo, balto tērpu! Viņa patiešām izskatās kā eņģelis... kaut tik nepatiesi uz manis nedusmotos!"

Pašapzinīgi slaidā jaunkundze grozījās un gorijās spoguļa priekšā, kamēr Zeltenīte vērīgi nogludināja apgērbam krunkas un novilka vīles. Viņa bija ar savu darbu mierā.

— Jauki, teicami! — viņa beidzot nopriecājās. — Redziet nu, ka jūsu bailes bija veltas.

Bet Eifrozīne negrieza uz viņas vārdiem ne mazākās vērības, gorijās un grozījās joprojām spoguļa priekšā un beidzot idzīgi iesaucās.

— Mamma, tu nekā nesaki! Es taču gribu dzirdēt tavu spriedumu!

Buldura kundze noņēma no deguna savu degunkniebi, salocīja stiklus divām kārtām un aplūkoja skaisto Helenu vēl tuvāk.

— Kostīms pats par sevi man liekas par maz „grandiozs un grāciozs”, — viņa sacīja, — bet, pateicoties tavam iedzimtam cēlumam un dabīgumam, tas diezgan pieņemīgi pieslien. Man šķiet, tu šovakar diezgan cienīgi reprezentēsi gulbja un Ledas meitu, mans bērns.

Eifrozīnei grūti nācās apspiest šo uzslavas prieku.

— Šinī kostīmā es gan nekad nebūšu tāda Helena, kādu to Homērs un lielais Gēte domājuši! — viņa sāpīgi smaidīdama atteica. — Pēc manām domām te vēl būtu daudz kas pārgrozāms, bet kad jau nu tu saki, ka tas kaut cik apmierina, tad man arī būs jāpietiek. Pēdējais brīdis, — esmu spiesta!

Zeltenīte aizkarta nodomāja: „Smādēt gan daudz

vieglāk, nekā ko labu padarīt!” Tagad viņa uzlaikoja Buldura kundzei zilo domino, kuŗu tagad „skaistā Helena” aplūkoja kritiski. Bet viņas nicinošie valbsti nekā laba neliecināja, viņa bija tīri sagrauzta un sāpīgi nopūtās:

— Ach ja!...

Zeltenīte nospiesta nopietnām un vērīgām acīm meklēja pēc kļūdas, bet nevarēja to atrast.

— Kur tad jūs domājat, kuŗā vietā tad nestāv labi? — viņa nedroši jautāja.

— Kuŗā vietā, hahaha! — Eifrozīne sāpīgi nosmējās, — mana mīļā, jums nav ne jēgas no aistētikas likumiem! — Kostīms, vārdu sakot, ir pluncīgs! Nabaga mamma, — tev nu būs ar tādu jāpietiek... novilcināts līdz pēdējam acumirklim! Ach ja, — nu neko darīt, — mēs jau esam spiestas!

„Ko nu viņa niekojas,” Zeltenīte nodomāja, „es savu darbu varu droši nest priekš komisijas.” Bet ielaisties ar jaunkundzi kādā strīdā viņa negribēja... arī uz priekšu jāstrādā, un tādēļ viņa labāk klusēja.

— Arī es tā kā nomanu, ka mans kostīms nestāv tā, kā vajadzīgs, — Buldura kundze pēdīgi sacīja. — Vārētu būt daudz citādi, kad jau pēc dotiem aizrādījumiem to pārlabotu! Nu, — šoreiz lai vēl iet, bet nākamībā jūs mūs tā vairs nenovilciniet, mēs neesam tā radušas! Promenādes uzvalkus lūkojiet pagatavot katrā ziņā jaunnedēļ, tagad varat iet!

Zeltenīte iebāza somiņā šķēres, adatu somiņu un diegus un piesarkusi vēl vilcinājās. „Viņas piemirsušas... cik nepatīkami atgādināt...”

— Jūs esat atlaista, — Eifrozīne savilka pieri krunkās.

Vilcinādamās Zeltenīte izvilka no kabatas rēķinu un pasniedza to kundzei.

— Ā, rēķins, — viņa piesarkusi tajā drusku ieskatījās un sniedza to Zeltenītei atpakaļ, — bet mana mīļā, tagad mums nav laika. Jūs taču pati redzat!

Zeltenītei bija tīri kauns, ka viņai kundzes tā jāapgrūtina.

— Kad tad jums būtu laika, man ļoti vajadzīgs... — viņa jautāja.

— Nu, jaunnedēļ, pēc jaunas, — kundze idzīgi atbildēja, bet Eifrozīnei sāka acis tumši kvēlot un krūtis smagi cilāties, tāpat kā pirmīt.

— Aber mammā, es nesaprotu, — viņa smagi dvēsa, — mēs mēdzam maksāt tikai ceturkšņiem!

Nabaga šuvējai to dzirdot, pārgāja „švīks” pār kauliem.

— Nē, manas kundzes, ar tādiem nosacījumiem es nevaru būt mierā! — viņa sabijusies, bet stingri uzstājās. — Jums tas varbūt ir vienalga, bet man nav tik daudz kapitāla. Vai jūs varbūt varētu būt tik laipnas un nosacīt man rītā vai parītā stundu, kad varēsīt man izmaksāt. Biju jau rēķinājusi, ka naudu katrā ziņā dabūšu no jums šovakar, man jāmaksā magazīnā lielāki rēķini.

— Tas taču, mīļā, mūs nemaz neķimerē! — Buldura kundze viņu nelaipni pārtrauca.

— Kundze, jūs nezināt, — viņa vēl vairāk iesila, — man tur ir izrakstīts vekselis uz termiņa, un to es nedrīkstu nokavēt! Esmu priekš jums materiālu izlikusi, un domājiet, kundze, ka man arī vajag dzīvot!

— Briesmīgi!... Nedzirdē—ti! — Eifrozīne pietvīkusi, dobji un nervozi iesaucās. — Mums uztiept šādu

nedzirdētu kārtību? ... Ach, tas ir par traku! Es ceru, mama, ka mums ar šo personu vairs turpmāk nebūs nekādas darišanas!

Zeltenīte nošļuka, to jau viņa nemaz negribēja, bet kaut jel cienīgās ieskatītu, ka viņai ir vajadzība. „Pirmīt viņas bija tik saudzīgas un gādīgas pret nekautnīgo nabadzi,” viņa domāja, „kādēļ tad viņas taisni mani grib atstāt klizmā, kad es savu pienākumu esmu godīgi nopelnījusi!” Bet viņa gribēja lietu drusku mikstināt un sacīja:

— Savu darba algu es arī labprāt pagaidītu līdz ceturkšņa beigām, bet ticiet man, ka magazinā man par izlietoto materiālu nevienas stundas ilgāk negaidīs!

— Ar jums patiešām nevar iztikt, — Buldura kundze īdzīgi sacīja, un, atslēgusi savu rakstāmgaldu, sāka tur vandīties. Zeltenīte brīvāk uzelpoja, kundzei bija taču galu galā vienalga, vai viņa maksā šad vai tad! Tikai viņai sāpēja sirds, ka tās domāja: viņa tām tišu uzmāktos. „Gan viņas ar mani vairāk iepazīsies, es nemaz neesmu tāda virsū kritēja!”

— Še jums tagad drusciņ došu, — Buldura kundze sacīja, — pārējo dabūsit pēc pirmā. — Viņa tai pasniegza triju rubļu gabalu.

Zeltenītes vaigā vairs nebija nevienas asins lāsītes.

— Tikai, — viņa sažņaugti sacīja, bet vārdi viņai vairāk neklausīja. Ne desmito daļu, — viņai neatmeta ne tik daudz, kā tai nabadzei! Turēdama pirkstu galos niecīgo naudas gabalu, viņa notriekta lēni drebēja, viņas seja sāpīgi raustījās, viņas acis izmisušas un žēli uz cietsirdīgo kundzi raudzījās, it kā gribēdamas jautāt: „vai patiešām?! Vai patiešām gribat, lai mani apsūdz pie tiesas un izķilā?”

— Neuzkavējiet mūs vairs ilgāk! — Eifrozīne sašutusi piecirta kāju pie grīdas. — Pulksten desmitos iesākas maskerāde priekš atraitnēm un bāriņiem! — Buldura kundze aizkarta iesaucās.

— Ar Dievu! — viņa sagrauzta sacīja, un viņas balsi atskanēja tā kā sliķoņa kļiedziens, kā nāvīgs sašutums pret netaisnību. Vai viņas to saprata?

Viņa vairs nestāvēja kundžu priekšā.

— Tas taču par traku! — Eifrozīne aizkarta „sauca saukdama”: — Tādi aizkaņoši skati nedrīkst vairs atkārtoties!

— Apmierinies, mans bērns, tas var iet tikai līdz tam, kamēr dabūsim citu modisti, — Buldura kundze norija savas dusmas...

*

*

*

Kamēr cienījamās mīkstā, ciešā ekipāžā laida uz maskerādi, notika uz turieni tīri kā par smieklu, un neko daudz no trakajošā negaisa nezināja, tamēr Zeltēnītei grūti nācās pret to kaņot. Viss bija tai pretim... arī vētras un negaisi. Tikai lēnām viņa varēja tikt uz priekšu, ikkatrs solis viņai jāzēina pret pretējo auku, kuņā to reižu reizēm ar sparū sagrāba un lauza viņu sāņus, it kā par varu aicinādama viņu uztrauktā dabas spēka trakajā dejā. Kaukdama un šalkdama tā viņai svilpa ausīs: „Negaidīs, — negaidīs, — magazīnā negaidīs, — velti, velti, velti! Uz kungiem cerēt viss ir velti... žižiži ziiiiuuū!” Bet kad tā viņu tomēr nevarēja saturēt, un viņa gāja uz priekšu, tad tā drusku pielaidamās raustīja viņu aiz drēbēm, it kā gribēdama viņai iestāstīt: „Viss nav zelts, kas spīd!

Es pūšu visur cauri, es zinu visu... ne ikreiz tiem apstākļi tik spoži, kā tie pasaules priekšā izrādās! Tu arī to zini, — nav, nav, — nav tie laiki! Un vai tev vien vajag? — Arī nabadziņiem vajag... priekš mīlestības darbiem, priekš lauriem, priekš kroņiem... jaunkundze eņģelis... pagaidi, pacieties... pagaidi līdz ceturkšņa beigām — zzzz — ffff!”

Tai arī izdevās viņu apsviest riņķī. Zeltenīte atņēma elpu un sagrauztu sirdi izsamisusi nodomāja: „Man citu dēļ jāpaliek par blēdi! Un kad manas lietas izķīlā, es zaudēju savu kreditu, tad man uz priekšu vairs nav ne materiāla, ne darba! Eņģelis,” viņa savā sirdī rūgti un igni iesmējās, „eņģelis?! — Eņģelis to padara, ka aizsien man kaklu!”

Viņa cīnījās atkal uz priekšu. Sniegs un asie krusas graudi cirtās viņai gar vaļiem, vētra viņu raustīja un šalca tai ausīs, tā bija nodomājusi viņu izsvilpt. „Ffff!... viņām neinteresē... ko tu darīsi... ko tu iesāksi?!... arī „tās dieniņas” drīz pienāks... tev jā-sagādājas... jāapgādājas... tu nemāki... nemāki lūgties, godu dot, gausties, ubagot! Kā citi var... tu tikai tāda mulķe, nejēga, neizmanīga, tev jākrīt, tu nevienam neinteresē, hhhh!” Un gribēdama pierādīt, ka viņa lieka, vētra ar visu sparū likās viņai krūtīs un gribēja viņu nosviest no dzīves skatuves!

Un viņa nekā sev par apmierinājumu nevarēja sacīt! Tad viņu sagrāba nāvīgs sašutums un, saņēmusi dūres, viņa devās vējam pretīm. Vai vairāk vēl varēja strādāt un pūlēties, kā viņa?... Vai viņa ko par velti gribēja?! Viņa jau no pasaules vairāk negribēja, — kad tikai tā būtu viņai pielaidusi savu maizi ar sviedriem ēst! Patstāvīga, uz savām kājām viņa ar se-

vi vien gribēja iztikt. Bet apstākļi un visa pasaule, viss, viss bija viņai pretim un spieda viņas galvu zem ūdens, viņai bija jāslīkst... viņas rosība, spēja un čaklums viņu vairs nespēja glābt... no viņas gribēja iztaisīt nekaunīgu nabadzi... Ak, tas bija briesmīgi!

Vai iekaitinātā gaisa jūra no šī bailu kļiedziena sabijās, ka tā nu vēl tikai it kā no tāluma krākdama un vaidēdama šņāca pār māju jumtiem? Ielas nāca šaurākas, mājas zemākas, viņa ietika drusku pavēnī.

Nejuzdama vairs sev pretim aso saltumu un smago pretsvaru, viņa tikpat kā no miega pamodās. Lai gan vēl arvien viņas ausis no vēja piepūstas dūca, tad tomēr viņa sadzirdēja, ka no tuvējās baznīcas torņa pulkstenis stenošā un saraustītā balsī pasludināja desmito vakara stundu. Viņa atjēdzās, kad bija sasniegusi pilsētas nedrošo iecirkni, un iegādājās, ka vēl necik sen bija avīzēs lasījusi, ka šīnī vietā kāds cilvēks atrasts aplaupīts un sadurstīts. „Ko tad no manis ņems, — es taču neko neesmu dabūjusi,” viņa zobodamās sevi apmierināja. Tad viņai piepeši ienāca prātā: „Kad kāds būtu noskatījies, ka es aiznesu darbu, domādams, ka es esmu dabūjusi par to diezīn kādu naudu?” — Bet ormaņa neviena nevarēja saredzēt, tikai šad un tad kāda neganta vēja strāva, šaudamās no augšas, bēra joniem veselās kaudzes no jumtiem zemē un grieza visu ieliņu riņķī, brāzdamās arī gar retajiem ielu lukturiem, un mazas ugunīņas tajos tikpat kā vilku acis spīdēja un plivinājās, it kā cita citu meklēdamas.

Kā īsta rīdziniece viņa gan daudz nebijās, jo vai tad vienreiz vien pa šo ielu bija iets. Vajag tikai uzmanīties un pagriezt katram rūpīgi ceļu, neviens jau virsū neskries. Bet jo tā steidzās uz priekšu, jo viducis palika

neomulīgāks, nevienas mājas vairs... tikai augstas dēļu sētas abās pusēs drūmajai, vientuļajai ieliņai. Te patiešām jāuzmanās, un vērīgi lūkodamās pa labi un kreisi, viņa spēra soļus knaši uz priekšu, jo ielas galā viņa redzēja aiz kādas dzērienu pārdotavas noķepušām durvīm un netīriem logiem uguni... Kaut gan te bija pavēnis, tad tomēr viņa labāk gribēja būt tur, cilvēku tuvumā.

Viņa bija piegājusi veikalam jau it tuvu, kad izdzirda tur iekšā kaušanos, — dārdēja un plīsa. Viņa nejauši apstājās un piespiedās ēnā cieši pie sētas... viņa izdzirda no trokšņa kādu pazīstamu, spilgtu sievieša balsi: „Valdiet taču to karmančīku, — vai Dieviņ! Viņš mani nosītīs!” Viņa uzmeta ātri acis izkārtnes laternai, spožajā glāzē stāvēja melniem burtiem: „E. Rummhauss. Restauration — Billard”... „Tad te Ieva to maizes galdu tur,” viņa pārsteigta uzlūkoja māju tuvāk, it kā nākusi pie kāda svarīga atraduma. Uzreiz iekšā sāka lieliski rūkt, — stikla durvis ar sparū atrāvās, ka vai visas rūtis nobraikšķēja, un kāds tumšs ķermenis novēlās kukuru kukuriniski no augstajām ļovenēm sniegā. Viņam uz pēdām nosteidzās pakal divi noskrandušie tēviņi, spārdīja viņu ar kājām un dauzīja, un viņa it kā sasalusi pieglaudās pie sētas. Rumaussis un bālā grēfene stāvēja uz ļovenēm un to noskatījās.

— Gorodovoj, gorodovoj! — nelaimīgais upuris spārdīdamies pāris reizes iekliedzās.

Zeltenītei sastinga sirds — šī balss! Bet nezvēri iespieda viņa galvu sniegā un viņu joprojām briesmīgi apstrādāja. Drīz viņš vairs nekliedza... viņš tikai kļuva kunkstēja.

— Diezgan, Miša, Miķita! — Rumaussis paklusu sacīja. — Novelciet viņu tur pie laternas... atnāks gorodovojs vai naktssargs, viņu tur ieraudzīs un aizgādās uz častu!

— Hahaha! — Ieva viņam aiz muguras ērnoti iesmējās, — ko nu uz častu?! Pagulēs tikai druscīņ vēsumā, klūs prātīgs! Nemaz vairs valdīt...

Melnie arī paklausīja un aizvilka nedzīvo ķermeņi šļūteniski pie laternas, viens uzmauca tam galvā veco cepuri, kas bija nokritusi zemē, otrs nospļāvās:

— Svoloč! — un iespēra savam upurim vēlreiz ar kāju. Tad visi pazuda aiz stikla durvīm.

Zeltenīte vērīgi un baigi klausījās, vai nenāks naktssargs vai gorodovojs, bet neviens nenāca. Tikai tagad viņa uzdrošinājās atstāt savu slēptuvi, sirds viņai trīcēja... šī balss!... vai tikai viņa nemaldījās?!...

Lēni uz pirkstu galiem viņa tuvojās nelaimīgajam un, paliekusies uz priekšu, zīmēja laternas gaismā netīro, ar bārdu noaugušo, no dzeršanas uztūkušo seju.

— Saša, mans Saša, — viņa piepeši no sāpēm sa-grauzta noliecās pie viņa uz ceļiem un paņēma viņa galvu uz savām rokām. — Tu tas esi, mans nabaga Saša, runā, atbildi, es esmu tava Zeltenīte!

Bet viņš neatbildēja, viņš bija bez samaņas, tikai vējš raustīja un plivināja viņa noplīsušās skrandas un birdināja uz viņa vaiga smalkas sniega pārsļas, it kā gribēdams apslēpt, ka tas ir viņas Saša. Tas tomēr nebija iespējams, viņa tēls bija pamodies atkal viņas sirdī, tā dzirdami atkal pukstēja, nelaimē viņa to mīlēja atkal karsti un dedzīgi! „Tu, mans mīļais, tā es tevi atkal satieku,” viņa slapjām acīm nodomāja un mīksti ar savām rokām noslaucīja sniegu no viņa se-

jas, acīm un savēlušamies matiem. Viņa uzķēra tajos ko siltu un slapju... ā, asinis! Traks žēlums sagrāba viņas dvēseli... saņēmusi rokas dūrēs, viņa it kā iekaitināta lauvu māte lūkojās zvērojošām acīm, vēlēdamās tiem tur atriebties aiz stikla durvīm, aiz kuŗām atskanēja troksnis un dzērāju smieklī.

— Tiktāl viņi tevi noveduši, — viņa paijāja viņa vaigus, — tagad viņi tevi izsviež laukā kā mēslu... Bet tava Zeltenīte tevi neatstās! Nāc, mans mīļākais, upā, nāc, — viņa cēla to uz savām rokām, — iesim, iesim mājās... pavēnī!

Tas nebija tik viegli izdarāms, viņš jau nebija mazs bērns. Bet izmisums un žēlabas viņai deva pārdabīgus spēkus, viņa pēdīgi uzcēla no zemes smago nastu un steidzās ar to uz pleciem tumšajā, aukstajā naktī, pretīm negaisam un vētrai, ar kuŗu jau vienai tai grūti nācās cīnīties.

Vai viņa sev neuzticējās par daudz? — Vai viņa pret negaisu pastāvēs līdz galam un nesaklups pusceļā? — Drīz vien viņa sajuta, ka viņa galva smagi nospieda viņas plecu un rokas tirpa no smagā nesamā, un kaut gan vējš tai pilniem bāņiem dzina sniegu acīs, tad tomēr karsti sviedri viņai pilēja pa matu galiem. Arvien biežāk un biežāk tai vajadzēja apstāties un atņemt elpu, viņas krūtīs cilājās tikpat kā kalēja plēšas. Izmisusi viņa blenza uz priekšu, it kā cerēdama palīgu ieraudzīt. Bet nemanīja nevienas dzīvībiņas, un no ormaņiem ne vēsts! Ko tie lai arī šinī malu ieliņā būtu meklējuši? Te nepavisam nedzīvoja tādi ļaudis, kuŗi brauca ar ormaņiem... un viņai bija tik karsti, ka slāpa nost... viņa tālāk vairs nevarēja...

Līdz šim viņa nebija par to domājusi, tagad viņai iešāvās prātā, vai nebūtu labi, ka viņa to te atstātu un steigtos uz blakus atrodošo lielo ielu? Varbūt, ka viņa tur kādu pajūgu sameklētu, kas viņas Sašu pārvestu siltumā, un par to viņa nebūtu žēlojusi pat visu savu trijnieku! „Ka es nebūtu tik biezi sagērbusies,” viņa nodomāja, viņu saudzīgi nolikdama kādā pavēnītī, bet tad piepeši nosarka, — viņa uzķēra vietvietām uz viņa noskrandušā apgērba pliku miesu! Nē — viņa to nevarēja atstāt puspliku salā, nē... Ātri viņa noraisīja savu vilnaini un noģērba savu mēteli... viņai jau tā bija par karstu, un ietistīja tajos savu Sašu, cik vien labi varēdama. Visus spēkus saņēmusi, tā cēla viņu atkal uz pleciem un steidzās ar smago nastu uz priekšu, sevi mierinādama: „Mājas vairs nevar būt tālu... drīz nāksim pavēnī...”

Niknais vējš vairs nespēja gar Sašas kailumiem rotalāties, bet toties tas viņai varēja piekļūt un viņai par šo izmaināto prieku visu atdarīt. Tas pūta cauri viņas paplānajām drēbēm, lida tai gar krūtīm un kaklu aiz slapjā krekla un aizkāra tikpat kā ar aukstu dzelzi viņas sasvīdušo miesu. Viņai sāka galva reibt, nelabi mesties ap sirdi, bet — uz priekšu, uz priekšu... viņa nedrīkstēja pagurt, nedrīkstēja apstāties, kamēr viņš nebija siltumā un drošībā! Jau pašu ielā, — ā, jau netālu... turpat jau sētas vārti... bet galva viņai džinkstēja, gar acīm dzirkstījās, viņa vairs nevarēja uz kājām turēties... viņas galva smagi atsītās pret vārtu stabu...

„Vēl vienu acumirkli dod man spēku!” viņa savā sirdī lūdzās, turēdamās pretim ar visiem spēkiem ģibonim... vēl tikai nedaudz soļu... uz priekšu, uz

priekšu... nāves bailēs viņa turēja rokā savas istabī-
ņas atslēgu...

Un pēdīgi arī viņai plūda no turienes pretim siltals
gaiss... Ātri viņa ielika to savā gultā, ātri steidzās
noraut slapjos apsegus un sasēgt, sirds viņai uzelpo-
ja... viņa jutās no lielās nastas atbrīvota... tik vieg-
li... tik viegli, it kā viņas ķermeni vairs nekas ne-
saistītu, ka tas kāptu lēnām uz augšu... it kā viņa
vairs nevarētu pie zemes noturēties... Viņa sajima
bez samaņas uz savas gultas malas.

Ilgi, ilgi viņa bija tā nesamaņā nogulējusi, kad viņa
beidzot kā pa miegam manīja stipru vēsumu, viņu
kratīja auksti drebuļi un viņas locekļi bija vai sastingu-
ši. Beidzot viņa pamodās, — mazliet maza gaismiņa
iespīdēja pa logu. Viņa saņēma kopā visus savus prā-
tus un gara spēkus: „kas tad īsti noticis?... kādēļ še
esmu nometusies uz gultas malas?”

Tad viņa izdzirda dziļu, smagu elpošanu, un viņa
zināja atkal visu! Viņš — viņas Saša bija atkal pie
viņas, — viņa to bija izglābusi, viņš gulēja tagad vi-
ņas gultā! Viņa ātri piecēlās, saberzēja savus nosa-
lušos locekļus, tad rūpīgi raudzījās, vai viņš tik labi
silti apsegts.

Ak, kādu saldu prieku viņa sajuta tagad savā sirdī!
Laukā bija iestājies lēns goda laiciņš, mīksts un rāms,
varēja dzirdēt, ka smagās ūdens lāses pilēja plikšķēda-
mas no paspārnēm... tāda pati atkusa bija iestājusies
arī viņas sirdī, pēdējās ledus atliekas pret viņas Sašu
tur bija iznikušas un izčākstējušas! Vecā mīlestība
uzliesmoja atkal spēcīgi viņas krūtīs, pāršāvās it kā
karsta strāva pār viņas dzīslām, sasildīdama un atdzi-
vinādama viņas sastingušos, notirpušos locekļus. Ne-

kad un nekad vairs, tas tā vairs nenotiks... tagad viņa pati pie tam bija vainīga! Viņa bija par daudz cieta un patmīlīga, viņa negribēja nekā no viņa panest... Sašu no sevis dzīšus aizdzina! — Bet nu būs citādi... tagad lai viņš viņas dēļ tai saka un dara, ko grib, — viņa visu to pacietīs... Tikai viņam tā vairs neļaus aiziet jokā un novārtā! Un kad viņai grūti nāksies, kad vecā, iedzimtā lepnība viņas krūtīs vārīsies un viņa vairs nevarēs valdīties, tad viņa raudzīs to krūtīs nomākt un nospīest... Tikai ar viņu kopā savu krustu nest... kopā ar viņu priekus un bēdas dalīt... viņu mīlēt, viņu ikkatru brīdi saldināt, — un viņam pašam vēlāk būs jāieskata, ka viņa tam uz pasaules tā mīlākā un labākā!

Un redzot atkal nākotnē kādu gaišāku staru, viņai kļuva tik silti, tik vēlīgi ap sirdi. Aizrauta viņa nometās pie viņa gultas uz ceļiem un pieglauđa savu vaigu pie viņa elpas cilātiem locekļiem...

Gaismiņa svīda arvien lielāka, sasniedza arī gulētāju un raidīja uz viņa vaiga burvīgu ēnas sātumu. Viņai likās, it kā priekš viņas acīm no viņa atdzimtu jauns cilvēks.

Viņš vilka dziļi un kārtīgi elpu, viņa paskatījās pulkstenī, vēl bija diezgan agrs. Vēl varēja kādu stundiņu nosnausties. Viņa apņēma vilnaini un atspīdās uz sola stūrī pie krāsns, kuŗa bija vēl drusciņ silta.

Reizēm viņas acis bija vaļā, reizēm viņa saldi šņāca. Bija jau liela diena, Misiņi skaitīja jau pātarus un sieva ar vīru viens otru centās pārspēt skalāk un garāk, dziesmu velkot. Viņa pavēra acis... Saša sēdēja uz gultas malas un lūkojās dīvaini sev pretim sienā, uz viņa vaiga bija lasāms: „kā tad es esmu še at-

kūlies?" Žāvādamies un splaudīdamies viņš āva kājas, sāpīgi nolūkodamies uz saviem apaviem, it kā nezīnādams, ko vairāk nožēlot, vai vienā kājā nobeigušos kamašu, kuŗa pirkstu galos rādīja zobus, vai otrā veco galošu, kuŗas atkritušo zoli viņš piesēja pie virsādas ar šņorīti. Pasēdējis vēl kādu brīdi, domīgs galvu saņēmis, uz gultas malas, viņš uzšāvās ātri kājās, uzvilka uz caurumainā vilnas krekla noskrandājušos mēteli, saķēra savu veco cepuri, kuŗai naga vietā vēl tikai divas sadriskātas šķipsnas karājās, un virzījās tad uz pirkstu galiem uz durvju pusi.

— Saša, — viņa bažīgi iesaucās un bija kā svece kājās. — Saša, kur tu gribi iet?

Viņš sargāja no viņas savas acis un iecirta galvu krūtīs.

— Saša, tāds tu nevari starp godīgiem cilvēkiem rādīties, — viņa aizstājās tam sparīgi ceļā, — es tevi nevaru tādu projām laist! Es, es... — vairāk viņa nevarēja, redzot pie dienas gaismas, kā viņš nogājies, sirds viņai sažņaudzās žēlabās...

— Laid mani, laid, — viņš īdzīgi iesaucās, — es tev negribu darīt kaunu. Laid mani projām, ko tu par mani zūdies!

Viņa vairs tikko pazina šo skarbo, čērksstošo, piesmakušo balsi. Viņa acis nedroši bolījās un locekļi trīcēja... viņš skatījās, kā tikai tai varētu tikt garām... Viņam laikam bija lielas pagīras...

Bet viņa no savas vietas nekustējās, un aizkustināta iesaucās:

— Paliec, Saša, paliec pie manis un topi atkal kārtīgs cilvēks! Es visu esmu aizmirsusi un tev piedevu-

si... nelaimīgais, es tevi atradu sadauzītu uz ielas...
To — viņa tev padarīja...

Viņa ceļi sāka ļodzīties un vecā cepure izkrita no rokām.

— Ā, atceros, — viņš drebēdams sacīja, — un tu, — kādēļ tu... labāk jau arī būtu bijis — ā!

— Es tev nevarēju ļaut salā nobeigties, — viņa turpināja, — bet es arī nevaru tevi turpmāk tādu redzēt, tas būtu mans gals...

Karstas asaras ritēja pār viņas vaigiem, bet tās kri-
ta viņa sirdī un dedzināja viņa dvēseli.

— Zeldenīt, — ko tu man dariji, — viņš sagrauzts sabruka krēslā un aizklāja vaigu ar rokām. — Es es-
mu pēdējais nelietis!...

Laimīgi viņa pie viņa noliecās, apkampa viņa kaklu
un čukstēja tam ausīs:

— Mans mīļais, mīļais Saša, es citādi nevarēju! Ka-
mēr vien es dzīvošu, es būšu tava Zeldenīte!

Briesmīgas sāpes raustījās viņa krūtīs, tad iestājās
uz brīdi svinīgs klusums. No baznīcas torņa atskanēja
pirmais sauciens, — tad citi sekoja, arvien skaļāk, ar-
vien svinīgāk tie plūda šurp rāmajā svētdienas gaisā
un vilinošām skaņām modināja viņa krūtīs snaudošās
labās balsis: celies — celies — modies — modies!

6.

Atkal „cālungas” sestdiena! Fabrikas svilpe kauca patlaban seši un beidzot gaŗi un stiepti savu balsi norāva, it kā atgādinādama: „tā ka tikai neaizmirstiet atnākt atkal pirmdien pie darba!” Tukšajām skārda kafijas kanniņām un maizes knupišiem rokās, strādnieki rindām vien steidzās uz vārtu pusi pie kantoŗa, kurā dabūs savu divnedēļu gājumu. It kā uz kādu burvja mājienu mazais pagalms kantoŗa priekšā bija melns vien. Darba bites pūli nūdzēdamas gaidīja uztrauktas un nemierīgas uz savu daļu no laupījuma.

Pa tam ārā uz ielas pie fabrikas vārtiem attīstījās vēl raibāks nūdzeklis. Kādi žīdu pauninieki uzstādīja otrpus ielas savas preces un nemierīgi braucīja bārdas: kādas rebes gan būs šovakar? Vai dabūs pārdot kādu nazi un koka kaļķīti? — Tur kāds kolportieris dižājās uz vienas kājas, uz otras kājas, jo tam sāka stipri vien salt, bet viņa mape padusē bija kā piebāzta bilžainu vāku lubu literātūras un trīskapeiku ziņģu. Dažreiz gan te derēja atnākt, varēja it labi tikt no tām vaļā, dažreiz arī iznāca tā, ka ļaudīm it neko nevarēja „iesmērēt”. Pie tam viņš domīgs lauģīja galvu, cik liela peļņa gan paliek izdevējam, — pats viņš daudz vairāk nepelnģija, kā labākais rakstnieks, un ja viņam Dievs labi palīdzģija, tad iznāca bērniem maize. Taģu šovakar viņš savā sirdģi paredģģija, ka iznāks kāda kapeģka, un tādģģ nopirka no veģģu sievas pģrāģģu un labās cerģģbās to uzģkoda. Tai taģģ tas labākais un droģģākais veģģkals,

jo par maizes vajadzību un derīgumu neviens nešaubās. Bet piedāvā viņam grāmatas, dažs labs māc atteikt: „Par tādiem niekiem naudu nedošu, — vai no viņām paēdīšu!” Tādēļ arī tuklā, sārtā veģu pārdevēja nemaz neuztraucās, sēdēja mierīgi un apzinīgi pie sava kurvja, it labi zinādama, ka viņai no šī pūļa darišana ar pašiem labākajiem un kārtīgākajiem ļaudīm, kuri nenes savu naudu krodziniekiem, bet iet no šejienes tūlīt „smuki” un godīgi uz mājām, nopirkuši pirms pie viņas priekš sievas un bērniem baltu maizi.

Bet visi tādi ļaudis nav! Citādi te tikdaudz sievas nebūtu sanākušas, gan jaunas, gan padzīvojušas. Citas bija ļoti uztrauktas un sarunādamās viena otrai savu sirdi izkratīja, ka šovakar neparko no vīra neatstāsies, neparko! Lai tik viņš nāk taisni uz mājām! Bodē tik daudz saņemts uz parāda, rītā īre jāmaksā, kādu drēbju lupatu arī vajag, un divi gaņas nedēļas vajag pašiem un bērniem ēst! Bāršanās jau nu būs, bet neko darīt! — Bet bija arī citas, kuņas tik pārlieku cietsirdīgā nolūkā nebija atnākušas. Ja vīrs visai tiepsies un lūgsies, tad viņas ies uz krogu līdz. Iedzērs viņi, dabūs arī viņas kādu nieku, noklausīsies, noskatīsies, tad pāries reizē uz mājām.

Kas visvairāk plātījās un sirdijās, tās bija maizes mātes. Jau vairāk „cālungas” no vietas viņas tvarstīja parādā palikušos „kosteniekus”. Tie izmanījās un izmanījās, bet šoreiz viņas domāja ķerties taisni pie rīkles. Kas mans pienākums, tas mans pienākums, pārējo nodzer, liec, kur gribi! — Viņas laikam cerēja, ka tām vienām pašām nācās, — arī žīdu skroderi un kurpnieki nebija nākuši velti, un tiem varbūt vēl vairāk vajadzēja! Tie tādēļ bija ļoti uzmanīgi... tikpat

kā vanagiem viņiem šaudījās acis pūli uz saviem upuriem, un tiklīdz aploksne būs rokās, visi gāzīsies tiem virsū un ātrāk neatlaidīsies, kamēr vismaz būs dabūjuši kādu daļu no viņu algas. Īsi sakot, sagaidāmais maizes kumoss bija šovakar visus ļoti uztraucis.

Arī Saša atradās strādnieku pulkā starp saviem biedriem, jo viņš bija iestājies atkal savā vecajā maizes darbā. Bet viņš vairs nebija tāds noplisis un noskrandis, — kājās krietnas mančestera bikses, stipras ādas kurpes, pār vilnas kreklu zilsvītrains „bužuruncis” un tam vēl pāri biezs vadmalas „jetliņš”. Arī bārdu tas bija licis noskūt, viņu nemaz vairs nevarēja pazīt! Tikai viņš bija par visiem citiem vairāk uztraukts, jo ar lielāko nepacietību bija gaidījis uz „cālungas” sestdienu, kad atkal pēc ilgiem, ilgiem laikiem dabūs redzēt pirmo naudu. — Kas tad tur ir, ka nesāk vēl dot, — viņš daudzīja pirkstgalus pie zemes, — sāk salt kājas!

— Pagaidi, pagaidi, biedri, — atnāks meistars, — viņam blakus stāvošais darba biedrs, piedzīvojis, godīgs cilvēks, iebilda. Bet otrs, kāds zobgaļa zenķis, iesmējās:

— Nu, kas ir, bagātu sievu noprecēji, — nopērc tu to fabriku! Izmaksāsi mums jo laikus un pašam nebūs kājas jāsaldē!

Tas bija citiem labs joks, te otrs puika, vēl lielāks zobgalis, ieteicās:

— Viņam jau ar to sievas naudu pavisam slikti, — nevarot nekur izmainīt! Tādēļ jau cilvēkam bijuši jāpārdod visi veikali un jānāk atkal fabrikā strādāt.

Tagad visi smējās pilnās rīklēs, un Sašam iekšā vārījās vien uz šiem knēveļiem, kuŗi viņu zoboja un grauza visu „cālungu”. Bet ko tu pret pūli izdarīsi?

Viņš tādēļ ar rūgtu sirdi noklausījās viņu lielajos smieklos un tiem vēl it kā piebalsodams, iesaucās:

— Ko nu babelējiet, babeljanči!

Tie aprīma un viņa pirmais biedrs draudzīgi iebilda:

— Tu laikam, brāl, gaidi uz ieķeršanu (iedzeršanu)!

— Ko tu rēķini, — kāds cits par viņu attrauca, — Pumpurs šovakar saņems ar rasu! Vai nav diezgan gaidījis, visu cālūngu, hahaha... Ar to ieķeršanu pavisam beigas! Āre, veda mūs uz krogu „sprickas” izmaksāt, — bet nekā, stenka ciet!

Sašas citreizējā jautrība un attapība bija zudusi, viņš nesamanīja, ko šim balamutim atbildēt.

— Redziet, kādi jūs, cilvēki, esat! — viņš pēc kāda brīža noskumis ieminējās. — Es gan citiem devu uz sava vārda, lai dzer, cik grib, kam pašam stenka neklausīja. Bet tagad — es ne pie viena nevaru piespieties!

— Viņš jau nav vis cilvēks sliktu sirdi, — pirmais biedrs, viņu tā kā aizstāvēdams, iebilda, — bet ko darīsi, ar tām stenkām jau posts! Mēs jau dažs labs tevi pie sava rēķina pieņemt, bet ko ar tiem maītas krodziniem iesāksi... izmācīti, gudri. Mans saka: lai katrs pats uz savu vārdu dzer, cik grib, bet otram došana nav!

— Es jau gan zinu, kādēļ mani rej, — Saša sabozies turpināja. — Ātrāk jau man miers nebūs, kamēr jums būšu labi salējis rīklēs!

— Nu zināms, vai nezini, kas rekte?! — kāds cits nopietni iesaucās. — Katram, kas iesāk strādāt, tam jāizmaksā. Eē, puisī! Vai atmini pats — citreiz — nevienu nelaidi vaļā... mocīji un zoboji, lai tas vai rau-

tu no elles ārā, bet izmaksāt vajadzēja! Vai tagad domā citādi?

— Mēs jau atkal pagaidām līdz cālūngai, — pirmais biedrs labsirdīgi iebilda, bet Saša, sevi aizstāvēdams, attrauca:

— Vai es vairs precēts cilvēks tā varu, kā puīša gados! Un vai man strādājot laika iet meklēt krodzinieku, kas man dod uz krīta?

— Saki labāk, kad tevi tā platbikse negaidītu katru vakaru pie vārtiem! — kāds iesaucās. — Ko nu ziņgē, brāl, mums jau miglu acīs nelaidīsi!

Sašam jau pašlaik bija prāts gāzt viņam pa rīkli, lai tur notiktu, kas notikdams, bet patlaban nāca meistars. Bijīgi strādnieki viņam padeva ceļu, viņš uzkāpa pa augstajām ļovenēm kantorī, un Saša ar mokām norija savas dusmas. „Kaut jel viņa man nekultos pakal šovakar!” tas nelaimīgi pie sevis domāja. „Es vārtu vienreiz tiem izmaksāt un tikt no tiem vajā!” Un pašam jau arī gribējās, kur tas laiks, kamēr ne lāses nebija baudījis, sirds tīri krīta vai laukā...

Maksāšana tūlīt iesākās un gāja ātri no rokas. Nauda jau bija noskaitīta gatavās aploksnēs, vajadzēja tikai katru piesaukt pie vārda un pasniegt to rokās. Kuŗš to bija dabūjis, tas steidzās smaidīdams ārā pa vārtiem, kur katru sagaidīja savāds liktenis! Dažam labam ātri vien ar liksmību bija beigas.

Saša virzījās rindā arvien tuvāk un tuvāk naudas avotam. Jo klātāk, jo lielāks uzbudinājums. Lai gan jau desmitreiz viņš bija pie sevis aprēķinājis, cik tam vajadzētu saņemt, bet drošs viņš nebija, iekām tam nebija rokās aploksne.

— Pumpur, Aleksander! — kasieris skaļi iesaucās.

— Jā, jā! — viņš nevarēdams tikt klāt, citiem aiz muguras iesaucās.

— Kur ir, ā tu, — šis šaušpīlers strādā atkal pie mums?! — kasieris zobojās. — Es jau domāju, ka tu aizgājis uz Latviešu biedrību teātri spēlēt!

Mirdzošām acīm viņš ķēra pēc aploksnes, šo kuteli-go piezīmi nemaz neievērodams. Viņa krūtīs dega lie-la ziņkārība redzēt, cik tas būs nopelnījis. Bet ar vie-nu skatienu pietika, viņš nobāla un palika muti ieplē-tis stāvam.

— Kas ir, ko stāv? — kasieris, tagad kļuvis nopietns, viņam stingri uzsauca.

— Kungs, jums būs misējies! — viņš piepeši pārlie-cināts iesaucās. — Es strādāju jau viņu otrdien no pusdienas, — cik tad jūs man par dienu rēķināt?

Kasieris, nepacietīgi micīdamies, sniedza viņam pāri aploksni nākošiem strādniekiem, bet meistars metās starpā:

— Kas, kas, kas tev ir?!

Viņš drusciņ sašļuka un iebilda:

— Citi strādājuši par mani mazāk dienu, bet viņiem daudz vairāk nekā man!

— Koo? Vai tev vēl par maz, tu nolāpīts zofka! — meistars viņam bargi uzkliedza. — Ā, puisīt, vari iet atkal drusciņ pabumbelēt... mums nav vajadzība! Cil-vēki nāk katru dienu lūgdamies, paskat', viņš te sāks taisīt cenas! Vai laikam tev priekš nodzeršanas par maz?!

Saša viņu mulķīgu vaigu uzlūkoja.

— Nu ej, lempi, mandagā vari dabūt aprēķinu! — kasieris nepacietīgi dīžojās, sniegdams tālākiem aplok-snes. Saša lēni pagriezās un gāja arī ārā, bet ne ar

omulīgu sirdi. Viņš vēl dzirdēja, ka kungi gardi nosmējās un meistars sacīja: „Man muss verstehen mit solchen Sofken umzugehen!” (Vajag prast ar tādiem žūpām apieties!) Gan pirmo reizi viņš savā mūžā nedabūja no kungiem tādus vārdus, bet nekad vēl tie viņam tā nebija ķērušies pie sirds.

— Ehē, dabūji lādiņu! — viņa grauzējs to jau sagaidīja. — Ej, ej, tavs gorodovojs jau tevi aiz vārtiem gaida... No čamuļa nu izdabūsi spriskas.

Sašam žults apskrējās.

— Ko čabi, kad es tev... — viņš nāvīgi aizkarts pacēla roku, bet puika nebija slinks pabēgt aiz citiem.

— Īvē, īvē, sit! — citi pūlī pilnā kaklā nīrgājās. — Viņš vairāk nevarēja... roka atkal noslīdēja uz leju un gandrīz asarām acīs viņš devās pa vārtiem laukā.

— Ā, Saša, tu jau nāc! — Zeltenīte rūpīgi un mīļi lūkojās viņam pretī, bet viņš, it kā to nemaz nebūtu redzējis, likās tai garām uz mājām.

Viņa steidzās tam līdzī un ejot aizelsdama sacīja:

— Biju te pie kādas kundzes, atpakaļ nākot jāiet te garām, brangi sastapāties!

— Kā tad, — viņš īdzīgi atbrēca, — tā jau tev arvien te ceļš iekrīt garām... Katru vakaru esi pie vārtiem, kā nolikta! Vai es arestants esmu, ka tu mani tā uzmani?!

Viņa nosarka un nobāla, viņai bija grūti viņam līdzī tikt. „Viņš to izmanījis,” viņa nodomāja. „Bet kad viņš zinātu, ka esmu tik slima un tikai ar mokām uz kājām turos, tad viņš gan man tā neuzbjautu!”

— Tad tev tur bijušas darišanas, tad tev šur bijušas darišanas, — viņš vēl atņēmās.

— Kā viņš nu runā, — tā saudzīgi atcirta. — Kad man ceļš te iekrita, tad nācu!

— Aplam! — viņš īdzīgi iesmējās, — un ikkatru vakaru. Mani par to visi suni rej... Smej no panckām laukā!

— Neesi jau mulķītis, kas tev uz citiem jāklausās! Ak tu tētīt, neliecies ne zinot, vai tev kāds ko devis, vai dos?! — viņa to silti sacīja, bet balss viņai bija aizsulsies un sausa.

Saša nospļāvās un sāka iet lēnāk, viņai bija taisnība. Devis un palīdzējis viņam neviens nekā nebija, bet gribēt no viņa gribēja visi. Cieši viņš saspieda naudas aploksni dūrē, ja šis balamute puika un blēdīgais meistars viņam būtu nākuši zem rokām, tad Dievs lai viņus žēlo!

— Cik tad tu nopelnīji? — viņa pēc kāda brīža ieminējās.

Viņa atkal bija aizkārusi viņu vārīgā vietā.

— Še jau, še, še tev ir visa! — viņš īdzīgi iesmējās un atdeva tai aploksni. — Tu mani veltīgi grūdi, lai es nomocos ar zirga darbiem par pusvelti... kauns to sacīt cilvēkiem! Bet to es tev pasaku, mandagā es gan vairs par to naudu pie darba neiešu!... Lai viņiem strādā, kas grib!

Viņa nobijusies aplūkoja aploksni, patiešām, — tik maz viņa nebija cerējusi! Bet ziemas laiks, — kur lai skrien?!

— Maz jau nu gan ir, vīriņ, mīlais, bet kur šinī laikā vairāk dabūsi? Būs taču kas!

— Būs taču kas, — viņš pārmetoši atcirta, — nu ja, zināms, — tu jau to darbu nestrādā... Tev vienalga!

— Nu, nu, apskatīšies, kas zin vai nedabūs labāku

robu, — viņa to mierināja. — Cik tālu vairs pavasaris, nāks Daugava vajā... pacietīsies tikai līdz tam! Meistars gan teica, — viņa vēl sērīgi piebilda, — ka nebūšot tev mazāk maksāt, kā citiem!

— Viņš, — Saša īdzīgi iesmējās, — viņš jau ir gatavais žūliks! — Aizkarts tas viņai izstāstīja notikumu, un beidzot vēl piebilda: — Vai es esmu kāds suns, ka viņš man nevarēja to godīgākiem vārdiem pateikt!

Viņa smagi nopūtās, tad iebilda:

— Redzi, cik grūti ir, kad cilvēks noslīd uz leju! Kad uz priekšu vairs nedzersi, noturēsies, — tev to neviens cālitis neteiks!

Viņi patlaban tuvojās pēdējam vīnūzim pašu ielā.

— Hahaha, nedzersi, noturēsies, — viņš spilgti iesmējās, — nu ir gan laiki pienākuši! „Cālūngas” vakarā taisni no darba mājās, — tad ir gan vērte strādāt!

Viņa piesarkusi raudzījās savā svārku kabatā, varbūt gan, ka tas bija par daudz prasīts! Vīriešu cilvēks, viņam taču savas lāses vajag!

— Še, vīriņ, — viņa pasniedza tam kādu vara nau-
das gabalu, — ieskrej un izdzer kādu mēriņu, es pagaidīšu. Bet nāc tūlīt atpakaļ!

Priecīgs stars nozibēja viņa vaigā, viņš iedeva tai savu nesamo un, paņēmis no viņas pieckapeiku gabalu, iešāvās vīnūzī, kamēr viņa lēnītiņām gāja uz priekšu. „Kādēļ meistars viņu gan tā sumī?” viņa skumji nodomāja. „Ar viņu jau vajag apieties tagad tikpat kā ar mazu bērnu... ja viņu grib uz ceļa uzvest!” Jā, pasaulei viņas Sašas liktenis bija vienaldzīgs... citiem bija gluži vienalga, vai viņš ceļas vai krīt!

„Es viņam labprāt ikdienas novēlētu vienu glāzīti,” viņa tālāk prātoja, „bet viņš ar vienu vien nav mierā!”

Viņa jau bija reiz pārnēsusi visu pusstopu, gribēdama lētāk nākt cauri. Bet nakti viņš bija piecēlies un iztukšojis visu pusstopu. — Tas viņai iznāca par dārgu, un arī otrā rītā viņš bija grūti pie darba dabūjams.

Viņš steidzās drīz tai pakal un tepat jau viņi arī sasniedza mājas. Viņš bija drusku kā atplaucis; viņa uzlika ātri virtuvē tējai ūdeni priekš vakariņām, tad, aizdedzinājusi spuldzi, sāka pamatīgi pārskaitīt savu naudu. Maz, patiešām maz, — atkal viņa savās cerībās bija vilusies, — un viņa tā jau nebija vesela, viņai tā jau bija tik daudz bēdu un rūpju! Viņš jau nemaz negribēja iestāties vairs šinī fabrikā, bet viņa to spieda, un cik priecīga viņa bija, kad tas pārnāca pirmo dienu no darba. Meistars viņu gan ģunējis, ģunējis, bet taču pieņēmis, un ko citiem maksās, maksās arī viņam, jā, — tikai kungi domāja drusku citādi!

— Mums būs grūti tās divas nedēļas iztikt, mīļais vīriņ, — viņa sērīgi pasmaidīja. — Kad es būtu to zinājusi, tad nebūtu devusi Smildziņam naudu, lai tas samaksā par mani biedrību. Bet domāju, esmu jau kādus mēnešus parādā, jāmaksā tak vienreiz, un kas zina, kas kādreiz var atgadīties... — Viņa atsēdās krēslā un lika roku pie sakaitušā vaiga.

Viņš ne ēnas pusē nenomanīja, ka viņai kas kaitēja, un vienaldzīgi jautāja:

— Kur tad tu Smildziņu satiki?

— Viņš bija te šodien, atnesa no Buldura kundzes drēbi, — viņa saņēmusies atbildēja. — Strādā nu strādā priekš viņas... — Viņa paturēja labāk pie sevis, ko viņu vēl vairāk apbēdināt.

Viņš pētoši viņu uzlūkoja, gaidīdams, ko viņa vēl teiks, un viņa sacīja tālāk:

— Izdomājies šā, izdomājies tā, — no Kristīnes arī nevar atdabūt, un kad vēl nebūtu rītā saimniekam īre jāmaksā!

— Tad jau pavisam slikti. Kā lai izpalīdzas? — viņš jutās tīri nospiests, un lūkojās domīgs apkārt istabiņā. Te viņam iekrita labs padoms prātā un viņš iesaucās: — Vai mēs nevarētu pieņemt kādu īrnieku?! Āre, kā Misene... viņa ņem puīšus rūmē un tos apmazgā... Misiņam nav par korteli ne kapeikas jāmaksā!

Ap viņas lūpām savilkās ironisks smaids, — cik tad jau nu viņiem pašiem tas dzīvoklis liels? — Bet grūti laiki, — varbūt, ka viņam taisnība? — Ne, ne, — viņas krūtis pret šādu padomu sacirtās. Viņa negribēja būt tik nospiesta!

— Ar tādiem, kādus Misene saņem, es nevaru kopā dzīvot, — viņa beidzot attrauca, — es tādus prastus pačukus negribu! Nāk naktīs vēlu mājās, piedzēruši, rupji... es lai no viņiem ietu klausīties? Jā, — kad varētu dabūt kādu skaidru neprecētu sievišķi vai atraitni bez bērniem, tad gandrīz... Aizkrāsne mēs vēl vienu gultu varētu likt.

— Tebe nu, — viņš norūca, — kur tad tu šādu sievišķi ņemsi?

Viņš nosēdās pie krāsns un aiztaisīja savu kalķi. Viņš jau tā nevarēja izprast, kas viņam īsti trūka, bet nu arī māju rūpes viņam vandījās pa galvu un viņu pavisam apskurbināja. Savā garā viņš iztēloja, ka viņa biedri tagad krogū sadzeņ čupā, iemet vienu pēc otras un visādi brammējas... Arī viņš senāk bija baudījis šādus jaukus brīžus, bet tagad viņš tikpat kā no citu vidus izstumts... viņam jātup tikpat kā cietumniekam pie krāsns sievas uzraudzībā! Un kad viņš arī

būtu gājis, — stenkas nav, naudas nav... neiznāca. „Nav nekāda jaukuma no tādas precēšanās,” viņš idzīgi nospļāvās.

Un viņa pie galda sēdēdama, atspiedusi domīgi galvu uz rokām, viņu saudzīgi uzlūkoja. Viņas sirdi tik lielas rūpes nospieda, bet vai viņam tās izteikt? — Nē, gan jau viņš tās dabūs zināt! Ko viņa sava parāda dēļ nebija šīs divas nedēļas skrējusi, bet viss velti! Šodien krita tiesas spriedums, viņa bija izsūdzēta... tai bija parāds jāsamaksā ar visiem tiesas izdevumiem!

Viņa taču to nepavisam nebija gribējusi. Pirmāk viņa nosteidzās uz magazīnu un gauži tur lūdza, lai viņai vēl parādu kādu laiciņu pagarina. Veikala vadonis caur savām zelta acenēm viņas lūgumu vērīgi uzklaušījās, tad ieminējās:

— Vai jūs, mana mīļā, jau neesat savu vekseli trīsreiz pagarinājusi?

— Jā, — viņa piesarkusi atbildēja, — bet katrreiz tikai uz divām nedēļām.

— Vienalga, — es tad pēc mūsu veikala priekšrakstiem vairs ceturto reizi nevaru pagarināt, — viņš izskaidroja.

Bet viņa tik drīz neatlaidās, viņa iztēloja vaļsirdīgi un jo plaši savus apstākļus. Viņai nākas no kundēm rēķini, pārpilnam ko savu vekseli samaksāt. Tikai viņai uz naudu vēl drusciņ jāuzgaida. Pēc pirmā... ceturkšņa beigās viņai katrā ziņā solīts... viņa samaksās! Viņai jau naudas nākas tik daudz, tikai tā kā grūti laiki, tā viņai vēl nav rokās... Citādi viņa jau būtu samaksājusi sen, bez vārda runas!

— Jā, nav jau noliedzams, ka grūti laiki, — aceņotais kungs labsirdīgi atbildēja, — bet mēs, veikalnieki,

nedrīkstam ar to savus maksāšanas termiņus aizbildināt. Būtu veikals mans īpašums, es gan tādai uzticamai veikala biedrenei, kā jūs, ar mīļu prātu vēl kādu laiciņu uzgaidītu. Bet tagad es jums pie labākās gribas nevaru līdzēt. Kā zināsit, mūsu veikals pieder akciju sabiedrībai. Tā man devusi stingrus priekšrakstus, pie kuriem man jāturas. Bet es jums varu dot labu padomu: ejiet saviem parādniekiem cietāk uz kakla, vai lūkojat, kur naudu aizņemties!

Šis kungs jau nebija nemaz tik slikts cilvēks, — viņai jau tīri kā uz mēles bija šie vārdi: „vai jūs man no savas puses nevarētu palīdzēt?” Bet viņa tos nevarēja pārdabūt pār lūpām, labi zinādama, ka tie būs veltīgi.

— Bet ja kāda no manām kundēm parakstītu vekseli uz sava vārda? — viņa ātri ieminējās.

Kungs, drusciņ apdomājies, jautāja:

— Vai tā mums pazīstama? Vai jūs man varat sacīt šīs personas vārdu?

Viņa jau brīvi uzelpoja.

— Buldura kundze!

Viņa it skaidri nomanīja, ka kungs, pagriezies sāpus, gardi novīpsnāja.

— Jā, — viņš beidzot sacīja citādā balsī, — mēs varētu daudz ko darīt, ja man nebūtu tik stingri priekšraksti. Žēl gan jūs, — bet lietai vajag iet savu likumīgu ceļu. Vēl šodien man jānodod vekselis mūsu veikala tiesību aizstāvim. Nevaru jums vairāk līdzēt, kā dot jums tikai to labo padomu: „ejiet stingrāk uz kakla saviem parādniekiem!”

Tagad viņa steidzās taisni pie Buldura kundzes un tā kā cienījamai šoreiz nebija viesu, viņa arī tūlīt laip-

ni tika pieņemta audiencē. Arī Eifrozīnes jaunkundzes nebija mājās, — viņas tagad varēja itin prātīgi izrunāties. Viņai taču nenācās par pēdējo darbu vien, — jau agrāk iestrādāts prāvs rēķins. Zināms, ka vienreiz viņa to tā kā tā dabūs, tas viņai nebija zudis, bet kad kundze viņai tagad maksāja, tad viņa bija ar savu vekseli glābta. Cienīgā tagad it laipni un pacietīgi uzklausījās viņas klizmu, bet tad atbildēja:

— Ļoti nožēloju, mana mīļā, ka es aiz principa maksāju tikai ceturkšņiem. Es nemīlu sīkus rēķinus un būšanas. Nevaru taču pati apgāzt savus principus, kaut arī, ticiet to, — man tiešām jūs žēl!

— Vai ticat man vai ne, — viņa skumji apgalvoja, — es tad vairs nekur nevaru dabūt priekš jūsu promēdes tērpiem materiālu.

Kundze drusciņ apdomājās.

— Ļoti žēl, ka nevarat šo darbu pieņemt... tas taču jums zaudējums. Nu, uz priekšu es jums došu principā pati savu materiālu, un tagad vēl aizdošu līdz maksāšanai piecus rubļus.

Viņa sērīgi pasmaidīja, jo noprata nu it skaidri, ka kundze it nebūt no sirds nav slikta, un ka vaina nav vis meklējama viņas principos, bet naudas makā. Viņas sirdi aizkāra kāda līdzcietīga stīga, — lieliem ļaudīm taču jāizrāda pasaules priekšā spožums, viņiem jāslēpj patiesība un visādi jāizvairās un jāizlokās. Tādēļ viņa arī tās piedāvājumu neatraidīja, tikai vēl piebilda:

— Kad tik nu mani neizkālātu!

— Man patiešām žēl, — kundze vēlreiz apgalvoja, — bet kārtīgam cilvēkam vajag turēties pie saviem principiem. Vai zināt, — es jums varu dot labu pado-

mu, — mēģiniet vekseli pagarināt, vai aizņemties no kādas krājkases. Jums taču būs kādi galviniēki? Paklausiet man, mīļā... varbūt, ka vēl viss iznāk labi!

Žēlīgi atlaista, viņa piegāja vēl vienā otrā vietā, kur tai nācās nauda. Bez sekmēm... citur nebija mājās, citur viņai lika pienākt pēc kādām nedēļām, vai arī deva tai labus padomus, — un ar tiem viņai nebija līdzēts! „Kad tos ņemtu naudas vietā, cik tad es būtu tagad bagāta,” viņa nopūtās. „Bet vai tad viņi man tos dāvātu?!”

Un šodien nu bija arī tas noticis, no kā viņa baidījās, — viņa bija izsūdzēta! Gan viņa uz visu sagatavodamās bija iekļājusī savas labākās lietas, bet tas viss izgāja priekš viņas sāpju bērna, priekš Sašas. Viņš taču nevarēja staigāt pusplikš, viņam vajadzēja veļu, apavus un apģērbu, jo citādi viņš nevarēja iet darbā un pelnīt! Kad viņš bija uzvadīts uz kārtīga ceļa, tad viņai bija mazāk jābaidās un kauču arī viņai posts tā virsū spiedās, — viņas Saša bija atkal pie viņas, viņi strādās un pūlēsies abi un uz priekšu varbūt labāk kulsies! Viņa atkal turēja galvu augšā, sajuta savās asinīs jaunu dzīvību, — par abiem jau — bet tagad, — tik vien — viss rēķins atkal izjuka... Viņa labāk par to nemaz negribēja domāt.

Viņai nejauši iekrita acīs uz skapja Sašas divrindu harmonikas.

— Sašīn, — viņa mīļi iesaucās, — Misene ienesa šodien tavas harmonikas. — Uzspēlē un uzdziedi man ko, Sašīn!

It kā neizprazdams, tas viņu lielām acīm uzlūkoja un no savas vietas nekustējās.

— Uzspēlē un uzdziedi, jā, — viņa atkārtoja. — Es ilgi no tevis nekā neesmu dzirdējusi.

Viņš vilcinādamies piecēlās, izņēma savu kaļķīti no zobiem un, noņēmis no skapja harmonikas, nosēdās atkal savā vecajā vietā un sāka tās čikstināt. Bet kā rādījās, tad skaņas viņa ausīm izlikās tādas svešas, ne-parastas... viņš reižu reizēm apstājās, it kā gribēdams ko iegādāties, it kā mozdamiem no grūta sapņa.

— Ko es lai dziedu? — viņš savādi jautāja.

— Nu, kaut ko, — vienalga, — viņa trauca, — tu jau tik daudz mācēji.

Viņš lūkojās domīgs visapkārt, reižu reizēm ieklepojās, tad beidzot čikstinādams līdz harmonikas, piesmakušā balsī iesāka:

„Un pavasar naksniņa —
Un salna kad nokož puķīti,
Tā nika un tvika
Un galviņu nokāra —”

Bez „metalla” un lēni tricēdama, viņa balss atgādina gaudošānu, sabojātās harmoniku skaņas vēja lauzīto zaru čikstēšanu un vaidēšanu...

— Pag’, kā tad tas bija? — viņš drusku apstājās, — ahā, — zinu...

„Un puisītis mīlēja meitiņu,
Tie bēga naktī no mājām prom,
Ne tēvam, ne mātei,
Nevienam nezinot —”

Viņai izlikās, ka vēja vaidēšanā zars būtu jau brīkšķējis un lūzis; gausi un minēdams viņš turpināja:

„Tie gāja šur, tie gāja tur,
Tiem laimītes nebija it nekur,
Tie tvīka un nīka —”

Kāds harmonikas balsiens nelabi ieplerkšķējās...
sāpīgi un vērigi viņš aplūkoja savu instrumentu un
beidzot sacīja:

— Ak tu kverpja bērni, kā viņi man tās sabendēju-
ši! — Misenei tik vajadzētu pa kaklu un tev ar', ka tu
viņai devi!

Bet viņa neatbildēja, vaigi tai kaita tikpat kā ugunīs,
acis drudzaini mirdzēja, bet stīvi lūkojās un asaras ne-
ritēja. Viņai bija tā, it kā šo dziesmas vārdu grēnās
skaņas žņaugtos viņai ap sirdi un tricinātu viņu caur
visiem kauliem. Un tikpat grēni pēdējā vakara blāz-
ma pie apvāršņa malas lūkojās iekšā pa logu, uzmāk-
damās viņai it kā bēdīga jautāšanas zīme: „kas būs,
kas būs?” Galva viņai sāka dunēt, sirds šķiebties, vi-
ņa nespēja atbildēt, viņa tikai lēni drebēja.

— Kad tiksīm pie naudas, tad harmonikas jāliek sa-
labot, — viņš sacīja, nolika tās atpakaļ, nosēdās atkal
pie krāsns un sūca domīgi savu kaļķīti.

Uzreiz viņš spilgti iesmējās:

— Hahaha — to tik viņam vajadzēja!... Aizmirsu
tev pavisam sacīt, ko viņūzi dabūju dzirdēt, — Rumau-
sim veikals ciet... bankerot! Hahaha, kur nu paliks
tie zelta riņķi, tās baltās vestes un resnais vēders? Ehe,
bračiņ, mācies nu strādāt... nokritīsi tikpat kā no
plaukta! Mani visi smeļ un rej, bet es taču zemāk
vairs nevaru krist... Strādnieks esmu bijis, strādnieks
palieku, bet viņš, hahaha!

— Umhmmhumh! — viņa piepeši caur zobiem iekunk-

stējās, tik savādi, ka viņam izskrēja drebuļi caur kauliem.

— Anna, Anna, — viņš sabijies tai piesteidzās, — Zelenīt, kas tev kait?

— Nekas, — steidzies pēc daktera, — viņa, drudža kratīta, nolika naudas maciņu uz galda. — Palidzi, palidzi man tikt gultā!

Lēni un saudzīgi viņš to paņēma uz savām rokām un pieķerdamies pie viņas miesām, tagad tik noskārtā, ka viņu stipras sāpes raustīja. Viņa gan, visus spēkus saņēmusi, gribēja izrādīties stipra, bet atkal viņa iekunkstējās, ka viņam sirds nodrebēja.

— Kas tad tev tik piepeši varēja notikt? — viņš, pārlicies tai pāri, nesamanīdams jautāja.

— Dakteri! — viņa lēni pamāja ar galvu, un auksti sviedri lija pār viņas pieri.

Viņš pavisam bija apjucis, viņam bija tās ļoti žēl, jāskrien būtu pēc daktera, bet kā lai atstāj viņu vienu? — Ilgāk viņš nevarēja noskatīties viņas mokas, ātri tas paķēra maciņu un cepuri un steidzās ārā.

Pirms viņš piekļauvēja pie Misenes durvīm, un kad tā atrunājās pretim, tad viņu lūdza, lai tā Dieva dēļ paliekot pie viņa sievas, kamēr viņš pārnāk, tad steidzās projām.

„Kad tikai viņa nepaliek grūti slima?” viņš pie sevis bažījās. „Kas viņai tik piepeši varēja notikt? Ak, kaut dabūtu drīzumā daktera palīdzību, tad varbūt viss būtu labi!”

Un kņāši soļodams uz priekšu, viņš pie sevis nodomāja: „Lai viņa veca, lai kāda, viņa man ir laba sieva!” Savā mūžā viņš neaizmirsīs viņu pirmdienu! Kā viņš bija nogājies, — bet viņa tūdaļ aiziet uz Berga bazāru,

nopērk viņam veļu un vilnas kreklus, nopērk stipras mančestra bikses un jetliņus, nopērk kārtu goda drēbju, tādus palētākus no žīda, nopērk tad vēl stipras darba kurpes un pāri jaunu kamašu! „To man mana māte nav darijusi, ko viņa man darijusi,” viņš nodomāja.

Bija jau brangi atsalis, tā ka ūdens, kas dienas saulē bija atkusis, bija atkal sasalis, un izsalušais ledus lūzdams zem viņa kājām skripšķēja. Viņam sāka grauzt sirdī, ka viņš tik vien priekš viņas spēj darīt. Ko viņš tagad nopelnīja, tas jau nebija ne priekš sāls! „E,” viņš nospļāvās, „kad tikai laiks tāds pieturas, tad Daugava drīz būs vaļā, un tad es gan vairs fabrikā par to naudu nestrādāšu! Iešu labāk pie kuģu lādēšanas... spēks man kaulos ir! Pastrādā dienu — trīs rubļi rokā, tā pavisam cita darišana. Precējies cilvēks tā nevar klimst kā cits, — tam jāgādā arī priekš sievas!”

Vīnūžos tik gaišas ugunis un iekšā murkšķēja vien! Šovakar „cālūngas” vakars, katram ir sava kapeika. Arī viņa roka raustīja kabatā naudas maciņu un viņam iekārojās ieskriet iekšā, iespert kādu mēriņu un pudeli alus... Tik drīz jau atkal nedabūs! Un kad arī viņš pirmajam vīnūžim bija garām, otram paiet garām viņš vairs nespēja, — siekalas viņam saskrēja mutē, — te arī nebija tik pilns, te varēja labāk pietikt, un uz ātru roku, — nebūs jau ilgi! Ar vienu lēcieni viņš bija iekšā pie stoikas, sauca:

— Mēriņu, pudeli alus, žigli, žigli... — un sniedza arī tūdaļ naudu.

— Labvakar, Saša... cilvēkus vairs nemaz nepazīsti? — kāda balss viņam aiz muguras iesaucās.

Satrūcies viņš paskatījās sāņus. Ieva sēdēja turpat pie stoikas... pudele alus priekšā.

— Labvakar, — viņš nospiests atbildēja, — jo viņa to ar kvēlojošām acīm uzlūkoja, — kā nu nepazīstu, bet man tagad jāsteidzas.

— Kur nu skriesi, parunāsimies taču! — viņa kaislīgi iesmējās. — Tu varen esi uzcirties, — vai atkal esi šeftē?

Viņš glaimots drusku pasmaidīja un sacīja:

— Jā, strādāju pa vecam fabrikā... Bet kā tad tev? Rumaussis cauri...

— Ko tas klīsteris, — viņa to pārtrauca, — gan jau dabūšu robu citur! Bet kur tad tu viņu vakaru bijī nobēdzis? Izgāju pakaļ viņu meklēt, bet viņš tev tikpat kā ūdenī iekritis. Vai zini, toreiz tu bijī gan pieplencējies!

Piesarcis un ne vārda nesacīdams, viņš bāza makā izdoto naudu, kamēr Ieva pavirzījās viņam ar savu krēslu tuvāk un ielēja no savas pudeles viņa glāzē.

— Nedomā, brālīt, ka tā toreiz bija mana vaina, — viņa no tā ne acu nenolaizdama, — bet tas klīsteris... lai Dievs viņu tagad redz... Man ar viņu vairs nav nekāda darišana! — Spilgti iesmiedamās viņa iedzēra glāzi alus.

— Saša, — viņa tam piegrūda noslēpumaini pie sāniem, — es nebiju slinka priekš sevis ko ievilk! Es ilgi tā nepalikšu, es pieņemšu citu šefti. Vai nezini kādu caurumu, kur šimbrīžam piemesties? Vai nav kāds jūsu guberņā zināms?

— Kādēļ tad tu nevari iet atpakaļ pie mātes? — viņš, nodūris acis, jautāja.

— Trakuli! — viņa iesaucās. — Tā jau man acis

izskrāpētu! Hahaha! — viņa man aizdeva piecdesmit rubļu priekš iesākuma, Rumauss viņai tos solīja atdot... bet nu lai Dievs viņai tos atdod!

Viņš viņu vairs nemaz negribēja saprast.

— Man jau daudz nevajag, tikai kādu kaktiņu, kur pārgulēt, — viņa vēl piebilda. — Kā tad būtu pie tevis?

— Es nezinu, ko sieva domā, — viņš sajucis atbildēja, — mēs gan tā runājām, kādu skaidru sievišķi...

Bālās grēfenes vaigs piepeši pārvērtās, it kā dabūjusi kādu dūrienu, viņa, savā krēslā sēdēdama, saduga un viņu caur pieri uzlūkoja.

— Tad tu ar sievu tagad kopā dzīvo... — viņa smagi dvesa.

— Jā, — viņš nosarka, — viņa slima, man tagad jāiet.

— Elū! — viņa ērmoti un spilgti iesmējās, — es to nemaz nezināju! Bet tādēļ jo labāk vari mani pieņemt!

— Redzēs, kā būs, jāaprunājas ar viņu, — viņš izvaiņājās. — Ar Dievu, Ieva, man jāsteidzas pēc daktera!

Sagrābusi viņa roku savējā, tā aprija acīm skaisto vīrieti.

— Tu zini, Saša, — viņa tā kā uztraukta lēni sacīja, — mēs arvien esam labi satikuši... es tev nekā neesmu liegusi... Neesmu arī tagad tukšiniece! Mums tā vienam caur otru jāizlīdzas, es pieiešu kādu dienu, — vai turpat vēl dzīvojat?

— Jā, — viņš savas acis sargādams, it kā raušus no viņas izrāvās un devās pa durvīm laukā.

Kaut gan viņš bija iespēris ribās mēriņu un pudeli alus, viņam bija daudz neomulīgāk ap dūšu, kā pirms ieiešanas krogū. Viņam bija bail, — bail no šīs sievietes, tādēļ ka jutās pret viņu bezspēcīgs! Tikai tad, kad

tas no viņūza bija labu gabalu pagājis, un nedzirdēja vairs viņas spilgtos smieklus, viņš svaigajā gaisā drusciņ brīvāk uzelpoja. Uh, — kaut viņš labāk tur nemaz nebūtu iegājis un viņu saticis! Taisni tādā reizē viņš negribēja, nē, — nekad, — nekad. — Un tomēr viņam iedūrās sāpīgi sirdi, viņš taču bija viņai tik tuvu stāvējis! Viņa jau runāja taisnību, — tā bija viņu pie sevis uzņēmusi, ēdinājusi un mitinājusi... bet aiz sirdēstiem, ka viņa turējās arī ar Rumausi, viņš bija kļuvis par dzērāju. Ak, kaut tas nekad nebūtu noticis, tad viņš tai pateiktu taisnību acīs. Bet tagad viņš to nevarēja, — kamēr Zeltenīte to bija pieņēmusi pie sevis atpakaļ, viņš bija pārvērties cits cilvēks un baidījās, ka tikai nebūtu pret viņam parādīto labsirdību nepateicīgs. Viņš nevarēja vairs tās lietas tik viegli laist pār galvu, kā agrāk. Tā viņu tagad nospieda divkārtīga nasta, divkārtēji sirdēsti!

Par laimi viņš dabūja ārstu mājā. Tas viņu smalki jo smalki iztaujāja, pārdomāja drusciņ, jautāja atkal un tā vaigs kļuva arvien nopietnāks.

— Nu ja, — viņš beidzot sacīja, — kad viņa arī tik stipri gados, tad drošības dēļ varat pārvest arī tūdaļ manu amatu biedru. Vēlāk varbūt viņš iziet un nav vairs dabūjams. Še uzrakstīšu viņa adresi, viņš dzīvo iekšpilsētā. Bet steidzieties, es būšu jau priekšā.

Kaut gan ārsts viņam to laipnā, mierīgā balsī sacīja, viņš tomēr palika satriekts stāvot, kā Lata stabs.

— Daktera lielskungs, — viņš nedrošā balsī sacīja, — vai jūs domājat, ka tik slikti?...

— Cerēsīm visu labu, bet drošāk ir, ka viņš mums tūdaļ pie rokas, — ārsts izskaidroja. Un it kā tam bū-

tu zeme zem kājām degusi, viņš steidzās pa kāpnēm zemē un projām.

Viņš arī uzgāja meklējamo pēc adreses, tas bija vēl gluži jauns cilvēks, vēl laipnāks nekā pirmais ārsts. Izlasījis zīmīti, viņš pasmaidīja.

— Labi, — N. kungs tik laipns, ka dod man izdevību izmēģināties savās ķirurga zināšanās. — Viņš manāmi par to priecājās. Viņš paņēma līdzī kādus spožus instrumentus, Saša jau bija pasūtīnājis divzvirgu ormani pie durvīm, viņi laida, ka vai dzirksteles vien metā uz mājām. Saša vairs nevarēja savā ādā rimties, ja viņa mirtu? — Nē, — tas nedrīkstēja notikt... Viņam uzmācās tādas savādas domas, sirdsbalss tam sacīja, ka viņš tad būtu pie viņas nāves vainīgs!

Kad viņš ar ārstu ienāca istabīnā, tajā nāves klusumā bija dzirdami tikai viņas vaidi. Gulta bija izvilktā istabas vidū un uz galda dega divas gaišas ugunis. Pirmais ārsts patlaban kā bija beidzis izmeklēšanu, sēdēja domīgi, roku atspiedis uz galda un kā rādījās, tad savu biedru jau ar nepacietību gaidīja. Pie durvīm bija Kristīne, Misene un vēl kādas sievas sastājušās. Kamēr ārsti apsveicinājās un klusu savā starpā sarunājās, viņas čukstēja, un Kristīne, viņam pie svārkiem parāvusi, sacīja:

— Vai tas varētu būt, — tikai septītais mēnesis?

— Vai jūs iesit ārā! — viņš sašutis, sievietēm tikko skaļi neuzbrēca. Tās arī ērmiotiem vaigiem cita pēc citas izlīda, tā ka Misene beidzot no visa pulka palika viena pati.

Pagāja labs laiks, slimniece arvien vairāk sāka mēģināties; brīžam viņa sarāvās vai čunkurā un iekampa aiz sāpēm drēbju gabalu mutē. Ārsti allaž pārliecinā-

jās par viņas pulsu un temperatūru. Saša stāvēja tikpat kā grēcinieks un baidījās pieiet pie viņas gultas.

Vecākais ārsts pačukstēja Misenei, lai tā pagādā divieļi un ūdeni; jaunais atvēra uz galda savus futerājus. Spožie instrumenti pret spuldzes gaismu vizuļoja, un Sašam sirds nodrebēja.

— Daktera lielskungs, ko jūs gribat darīt? — viņš bažīgi jautāja vecākajam ārstam.

— Mums jāsapatavojas uz vārīgu operāciju, — tas pusbalsī atbildēja. — Nedēļniece stipri pārpūlējusies, jums nevajadzēja ļaut tai celt tik smagas lietas.

Šie vārdi viņu notrieca tikpat kā āmura sitiens pa pieri. Viņam vajadzēja pieturēties pie krāsns, lai no kājām nenokristu, — caur viņu, — caur viņu, — ai, ka tikai nu viņa nāktu cauri, ka tikai viņa paliktu dzīva! To viņa asinis riņķodamas vēlējās ikkatrā mazākā dzīslīnā — citādi viņš to nevarētu panest, — tas būtu par daudz, briesmīgi. —

Nelabi iekliegdamās, viņa uzšāvās sēdus, baigi viņas stīvās, stiklainās acis lūkojās. Jaunākais ārsts viņu saturēja un īsi saskatījās ar vecāko, kurš piekrizdams pamāja ar galvu. Salda smarža pildījās istabiņā, viņš iepilināja kabatas drānā kādu šķidrumu un turēja to slimniecei zem deguna. Vaidi apklusa, galva atslīga atpakaļ uz spilvena, viņa neelpoja vairs...

— Glābiet, daktera lielskungs, glābiet viņu, — Saša sažņaugtu balsi čukstēja, — es savā mūžā to jums neaizmirsīšu. — Vairāk viņš nevarēja un aizgriezās lēni uz durvju pusi, sagrauzts no žēlabām un sirdssāpēm.

Sveču saule Lielā lūdzamā dienā silti paijāja slimnieces logu, kuŗā maigā, jaukā debess bija iegulusies ar visu savu tumšo, dzidro zilumu. Viena par otru viņas centās vājās krūtīs iespirdzināt un iedzīvināt, viņai par prieku, kā divas mīļas māsas, ar savām balvām rotādamās. Kur stiklā bija kādi pumpuņiņi vai burbuliņi, tie zeltā laistījās un meta tālāk uz galdiņa ēnainus raibumiņus, un tāpat uz dziesmu grāmatu, kuŗu Misiņš šķirstīja. Pēdējais ar savu sievu bija ienācis slimnieci apraudzīt un gribēja tādēļ viņai šinī svētā dienā palaist ko priekšā no Dieva vārdiem.

Šodien viņa jau bija daudz labāka, bija jau pacēlusies sēdus gultā. Kāda viņa bija izdēdējusi un no miesām izkritusi, — četri kauli un āda! Saša viņu rūpīgi ievīstīja segā, lai viņa nesasaldētos... ka viņa jau tik tālu, par to viņš nevarēja diezgan savā sirdī nopriecāties.

Beidzot Misiņš bija uzšķīris vajadzīgo vietu un skatījās un svinīgā balsī iesāka: „Kungs Dievs apžēlojies, Kristus apžēlojies, Kungs Dievs apžēlojies!” u. t. t. Mīsenē, pagriežusi acis uz debesīm, vairākas reizes nopūtās: „ach, ach,” — un slimniecei acis bija pilnas asaru. Un arī Saša saņēma rokas un, atspiedies uz gultas malas, bijīgi klausījās.

Briesmas nu bija pāri, bet tās bija lielas! Vairāk nekā nedēļu viņa bija sagulējusi tikpat kā mēsls, viss karājās tikpat kā mata galā. Ārsta vaigs bija ļoti no-

pietns, un kad Saša izsamisis un Dieva dēļ lūdza ārstu, lai tas viņai palīdz, lai tas neļauj viņai mirt, tad augst-sirdīgajam zinātņu vīram nācās grūti apslēpt savu aiz-kustinājumu un tas, roku spiezdams, viņam atbildēja, ka tas visu darīs, kas tā spēkos. Varot arī rēķināt uz slimnieces sīksto, izturīgo dabu. Un patiesībā viņa arī ar visiem spēkiem nāvei pretojās... ai, kā viņa negri-bēja mirt... tagad, kur pienācis viņas ziedonis, ausis jauns laimes rīts!

Un tomēr reizēm viņa gulēja kā nedzīva, viņš domā-ja, ka nu jau pagalam ir! Misiņš ienāca un ar sievām uzdziedāja: „Kad mana stunda pieies man”, vai: „Nāc, cilvēks, apraug' mironi”, — tad viņa uzreiz uzšāvās, stīvi un baigi apkārt lūkodamās, pietvīkušu vaigu pa-kampa galvas spilvenu, spieda to pie savas krūts, žu-žināja un aijāja: — Klusi, klusi, aijā, čuču!

Dziedātājas nobijās un visa jaukā dziesma sajuka. Un reizēm viņa atkal kā izbiedēta gribēja šauties no gultas augšā un doties projām un tikai ar lielām mo-kām Saša varēja viņu noturēt. Ak, kā tad slepeni pār-metumi mocīja un grauza viņa sirdi!

Bet nu gods Dievam, viss bija pāri, vienas bēdas ta-gad mazāk, — viņš varēja nu brīvāk uzelpot. Bet vai viņa varēja apmierināties?! Skumju, sagrauztu skatie-nu viņa raudzījās uz saviem piederīgiem, — viņa jau saprata, saprata un zināja visu, kas bija noticis. Kar-stas žēlabu asaras tai ritēja arvien karstāk un karstāk pār vaigiem, līdz beidzot viņa sāpīgi iešņukstējās:

— Kādēļ? Kādēļ viņš mums nevarēja dzīvot?!

Sašam šie vārdi bija tikpat kā naža dūriens sirdī, viņš nesamanīja, ko lai viņai par apmierinājumu sa-cītu. Tad Misiņš pieturēja lūgšanu un sacīja:

— Tas Kungs ir devis, tas Kungs ir ņēmis, — Viņa vārds lai paliek slavēts!

— Jā, jā, māsiņ, Viņa vārds lai paliek slavēts! — Misene, paskatīdamās uz debesīm, piebilda. — Kas tad nu arī ir par „prapīti” no tiem bērniem... nav vis par nieku uzaudzināmi! Un vēlāk tikai asaras vien...

— Tas viņa prāts, — Zeltenīte, rokas žņaudzīdama, šņukstēja, — tik vien mums bija... Tas būtu bijis mūsu atspaidis vecuma dienās!

Pa tam Misiņš jau lasīja tālāk:

— Saudzi mūs, mīļais Kungs un Dievs! Esi mums žēlīgs! Palidzi mums, mīļais Kungs un Dievs!

Bet šie vārdi Zeltenīti vēl vairāk satricināja, viņa raustījās, Saša viņu mēmi un sāpīgi uzlūkoja, bet nevarēja tai līdzēt.

— Zeltenīt, dvēselīt! — Misiņš pārtrauca atkal savu lūgšanu: — Zāra astoņdesmit gadus veca tapa grūta un tas engēlis Gabriēls sacīja Elizabetei: redzi, tam Kungam nav neviena lieta neiespējama... viņš var no akmeņiem bērnus radīt!

Viņš lasīja atkal tālāk, bet Zeltenītei sava bija tik žēl, tik žēl un viņa, asaras slaucīdama, nodomāja: „Kaut es jel vismaz būtu dabūjusi redzēt viņa vaigu!” Slapjām, mirdzošām acīm viņa kādu brīdi uzlūkoja savu laulāto draugu, tad sirsnīgi ieminējās:

— Sašiņ! — Viņa piespieda savu galvu pie viņa krūts un sēri sacīja: — Sašiņ, tu vēl esi mans pēdējais prieks pasaulē! Ja tevis nebūtu pie manis, tad es to nepārdzīvotu! — Un cieti jo cieti viņas rokas vijās ap viņa kaklu, kamēr krūtis baigi pukstēja, viņa lēni trīcēja un drebēja. Kad viņai tiktu laupīta šī pēdējā cerība? Kad viņai notrūktu šis pēdējais zars?

Juzdams viņas kaulainās rokas ap savu kaklu, viņš nebija īsti omulīgs, viņas skūpstī bija tādi savādi, ka viņam ik uz katra vajadzēja sarauties; viņš grieza vaigu sāņus, lai tā netiktu pie viņa mutes.

Ne bez iemesla, — un tomēr viņa jau bija saodusi brandvīna smaku, atlaida vaļā un pārmetoši sacīja:

— Sašiņ, tu esi atkal dzēris! Mums tik grūti laiki, un kad tu tā dzersi, tad es tevis vairs nemilēšu!

— Sieviņ, — viņš mēģināja jokot un glaudīja tai vaigus, — kas nu tas, viens pusstops par visiem! Ieva izmaksāja uz savām vedībām, — jā, nu būs man tev jā-prasa...

— Ieva, — tu teici? — viņa nemierīgi to pārtrauca. — Kāda tev darišana ar viņu?

Viņš kļuva nedrošs.

— Viņa ievadājās pie mums, raug', kur aizkrāsnē viņas gulta, — viņš stomīdamies izskaidroja. — Mēs abi ar māsu domājām, sak', ko nu darīsim, — viņš pagriezās pret Miseni.

— Ieva manā dzīvoklī! — viņai acis liesmoja un vaigi kvēloja, viņa vairs nespēja tā savaldīties, kā citreiz. — Es redzu, ko jūs esat nodomājuši, — viņa iebrēcās, atlaizdamās uz spilvena un aizraudama apsegu priekš vaiga, — jūs gribat mani apēst!

Misene pietvīka kā biete un Saša uz tās ērnoti raudzīdamies, sacīja:

— Redzi nu, vai es neteicu?! Vajadzēja labāk pagaidīt, viņa kļūs vēl slimāka!

— Mana vaina jau nu gan ir vairāk, — Misene pārtrauca, — bet nu, māsiņ, paklausies, āre, kā tas bija! Āre, todien. —

— Jūs viņu vācat manā dzīvoklī, — Zeltenīte viņu

pārtrauca, — zinu, zinu, — jūs gribat mani bez laika iegrūst kapā!

— Runā nu! — Saša, pavērsies sāņus, idzīgi nospļāvās, un Misene trauca tālāk:

— Āre, todien, kad ienāca sētā tas kungs ar to kroņa cepuri! Viņš prasa: Kur te dzīvo Pumpurs, Anna Pumpurs? Saimnieks tīri nobaidījies, ka tikai nav jāiet uz policiju, — es saku: te jau viņa gan dzīvo, bet viņa tagad slima. Šis man negribēs ticēt, es ievedu to iekšā un viņam parādu: redziet jau paši, viņa guļ un nezina nekā no pasaules! Šis tad nāksot citā reizē, viņam esot no Annas Pumpur jāpiedzen simtu astoņdesmit rubļu septiņdesmit pieci kapeiki, — viņš teica priekš kam, — tāds ērmīgs vārds.

— Mēs, nabaga grēcinieki, lūdzamies: Tu gribētu mūs paklausīt, Kungs, Kungs, mūsu Dievs! — Misiņš steidza lūgšanu, sarkastisku smaidu un naida spulgojošām acīm, savu sievu uzlūkodams. Bet Zeltenīte kļuva lēnāka, — tas bija nācis piedzīt no viņas izsūdzēto parādu.

— Šis atnāksot citā reizē, viņam esot jāturas pēc likuma, — Misene stāstīja tālāk. — Pārņāk Saša, dabū to dzirdēt, pallek vīrs pavisam tāds noskumis, nobēdājies, — man tīri viņa žēl. Tik maz pelna, — īri saimniekam nemaksājis, bijis jāmaksā dakterim, jāiet vēl pēc zālēm, nav vairs ne kapeikas! Mums arī nav, paši esam nabaga cilvēki. Nu bija atnācis tas Ievēns un saka: muļķis, ko nu bēdājies, es tev aizdošu to naudu, — vēlāk atrēķinās no īres. — Saša nu prasa, cilvēks, man: ko nu lai daru? Tā gan ar sievu runājām, ja gadītos kāds skaidrs sievišķis, tad aizkrāsnē vienu gultu varētu ierūmēt! Laba jau būtu tā kapeiciņa, ko no

viņas tagad dabūtu, — bet kas zin, sieva? — Ak nu mulķi, es atteicu, — ko tad tik daudz, teicu, — kad jau viņa to teikusi un Ieva to naudu tūlīt maksā, — lai tad viņa nāk... Kas tur tik daudz. Un tā viss bija!

Zeltenīte pietvikusi to klausījās, viņai bija kauns, ka citiem tā aplam uzbrukusi, jo galu galā jau neviens nebija par to vainīgs. Un tomēr viņa savā sirdī jutās briesmīgi aizkarta, — nolādēta nabadzība, — un taisni no šīs sievietes viņai bija jātop atkarīgai!

— Tiklīdz varēšu celties un pelnīt, es tai viņas naudu atdošu! — tā drudzaini iesaucās. — Bet viņa lai iet, kur nākusi, es viņu savās acīs negribu redzēt!

— Viss vienalga, kā tu gribi, māsīn, kā tu gribi, — Misene taisnojās.

Misiņš bija ar savu lūgšanu cauri un iegrūda savai sievai duņķi ribās.

— Tā tik tu māki!... Tā tik tu arvien esi ar savu gudrību pulkā! Bet kad ņemšu siksnu, sākšu tevi atkal slānīt!

— Āre nu, vīriņ mīlais, tu jau nemaz nezini, — viņa ātri raudzīja iztaisnoties, — viņa jau pa dienām nemaz nebūs mājās! Viņa tik teica, pa vakariem pārņākt izgulēties... viņa jau vairāk negrib, kā tikai taisni tās naktis izgulēties.

— Man tik prāts jost siksnu vaļā un tevi šinī pašā svētā dienā nodrāzt! — Misiņš tapa arvien stingrāks. — Es tev parādišu!

— Nu viņa vēl iekulsies pērienā! — Zeltenīte līdzcietīgi domāja, — un to viņa negribēja. — Ko nu, Misiņ, liecies jau nu mierā! — viņa briesmoni pārtrauca. — Vai viņa par to vainīga, ka? — viņa rūgti norija šos vārdus. Bet tad viņai acis ieliesmojās, — viņai jā-

iet ārā no mana dzīvokļa, Saša, to es tev saku, vai dzirdi? — viņa iesaucās. — Es negribu ar viņu kopā dzīvot zem viena jumta!

— Nu ja, kad jau jāiet, tad lai viņa ar' iet! — Misenē nobaidījusies viņai piebalsoja. — Ak tu mī', pielaulāta jau viņa te nav... Katram cilvēkam sava vaļa, sava brīvība... Ak tu tētīt, kad nepatīk, uzsaka viņai! Kad viņa šo mēnesi nodzīvojusi, lai iet atkal citur!

— Nē, nē, — viņa atkal kaitināta iesaucās, — tūlīt! Vai viņa nodzīvojusi, vai ne, man nav nekāda daļa! — Viņa savieba vaigu uz raudāšanu tikpat kā mazs bērns, kuŗam grib uzspiest nepatīkamu putriņu.

Nu Misene vairs nekā nezināja ko iesākt, un Saša bažīgi norūca:

— Kaut viņa tik nu ietu. — Bet Misinš velnišķi smaidīdams joza vaļā savu siksnu, kā rādījās, ļoti priecādāties, ka viņam atkal iemesls savu sievu „ontlīgi” nopērt. Te pie durvīm kāds piekļauvēja un skats nobeidzās.

— Dakteris! — Saša ātri iesaucās, un kad tas ienāca, Misina vaigs jau bija jēra lēnībā un nevainībā. Pazemīgi un nedroši viņš pret kungu paklanījās, tad līda uz durvju pusi pakal sievai, kuŗa jau pirmā bija aizlavijusies.

Ārsts, padevis dievpalīgu un nolīcis cimodus un garšdibeni uz galdiņa, steidzās priecīgu vaigu pie slimnieces. — Nu, iet uz labo pusi? Kā tagad jūtaties?

Saša pasniedza viņam krēslu un viņš nu sāka apraudzīt tās pulsu un viņu tālāk izmeklēt, pa brīžam kādus vārdus iemezdams:

— Jā, — nu nekas! Jums gan vēl kādu laiku jāpaliēk gultā, citādi neiet. — Izturieties tik mierīgi, jums

vajag sargāties no uztraukumiem. Kā ir ar ēstgribu? Varat arī dzert katru dienu pa glāzei „Johannisbergēra vai baltā portvīna”. Ēst jūs varat buljonu vai spēcīgu cāļa viru. — Tā. — Tas iet. — Labojieties!

— Nu redzat, kā mēs laimīgi tikām cauri, — viņš beidzot piecēlies griezās jautru seju pret Sašu. — Nevajag pazaudēt cerības!

Saša sirsnīgi sagrāba sniegto roku un sacīja:

— Daktera lielskungs, es jums ar prieku atlidzināšu,
— es —

Ārsts sarauca mazliet pieri, no viņa vaiga varēja noprast, ka viņam patīkami, ka honorāru labāk klusu iespiež saujā, nekā šīs lietas labā ceļ tukšas valodas.

— Mans padoms te citādi vairs nebūtu vajadzīgs, — viņš pagriezās atkal pret slimnieci, — kad jūtat kādu sevišķu vajadzību, tad sūtiet man pakal! Tagad ardievu, — bet mieru, — par visām lietām mieru!

Viņš aizgāja. Saša, viņu palaidis pa durvīm, palika tagad virtuvē sev pusdienu raugot. Viņa atradās atkal viena.

„Mieru?!” viņas sirds spilgti iesmējās, „mieru!” Kad viņas laimes postītāja dzīvoja ar viņu zem viena jumta un elpoja ar viņu vienu gaisu, kad uzmācīgā nabadzība, nekaunīgi galvu pa durvīm pabāzusi, nīrgājās, kā tie visi te saspiesti dzīvoja kopā šinī mazajā caurumiņā, un lūkojās, kā arī viņa te labāk varētu uzņemt savu mājokli! Bet drīz jau nāks tiesas izkīlātājs, paņems no šejienes visus tos liekos krāmus, un tad būs visiem telpas diezgan! Mieru, jā, mieru, — un kāds tārps grauza viņas sirdi, vai tikai tādēļ, tikai tādēļ Saša pieņēmis bālo grēfeni Irē?! Viņa bijās no šīs miklas, bet mieru, — viņa nedrīkstēja uztraukties! Mie-

ru... viņa aizsedza ar rokām sakarsušo vaigu... viņas cerības jau bija apraktas. Nekad, nekad viņa pie savas iztvikušās mātes krūts nespiedīs savu siržu loļojumu, nekad nevarēs sacīt: tas ir mans bērns, tā ir mana miesa, tās ir manas asinis! Un šis sapnis bija tik salds... Kam ilgāk vairs pasaulē maldīties... ak, kaut viņas nebūtu vairs, ak, kaut viņa varētu panākt mūžīgo mieru, — mieru, mieru... Viņa vēlējās mieru, bet kas viņai to varēja dot?!

Taču mīļā saulīte viņu neaizmirsā, tā viņu pastāvīgi sveicināja un tai uzsmaidīja. Pēc kāda brīža viņa bija visu aizmirsusi un klausījās vērīgi, kā Saša rīkojās pa virtuvi. Bet kad ūdens tur katlā arvien vairāk sil-dāms sāka šņākt un dziedāt, tad viņas sirds kļuva atkal nemierīga un — vētra trakoja no jauna. Nolādēta nabadzība, rokas viņai savilkās dūrēs, par pāra rubļiem bija pārdots viņas miers, viņas pašapziņa nokautā nieka kapeiku dēļ! — Un cits tos neviens nebija varējis pasniegt, kā vien bālā grēfene! Viņas rokas arvien nemitīgi bija kustējušās, lai tā varētu pret savu likteni pastāvēt, bet vai tas viņu vēl dziļāk varēja pazemot, vēl rūgtāk izzobot! Viņai bija jāpieņem šīs nekrietnās sievietes žēlastība, tiktāl ar viņas saimniecību bija gājis uz leju. „Vai tad vēl vērts pasaulē dzīvot,” viņa sāpīgi nodomāja, „vai tad vēl vērts cilvēka vārdu nest?!”

Izmisušas viņas acis raudzījās saulītes raidītā zelta stabā, kurā mazie putekļišī jaucās un mudžēja viens par otru ātrāk, viens par otru dzīvāk. Nē, nē, viņa negribēja mieru! Blēņas, viņai tā nevajadzēja! Tiklīdz viņas kājas nesīs, viņa celsies atkal augšā un liksies pie sava darba. Viņa saņems atkal savus spēkus...

neviens cits viņai nevarēja līdzēt, neviens cits viņu nevarēja no šī kauna atpestīt, bet viņa to nevarēja pānest... viņai būtu jāmirst, ja tai vēl turpmāk vajadzētu būt no šīs netiklās sievietes atkarīgai. Kas tai nākas, to tā no viņas dabūs, bet tad arī tā ilgāk vairs ne dienas viņas telpās nedrīkstēja kavēties, tai vajadzēja iet projām, projām no viņas acīm — un tad, — tad zeme atkal zem viņas kājām būs droša, tad viņa bez bailēm varēs ieelpot gaisu... Saules spožums un debesu dzidrums viņai darīs atkal prieku, un viņai būs miers!...

Viņa atkal vērīgi klausījās, kā katls tagad uz pavarda stipri murmuļoja, ūdens lāses pāri kūšādamas takšķījās ugunī, kuŗa vietu vietām dzisdama, aizkarti ievoidējās. Tad karstums atkal saņēmās un uguns no jauna rūkdama kurējās. Dzirksteles sprēgāja un knaušķēja, liecinādamas, ka liesmas sagrābušas kāri no jauna izdzisušās vietas, trakā priekā vijās un lēkāja... Kas vienreiz viņu varā, tam vajadzēja pārvērsties par pelnu kopiņu... tad viss būs beigts un arī viņas pašas beigsies...

*

*

*

Zeltenīte tikai ļoti lēni un pamazām atspirga. Ārstam tomēr bija taisnība, ka viņai par visām lietām vajadzēja miera, bet tā viņai nebija. Viņu nospieda slepenas bailes, tumšas, baigas jūtas. Vai Saša?... Viņa negribēja par to ļaunu domāt, nē, nē, un tomēr viss vairs nebija tā, kā tam vajadzēja būt! Kādēļ gan viņš tai vairs nedrīkstēja ne lāgā acīs paskatīties?! — Un citus vakarus viņš skaidrs aiziet gulēt un rītos dulnu

galvu pieceļas un grūti viņu aizdabūt pie darba. Kur viņš pa nakti ņēmis ko piedzerties? Tikai pie tam viņa vainīga, bālā grēfene, viņai vajag būt kādiem tumšiem, slepeniem nolūkiem, un ar šausmām tā iegādājās viņas naidu un zvērestu kāzu dienā.

Labi, ka viņai vēl līdz šim ar Ievu nebija bijis vaigā jāsastopas, viņa nebūtu to pacietusi. Cik labi, ka tā pa dienām mājās nestāvēja, rītos agri aizgāja un vakaros vēlu pārnāca. Bet kad viņa savam vīram ieminējās, vai viņš tai teicis, citur mitekli meklēt, tad viņš it kā izbiedēts, apjucis, saīdzis viņai atcirta:

— Ko tad es tur varu darīt, saki tu viņai pati! Mani viņa tikai izzobo!

Zeltenīte redzēja, ka viņš pie tam tik sagrauzts, tik nospiests un nelaimīgs, ka viņa tam tālāk vairs neko nedrīkstēja pārnest. Un tomēr sirds viņai drebēja, viņa paredzēja lielas briesmas, varēja būt, varēja — nē, nē, — viņa par to nemaz labāk negribēja domāt!

Tā viņai vēl arvien bija jāguļ, par tādu barību, kādu ārsts teicis, jau nevarēja ne domāt, un no svētā gara atspīrgt grūti! Par to viņa tādēļ raizējās, ka pie vislabākās gribas nevarēja vēl celties un savus darbus uzsākt. Šodien beidzot viņa piecēlās no gultas un mēģināja staigāt pa istabu. Ko nu, nu viņa jau varēja pāriet no viena gala līdz otram, — un rītā vairs ilgāk nekāda slimošana! Darba sakrājies tik daudz. Nu varēs atkal strādāt, nu varēs pelnīt, ko nu vairs bēdāties — nu atkal labi!

Viņa priecājās par to līdzīgi mazam bērnam, bet kad vakarā bālā grēfene reizē ar Sašu pārnāca, tad atkal rūgtas nāves zāles ielējās viņas sirdī un grūti viņai atkal nācās uz kājām nostāvēt. Un lai gan viņa jau

bija sagatavojusies Ievai pasacīt, ka tā šeit vairs ilgāk nevar mist, tad tomēr, cik grūti viņai nācās tagad šos vārdus izteikt. Reīzu reizēm viņa gribēja valodu uz sākt, bet mēle viņai bija kā piesieta, rīkle kā sažņaugta!

Ievai turpretim valoda gāja kā skaldīt skaldīta, tikai viņa runāja visu ar Sašu, un mājas kundzi nemaz neievēroja.

— To iešanu un skriešanu man šodien, Pumpur! — viņa plātījās. — Jā, ko darīsi, — šepes cilvēks jau tev nevar stāvēt mierā! Vajag zināt it visu, kā tur iet un kā tur iet... Kas tev ko klāt nesīs?!

— Vai tad saskrēji arī ko labu? — Saša, ēzdams vakariņas, ieminējās.

— Stāvi rāms, šefte būs! — viņa apstiprināja. — Gan es tev izstāstīšu!

Saša nomanija, ka viņa sievas skatieni nemierīgi un spulgi uz viņu šaudījās, viņš rūgti pie sevis nodomāja: „Kaut jel nu viņa vienreiz aizvilktos, būtu man beidzot miers.”

Zeltenīte vairākas reizes ieklepojās un lūkojās uz aizkrāsni, kur vāja spuldzes gaisma apspīdēja pa pusei sārto, pilnīgo Ievu, kuŗa tāpat bija pieņēmusies miesās un pilnībā, kā viņa izdēdējusi un izkaltusi.

— Tu, Iev, manam vīram esi aizdevusi naudu? — viņa beidzot iesāka.

— Pumpuram? — Katrā laikā! — tā dzīvi attrauca, atbraucidama no pieres izpūrušos, sarkanos matus. — Viņš ir mans čums (draugs). Man arī kādreiz kāda kapeika, ka varu savam paziņam izlīdzēt. Ja viņam vēl vajag, man ir, hahaha, — viņa piesita sev pie sāniem.

Katrs tās vārds bija Zeltenītei ass dūriens, viņa aizkarta atbildēja:

— Ir jau labi, un tas tev nebūs zudis! Pagaidi tikai kādas nedēļas, kad es sākšu strādāt, es tev visu atlīdzināšu. Bet dzīvokli tu gan varētu citur meklēt, tu redzi, cik mēs te esam apspiesti.

Bālā grēfene viņu uzlūkoja, šķielēdama caur pieri.

— Elū! — tā iesaucās, — tu mani gribi kantēt no aizkrāsnes laukā! Bet es savu mīti esmu samaksājusi Pumpuram, es tevis nemaz nepazīstu!

— Par šo dzīvokli es esmu kungs! — Zeltenīte bargi iesaucās. — Saša, tu gādā, ka rītā pie dienas!

— Iev, — Saša iebilda, — nu ja tev tik laba šefte, ko tad tu tikdaudz stīvējies? — viņš turējās savas sievas pusē.

— Atodiet tik manu naudu, man nav steiga! — bālā grēfene spītīgi atcirta. — Jūs domājat mani pierrot, hahaha... Aizmaksājiet!

Laulātais pāris nelaimīgi saskatījās, Zeltenīte pieķērusies pie galda malas no uztraukuma drebēja, tā kā Saša tagad aizkarts iesaucās:

— Nu tad atdos tev, atdos, parādā jau nepaliks! Pierrot?! Runā kā bērns! Pati jau redzi, ka mums tas dzīvoklis mazs, ka mēs dzīvojam saspiesti, — Un tu ar', — viņš griezās pret savu sievu, — ļļauj un ļļauj, to jau mēs it visu varam izrunāties mierīgā prātā!

— Hahaha, lielais maksātājs, — Ieva krimzdama atrauca. — Aizmaksā labāk, kur tev jāmaksā... vai nu es nezinu! Apspiests dzīvoklis, ko tu domā: Helskungs un lielmāte! Gan jau tiesa nāks, drusciņ izkrāmēs, pataisis jums placi, tad varēsit abi valcēt un špacierēt!

— Nav tava daļa, — Zeltēnīte nervozi iebrēcās, — tu, tu!...

— Pallec mierā, sieviņ, — Saša, viņu apkampis, rūgti nosmējās, — tu sakrenķēsies un paliksi atkal slima! Ko ar viņu palīdz tik daudz bjaustīties, pateikts tas viņai ir ar godu un viņai jāiziet! Viņa jau var runāt, ko tā grib.

— Ne tik ātri, mani mīluliši, mana lieta skaidra, — Ieva spītīgi atcirta. — Aizmaksājiet manu naudu, es korteli dabūšu citur... Līdz tam man neviena tiesa nekā nevar padarīt. Es esmu par savu kaktu samaksājusi, guļ nost! Ar labu nakti!

Viņa izgērbās un gāja gulēt. Saša nolikās savā guļvietā uz zvilņa, un arī pēdīgi Zeltēnīte, izpūtusi uguni, gāja pie miera. Viņa gan vēl ļoti bija uztraukta, bet tā kā nu viņa Ievai vienreiz bija pateikusi acīs, kas viņai tik ilgi gulēja uz sirds, tad viņai kļuva vieglāk. Un tad vēl viņai drusku apmierināja sirdi saldā apziņa, ka Saša viņu „nepārdeva”, ka tas viņas pusē turējās. Par to viņa jutās atkal liela un stipra, sava vīra sieva. Un kad arī Dievs tai Ievai palīdzētu, ka viņa dabūtu kādu labu veikalu! Tad viņa tā kā tā no šejienes aizies, un mums būs miers. Tā viņa tagad brīvāk uzelpoja.

Saša izstrādājies, jau dziļā miegā šņāca, un Ieva, visu dienu izskrējusies, krāca kā zāģeris, pa starpām varēja dzirdēt pulksteņa tikšķēšanu. Tas nebija ilgi eļlots, steigdamies un posdamies līdzī laika spārniem, tas ik uz soļa cīkstēja un vaidēja. Pār visu bija pārklājusies tumša sega un nakts noslēpums. Arī Zeltēnīte šodien bija izstaigājusies, arī viņa sajuta savos locekļos lēnu piegurumu, un arī viņu beidzot miega māte ieņēma savā klēpī...

Bet viņa jau tik ilgus laikus bija pavadījusi gultā un diezgan atgulējusies, viņas miegs bija caurs un jautrs. Varēja būt pusnakts, kad viņa pamodās no kāda sevišķa trokšņa. Viņa aizturēja elpu un dzirdēja klusu dudzināšanu un dziļus klundzienus no pudeles. —
— Abi kopā — Ieva aizlidusi pie Sašas. —

— Vecā guļ kā nosprāgusi, — tā iesmējās, — lai viņa guļ! Tagad parunāsimies kādu vārdu prātīgi; man tev kas jāsaka par to šefi.

— Jā, bet kortelis tev jārauga citur, Iev, — viņš to pārtrauca, — pie mums tu ilgāk nevari dzīvot, kā šo mēnesi. Tu redzi, ka sieva negrib ne pagalam!

— Tev jau ir tikai tāda kaza no sievas, — viņa to pārsmiedama attrauca. — Tu vēl šo veco kazu sāc klausīt, muļķis tāds! Še, labāk iedzer!

Pudele atkal klunkstēja.

— Lai nu viņa ar' veca vai kāda, bet sieva jau viņa man ir, — Saša pēc kāda brīža tā kā aizkarts atbildēja. — Un laba arī viņa diezgan, man viņa jāklauša. To man mana māte nav darījusi, ko viņa man darījusi!

— Māte nu gan viņa tev var būt, tā lieta iet, — bālā grēfene atcirta, — bet no sievas, — tur vairāk nav kā ābece vāki! Man tevis, brālīt, pavisam žēl! Vai tu viņu būtu citādi ņēmis, ja nebūtu cerējis uz naudu? Āre, kā nu iznāk! Tava māsa pati saka, ka viņa tai solījusi labu pačinku, lai tik viņai tevi ieprecinot. Bet smalki tevi izcūkoja! Kas tu tagad esi? Ne šis, ne tas, — tikai fabrikas strādnieks... Un ko tu tā vari nopelnīt?!

Viņš nopūtās.

— Vai tad nu visi var būt kungi!

— Tāpēc aprunāsimies. Es jau tavu kanti turu! Ka-

mēr man cik necik ies, es tevi gribu līdzī vilkt, — viņa sacīja, ieņemdama malku. — Še iedzer pirms! — Mēs pieņemsim to šefti uz pusēm, — viņa pēc laiciņa turpināja, — varena alus bode, es tev saku! Kad tikai mums kāds neaizsteidzas priekšā, man ir kādi astoņdesmit rubļi, tu arī varēsi tik daudz sakasīt, pietiek!

— Es?! — viņš brīnīdamies iesaucās. — Mūs jau tā nāks un izķilās.

— Tālab vajag pasteigties, — viņa to pārtrauca. — Es esmu apskatījusies, ka te dažas it varenas lietas... raudzīsim rīt nakt to labāko izskapēt, lai tad tiesa meklē!

— Bet ko tad sieva teiks, vai tu bez prāta?! — viņš bažīgi iesaucās. — Un vai viņa man pavisam ļaus ar tevi šefti kopā pieņemt?!

— Gatavais muļķis, — viņa iesmējās, — tas tev viņai jāsaka, ja? Mēs izdarīsim to it klusitīnām, man te pudelītē ir kas... Kamēr mēs istabu izkrāmēsim, viņa gulēs kā nosista! Nevajag būt muļķim!

— Tas neiet, Iev, kur tad viņa lai pallek? — viņš pretojās. — Es taču nevaru no viņas bēgt!

— Itā nu durnis pavisam! — viņa dusmīga sacīja. — Kur viņa tad paliks, kad tiesa paņems visu un tu varēsi degunu noslaucīt? Tā jau drīzāk viņai varēsi kādu maizes kumosu atmest... Liela nelaime jau arī nebūtu, ja tā vecā maita nosprāgtu!

— Tiesa jau nu, zināms, paņems visu, tev taisnība, — viņš domīgi sacīja. — Tā jau būtu itin prātīgi darīts, kā tu to domā... Bet vai mēs nevarētu arī ar viņu parunāt? Bez viņas ziņas, kā lai to dara... es nevaru. Iev, es nevaru.

— Gatavais zaķa pastala un jēra dvēsele! — viņa to

pārtrauca. — Vai gribi labo šefiti tišu izmaitāt, ja? Kur nu palikusi tava citreizējā lielība, ka savai tantei to rekti nepielaidīsi... ka vīra darīšanai vajag būt?! Nu ir gatavais mīkstčaulis, fui... Es ar tevi, tādu pūpēdi, vairs nemaz negribu ielaisties!

— Iev, — viņš pēdīgi nelaimīgi dvesa, — vai tik tas nav grēks, ka mēs tā dzīvojam?!

— Grēks viņam, hahaha! — viņa spilgti iesmējās. — Kad tu baidies, tad kamēr grēks, paņem nazi un nogriez nost. Ak tu vientiesītis! Tātad paliek uz rīt-nakt, ja? Tu sievai neteiksi?

Kādu brīdi nebija vairāk nekas dzirdams, kā pulksteņa spīgā žigošana, tā urbās un plēsās Zeltenītes sirdi: „Ko viņš teiks? Ko viņš atbildēs?” Un beidzot viņš:

— Kad jau nu tu domā, ka tā būtu labāk...

— Tā, tā, tu man patīci, — viņa atbildēja, — še, izdzer vēl tās beigās! — Vēl kāds gaŗāks klundziens, tad viņa sacīja: — Guli nu, guli, mans zeperi, tā šefte ies! — Viņa dzirdēja, ka tā viņu glaudīja, tad grīda nolīgojās, — Ieva aizgāja atpakaļ uz savu mīgu.

It kā sasalusi, Zeltenīte nedrīkstēja ne atņemt elpu, ne pakustēties! Briesmīgi! Gan līdz šim viņu mocīja baigas, neizprotamas jūtas, bet nesaprotamam viņa vēl pretojās un cerēja arī uz labu. Tagad viss kā ar nazi pārgriezts, viss pārrauts un saraustīts, un ja viņa bija domājusi uz nākamību, uz baltām dienām, tad tas viss bija sakritis drupu kaudzē... Nekā vairs ko cerēt, nekā vairs ko gaidīt, tikai tumšs klusums un nāves bailes tai visapkārt. Trākas žēlabas, izmisums un nāvīgs sašutums sagraba viņas sirdi, asinis dzirkstēdamas sāka viņas dzīslās joņot, it kā brēkdamas uz debesīm: „Taisnību, taisnību!” Ā, vai pasaulē vairs tās

nebija, vai viņai vairs nebija nekādu tiesību? Vai liktenis viņai vairāk nekā nebija novēlējis, kā tikai, lai citi viņas galvu mītu dubļos? Nekas, nekas viņai vairs nepiederēja, pagalam arī ar to druscīņu laimes, ko viņa bija noķērusi sāpēm, par kuŗu tā visu bija atdevusi, savu mantu, savu veselību, savas mātes cerības, ai, savai mīlestībai jau viņa labprāt vēl visu ziedotu!... Bet viņai nebija vairs nekā, tikai plika dzīvība, un to vairs negribēja... viņa izspiesta un izsūkta līdz beigdzamam, tagad viņu gribēja atnest kā vecu naudu, aizsviest projām kā kādu vecu, nederīgu lietu!

Ai, kā galva viņai nejauki rūca un dunēja, asinis dauzījās deniņos tikpat kā āmura sitieni! Atriebšanu, atriebšanu, viņas locekļi tricēja un miesas raustījās, ā, kaut viņai būtu vara! Viņa stieptu viņus uz moku sola, viņa aizdedzinātu šo māju, sagāztu to pār viņu galvām, apraktu viņus šinīs drupās un — tad arī patī ietu bojā! „Ko man vairs līdz dzīvība, kad viņš man zudis,” tā sāpīgi žņaudzīja rokas uz krūtīm, „kad man tādas lietas jāredz, kam man tās vairs vajag, kam man vairs dzīvot?!”

Viņa juta, ka viņas stīvajās, degošajās acīs saskrēja mitrums, un it kā par to no sevis kaunēdamās, tā aizsedza vaigu rokām. Kādēļ tad viņai to vēl tik karsti un kaislīgi mīlēt, kādēļ priekš viņa to sajust, ko tā nesa-juta ne priekš viena cita radījuma? Vai nebūtu labāk, ja tā savu sirdi pārvarētu, ka viņš un Ieva — prom no viņas acīm un — nu viņu ceļi šķirtos uz visiem laikiem? Ai nē, viņa to mīlēja vēl arvien, viņa to nevarēja tik auksti un vienaldzīgi no sevis atsviest... Varbūt ka viņš to varēja?! Vai māte var aizmirst savu bērnu, kuŗš tai darījis sāpes? Viss, ko tā viņa dēļ

cietusi, priecājusies un zūdījusies, viss tas bija asinainiem burtiem ierakstīts viņas sirdī. Tā bija lūzusi par viņa nelaimi, tā bija gavilējusi, kad sliķonis vēl spēja pieķerties pie salma un sasniedza sausumu un atrada zem savām kājām cietu zemi. Viņš tapa atkal kā katrs cilvēks, un vairāk jau arī viņai nevajadzēja, kā viņu mīlēt, viņam līdzī ciest, dalīt ar viņu priekus un bēdas! Bet šī čūska — tā sekoja viņam uz pēdām, tā viņai šo laimi nenovēlēja un tinās viņam ap kaklu un žņaudza nost viņa labo cilvēku un vilka to sev līdzī netīrajā, duļķainajā zaņķī!

„Hahaha,” viņa savā sirdī spilgti nosmējās, „zagļus un slepkavas var apsūdzēt pie tiesas, tos smagi soda, tādēļ ka likums saka: „Tev nebūs zagt, tev nebūs nokaut!” Bet nekrietniece, kad nolaupa ar prastu varu man viņa sirdi, izposta manu mūžu un nokauj viņa goda jūtas, pastrādā desmitkārt vairāk kauna un grēka darbus, kur es lai sūdzu? Kur ir likumi, kur ir soģi, kur liecinieki?!” Tikai tas kauns... tas kauns viņai bija jāredz ar savām acīm, un kaut arī sirds vai lūztu, — nav ceļa!

Briesmīgi, un kāds būs gala iznākums? Viņai nostājās gara acu priekšā Ievas tēls, kad tā spītīgi kāzu dienā atraidīja draudzīgi sniegto roku, zvērēja viņai naidu un iznīcību līdz pēdējai asins pilītei... uz bērnu bērniem! Gals bija paredzams, pār viņas liki tā sekos saviem nolūkiem! Ak, viņas rokas savilkās dūrēs, viņu sagrāba atriebības kāre un sašutums par savu nevarību. Atriebties! — Vai lai viņa kā nevainīga aitiņa noskatītos savu postu, noklausītos savas ienaidnieces gavilēs?! — Un tomēr nav ceļa.

„Ā,” viņai piepeši sirds krūtīs kļuva rāma, viņa ātri

un steidzīgi vilka elpu, „ir gan vēl ceļš,” viņai tik nevajadzēja būt vājai. Kopš laba laika mēness uzlēcis, ieskatījās drūmīgs pa logu un viņai to rādīja. Balta, plata joma, skaidri redzams ceļš — stiepās no loga līdz Ievas vietai, kur tā, kailām krūtīm, galvu pārkārusi pār gultas malu, dziļā miegā krāca. Ir vēl viens ceļš — un acs pret aci, zobs pret zobu...

Uztraukusies un kā no kādas slepenas varas dzīta, viņa izlēca no gultas, nebūdama ar sevi skaidrībā, ko grib darīt. Bet kāda balss viņai iekšā arvien skaidrāk un skaidrāk sāka čukstēt: „Kam kavējies! Tikai vienu acumirkli... vienu acumirkli, un tu esi svabada no viņas uz visiem laikiem.” Viņa sajuta ap saviem kauliem vēsu saltumu un nodrebēja. „Ā, slepkavība, grēks, viņai gulot, nežēlīgi — nē, nē!” Kādus soļus pagājusi, viņa palika it kā apreibusi stāvam...

„Kamēr grēks, nogriez ar nazi nost,” viņai spilgti atsītās ausīs Ievas pirmītējie vārdi. Viņu žēlot, kuŗa nepazīna žēlastības, kuŗa tai sirdi bija izrāvusi no krūtīm. Ā, acs pret aci, zobs pret zobu — tā tagad viņas varā, — tikai vienu acumirkli...

Viņas acis asinskārīgi iemirdzējās, glūnoši rokas mēness gaišumā izstiepusi, tā lida kā bāla nāves ēna pie savas ienaidnieces, kuŗai kailās krūtīs dziļi krākdamas ligojās tikpat kā jūras viļņi, un zobi vaļējā mutē mēnesnīcā vizuļoja. Pulkstenis čigoja un drigoja vēl spīdzīgāk un gaudīgāk, bet viņas sirds pukstieni bija stiprāki un to pārspēja... Vēl vienu soli un viņas kaulainie pirksti bija sagrābuši Ievas kaklu... tie kaisdami spiedās asiņu pilnajās miesās, žņaugdamies ap to arvien cietāk un cietāk...

Jūras krākšana apklusā un viļņi nostāja līgotes.

Dobjš krāciens it kā no apakšzemes: „kurrj, kurrj” — viņai sasala sirds... Un it kā zeme viņai zem kājām būtu iesākusi ligoties un tur snaudošie spēki pret viņu sacēlušies, — gulētājai, cīnoties pēc elpas, muskuļi uzbrida arvien resnāki, tās locekļi sāka spārdīties arvien spēcīgāk un sparīgāk, tās ķermenis raustījās kā aizsprostots vulkāns, — un novārgusi ļaundare nomanīja, ka viņas spēks par vāju, nomākt tikdaudz dzīvības... Bet par vēlu, — izpūst šo ugunskuru viņa vairs nespēja, un atkāpties arī nevarēja! — Izmisusi un ar visiem spēkiem viņa spieda atpakaļ savu pretinieci, bet gigantiskā vara cēlās augšā līdz ar viņu... Cīnīdamās Ieva viņai stīvi un šausmīgi lūkojās acīs un nāves bailēs iekliedzās:

— Saša, glāb, nāve, spoks!...

Briesmīgais mocītājs gars atsprāga no viņas un aizstreipujoja tālu istabas vidū.

— Kas tur? tpv, tpv, tpv! — Saša iztraucēts gultā piecēlās.

Spokaini abas pretinieces viena otru uzlūkoja. Acumirkli Ieva atjēdzās un noprata, ar ko viņai darīšanas.

— Ā, tu, vecais, viltīgais pagāns! — viņa gaviļēdama it kā atvieglota iesaucās, bet tad lielās izbailes pārgāja tādās pat dusmās, — tu gribēsi mani nomušīt?! Ak tu vecais velns, nolādēts sātans, — viņas acis zveriski iemirdzējās un viņa gāzās Zeltenītei virsū, — es tevi apēdišu bez sāls!

Izmisusi noziedzniece apzinājās savu vainu, viņa gan raudzīja pretoties, bet viens spēriens un viņa bija saļimusi...

— Iev, Iev, vai tu esi negudra, kas tur ir?! — Saša izbiedēts izlēca no gultas, kamēr viņa savu pārspēto

pretinieci trakā priekā apstrādāja, to kā malkas pagali spārdīdama un dauzīdama. — Iev, vai tu bez prāta, tu viņu nositīsi, — viņš metās vidū.

— To viņai vajag, to veco maitu vajag nosist, nogalināt! — Ieva kā iekaitināta zvēru māte ķērca. — Viņa gribēs mani nožņaugt?! — Ech, ti, es viņu ar zobiem saēdīšu!

Sašam tas bija par daudz. Viņš ķēra tai aiz rokas un viņu sapurināja, ka viņai vajadzēja pazīt un negribot no savas vietas patecēt soli uz priekšu un atpakaļ.

— Tu neliksi ne pirksta klāt! — viņš pie tam sacīja. — Ko tu te muldi?! Slims cilvēks, kas tikko kā no gultas var pakustēties, skrēja tev virsū, gribēja tevi nožņaugt... Kā tad?! Ko tu gan vēl negribēsi iestāstīt!

Viņa gan acumirkli apstulba, bet nebija apmierināma. Viņa tikoja, kā viņam garām pietikt savam upurim, un pirkstus knaibīdama iesaucās:

— Laid mani, laid! Es šim vecajam pagānam apgriezīšu sprandu kā cālim!

— Liec tu viņu mierā! — viņš to tagad ne visai laipni atgrūda, tā ka tā atpakaļ sprāgdama vēl tikko atturējās uz savu gultas malu. — Uzmanies! — viņš tai vēl bargi uzsauca, tad noliecās, paņēma saudzīgi uz rokām savu slimo sievu un nesa to uz gultu. — Ko tu nu kulies, ko dauzies!? — viņa balss pārvērtās mīksta un žēlodama. — Vai nevari labāk savā gultā gulēt mierā? Ko ļaudis, to dzirdēdami, par mums lai domā? Un kas tad tur bija?

Viņa vairs nekā nejuta, kas ap viņu notiek, tikai vārgi kunkstēdama atmeta ar roku:

— Vilks, vilks, glāb mani!

Bālā grēfene uz savas gultas malas šņāca un pūta, līdz beidzot iesāka nejēdzīgi raudāt.

— Vai Dieviņ, vai Dieviņ! — viņa brēca, — nu mani nokaus, nu mani nomušis! Es nedrīkstu vairs savas acis aizdarīt, kas zin, vai rītā vairs uzcelšos! Ehe, ehe, tas par manu labu sirdi, ehe, ehe, šis vecais pagāns manu mūžu pavalkās!

Nu Saša palika pavisam mulķis; no Zeltenītes nekādas atbildes, tā tīri kā bez samaņas un tikai smagi elsāja un Ieva raudādama sūdzēja par viņu tādas lietas! Kas tad īsti bija noticis?

— Iev, tu sacelsi kājās visu māju, — viņš bažījās, — Iev, dzirdi, ko tad viņa tev darīja?

— Kjo viņa ķev ģarīja, ja, — Ieva pikti viņu mēdīja, — tu mani ievīli te savā dzīvoklī, lai viņa mani nokauj! Varbūt, ka tu viņu uz tam saskubināji, varbūt, ka tu uz manu dzīvību tīko?! Jā, jā, citādi nav! Es tev laikam gan diezgan neesmu laba darījusi, tev rīklē grūdusi un bijusi! Ehe, ehe, — viņa kaukuroja tālāk.

Viņš kļuva it ērmots, un viņa tam vēl pārmeta nepateicību.

— Iev, Iev, ko tu nu runā? — viņš tai tuvojās.

— Nost, nost no manis, nenāc man klāt! — viņa sapīkusi, ar rokām gainājās. — Es esmu starp žulikiem, starp karmančikiem... varbūt, ka tev ir duncis klāt un tu gribi man ieģrūst ribās! Varbūt, ka tu mani gribi nožņaupt... jūs abi kopā esat norunājuši... jūs mani dzīvu negribat no šejienes izlaist! Vai Dieviņ, vai Dieviņ, kas mani lai nu redz!?!...

Šī vārdu strāva Sašu pavisam nospieda. „Skat', skat', kas tik viņai nenāk ārā,” viņš aizkarts nodomāja. Bet iežēloties arī viņam tās iežēlojās un apmierināt viņa

arī bija jāapmierina. Vai ļaus viņai visu māju sacelt kājās?

— Ieviņ, neesi jel mazs bērns, es nezinu it ne no kā, — viņš labinājās tai klāt. — Kā tu par mani tā vari domāt, vai laikam mani nepazīsti? Ej jau nu ej, paliec atkal mierā! Visa nakts paies ar tādu „trevogu”, un man taču rītā jāceļas pie darba!

Viņš apsēdās tai blakām un aplika viņai roku ap kaklu. Viņa tam arvien ciešāk piespiedās, un asaras beidzot aprima. Viņa, iegādādamās pirmītējā notikuma, nopurinājās un nospļāvās:

— Tpv tu, manas saltas bailes! Viņa ir dulna... viņa ir traka!... Ved viņu pie laika uz trako māju...

Vājniecei līdz tam galva žvīkstēja, it kā no kalēja āmura apstrādāta, gar acīm tai durstošās sāpēs dzirkstījās, bet šīnī brīdī viņai bija tā, it kā viņas galvā kas būtu plīsis, ka viņas dzīslas būtu trūkušas, viņas sirds sprāgusi:

— Vilks, vilks, hahaha! — viņa spilgti iesaucās un izbiedēta uzšāvās sēdus.

Šis kliedziens abus draugus satricināja līdz kauliem, tie saduga vēl ciešāk viens pie otra, it kā sasaluši un bez elpas. Mēness pagriezies logā, rādīja tiem gultā spocīgo ķermenī, stīvām acīm... kaulainās rokas šausmīgi pret viņiem izstiepās kā divas rikstes.

— Hohohuhu! — viņa vēlreiz savādi, satricinoši iesmējās, tad it kā slēpdamās, aizrāva sev priekšā piepeši apsegu un atslīdēja atpakaļ. — Vilks! — dobji, kā no apakšzemes, atskanēja, tad viņi vairāk nedzirdēja, kā savu elpu, labu brīdī viņi vēl it kā sastinguši uz to pusi lūkojās... Bet Zeltēnīte nekustējās vairs.

Cieši jo cieši Ieva tricēdama pie viņa piespiedās un nospiesta čukstēja:

— Ved viņu pie laika uz trako māju, viņa ir traka!

— Viņa ir traka...

*

*

*

Zeltenīte pamodās labi vēlu. Stīvām acīm un nedroši viņa lūkojās visapkārt, it kā izbiedēta no grūta, dziļa miega. Viņai ausīs dunēja simtiem baznīcas pulksteņu... kā tie spilgti rūca un dūca, kā visvisādas skaņas cita caur citu jaucās un maisījās!... Un arvien briesmīgāk galvas kauss cilājās un deniņos dārdēja... Viņa sakampa galvu, — viņa nevarēja to izturēt!

Kas tā par svešu, brīnišķīgu vietu?... Kur viņa atradās? — Stikla pils, zilzaļiem un dzirkstošiem logiem! — Ai, kā šī gaisma viņai dūrās acīs, viņa nevarēja to paciest, viņai no tās sāpēja visas miesas, visi kauli... Vai viņa sapņos, vai nomodā? Kur viņa atradās?

Ai, šis nepanesamais spožums dedzināja viņas acis ir tad, kad viņa tās aiztaisīja! Viņa nevarēja tam izbēgt, tādēļ saņēmusi visu savu gara spēju un piespiedusi redzes spēju, viņa gribēja šinī nepazīstamajā pasaulē ko tuvāk ieraudzīt. Viņas acu āboli spiedās vai ārā no dobumiem, bet nekas skaidrāk saredzams un pazīstams... burvīgā pils saplūda raibā, dzirkstošā liesmu jūrā! — Tad pamazām un pamazām pulksteņu skaņas attālinājās, vēl tikai spilgtie plīsieni un dobjie dūcieni it kā no tālienes... raibais, dzirkstošais gaiss, mezdams visādus mutuļus, noskaidrojās, viņa atradās savā istabīnā... Viņa, — gluži viena pati un vecās, pazīstamās istabas lietas! Viņa savā dzīvoklī,

viss tā, kā bijis, viss savā vietā! Vecais pulkstenis tāpat kā arvien lielām mokām soļoja uz priekšu, tā čikstēšana un valdēšana viņai griezās sirdī, it kā viņai ko sāpīgu atgādinādama, it kā viņu nožēlodama un par viņu raudādama... Kas tas bija? Arī viņa ko sajuta, — kas? Viņa mocīja savu atmiņu, bet velti, — viss ietīts tumšā miglā! Un tomēr, — kas tas bija? Kas viņai tik smagi uzgūlies uz krūtīm?

— Ā — tad tas, — un viņa zināja. Tur stāvēja uz kumodes Buldura kundzes drēbe, — viņai rūpēja tas, ka viņai jāpagatavo abām cienījamām jo drīzā laikā promenādes tērpi. Jā, jā, tie jāsteidz, — citādi viņas būs nemierā! Viņas jau vairākas reizes laidušas ziņu, bet nu par to vairs nav jānoskumst, viņa jau tagad vesela, viņa tos pagatavos viens un divi! Hahaha, cik labi, ka viņa atkal var strādāt! Drīz ceturkšņa beigas, viņa dabūs naudu, aizmaksās savus parādus, — ā, brangi, brangi, — viņa var dzīvot! — Priecas un liksmības stari bija aizkustinājuši viņas dvēseli, viņa jutās tagad tik sveika, tik vesela un mundra kā zivtiņa ūdenī. Ne prātā vairs ēdiens un dzēriens, ne sāpes, rūpes un raizes, tagad tik ātri augšā un steigšus pie darba!...

Cilvēku mūžā maz ir laimes brīžu, — tādu, kur viņus nekas nespiež, un tagad viņai šāds laimes brītiņš bija pienācis! Jautru, priecīgu dziesmiņu trallinādama, viņa ķēra pēc saviem darba ieročiem, kuri kārtīgi katrs atradās parastā vietā, liksmas dziesmas vilkdama, viņa grieza un zīmēja un darbs viņai gāja no rokas. Citas sievas sētā to izdzirdušas, nodomāja: „Kas tad tai šodien par priekiem?!” Hahahah, — viņa gribēja pierādīt, ka kundzes tādu fasonu vēl nebūs ne redzējušas,

ne valkājušas, tādi paraugi jau arī tikai viņas modes lapās un zīmējumos! „Šoreiz lai Eifrozīnes jaunkundze klusē un apbrīno,” viņa atkal apzinīgu smaidu vēroja zīmējumus un ieskatījās modes lapā — vecā dienas avīzē — kurā drēbe bijusi ietīta.

Un tomēr liksmība nevarēja visu pārklāt, caur priecīgo apreibinājumu spiedās cauri sāpes, jo viņas kauli bija kā satriekti. Drīz vien viņai uzmācās atkal tumšas, baigas jūtas... Kas tas bija? Kas viņai kaitēja?... Vai viņa ko briesmīgu, ko bēdīgu piedzīvojusi! — Jā, jā, — jā gan, nebija viss tā, kā tam vajadzēja būt... nebija pareizi, nebija... viņai nav nekāda iemesla priecāties!... Sagrauzta un apskurbusi, viņa lūkojās sienā, it kā gribēdama no tās skaidrību izdabūt, tad viņai pirkstā spēji iesāpējās, viņa tur neviļus bija iedūrusi ar adatu. Viens asins piliens noritēja zemē pēc otra, kā zibens uzreiz viņas gara gaismiņa spožāk uzliesmoja un spēji, kā naža dūriens iegrūdās viņai sirdī. — Miklainais priekšgars no viņas pagātnes bija atšķīries. „Mīlais Dievs, kā tas viss lai beidzas!” viņa trīcēja un drebēja... iegādājās visu, it visu...

Tad acis viņai pavērsās uz darbu, salti izbijusies, viņa uzlēca kājās. „Mans Dievs, — ko tad es esmu padarījusi?! Veselus drēbju gabalus saniekojusi! — Kam šādus robus, kam šādas cakas? Kas tas viss ir?” Un krūtis viņai izbailēs sažņaudzās, tā noprata, ka ar viņu nav vairs pareizi! Karstas asaras ritēja tai pār vaigiem, briesmīgi, vai patiešām, — vai patiešām viņa būtu jāved uz trako māju?!... — Nē, nē, tas nevarēja būt, viņas prāts ir gaišs, viņa zina visu, saprot visu, — viņa tikai pārskatījusies, — tā, tas ir pareizi, — tā jāgriez! — Bet kā? — Viņa palika kā pie kalna stāvam.

Viņas skatiens kļuva arvien ērmotāks un nedrošāks, tad piepeši, — it kā viņai kāds būtu iedevis ar āmuru pa pieri, un kā ar cirvi viņas atmiņu nocirtis, acumirkļi viņa bija visu aizmirsusi! Šķēres viņai izslidēja no rokām, drūmu un notrulinātu seju viņa atspiedās pie galda.

Stīvi viņa lūkojās pa logu dārzā, kur citkārt baltais, cēlais sniegs bija pārklājies pelēkiem dubļu traipiem. Torņa pulksteņi sāka arvien stiprāk un ātrāk dunēt, viņa neredzēja arī vairs traipus, viņas acu priekšā zibēja nepanesamie gaisa dzirkstījumi, un viņas galva gribēja pušu sprāgt. — Ā! — viņa pēdīgi gainādamās ar rokām, iekliedzās, no raibajiem gaisa mutuļiem izkūņojās briesmīgais vilks, kuņš, spīdīgām acīm un mēli izkāris, uz viņu glūnēja!... Viņa iebēga aiz kumodes kaktiņā, neviena nebija, kas viņu varētu paglābt... Sadukusi pie sienas, viņa trīcēja kā apšu lapiņa... Hū, — arvien acis ugunīgākas, arvien mēle garāka stiepās pēc viņas... vī, vī... jau karsti tā aizkāra viņas vaigus... viņa pakampa no kumodes kādu drēbi, ietina tajā savu galvu... apslēpās...

Pēc kāda laika viņa pacēla drusciņ no galvas apsegu un nedroši palūrēja, vilka nebija vairs! Un kas viņai rokās? — acis spulgi iemirdzējās, šilierētais zīda lakats! Viņu sagrāba pārsteigums un nevaldāms prieks, tas nebija vilks, — tas bija Saša! Viņa spieda dārgo balvu mīļi pie krūts... Ai, cik nu jauki pulksteņu zvanišana atskanēja viņas ausīs, ai, kādas jaukas kokļu skaņas, bungas un trumetes, — kājas cilājās vien uz danci... Projām, projām jautrajā virpuļi... pie Sašas krūts... ak, tas ir hopsa valsis!...

Un kad viņa, no trakās dejas piekususi, apstājusies

elsāja, kad sviedri pilēja pa matu galiem un mutes kaktiņos bija sastājušās putas, — sirds viņai vēl arvien pārpildīta pukstēja un lūpas klusu čukstēja: — Mīlākais, — es, laimīgā sieva, — es laimīgā, — tu esi atkal pie manis, — tu piederi atkal man, — tu esi mans Saša... Saša, kur tu esi?! — viņa iztrūcināta iesaucās un lūkojās drudzaini apkārt istabiņā. — Sašiņ, neej projām, neej! — viņa žēli lūdzās. — Paliec, — es tevi mīlu, apžēlojies, neej!... Bet viņa velti pēc tā raudzījās, — „viņš ir projām, viņa vairs nav!” Beidzot aizgrābjošs sāpju iekliedziens — piespiedusi vai gu pie aukstās krāsns, viņa izmisusi šņukstēja, ka pat šai nedzīvai mālu būdai vajadzēja par viņu apžēloties!

Aprīma atkal asaras, viņa bija atkal visu aizmirsusi, vilkās atkal nogurušiem soļiem it neapzinādamās atpakaļ pie sava darba, grieza, zīmēja un robija drēbi krustām un šķērsām. Saša bija pie darba, Ieva jau no paša rīta agri uz „šeptēm” izgājusi, un no citiem mājas iedzīvotājiem nevienam nevarēja ienākt prātā, kādi tumši gari viņu trenca un vajāja! Tā diena jau bija patecējusi puspusvakarē, kad sētā ielaida glītas kamanas un no tām izkāpa divas glaunas kundzes.

Tas šīnī sētā bija ārkārtīgs gadījums, jo kažoka rotundas, boā apkakles un bebrādas cepures un uzročus te neredzēja ik dienas. Sievām izjuka visas valodas un bērni atstāja rotaļas. Daudzas galvas parādījās ērbēgu logos un daudz vēl žīdu un kristītu izsteidzās laukā... īsi sakot, kā uz kādu burvja saucienu sētā bija — raibs! Visu acis ziņkārīgi raudzījās uz tuklo kundzi un skaisto, slaiko jaunkundzi. Kas tās tādas gan varēja būt, un ko viņas meklēja?

Turpretim kundžu acīs tie it nebūt nebija tik pie-

vilcīgi, viņas apstājās, kā uz malu izsviestas, viņām visa tā ietaise izlikās tāda šaubīga.

— Kučier, — Buldura kundze uzlika savu degunkniebi un aplūkoja ar tā palīdzību neglītās mājas un ļaudis, — vai tikai tu būsi braucis pēc adreses? — uz ko tas atbildēja:

— Ir, ir riktīgi, — tā pati iela, es te senāk esmu dzīvojis, un četrdesmit devītais numurs bija uz vārtiem!

Viņš aizkūpināja savu kaļķīti, ziņkārīgās sievas arvien vairāk tuvojās.

— Šurp, šurp, mīlie ļautiņi, šurp, — kundze aicināja, un Kristīne un Misene, kā jau tās izvedīgākās, piedziedās pašas pirmās.

— Vai te nedzīvo šinī mājā kāda šuvēja Anna Pumpurs, labie ļautiņi? — viņa tālāk jautāja.

— Anna Pumpurs? — āre, tā jau ir Zeltenīte, viņas švēģere! — Kristīne attrauca, rādīdama uz Miseni, kuŗa, pazemīgi kniksēdama, to apstiprināja un sacīja:

— Jā, jā, dzīvo gan, — vai jums kāda vajadzība? Ejiet tik vien pa šīm durvīm iekšā!

— Šī persona man diezgan likusi gaidīt, es nemīlu tādas šuvējas, — kundze tā kā pārmetoši paskaidroja. — Es būtu varējusi nodot darbu sen citai, ja mans materiāls nebūtu pie viņas. Šinīs laikos maz uz cilvēkiem var palaisties!

— Taisnība jums, lielmāt, taisnība, — Kristīne iztapdama piebilda, — labus cilvēkus var dabūt gauži reti! — Tad viņa skaudīgu prieku pagriezās uz citām sievietēm: — Vai es neteicu, ka būs kāds stiķis?!

Dzirdēdama, ka kundze tā, Misenei vairs it nebūt nebija omulīgi ap dūšu.

— Tas slikti gan, viņa ir gan man miesīga švēģere-

ne, bet no tam es nekā nezinu! — viņa, pagriezusī acīs uz debesīm, taisnojās. — Nudien nezinu, viņa jau man neko neizsaka. Bet viņa gan ilgus laikus bija slima, jā, lielmātiņ!

— Vienlīdz daudz, — Eifrozīnes jaunkundze dusmīgu skatienu notrieca pretrunu, — kad viņa nevarēja mums taisīt, tad taču viņas pienākums bija materiālu atpakaļ sūtīt. Bet ir ļaudis, kuri nezina it nekā no pienākuma! Mamma, — viņa sāpīgi pasmaidīja, — tāpat kā tā klibā avižu iznēsātāja! Viņas pienākums uznest mums avīzes taisni pašā dzīvoklī, bet viņa tās atstāj apakšā pie sētnieka. Nu, par viņas spītību es gribu drusciņ parunāt avižu ekspedīcijā!

— Vai, freilenīt, — Kristīne viņai noslēpumaini piebikstīja, — šī jau tāda pati! Slima viņa bija gan, tas tiesa, bet spītīga, spītīga uz nebēdu! Es jums varētu daudz ko pastāstīt, bet labāk jau cietīšu klusu, — gan jau paši redzēsīt, atradīsīt... — Puisēns, tīdamies viņas svārkos, to pārtrauca, — viņa nokopa tam netīro degunu.

Jaunkundzei šie vārdi bija ļoti pa prātam, viņa vēroja: „Šī sieviete man rādās mīkstāku, paklausīgāku sirdi, viņai, man liekas, attīstās pienākuma jūtas. Par to tik var priecāties.” — Vai tas jūsu bērniņš? — viņa tai silti jautāja.

— Mans, — manas pašas, — Kristīne gļaudīja puisēna zeltainos, bet savēlušos matus, — tik jau man ir tās mantas, kā šīs!

— Glīts bērns, un vai arī rātns? — viņa saldi sacīja. — Nu, spriežot pēc mātes, jādomā, — paga, es viņam ko došu, — viņa izvilka no kabatas tūtu saldumu.

— Še, puisīt, bet audzi man liels par krietnu, godīgu cilvēku!

Puika no brīnumiem un pārsteigumiem ieplēta muti, un arī māte nemūžam to nebija sagaidījusi, ka par to acumirkli neprata pateikties. Buldura kundze aizkustināta uzlūkoja savu meitu, svešā mēlē sacīdama: — Tā ir jauki, mans bērns, atkal pierādījums par tavu devīgu, līdzjūtīgu sirdi! Šo mazumiņu tu esi pirkusi priekš sevis, — priekš nabagu bērniem tu būtu ņēmusi saldumus vienkāršāka labuma. Šāda pašizliedzība var aizkustināt un iepriecināt katru mātes sirdi, mans bērns!

Kā sārta roze Eifrozīne par šiem vārdiem kaunīgi piesarka, bet pa tam no visām pusēm naidīgi skatieni uz laimīgajiem šaudījās. Misene arī savam skuķenam ātri notīrīja degunu, to skubinādama:

— Bučo roku, Mildīn, lielmātei un freillenītei, bučo roku!

— Bučo roku, — arī Kristīne tagad atjēdzās un skubināja savu. Cienīgajām kundzēm nemaz lāga nepatika dot rokas, jo var būt, ka deguni vēl nebija diezgan rūpīgi nokopti.

— Kārlīt, dod Mildīnai arī kādu kumpekti, viņa arī bučoja roku, — Misene klusu zēnu pamācīja, bet tam tas nenāca ne prātā. — A! — viņš iesaucās, kad tā pati gribēja kādu paņemt, un „dava!” ar visu projām uz istabu. Viņa ar savu skuķēnu žēli vien pakal noskatījās, bet Kristīne pret cienījamām atvainojās:

— Viņš jau bailīgs no cilvēkiem!

Labi apskatījusies, Eifrozīne nodomāja: „Fui, šis riebigais gaiss, netīrie un noskratušie radijumi! Biju domājusī nabagu ļautiņu dzīvi daudz dzejiskāku!”

— Kur tad šī persona īsti dzīvo? — Buldura kundze beidzot atgādināja.

— Te, te, pa šīm durvīm, lūdzu iekšā! — Misene, viņas aicinādama, steidzās pati pa priekšu. Cienījamās vēl īsti nezināja, vai list šādā caurumā; rūpīgi sargādamas drēbes, viņas gāja caur virtuvi. Kristīne spiedās viņām līdzī, kamēr citas ziņkārīgās palika aiz durvīm lūrot. — Anna, Anna, lielmāte! — Misene trauca, tiklīdz tikusi pār sliekšni.

Zeltenīte ienācējas sveši uzlūkoja.

— Jūs laikam mūs pavisam esat aizmirsusi? — kundze viņu uzrunāja.

— Ā, jā, jā! — viņa uzreiz uztrauktu laipnību sasīta plaukstas, — zinu, zinu, pazīstu! Patlaban pie jūsu darba strādāju, patlaban! Nekad vēl nebūsit tādus tērpus valkājušas, — viņai acis iemirdzējās, — palūkojiet, cakas jau gatavas!

„Viņa ne tikdaudz neprotas, kā lūgt, lai apsēžamies,” Buldura kundze īdziģi nodomāja un nepacietīgi sacīja:

— Jūs, mana mīlā, ļoti daudz mīlat no sevis stāstīt, bet jums vajadzēja iegādāties, ka arī mums var trūkt reiz pacietība, gaidīt līdz mūžībai. Ievērodama jūsu grūtos apstākļus, es jums darbu devu, bet, — viņai iekrita acis lielā lupatu kaudze. — Vai tie būtu mūsu tēri, mana mīlā? — viņa ērnoti jautāja.

— Jā, manas cienīgās, — viņa dzīvi atbildēja, — un grāciozi un grandiozi, pēc aistētikas likumiem! Katrā ziņā būšu Eifrozīnes jaunkundzei iztapusi, šoreiz katrā ziņā. —

Viņa cilāja sagraizītos križuļus.

Tas tagad bija cits sārtums Eifrozīnes vaigā un viņas krūtīs smagi cilājās.

— Aber mammā, — viņa smagi dvesa, — nedzuerdoeti, bruenišķi! Viņa mūs piejoko, — oder tu vari te izdabūt kādu bildi par apgērbu veidu?!

Buldura kundze šuvēju rūgti un asi uzlūkoja un pārsmedama sacīja:

— Pēc kāda parauga tad jūs to domājat pagatavot, mana mīļā?

— Pēc visjaunākās Parīzes modes, ja gribat pārlicināties, — viņa apzinīgi sacīja, sniegdama kundzei veco avīžu lapu, kurā viņas acis rādīja burvīgus zīmējumus, un jutās ļoti aizkarta, ka par viņas mākslu šaubījās.

Kundze pārbrīnījusies viņu uzlūkoja.

— Bezkaunīgi! Tādu nerrastību! — No dusmām drebēdama, iesvieda avīzi kaktā. — Un mums apgērbs tik steidzami vajadzīgs!

Eifrozīnes jaunkundzei rokas vīstījās dūrēs. — Par to jūs mums dosit atbildi, jūs, jūs... — viņa dusmās kvēloja. Viņas pavisam sajauca tas, ka šuvēja vēl tik mierīga un vienaldzīga.

— Redziet, mīļie ļautiņi, — Buldura kundze rādīja križuļus Misenei, Kristīnei un citām ziņkārīgām, kuras pa tam bija ielavījušās istabiņā, — redziet un spriežiet pašas. Vai šī dārgā, skaistā drēbe nav gluži saniekota?! Vai jūs tā ko esat redzējuši?!

Un Eifrozīnes jaunkundze vairs tikko varēja valdīties, daudz netrūka, ka viņa nelaimīgo būtu piekāvusī.

— Jūs, jūs, negodīgā persona, ir skaidri redzams, ka jūs mūs piejokojat! Bet tas jūsu pašas zaudējums, jūsu, — viņa smagi elsāja, — noedzuerdoeti, — bruenišķi...

Sacēlās liela kņada, — sievas nevarēja diezgan salti

nobrinīties, tā ko viņas patiešām vēl nebija redzējušas!

— Ak, jā, lielmāt, — Kristīne nopūtās, — vai jūs vairs šinīs laikos varat uz cilvēkiem palaisties!

Un Misene pagrieza acis uz debesīm:

— Viņa ir gan mana miesīga švēģeriene, bet kas nav labi, tas nav labi!

Te arī ienāca Ieva un Saša, brangās pusdūšīnās. Sašam šodien no palaunaga svētvakars, vīnūzī viņš bija saticies ar bālo grēfeni, kuŗa bija izpirkusi vienu un otru glāzīti. Kas te par ļaužu drūzmu, — vai jau ūtrupe? — Līdzcietīgi viņš uzlūkoja savu sievu, kuŗa stīvi raudzījās kaktā uz aizsviesto avīžu lapu, it kā gribēdama ko iegādāties. Ko gan šis sievu pulks no viņas gribēja un šīs glaunās kundzes? ...

— Saprotama lieta, miļie ļautiņi, ka viņai drēbe jāsamaksā, es taču tādu skādi nevaru ciest, — Buldura kundze smaidīja. — Un drēbe nav vis tīk vienkārša, te jūs varat pārlicināties no šīs lupatiņas! Ieejiet kaut kuŗā magazinā un jums pateiks tūdaļ, ko tā maksā... Vairāk nekā trīs rubļus olektī...

— Jā, jā, lielmātiņ, jā, to es gribu ticēt! — Kristīne piekrīzdama iejaucās valodā. — Drēbes maksā naudu, — pati zinu, ko mana brūtes kleita maksāja, un vai tā vēl bija tāda! — Un nu gandrīz katrai sievai bija pa lupatiņai rokā, tās pa dzijai atšķetināja un tad priedājās: — Cik mīksta, tīra vilniņa, — jā, nūdien smalka drēbe, var ausī bāzt! Skāde gan, ka tā tīri kā par grēku sanerrota, — ja lielmātei tas jāpiecieš, tad liels zaudējums!

Iekustināta no tādas ļautiņu līdzjūtības, kundze griezās stingri pret Zeltenīti:

— Nevienas kapeikas es jums nemaksāšu, tas jau

būtu par traku! Mana lēnība un labsirdība pavedina jūs tikai uz pārgalvību!

Eifrozīne, savai mammai plebalsodama, palocīja ar galvu, un Saša nu saprata visu lietas sakaru.

— Vai nu mūžs, Zeltenīt, ko tad tu esi izdarījusi? — viņš līdzcietīgi tai tuvojās.

Nelaimīgajai šīs skaņas izlikās pazīstamas, viņa lēni satrūkās, sakampa galvu, tad piepeši iesaucās:

— Jā, jā, zinu, — es esmu šo drēbi saniekojusi, — mans Dievs! Ak, nedusmojieties, neļauņojieties, — viņa izmisusi žņaudzīja rokas.

Šis kļiedziens gāja caur kauliem, uzreiz istabā bija klusu, sievas pārsteigtas un nobijušās viņu uzlūkoja. Arī Eifrozīne kļuva drusku mīkstāka, kad viņa atzinās.

— Redziet, — viņa sarūgtināta sacīja, — bet nu nāk nožēlošana par vēlu, to jums vajadzēja agrāk apdomāt. Jūs darāt rūpes un raizes tiem, kuņģi, dodami jums maizi, par jums gādā... Vai tā vajag?! Jūs atzīstat, ka jums notiek itin pareizi, ja mamma nemaksā jums ne kapeikas!

— Vai tad viņa vēl nevarētu izlabot? — citas sievas, kuņģam viņas iežēlojās, iebilda.

— Hahaha, — bālā grēfene pārgudri iesmējās, — muld kā mazi bērni, — vai tad jums nevienai nav acu? Neredz neviens, ka viņa vairs nav pilnā prātā... Jāved uz trako māju!

Zeltenīte saduka it kā no āmura spēriena, viņa sakāra atkal galvu un spēji iekļiedzās:

— Kungs, valdi manu prātu! Vai patiešām — patiešām?... — Viņas acis nāves bailēs lūkojās un karstu asaru straume ritēja pār vaigiem... — Vai patiešām? — vārdi viņai nomira uz lūpām.

— Mamma, tas varētu būt?! — Eifrozīne iztrūcināta piespiedās cieši pie mātes rokas, bet arī tai sirds sāka neomulīgi pukstēt.

— Zeltenīt! — Saša, žēlabu sagrauzts, gribēja to apmierināt, bet jau ārprātība spīgoja viņas acīs.

— Hahaha, hohoho! — spilgtie, satricinošie smieklī pārtrauca īso klusumu. — Vilks, vilks... ā!... — No bailēm tricēdama un drebēdama viņa aizsedza savu vaigu.

— Iesim, bērns, — Buldura kundze tikko dzirdami sacīja, — man jāšargās no nervu uzbudinājumiem...

Viņas aizgāja... arī sievas cita pēc citas nobažījās izklīda. Tikai vēl Saša sāpīgi un mēmi uzlūkoja savu nelaimīgo Zeltenīti, kurai tas valrs nevarēja līdzēt... Pēdīgi gara dzirkstelīte bija izdzisusi uz visiem, visiem laikiem...

Ziedonis pienācis, — pūtuši jau silti vēji... Daba modusies uz jaunu, spirtu dzīvi; nav vairs nekāds noslēpums, ka Rīgas apkaimē cīruļu dziesmas dzirdētas un Spilvas pļāvās ķīvītes redzētas... visas avīzes raksta par to!

Kādā no Rīgas publiskiem dārziem ļaudis šodien visu dienu vaiga sviedros strādājuši, nolīdzinādami un uzkopdami kājceļņus, izposdami nevajadzīgās paliekas, kritušus zarus un lapas un visu, kas nepiedien ziedoņa jaukumam. Bet saule jau it zemu, pienācis tas laiks, kad darbam met mieru, un tie domājās šodien it dūšīgi strādājuši! Saimnieks ir pavisam citās domās. Viņš uzlūko nenogrābto stūri, — sirds viņam tīri kāpj pa muti laukā par tādu slinkumu... Tie lai tik pasteidzoties, kā varot darbu pabeigt! Kāds no strādniekiem, gluži kalsens nieka vīrelis, vēl tik neprātīgs un atbild:

— Rītā jau arī vēl diena, kungs!

— Muļķīga plāpāšana, šokšverenot... dumjš ķerlis, — saimnieks, viņu bargi uzlūkodams, aizrauts iesaucās. Bet tālāk viņš nevar ne vārda, mute plātās; sakampis tauko, apaļo vēderu, tas elš vien, un tuklie, spīdīgie ģimja panti nelabi saviebušies. Ķelneri, kuri jau sapulcējušies un melnās frakās, divi uz pleciem, gaida uz vakara darbu, tie, to redzēdami, nevar vairs savās vietās nostāvēt. Viņi skrien uz priekšu, skrien atpakaļ un nezin paši, kur, — viņiem nav vairs vāja-

dzīgā sirds miera. Saimnieks tāds, — tā ir nedabīga, bīstama parādība, kurai arvien priekš viņiem ļaunas sekas. Tādēļ arī viņu izsamisušie skatieni izsaka: „Šie ķerļi!...”

Pa tam saimnieks, kā varēdams, aizrāpies uz verandas un dzeļ pie bufetes vienu glāzi auksta ūdens pēc otras. Kaut gan vilcinādamies, tad tomēr beidzot strādnieki noliek darba ieročus, jo pulkstenis esot jau pār-pārēm seši un pa visu to gaŗo dienu strādāts diezgan! Te arī pie viņiem ierodas viršķelneris un paziņo, ja tie grib pabeigt darbu, tie dabū par katru stundu piemaksu, cik tiem pēc dienas algas nākas un tad vēl magaričām stopu brandvīna un duci alus!

Tā ir cita lieta! Kungs jau varējis tūlīt to sacīt, tam tad nemaz tā nebūtu bijis jāuztraucas. Saņemsim, zēni! Stops brandvīna un ducis alus... jāsaka, kur tev cilvēkam neiznāk iedzeršana?! Paņemsim, paņemsim, kungs, — kas tas stūrītis, — to paņemsim kā nieku!

Un rokas atkal čakli kustēja un darbs secās uz priekšu, un kad saule patlaban taisījās norietēt, tad darba vairs nebija daudz.

— Kad viņš mūs būtu tagad atlaidis, rītā te pāris cilvēkiem nebija cēliena darbs, — kāds no strādniekiem, atspiedies drusku uz grābekļa, ieminējās. — Viņš būtu nācis cauri daudz lētāk... — tas noslēpumaini uz saviem biedriem paskatījās. — Maksāt tagad viņiem stundas un magaričas...

— Zināms, iznāk gan tā, — otrs pēc īsas domāšanas piebilda, — to viņš nemaz nav iedomājies. Bet kas mums par daļu? — Viņš apzinīgi pasmaidīja. No šādas saimnieka nezināšanas viņiem taču atleca savs mazs labumiņš.

— Ahā, biedri, nedomā vis, ka viņš tev dzīvo bez kāda aprēķina, — kāds trešais iejaucās valodās, — viņš tev gan neliktu strādāt, ja viņam nebūtu steiga. Viņam vajag dārzam būt iekš Ordnung, jo šovakar šeit kungi sanāk uz vienu „Valforģis nakt”. Vot, brat, — tad tu tik noskatisies, kas šeit būs par mūziķi un forstelungam, un kur tad feierverķis! Visas tās lampas tur kokos degs, un raķetes un šverneri, — och, brat, es esmu jau visu redzējis!

— Jā, jā, — otrs vērīgi un domīgi piebilda.

— Redzēsi, brat, kādi te sabrauks smalki kungi un dāmas, rātseri, kaufmaņi pirmo ģildi un studentes, bet tad tev vajag noskatīt, kā viņi tev ņem šmorēt! Nok ein šnapsing, maken noch ein šnapsing... Un tad uz gaismu, tad studentes sāk taisīt škandāli... es saku, tad ir ko redzēt. Plēš saimniekam glāzes un pudeles un baņas pa vāciskam... bet tas jau tikai uz to gaidīt gaida... Tiem, brāl, ir nauda ko samaksāt. Es to jau visu esmu redzējis!

— Jā, jā, — otrs vēl domīgāk iebilda, sev gara priekšā stādīdams, kas tā par varenu dzīvi.

Pa tam jau mūzikanti bija ieradušies ar trumetēm un bungām. Ieradās arī dziedātāji un dziedātājas, kuri šovakar publiku pajautrinās, un tāpat arī paretam viesi. Drīz vien atskanēja no estrādes vilinošais štrausa valsis; trompešu skaņas reizū reizēm atsitās koku galotnēs un priecināja arī strādnieku ausis. Jo maigāk un saldāk skaņas ligoja, jo vairāk uzbudinājās sulaiņu bars, kuram vēl nebija pietiekami ko darīt, un arī saimnieks pukstošu sirdi gaidīja plūstam vairāk viesus. Pusplaukušās lapas un papeles, it kā smuidras, korsetēs sažņaugtas jaunavas, grantētā kājceliņa ma-

lā rindā sastājušās, arī gaidīja; viņām pretim, otrā malā, ozoli, kļavas... un sērīgi noliekuši zarus un galotnes, it kā padevīgi ķelneri pēc dzeramnaudas, it kā skubināt skubinādami: „lūdzu tālāk... tālāk!” Jo tur tālāk vītoli ierāmēja diķa zaļgano ūdeni, kurā vakara zvaigzne it manāmi atspoguļojās, it kā atgādinādama smiņķētas jaunkundzes acu mirdzumu, it kā ar to koķetēdama: „Vai tā ko esat redzējuši?... Esmu daba!”

Un viņi nāk... Kā viņi nenāks, šovakar jau Valpurgas nakts priekš Rīgas pilsoņiem... ziedonis atnācis, tas jāsapaida „konvencionēli” un pēc „formas”! Cik siltiem vārdiem laikraksti bija aizrādījuši uz šī vakara nozīmi, blakus norādīdami uz jauko atpūtas vietu, pārmaiņu pēc ziemas izpriečām, pie tam neaizmirdami arī saimnieka nenogurstošo cītību un dedzību un uzskaitīdami šovakar sagaidāmos baudījumus, tirolieši, spāniešu „dejojājas”, kara mūzika, feierverķis, maija dzēriens, alus no mucas... Un tādēļ tur aiz vārtiem jau zirgi zviedz, tur vesels tirgus, un visi tie ļaudis, kuriem maks, laiks un kredīts atļauj, plūst šurpu, mūzikas skaņas pieņemamas, aplātītie galdi mušeles laukumā un uz paviljona pildās ar viesiem.

Kad programmas pirmais numurs bija izpildīts, kapelmeistars līdz ar mūziķiem nokāpis no estrādes un iestājies pirmais starpbrīdis, tad lielais ļaužu nudzeklis līdzinājās čalojošai jūrai. Dzīvas valodas, gardi smieklī, joki un atjautas, kam pa starpām nūjas dauzījās pa galdiņiem: „Ķelner, hier, ķelner!” Paretam arī: „Sulain, šurpu, sulain!” Kas tagad tiem bija darba. — Frakām vai astes lidoja pa gaisu, skrienot un steidzoties. Un ar visu to vēl dažam labam galdiņam bija jāuzgaida, jo tie parādījās arvien pirms tur, kur va-

rēja domāt, ka kungiem resni naudas maki un kur tos imponēja augstskolu mācekļu raibie deķeļi. Jo kad pirmie izvilka savus milzīgos naudas makus un samaksāja tēriņu, tad — un kad tur arī rublis būtu bijis vairāk, tie atmeta tikai ar roku, ja sulainis gribēja izdot, — tiem nauda maza lieta... Studenti gan tik lielu dzeramnaudu nedevisa, kā nu kuŗa katra krāsa, — bet tie prata negēlīgi tirdīt un tas nebija patikami! Bet dabūt jau arī dabūja visi, tikai mazliet pacietību, un tā šampaniešu prapi sprāga gaisā, viņa glāzes šķindēja un alus kausi putoja... Tikai liksmi, priecīgi un jautri vaigi bija redzami.

Tur pie kāda galdiņa mušeles laukumā, pašā koku malā, ieraugām vecus pazīstamus. Pavasara laiks fabrikas meistaram bija bijis īsti izdevīgs. Viens otrs no strādniekiem, meklēdams pēc labāka roba, bija no savas vietas izkustējies, — bet vai tādēļ nu ļaužu trūkums, — desmit tai vietā! Kad konkurence nu vienreiz bija tik liela, tad viņš arī nebija muļķis un nevienam bez laba smēra pie darba nepieņēma, un tā viņam it nemanot un negaidot bija ieplūdusi lieka nauda. Aiz priecīga uztraukuma, ka nu vienreiz viņam naudas vairāk, nekā vajadzīgs, tas sarīkoja te uz Raganu nakti mazu vakaru, uz kuŗu bija ielūdzis savu draugu Tautoni, kā arī Buldura kundzi un Eifrozīnes jaunkundzi, ar kuŗām viņa sieviņa necik sen bija iepazīsies. Šī draudzība viņām bija ļoti pa prātam un tādēļ viņš centās to vairāk piekopt. — Cienīgās bija kā pirmās pieskaitāmas labākām familijām, nevien izglītotas sievietes, bet arī dedzīgas tautietes, un viņa sieviņa te varēja daudz ko mantot. Viņa sieviņa gan arī bija turīgu vecāku bērns, — citādi viņš to nebūtu

precējais, — smuka, apaļa, piemīlīga sieviņa, bet mazliet vientiesīga, „robainu izglītību” un stūrgalvīgiem, nedziedējamiem aizspriedumiem pret savu tautu, caur ko tā dažreiz bija nepanesama. Viņš cerēja, ka šo sieviešu cienīgā priekšzīme nepaliks uz viņas bez iespalda un tādēļ arī labprāt un ar lielāko prieku uzņēmās šim vakaram tos pāra desmit rubļus ziedot. Viņš līdz ar savu sieviņu priecājās no visas sirds, ka viņa visiem vakariņas labi garšoja, jo „filets” ar kastāņiem bija labi pagatavots, salāti svaigi, zivs garda, šnepes un teteņi delikāti un Reines vīns no veciem gada gājumiem, kādēļ tad arī Eifrozīne to slavēdama lika reižu reizēm glāzi pie savām rožu lūpām, — un pie tam vēl viņa draugs Tautonis ar savām interesantām sarunām bija tas pats, kas pipari un sāls.

Viņi bija ieņēmuši vietu ļoti dzejiskā un arī raksturīgā vietā, vienā pusē liela papele bija izstiepusi savus zarus augstu pret debesīm un godbijīgi pret viņiem no vakara blāzmas piesārtusi, otrā pusē kaimiņos patrieciēši, Rīgas pilsoņi ar savām sievām un meitām, sāņus vairāk korporācijas krāsnešu un arī necik tālu pie kāda galda dzirdēja zēnus latviski sarunājamies...

— Jaukais maija vakars atvīlinājies šurp arī labi daudz no tautas, — Buldura kundze sacīja, zīmīgi palocīdama galvu uz pilsoņu galdu, kur viņu meitām stāvēja priekšā pilnas glāzes maija dzēriena, un viņas tām vēlīgām actiņām lūkojās pāri uz krāsnešiem.

— O, mana cienīgā, — Tautonis pasteidzās atbildēt, — godīgais Rīgas cunftīgais amatnieks tādās reizēs netrūkst... viņš mīlē savu tēvu pilsētu un cienī tās parašas. Viņš ir vēl arvien tas pats vecais, kas bruņinieku laikos, kad Rīgu ieslēdza biezi mūri. Arī toreiz

ziedonim par godu tika svinēti meiju svētki, un kāds gods tam, kas ar koka šauteni vislabāk mērķi trāpīja un tika ievēlēts par meiju grāfu! Tas pats tad, kā no vēsturīgiem dokumentiem redzams, bija atbrīvots no visām citām svētku izdošanām, tikai 20 Rīgas marku tam vajadzēja ziedot, pamieļojot jumpravas, kuŗas tas pacienāja ar muskatu un ingveri.

— O, jemine! — meistara kundze sasita plaukstas. — Vai't jūs nejoko, Tauting kungs, — oder ving ne-maz nebūtu bijuš gebildet, — Herjē! — viņa iesāka skaļi smieties.

Meistaram turpretim vaigi kaita vien, kad tikai nu viņa sieviņa šo abu kundžu priekšā neizblamējas un tādēļ tas iebilda:

— Tu, sieviņ, neaizmirsti, ka mēs tagad dzīvojam su-ta un elektrības laikmetā... Tad bija pavisam citi ap-stākļi!

— Jā, jā, aber doch — ingver, ach herjē! — kundze nevarēja beigt skaļi brīnīties, un Tautonis pavīpsnā-dams iebilda:

— Jā — Dievam žēl tas jau arī bija viss, ko viņām varēja pasniegt... Toreiz nepazina saldumus, kā bon-bonus un marmolādi un patricietes dzēra šokolādes vietā siltalu. Īstenībā tie arī vārda pilnā ziņā nosauca-mi par barbariskiem laikiem. Jo, ko jūs teiksit, ma-nas cienīgās, kad sacīšu, toreizējos Melngalvju biedrī-bas komangos stāv melns uz balta, ka viņas telpās ne-viens nedrīkst tabaku dzert!

Nu meistara kundzei bija vēl lielāki brīnumi un arī Buldura kundze pagrozīja neticīgi galvu.

— Kad es nepazītu jūsu nopietnību vēsturīgās lie-

tās, — viņa sacīja, — tad es pieņemtu, ka jūs jokojat.
Eifrozīne domāja to pašu.

— Lieta tā, ka nevaram taisni turēties pie burta, — Tautonis izskaidroja. — Toreiz smēķēšana vēl bija jauna, nepazīta darbība, un tādēļ to arī nevarēja citādi apzīmēt, kā ar dzeršanu, tā ka komanga īstais sajēgums būtu: „Neviens nedrīkst tabaku smēķēt!” — un lieta nostādās pavisam citā gaismā.

— Skaista dedukcija! — Eifrozīnei acis debešķīgi iemirdzējās un Buldura kundze domīgi piebilda:

— Tam jau nu gan varētu piekrist! Pierādījums, ka pie mūsu vēstures vēl vajag daudz, daudz apdāvinātu vīru, lai no izkaisītiem faktiem vēsturīgos dokumentos dabūtu kopīgu un patiesu bildi!

Kaimiņos piepeši atskanēja kņada.

— Machen Sie, dass Sie gehen... dass Sie mir nicht far Fresse kriegen! (Taisieties, ka tieciet... ka nedabūniet pa mūli) — mazpilsonis, meitu tēvs, pārkonbalsī iesaucās. Viņš bija uzšāvis kājās un zibšņojošām acīm pacēlis nūju pret krāsnesi studentīņu, kurš pamudināts no „jumpravu” vēligām actiņām, bija gribējis uzsākt ar viņām sarunas. Bet papa neprata jokus. Viņš zina, ka studenti mīl plencēties un citus piejokot... Kā gluži svešs cilvēks no lieka var iesākt sarunas, tas godīgam vācu amatniekam izlikās šaubīgi... Dievs zin, kas tādām par nolūkiem... Un viņa paziņa pie otra galda sauca jau no tālienes:

— Trenn' ihm eins, švager... Trenn' ihm...

Studentiņš gan klanīdamies locījās:

— Entschuldigung... Entschuldigung... (Atvainošanu... Atvainošanu...) — Viņš uz to nepavisam nebija sagatavojies.

— Was attackirt er uns... (Ko viņš mūs aiztiek...)
— mamma vēl atņēmās, kad viņš bija aizgājis atpakaļ pie saviem biedriem. Papa ievilcies sevī, klusēja, un jaunavas nekā nesacīdamas, slapināja savas sārtās lūpiņas ar maija dzērienu. Viņas nebūt nepiekrita papas bardzībai, bet atklāti uzstāties neuzdrošinājās.

Drīz sanāca ap viņiem pazīstamie, kas skandalu bija dzirdējuši... vecāki vīri un jaunekļi. Visi tie vīstīdami pārbaudīja savas dūres, slavēja viņu stiprumu, un nedod Dievs, ja studentīņš būtu dabūjis tās baudīt. Ilgu laiku nedzirdēja citu kā kaujas kāru: eins trennen un eins flennen. (Apmēram: reiz triept un kraut).

— Pavisam bez iemesla, — Tautonis pavīpsnāja.
— Šīs sugas krāsneši uzbrūk tikai meitu sirdīm, un nekam citam...

— Soo! — meistara kundze ziņkārīgi iesaucās. — Tad jau viņi nemaz nav tik gefaerlich...

— Nepavisam nē! — Tautonis apstiprināja. — Tā ir tā nevainīgākā korporācija, un pie tam tā glītākā... Viņu krāsa ir slīpēta āriene un patīkamas sadzīves formas...

— Patiešām, glīts puika... — Buldura kundze, caur savu degunkniebi aplūkojusi, sacīja.

— Viņi pieliek lielu svaru ārējai tērpai... glītam apģērbam, — Tautonis turpināja. — Nekur viņi nav tik labi mājās, kā salonos, kur viņus sastop frakā un baltā šlīpsē... Tie arī tad mantojuši nosaukumu „Salonfloehe” (Salona blusas). Vērīgi tie seko labāko famīliju meitu vārd- un dzimumdienām un pārsteidz viņas ar štendcheniem. Viņu devīze ir nozvejot no sabiedrības to labāko kreimu, iepazīties jau kā studentiem ar labāko famīliju meitām un vēlāk tās noprecēt. Caur

to tie nāk labos rados un protekcijās... nāk dzīvē labāk uz priekšu... Ievērojot, ka tur meičas ir glītas, viens no zēniem izdarījis rekognoscēšanu, kā dabūt ar tām tuvākus sakarus, bet ir ticis nelabi pārprasts.

Eifrozīne, to klausīdamās, maigi sarka un bālēja...

— Vai jūs, Tautoņa kungs, mūs nevarētu iepazīstināt vēl ar citu studentu korporāciju krāsām un principiem? — viņa jautāja.

— Es redzu te in corpore tikai triju krāsu piederīgos, — Tautonis atbildēja. — Mūsu latviešu zēni atnākuši tikai reti... Tur, piemēram, vēl ir „balti”, kuri lepni uz savu dzimumu un saviem deguniem... pa lielākaļ daļai Baltijas muižnieku un aristokrātu dēļ. Tie ļoti noslēgušies savās aprindās un nēlaiž iekšā nevienu svešu. Cilvēks viņiem sākas no baltiešu barona vai vismaz eksemta. Uz mūsu zēniem tie noskatās nicīgi no augšienes, kā uz nepilntiesīgiem, caur ko viņiem ar tiem bieži vien notiek ieplēšanās... Ā, tur jau tiem rodas kontroverses ar kaimiņu korporāciju... Parlamentāri skraida šurpu un turpu...

— Ā, kas tie tur par krāsu?... — Buldura kundze uzlika degunkniebi.

— Tie ir „Konkordi”, vācieši, bet bez tautību izšķirtības... Viņu lozungs ir dzert, dzert un provocēt... Pazīstami kā lielākie alus dzērāji un kaušļi... Tie ir ļaudis, kas pieturas pie skarbās elkoņu politikas, bet drauga dēļ arī labprāt ļaujas nosisties. Kur „Konkordi” klāt, tur bez ieplēšanās neiziet...

Viņi pie sava galda nemaz nemanīja, ka latviešu valodas skaņas tos pie citiem galdiem darīja neiespējamus. Patricieši un labākās ģimēlijas saviebās... latvieši tātad revolūcionāri... Vismaz no viņu seļām bi-

ja lasāms, ka tie ļoti uzmanās un ar šo galdu negrib nākt nekādā sakarā.

Meistars bija pirmais, kas to ievēroja, un viņu nopieda nopietnas rūpes. Te var būt viens otrs no viņa akcionāriem vai akcionāru paziņām, varēja ieraudzīt, un tad viņa eksistence bija vējā... Viņš tā par visu varu gribēja būt labs tautietis... satikties ar latviešu labākām ģimenēm, bet vai tie ko izmeklēja, ka arī te valda konservatīvi ieskatī...

Te piepeši izcēlās pie studentu galda liela kņada, kas vērsa uz sevi vispārējo uzmanību.

— Ihr Knoten... — atskanēja no vienas puses.

— Ihr schlappig praeparirten Obscuranten, — no otras puses. Te arī „konkordi” ar „baltiem” gāja valā... spieķi zibēja pa gaisu... raibie deķeļi ritēja... glāzes plisa... pudeles šķindēja... gorodovoji svilpa, un zinķārīgie steidzās šurp no visām malām...

— Herrschaften, Herrschaften! — saimnieks piestēdzies, aizelsies sauca. — Ich bitte nicht ueber den Rahmen zu gehen... (Kungi, kungi... es jūs lūdzu, neejie pār robežu...)

Tā kā ne viena, ne otra puse negribēja iet pār rāmi, visi ļoti bijās no atklāta skandala, un arī policija aizmiedza vienu aci, tad arī troksnis drīz vien aprima. Tikai pāris paņēma līdzī uz restorācijas ēku, nevis lai turētu kādu nopratināšanu, bet lai nokoptu asinis no pārsistām galvām un uzliktu plāksterus. Kāds pulciņš latviešu krāsnešu pie blakus galda pa tam uzrāva savu tautu dziesmu, it kā nekas nebūtu noticis...

Pats notikums jau bija aprimis... tikai vēl atskanās no tā... arī pie mūsu galda lieta vēl tika pārrunāta.

— Patiešām nepatīkams skats, — Buldura kundze vēl atņēmās, — izglītoti jaunekļi taču tiktāl nedrīkstētu aizmirsties! Vai tie patiešām nepazītu vienprātības svarīgo nozīmi... Vieni un tie paši tautieši. Kādēļ studentu starpā šāda nesaticība, — to es gribētu zināt? ...

Meistara kundze drusku padomāja.

— Tādēļ, ka to student ueberhaupt ir ļoti krakehlisch! — viņa atbildēja.

Viesi pārtraukumu noskaloja ar gardo vīnu un drīz vien iestājās parastā omulība.

Bet tad otrs vēl briesmīgāks pārtraukums ...

— Mamma! — Eifrozīne piepeši izbijusies nobāla, rādīdama tai uz papeli. Ātri Buldura kundze uzknieba savu degunkniebi — tur līda šurp tumša ēna, — ar vien skaidrāk vakara nokrēslā iztīstījās sievietes tēls, — briesmīgi izdēdējis skelets, sirmiņiem izpūrušiem matiem, stīvām acīm. Iesarkana, nonēsāta zīda villaine tai bija noslidējusi no galvas pār pleciem, caur vaļējo kreklu varēja redzēt savītušo kaklu un krūtis, — it kā zīmēdama, viņa vēl soli kundzēm tuvojās, tad, baigi rokas izstiepusi, nelabi iekliedzās:

— Ā, — vilks, vilks! ...

Satricinošs kļiedziens, — dziesmas apklusā.

— Mans Dievs, — tā ir tā ārprātīgā! — Buldura kundze tricēdama sacīja, kniebis novēlās no deguna, atsitās pret galda stūri un glāzes saplīsa drupatu drupatās.

— Hohohohuhu! ... — ārprātīgās spilgtie smieklī to pārtrauca, — vairākas reizes šaušalīgi atbalsodamies tumšajās koku galotnēs.

Meistara kungs ar saviem liksmajiem viesiem bija

kā sastinguši akmenī. — Visā apkaimē bija iestājies nāves klusums. „Zaļi-sarkans-zelts” uzšāvās no saviem sēdekļiem, — tā bija pārdroša provokācija, par daudz pārdroša! — Izkaltušās rokas izstiepis pret pēdējiem gaismas stariem vakara sārtumā... šis šausmīgais tēls kā barga apsūdzība iztraucēja iemidzinātās sirdis, — prasīja tiesu un taisnību! Un zēni, kuŗi nule pat vilka no pilnas krūts savu tautas dziesmu, tie tagad bālām sejām uzlūkoja šo miesās tērpto tautas dziesmu, — miesas no mūsu miesas, kauls no mūsu kaula... Un jaunās sirdis sāka nemierīgi pukstēt:

— Izlaists, — izlaists, viens pants no mūsu dziesmas — izlaists pats svarīgākais pants!

Bet daudz, daudz ļaužu jutās ievainoti, aizkarti, — vesels stūris no visas omulības un jautrības bija pārtraukts...

...Senromniek, Decimus Juvenal! Vai tu esi piecēlies no sava kapa ar astro šautru pātagu asiņainas vīles šaust, lai ļaudis, kuŗi vairs nespēj nosarkt, vismaz nobāl un nodur savas acis?! Ak briesmīgais senlaiku tikumības un ierašu soģi, — apžēlojies, — kādēļ pēc krietnām vakariņām šo bada dvesmu, — ak vai, — rīt mājas ārstiem būs pilnas rokas darba! Rau, kā smaidi nomiruši, un skaistās lūpas raustās un sirdis dreb, tev acis raugoties. — Liksmība pagalam, — šalkas un pastara dienas jūtas. — — —

Prom, prom, tu šausmu tēls! Ko tu meklē šeit, tu riebigā, saķēmotā nelaime un nabadzība, kur vīns un jautras dziesmas plūst? — Prom, še nav tava vieta... Še ir cilvēki, kuŗiem sadzīves loterijā kritis laimīgais numurs... Prom, tavs vaigs nav panesams!...

— Ved viņu projām! — Eifrozīne pēc brīža izmisusi iesaucās, — projām, — sulaiņi, ko jūs stāvat!

Saimnieks atskrien aizsies, — labākajam stūrim traucējumi un nepatikšanas... Skandal!

— Kā viņ' šeit ietikus', kas viņu ielaid pa vārtiem? — viņš uzbrēca ķelneņiem. Neviens nezina atbildēt. — Verflucht! Sviež viņu laukā, — prom uz policiju!... Skandal!...

Kamēr ķelneņi, kuņi vēl līdz šim kautrējās, tagad uz saimnieka pavēli ķērās nelaimīgajai klāt un sāka viņu stundīt, tamēr caur lepnajiem viesiem spiedās šurp kāds darba vīrs, vēl jauns un zaļoksnis cilvēks, bet apģērbs tam caurs un nolāpīts, uz skaistās sejas skumjas un raizes. Lepnais pūlis noskatās uz lupatās tērpoto Apollonu, bet viņš jau no tālienes sašutis uzsauc:

— Negrūstiet viņu, — tā ir mana sieva!

Tas bija Saša Pumpurs.

Viņu ieraugot, meistars kļuva tāds jocīgs, tāds ērmots.

— Soo! — saimnieks viņu platām acīm uzlūkoja, — jūs te strādā? — Jūs man vis' geschaeft samaitā! — viņš dusmīgs piebilda.

Bet uz nelaimīgās vaiga atspīdēja tāds prieks, kā bērnam ieraugot savus vecākus.

— Maize, — ēst! — viņa pusraudus sacīja, lūkoda-mās kāri uz krāšņo kūku.

— Jā, jā, — mājās dabūsim! — viņš sagrauzts atbildēja, uzsiedams tai lakatu par jaunu uz galvu.

Arī Tautonim izlikās šie vaigi pazīstami.

— Jūsu sieva? — viņš gaņi vilka, un balss viņam vēl no uzbudinājuma tā kā lēni trīcēja. — Bet kādēļ jūs nelaimīgo palaižat tā bez uzraudzības?

— Jā, slikti gan ir, kungs, — viņš piesarcis stomījās, — es... viņa man jau no paša rīta būs nākusi pakal. — Es viņu kādreiz raidu atpakaļ, kad viņa man nāk pie darba pakal, bet šorīt es to nemanīju, nudien! Visu dienu viņa te kur dārzā būs paslēpusies, — ne ēdusi, ne dzērusi, — jo mājā jau viņu... — viņš piesarcis apstājās.

— Jūs zaļoksnis cilvēks, varat strādāt un pelnīt, — kādēļ jūs par viņu vairāk negādājat?! — avīžnieks aizkarts turpināja. — Vai jums nemaz nav krūtīs līdzjūtības?!

— Entschuldigung, meine Herrschaften, sie wird gleich fortgeschafft, — saimnieks griezās pret meistaru. — Die Kerls verdienen garnicht so schlecht, habe Heute pro Mann ziebzig Kopeken zahlen muessen, und dann noch fuer zwei Stunden extra. (Atvainojiet, mani kungi, viņu tūliņ aizgādās projām, saimnieks sacīja, griezdamies pret meistaru. Tie ķerļi (strādnieki) nemaz tik slikti nepelna. Šodien man vajadzēja tiem pat uz vīra samaksāt 70 kap. un vēl par 2 stundām īpaši.)

— Ach, was soll man da sprechen — unnuetzes, verkommenes Volk! (Ak, ko tur vēl velti runāt, nogrimusi, paklīdusi tauta!) — meistars atbildēja, ieliedams no jauna glāzes. Kaimiņu ausis to dzirdēja un viņu vaigi noskaidrojās, — pie šī galdiņa nevaldīja nemaz tik bīstami centieni, viņus tikai vajadzēja saprast. Bet to dzirdēja arī nelaimīgā vīra ausis, viņam vaigi svila un sirds vārijās. — Viņš netelca vairs ne vārda... paņēmis slimo pie rokas, tas devās pa grantēto ceļu tecīņus projām, prom no šiem ļaudīm, prom no šī gaisa...

Te arī vijoļu stīgas sēri ievaidējās, mūzika uzsāka mazurku un uz estrādes parādījās dejojāja, kura uzsāka spāniešu čūsku deju. Arvien karstāk, dedzīgāk un kaislīgāk vijoļu stīgas sāka vaidēt. — Šis sāpīgās skaņas griezās dziļi nelaimīgā vīra dvēselē. Vai viņš bija pelnījis šo smago pārmetumu? Krll, krll, krllkrll, krll, krll, krll, krll, krll — kastaņetes sitās taktī, — vai viņam nemaz nebija līdzietības krūtīs? — Jā, jā, viņš pazina gan to kungu, — atcerējās viņa skaisto runu viņa kāzās... Bet ja viņš zinātu, kā viņam tagad iet, tad viņš runātu citādi! — Šodien jau viņš gan bija nopelnījis savu kapeiku un arī drusku iedzeršanu, — bet kur ritā un paritā? — Vai atkal velti, pēc darba meklējot, nebūs nedēļas jānoklejo? — Un iedomājoties meistarū, viņam asinis saskrēja galvā un rokas savilkās dūrēs. — Plukatas, — vai viņiem vēl nebija kauna runāt no līdzietības. Šis vīrs vien bija vainīgs, ka viņš neko nevarēja darīt priekš savas Zeltenītes ārstēšanas!

Viņš taču to tikpat kā Dievu bija lūdzis, lai tam paugstina algu un maksā atkal tāpat kā citiem, — viņš jau nebija neveikls. Cerēdams uz līdzjūtību, viņš tam neko neslēpa, izklāstīja tam skaidri un gaiši savus bēdīgos apstākļus. Muļķis, — viņš nenojēdza, ka caur to meistarā acīs pavisam samaltājās. Tur, lūk, uz šo robu jau gaidīja citi, kuri tam varēja iebrūst pa desmit un vairāk rubļu, „untīgi” pārtikuši cilvēki, kuri, tikko kā no laukiem ienākuši, tā ne klimta, ne bija — un tas, ar vārdu sakot, sāka viņu ēst! Kā viņam žults vārījās, kad meistarš viņu bez vainas sunīja un lamāja, nosmēja un zākāja katru dienu visu ļaužu priekšā. Bet viņš cieta, cieta, zobus sakodis, pirmie ragi vi-

nam bija nolauzti, viņš nevarēja palikt ar nelaimīgo gluži bez maizes kumosa. — Un tomēr tas bija viņā iekodīes vēl vairāk nekā suns, tam nepietika ar vārdiem vien, tas sāka pie viņa nagus smērēt. Nu un sevi ļauties tā daudzities, to viņš nespēja, viņš sagraba tam pretim aiz dziesmas un mina to, lai velns parauj! Tas dabūja pārliecināties, ka viņš nav sapuvis, bet viņu izdzina pa vārtiem... Tai fabrikā viņš vairs nekad uz darbu nevarēja cerēt.

Sūra, karsta asara viņam uzritēja uz rokām... viņam bija tā, it kā tur degoša dzirkstele būtu uzsprāgusi. Uzskatot viņas izdēdējušo, sakumpušo stāvu, caurās, noskrandušās drēbes, izpūrušos, sirmos matus, sirds viņam sažņaudzās. Senāk viņa gāja tik „gneti” un „cīriģi” kā uz drātīm! Kādēļ šis cēlais, staltais stāvs, kurš citkārt tik laimīgi pie viņa krūts dusējis, tā sadrupis, mati bez laika nosirmojuši un uguns acīs izdzisis?! — — — Viņi bija jau sen ārā pa dārza vārtiem, vēl tikai no tālienes viņa ausīs atskanēja „klaburčūskas” apbuošanās skaņas: „krll, krll, krll, krll, krll, krrll, krrll, krrll, krrll!” — viņš sajuta it kā viņas dzeloni savā sirdī... Ieva, tāda dzīve bija tiešām par grēku un kaunu — — viņš iedrebējās, vai viņš varēja savas rokas mazgāt nevainībā?! —

Viņa zināmā sirds pret viņu sacēlās un dūsmās aizdegās... Kā tas viss tik tālu bija nonācis... kā viņš tik dziļi bija kritis? Viņš modās kā no dziļa miega... apzinājās zem riebiģa, nepanesama jūģa... zināja un sajuta it skaidri, kas ir ļauns, un tomēr laba darīt nespēja. Viņš sajūtās pret viņu tik mazs, tik nespēcīģs, viņa locīģa to kā mazu bērnu, viņš bija viņas vergģs un tomēr to ienīģa līdz sirdģs dīģenam, jo dienas viņu

nāvīgāk ienīda! — Un kaut jel viņa drusku būtu parādījusies kā cilvēks! Kādēļ tad gan nelaimīgā no viņas it kā no vilka bēga un baidījās, kādēļ atkal šodien no mājām bija izzagusies un viņam sekojusi?! Jā, kad viņš bija mājās, tad gan viņš skatījās, ka tā paēdusi, priekš viņa acīm Ieva tai arī neuzdrošinājās pāri darīt, bet mājās viņš nevarēja stāvēt, — viņam bija jāiet meklēt darbu. Un kad tas dažreiz tikai pēc dienām pārgāja, tad atrada to tik izsalkušu, ka tā vai gribēja pirkstus nokost, un uz miesām zilus plankumus. Bet Ieva tik nevainīga! Neesot viņai ne pirksta likusi klāt un pie ēdiena tai vairs neesot ne sāta, ne gausas!

Viņa tad sāka gaudot un raudāt, meta viņam priekšā, cik tā viņam laba darījusi, un jutās tā apvainota, ka gribēja viņam vai tīri acis izkasīt. Nelaimīgā mūķīte jau nemācēja neko pateikt, un sienas bija mēmas... „Tā tas vairs nevar iet uz priekšu, — tā tas vairs nevar iet!”

— Vai viņa tev ko darīja, — tevi dauzīja, Zeltēnīt? — viņš līdzcietīgi jautāja.

Viņa šos vārdus nesaprata, — galvu nokārusi, gurdieniem soļiem tā viņam vilkās līdzī... Viņš jutās vēl jo vairāk sagrauzts...

Kad viņi sasniedza pirmo vīnūzi, viņš to ievēda iekšā un nopirka tai baltmaizi.

Te bija pilns un piesmēķēts, bija sanākušas vairāk komandas kuģu ļaužu un citi vēl turēja ģielīņu (algas dališanu). Žēlām acīm viņš noskatījās, ka ikviens no partijas vīriem iebāza labu vīkšķi kabatā, — arī viņš cerēja uz kuģiem tikt, bet vēl nekā! Tie varēja

šovakar iedzert! Smagu sirdi viņš jau gribēja doties tālāk, kad kāds tam nemanot uzsita uz kamieša:

— Ā, tu igauni, labi, ka tevi satieku! Domāju visu laiku, kā tev, draudziņ, paziņošu, — vadzi, rīt nu ir šefte!

Šie vārdi darīja uz viņu burvīgu iespaidu.

— Ā, tu, Andrej, — veco zelli?! — viņa vaigs priekā iemirdzējās.

— Nu jau iet, draudziņ, par traku! — Andrejs turpināja. — Te stīmeris, tur stīmeris, — kaujies dienas un naktis! Patlaban kā vienu kastī pabeidzām, — rīt atkal uz Mīlgrāvi. Tur tev ar' iznāk, — būs tā trīs dienas un trīs naktis, — uz slīperiem, — astoņpadsmit rubļu uz vīra!

Piesarcis viņš savu draugu uzlūkoja un nezināja, ko atbildēt. Darbs, darbs! — labs darbs un laba peļņa, — par ko tas tik ilgi bija sapņojis un kā viņam tik ļoti vajadzēja. Taču vēl viens labs cilvēks pasaulē!

— Sviķis man labs draugs, — Andrejs tam vēl kļusu iečukstēja ausīs, — viņš teica: „Jā, jā, vairāk gan nevaru solīt, kā šo kuģi.” Bet kad jau, brālīt, esi tikai ticis kamandā, gan tad tev arī darbs būs arvien!

— Draugēli! — Saša beidzot sagrauba sirsnīgi viņa roku, — to es tev nekad neaizmirsīšu! Man āži vien badījās ap dūšu... Viens es gan iztiktu, bet tu jau zini, — man vajag priekš viņas...

— Zinu jau, zinu, brālīt, tev ar viņu gan grūti, — Andrejs lēni piebilda. — Ko nu sacīt darīsi, nelaieme jau ir, ka Dievs to prātīgu ir atņēmis! Nu, — nopelnīsi arī kādu kapeiku, — tikai esi rītā pie laika lejā! Vai neiedzersim kādu glāzi alus, draudziņ?!

— Man jāizsauc, rekti nevar palaist! — Saša attrauca. — Tu priekš manis esi šiverējies.

— Ko nu, trakuli! — Andrejs pārmetoši iesaucās. — Šovakar man ģieliņš un tu pirksi? — Kā tas nu izskatīsies?! Tagad mana reize, — viņš uzsvieda uz lešes kādu naudas gabalu, — un kad tevi tā, tu brālīt, nevari vis daudz tērēties!

Viņš Sašu pavisam sajauca, kurš arī labprāt būtu brammējies.

— Nu ja, — viņš stomījās, — bet daudz jau nedzersim, — es jau drusku esmu baudījis. Strādājām pēc feirabenta un nopelnījām magaričas. Ilgi nevaru kavēties, man jāved viņa uz mājām, — viņš uzlūkoja nelaimīgo, kuŗa šņākdama, lieliem kumosiem plēsa savu baltmaizi, kā jau ēdiena neredzējusi.

— Glāzīti alus, vairāk ne, — Andrejs viņu līdzcietīgi uzlūkoja. — Dosim viņai ar'!

Viņa tam kampšus izkampa sniegto glāzi no rokām un izdzēra to lieliem malkiem.

— Vai tu mani pazīsti, Zeltenīt? — viņš lēni jautāja.

Stīvi viņa to kādu brīdi uzlūkoja, tad viņas acis novērsās uz šilierēto zīda lakatu. Viņas acis iemirdzējās, liksmiem smaidiem vēriģi uzlūkodama bārkstainos stūrus, viņa allaž skaļi iesmējās. Abiem draugiem bija pilnas acis asaru, — klusu un aizkustināti tie izdzēra savu alu.

— Jāiet man ar', — Andrejs beidzot sacīja, — jāpakrīt uz acīm kādu stundiņu. Izdzersies, kad vairāk vaļas būs, rīt darbs. Jā, jā, brālīt, — būs jau labi!

Atvadījušies viņi gāja katrs uz savu malu.

Ejot uz mājām, Zeltenīte daudz spirtāk soļoja, un Sašam bija daudz vieglāk ap sirdi. Reīžu reizēm viņš

pacēla acis pret tumšo zilo debess velvi, — tur mirdzēja viena zvaigznīte, tur otra dzirkstījās, it kā iedzinādama viņa dvēselē jaunu dzīvību. Visa pasaule bija par viņa nelaimi auksta un bezjūtīga — ja daudz, tad tukši, skaļi vārdi. Bet tagad viņš bija redzējis drauga acīs asaras... Silti sajusta līdzcietība, — viņš aizmirsa visas raizes, rūpes un pārestības... darbs!... „Cik man nav bijušu draugu,” viņš nodomāja, „daudz un dažādu, — bet tagad pazīstu, kas man ir īstais draugs...”

*

*

*

Pēdīgi viņi bija sasnieguši savas mājas X ielā. Nakts bija tik silta, tik mīlīga, tās klusajā gaisā jaucās maigās un kaislīgās mūzikas skaņas tur tālumā no liksmās svētku vietas. — Un ietricināta pavasara nakts vērpās un tinās ar savu burvīgo krēslu ap visu, it kā gribēdama visu radību vilkt pie savas krūts, to lolot un glāstīt... arī vecās sašķobījušās mājas, arī viņas apkampusi, it kā noslēpumaini tām iečukstējama: „līgojiet, liksmojiet!” — Un tomēr šīs kūtrās rādījās pret viņu tik vēsas, tik atturīgas, it kā īdzīgi prātotu: „nav priekš mums!” — Tās slēpa sevī tik daudz kļusu nopūtu, vaidu un asaru, kuŗas arī ziedonis nespēja grozīt... Šie snauda miegā, nabaga ļautiņi, kuriem nebija laika baudīt viņa burvīgās nakts jaukumu, tiem vajadzēja pūtināt savus locekļus priekš nākošās dienas jūga. Savu Dievu sirdī turēdami, tie cēlās agri rītos un gāja gulēt vēlu vakaros, kāvās izmisuši par savu dzīvību, par savu pastāvību. Kaut kas baigs, kas nospiedošs viņiem rēgojās pretim nākotnē, jo dienas,

jo vairāk uzgūlās uz viņiem smagais dzīves slogs, bet kas viņus nospieda, to viņi nezināja. Pieticīgi un savam mīļajam Debesu Tēvam par katru mazāko dāvanu pateicīgi, tie ēda liesus kumosus, sapņodami, ka caur to reiz varēs ko iekrāt uz priekšdienām, un tomēr nekas neaizķērās, kaut gan maize ar katru dienu tapa cietāka un aizdars liesāks... Un tagad viņi miegā saldi sapņoja, — sapņoja, cik jauki, ka ziedonis atnācis! Nu var ko aiztaupīt, — kaut tā būtu cauru gadu... krāsnis vairs nav jākurina un bērni var staigāt basām kājām pa lauku...

Taustīdami viņi lida caur virtuvi uz istabiņu, no kuras tiem spiedās pretim smags iebraucamās vietas gaiss. Kāds cilvēks tiem tumsā rēgojās pretim, — tā bija Ieva.

— Elū! Vilku māte mājās! — viņa piecēlusies no gultas malas, iesaucās, jo tā varēja tumsā labāk redzēt, nekā viņi. — Tikpat kā ūdenī iekritusi, — skaties, kā ieņēmusi niķi, apkārt daudzīties! Un saimnieks man virsū kā negudrs, — šim nu būšot jāiet uz policiju; ak, stības, stības!

Viņa grābstījās ar roku pa galdu pēc spičkām, grībēdama aizdedzināt uguni, kamēr Zeltenīte, it labi pazīdama savas mocītājas balsi, ielīda aizkrāsnē. Drīz vien no piekūpušā, sasplaisājušā lampas cilindra dzeltena vāja gaisma meta liķa bālganu krāsu uz noplīsušajām tapētēm un pelēko, mēslaino grīdu. Cik drūma un atbaidoša šī citkārt tik maigā ligzdīņa, — to tāpat vairs nevarēja pazīt, kā Zeltenīti! Glītā kumode, skapis, jaunā kušete, izraibotais sienas pulkstenis, sniegbaltie, caurspīdīgie logu priekškarī, Vīnes krēsli un šujammašīna, — viss bija aizgājis savu ceļu. Citu tiesa

paņēmusi, citu Ieva izplakarējusi, bet no „šeftes” vēl līdz šai dienai nekas nebija iznācis! Tikai vecais galds, kurš citkārt stāvēja virtuvē, un dažī koka ķebji bija atlikuši... Vecais galds atspiedies ar savu gaudeno kāju pret sienu, un uz tā visa bagātība, — lampai blakām netīrie trauki, pa starpām sakaltušas maizes drupačas un slapji plankumi, — viss tāpat, kā viņš pie darba aizjot bija atstājis! Arī guļvietas uz krāģiem tāpat sajauktas un netaisītas, veļa melna kā zeme, un Zeltenītei aizkrāsnē tikai drūms cisu maiss... Viss tas acumirkli spēja iedvēst Sašas dvēselē atkal vecās sāpes un sašutumu...

Bālā grēfene pagrieza uguni druscīņ augstāk: samiegojušās acis vēl kā pret gaismu kaunējās.

— Kur tu viņu satrāpīji? — tā jautāja.

— Tu arī, — viņš, rīdams savas dusmas, iesāka, — tu palaid viņu savā vaļā! Kur tā tagad savu galu būtu ņēmusi, kad es viņu nebūtu saticis?!

— Vai tad es lai viņu turu piesietu? — tā atcirta, noskatīdamās ļauni uz aizkrāsnī. — Tava paša vaina, — viņa pēc kāda brīža lēnāk iebilda, — kādēļ tu ļauj viņai nonēsāt to zīda villaini?! Āre, kas ir, — es viņai to gribēju atņemt, bet viņa man iekoda... skat', rēta, — tā rādīja viņam noslēpumaini savu roku.

Saša to nelaipni atgrūda, dziļas grumbas bija savilkušās viņa pierē; viņa mazliet it kā pārsteigta un izbijusies viņu uzlūkoja, — tādu viņa to nekad vēl nebija redzējusi.

— Vai no lieka viņa tev to darīja, — tas iesaucās, — tu viņu mocīji un daudzīji! Tu neesi kā cilvēks, — tu viņu ēd kā suns. Saki, ko tu viņai darīji: pie joda?! — viņš cirta sašutis pa galdiņu, ka lampa pale-

cās uz augšu un drūmā uguns satrūkās. — Pievaldi savus nagus, es tev saku, — pievaldi!

Viņa bija nobālusi kā krīts, bet vaigu gali drīz vien sāka krāsoties.

— Ko nu, ko nu, — viņa iekaitusi nesamanīja, ko atbildēt, — ej tu ar savu veco maitu pakārties! Ved viņu uz krankenauzi!

— Uz krankenauzi, jā, — viņš idzīgi iesmējās, — bet tev jau vajadzēja naudas priekš šeftes! Kad tu toreiz ar savu šefti labāk diezin kur būtu aizgājusi!

— Ā, — tad tādu dziesmu tu sāc dziedāt! — viņa zvērojošām acīm iesaucās, ieplētusi nagus, it kā gribēdama viņam matos krist. — Saki, ko tu īsti gribi no manis, tu diedelnieks! Vai tu pats no tās naudas neēdi un nebiji? Vai tu esi ko pelnījis visu to laiku?! Savu labumu esmu visu līdz izdevusi, tev rīklē grūdusi un bijusi... tas par manu labu sirdi... paldies, mīļais Sašņ, paldies! Ja tu man nebūtu ar savu kaulu kambari uz kakla, es jau sen būtu noķērusi labu pačinku... saki... ko tu gribi no manis, tu, tu...

Viņa sāka ķērkēt it nelabi.

Viņš arī tā kā sakaunējās un skumji nodomāja: „Es taču viņu neaizrunāšu, viņa sacels visu māju kājās.”

— Runā kā mazs bērns, — viņš lēnāk iebilda, — dzīvs cilvēks taču viņa ir... Vai lai viņu zemē sitam? Jā, jā, — skāde, ka viņa nav vecs zirgs!

Aiz dūsmām lūpas viņai raustījās, krūtis nospiesti cilājās un acis mirdzēja nežēlība.

— Viņa, — viņa ir kā kāda smaga nasta uz mūsu kakla, — viņa, it kā līdz nāvei aizkarta, šņāca. — Vai Dievs viņu nevarētu pieņemt... — Viņa griezdamā zo-

bus, to šausmīgi uzlūkoja, ka viņam visa sirds nodrebēja... — Cik ilgi...

Te vārdi tai palika mēles galā, viņa izdzirda soļus un vērīgi klausījās.

Saimnieks ienāca un, ieraudzījis Zeltēnīti, iesaucās:

— Vai mājās — slava bogu! Nu vajag viņu nodot krankenauzī... Tik, tik man nebūtu bijis jāiet uz policiju! Un sievas visas kliež, ka bērņus baidot, vot, Kristīne vakar pat... Es runāju ar Smildziņu, viņš to likumu saprot, — naudu krankenauzī nemaz tūlīt nevajag maksāt, — kad ir riktīga pase, diezgan!

Ieva mēģināja atkal smaidīt, bet Sašam šis vēstījums iedūrās kā nazis sirdī. Kad pase būtu bijusi kārtībā, — sen notecējusi, galvas nauda vairāk gadu parādā!

— Kad jau jūs nu gribat, būs jāiet uz policiju, — jādabū zīme, — viņš vilcinādamies sacīja.

It nebūt viņš nebija domājis uz saimnieka vārīgo vietu.

— Nē, nē, uz policiju nē, — tas tīri nobaidījies iesaucās, — sievu bērņi paši diezgan negaģēja (palaidņi). Bļauj un nerro: vilku māte, vilku māte! Uz policiju ne!

— Mēs jau viņu sen būtu nodevuši krankenauzī, saimniek, — Ieva iejaucās valodā, — bet atkal domājām: vai tur viņai būs tas paēdiens, vai viņu tur tā apkops, kā es viņu kopju!

Saša, piesarcis līdz ausīm, uzlūkoja krāsni. Viņam likās, it kā tam sacītu: „Vai, vai, — tai Ievai nav ne grēka, ne kauna!”

— Krankenauzī jau gan būtu labāk, viņa varbūt vēl

izveseļotos, — tas stostījās. — Āre, ka tā būtu iesāku-
si to šefiti.

— Ko nu čauksti atkal! — viņa to pārtrauca. — Tā
viņš mani, saimniek, katru dienu kaŗ augšā! Bet vai
nu man vien tā iet, — paši zināt — grūti laiki! Visi
kontoristi sūdzas, kur nu vēl mēs, nabaga cilvēki!

Viņa uzmeta Sašam slepeni dusmīgu skatienu, bet
saimnieks to nemanīja.

— Jā, jā, grūti laiki, — viņš domīgs iebilda, — un
vai tad māju saimniekiem tie citādi?! Tīri jāvaid, kas
maksāšanu, nodošanu... īrniekiem pēc taisnības vaja-
dzētu trešu tiesu pielikt, — hm, hm, — jā, kā tad nu
būs, Pumpur Saša? — viņš pēdīgi sāka kasīties aiz
auss. — Tā jau nav nekāda tolka!

Saša nodūra galvu, viņš saprata it labi, ko saimnieks
gribēja. Īre nebija diezin kad maksāta, jau toreiz, kad
Zeltenīte palika slimā, bija iekrājušies laba daļa, —
un katram savs vajadzīgs!

— Tagad jau nu man nav, — kā jau redzat, peļņas
nav bijušas nekādas, — viņš stomījās.

— Jā, jā, — saimnieks sūkstījās, lūkodamies velti
apkārt pēc senākajām brangajām istabas lietām,
— bet, ja jūs man nevarat maksāt, — viņš kautrējās
to vārdu izsacīt, bet Saša jau saprata: — tad meklējiet
sev citur dzīvokli.

Ieva iegrūda viņam slepeni duņķi ribās un būtu vē-
lējusies viņu ar nagiem saknaibīt.

— Ak nu, saimniek, vai tad arī nu mums Dievs ne-
palīdzēs, — viņa iesaucās, — kad arī viņam tā pa-
švaki iet, tad es jau vēl nemetu plintī krūmos! Tas
nieks īres naudas, — ir jau vēl ļaudīm daudz lielāki
parādi, — vai neiemetīsīt drusciņ? — Viņa izvilka no

kabatas brandvīna pudeli. — Provits ar rumu piešprīcēts... taisni pēc jūsu māgas!

Saimnieka vaigs noskaidrojās, sakuldžinājis pudeli pret lampas gaismu, viņš ieņēma no tās labu malku un sniedza tad to tālāk Sašam.

— Neturiet bailes, saimniek, ka mēs neaizmaksāsim, izbēgsim. — Ieva, ieņēmusi arī savu kārtu, turpināja, — man ir zināmas labas pačinkas. Trīs vietās zināmi labi maizes galdi... ko jūs domājat, vai derētu tur pieņemt pie lielā pumpja... Tur laba noiešana?! Es jau gribēju viņu dien dot naudu uz roku, bet tad viens „skapēja” labu algas pagrabu... Trīs mucas par dienu varot izdot, simtu astoņdesmit rubļu īres... Nav dārgi?! Bet es vēl gribu labi apskatīties, naudu izsviest un pieņemt jau var ātri. — Nemiet vēl vienu malciņu! — Jā, jā, mīļais saimniek, lai nu arī mums tagad iet drusku pagrūti, bet kuņģam gan šinīs laikos iet diezīn kā? Āre, Misene sauc un brēc, nevarot nepavisam saprast, kā pie tagadējās peļņas bērniem uzdot uz kauliem kādu lupatu... Un mana vecene vaid vien, ka nenākot vairs nekādas palīdzības... Neesot vairs nepavisam labu kungu!

— Jā, jā, nav, nav nepavisam labu kungu, — saimnieks piebalsoja, — tie paliek arvien nabagāki. Un kad kungi paliek nabagi, kur tad lai to naudu ņem? — Biedā, — tīrais posts!

Beidzot, kad brandvīna pudele bija tukša, viņš aizgāja, īres parādu vairs nemaz nepleminējis.

Ieva gaidīja, kamēr viņa soļi noskanēja sēts vidū, tad pārmetoši iesaucās:

— No tevis jau šeftsmanis nav nepavisam! Tas tev viņam bija jāsaka, jā?! Tu gribēji, lai mūs vēl no dzī-

vokļa izsviež, jā?! Ak tu vientiesītis! Tev ne tikdaudz nav prāta, kā vistas kājā gaļas!

Apzinādamies savu vainu, viņš klusēja un noskaitīja viņai savu dienas peļņu.

— Ritā man vajag būt Milgrāvī, — viņš sacīja, — es nebūšu vairākas dienas mājās. Bet tā kā tu nu viņai nedari pāri... Tu, liekas, viņu dauzi un nedod viņai ēst... Ak, kā tas man var erroties!

Viņa aizkarta nopūtās.

— Kam tādas te nu vēl uz pasaules vajadzētu, — vai tad man būtu tas jāklausās. Viņa šlamā cauras dienas vienā šlamāšanā... nav ne sāta, ne jēgas. Ak tu Dievs, ak tu Dievs, — vai tu nevarētu viņu pieņemt... vai tu nevarētu viņu pieņemt?!

Viņam acis bija pilnas asaru.

— Vai tu vari nomirt, kad tava stunda nav pienākusi? — viņš aizkustināts sacīja. — Vai zini, Iev, — tiklīdz dabūšu pirmo naudu par stīmeri, es viņu nodošu ārstēšanā... Tici man, es to ilgāk nevaru savā sirdī panest... Iedomājies viņas briesmīgās mokas! Un ja Dievs palīdz un viņa izveseļojas... dod, dod, Iev, viņai tagad paēst, — tikdaudz jau es vēl nopelnu! Viņa man bijusi tik laba, — to mana māte man nav darījusi, — balss viņam aizrāvās, aizklājis vaigu rokām, viņš atkrita uz savas gultas malas.

Ieva sadrebējās, it kā būtu dabūjusi kādu dūrienu, acis savādi iemirdzējās un cieti sakniebtās lūpas paraustījās. Tad piepeši viņas vaigā vairs nebija nevienas asins lāsītes, viņa sausi iesmējās:

— Man tur virtuvē tauki, — jāsataisa —

Viņš neatbildēja, vilka nost savus kamzņus un taisījās iet gulēt.

— Hahaha, — viņa vēl dīvaini, it kā iztraucēta pamējās, — viņai nav ne sāta, ne jēgas, — vilcinādamās paņēma lampu un izgāja virtuvē.

Pēc ilga, liela laika durvis atkal pavērās, viņa tajās parādījās, vienā rokā lampu, otrā apsmērētu maizes nuciņu. Drūma uguns atkal apspīdēja istabiņu, — vēl spocīgāk, vēl ķēmīgāk, un kā pārakmeņota viņa bālu seju noraudzījās uz Sašas gultu. Elpas vilcieni bija smagi un dziļi. Tad uz viņas vaiga parādījās velnišķīgs smaids. — Viņš guļ, — tā pie sevis čukstēja, — labi arī tā...

Lēni uz pirkstu galiem viņa pielīda pie Zeltenītes gultas. Uguns gaisma sērīgi izlējās te pār skrandām, lupatām, pār cilvēka drupām, bet viņai lūpas savilkās jo ciešāk... jo ciešāk. Arī nelaimīgā bija piesnauzusi, bet par ko gan viņa sapņoja? — Veča, ņem maizi! — viņa tai piegrūda cieti pie sāniem.

Slimā izbijusies uzšāvās sēdus, stīvi un kā sasalusi lūkojās viņai vaigā un lēni iekunkstējās.

— Neblauj! — Ieva nikni iešņācās, — še maize!

Viņas vaigs noskaidrojās un priekā ietrīcējās: kāri viņa tai izrāva maizi no rokām, — nokoda kumosu, aizrāvās, noklepojās un koda atkal...

Nopurinājusies Ieva steidzās no viņas nost, nolika tikko lampu galdiņam blakus, it kā viņu kāds būtu triecis... „Viņa izveseļosies...” tā uztraukta smagi elpoja, izpūta uguni un iekrita savā gultā.

Visa istabiņa bija pieplūdusi stipru kairinošu fosfora smaku, slimā allaž aizrāvās, iešķaudījās, tad lūpas svepšķinājās atkal tik kāri, tik kāri... „Beidzamā maltīte,” viņa sarāvās un saduka... viņa izveseļosies...

jau apēsts... kā kādu smagu darbu pastrādājusi, Zeltēnīte vēl tikai pūta...

Nu viņa varēja gulēt, — viss labi... bet, ai, kādas savādas bailes... kādas svešas, nepazītas jūtas, — kapu zvani, miroņu dziesmas, priekš acīm vienmēr zārks, balts zārks!... Nemierīgi viņa svaidījās no vieniem sāniem uz otriem, — citādi nevarēja... viņš teica, to nodot ārstēšanā... tā izveselosies... ā, viņai vajadzēja pastiegties... tagad tā izveselosies...

Beidzot tā pati nemaz nemanīdama jau kopš laba laika bija atspiedusies uz rokas un ziņkārīgi klausījās uz kaktu. Nekas dzirdams... tā atjēdzās, — vai viss būtu velti? — Notriektā zvērišķība viņas krūtīs atkal pilnās liesmās uzliesmoja — ā, velti? Vajadzēja vairāk pielikt... jeb vai viņa jau būtu?...

Ies palūkoties! Izcēlusies, pirkstu galiem taustīdamās, viņa nolīda līdz aizkrāsnei. Tā elpoja mierīgi un kārtīgi — viņa aptaustīja lēni ar roku... krūtīs vēl silti pukstēja!... Ā, — šilierētais zīda lakats — apsiets ap krūtīm! „Tagad to dabūšu,” viņa velnišķīgi nosmīnēja, „kāršu licēja teica, ka tikai tādēļ... ka šis lakats, viņš... un kad man tas, viņa manis pēc var dzīvot... Žigli, žigli, — jāmēģina tikai mezgls atraisīt no pakrūtes...”

Tad piepeši stīvi, kaulaini pirksti sagraba viņas rokas. — Ā, vilks! — slimā raustīdamās izgrūda caur zobiem šausmīgu bailu kliedzienu, bet vārdi tai nomira uz lūpām. Viņa nelabi iekrācās. Kā bulta, bālā grēfene atsprāga no viņas gultas, sirds sastinga, šausmīgi... Kā viņas rīkle savādi karkšķēja... Kā viņas ķermenis spārdījās un raustījās... Tā bija nāves cīņa!

„Saša!” viņa gribēja kliegt, to modināt, bet kakls

tai bija kā aizžņaugts un auksti baiļu sviedri plūda pa matu galiem. Dži, dži, žiži! — ārā ugunīgas čūskas ložņāja pa gaisu, šņākdamas un svilpodamas, tās uzskrēja līdz zvaigznēm, krākdamas un un sprāgdamas pārplīsa, šķaidīja un sēja mirdzošas ugunis, izspļāva vienu pēc otras... Ceļi viņai drebēja, — Valpurga sūtīja šurp savus vēstnešus... karš uzvarēts...

It kā piesalusi, viņa netika ne no vietas, kamēr torņa pulkstenis nosita divpadsmit drūmus, nomērotus sītienu. Dobjie, baigie krācieņi tur aizkrāsne... viņai bija tā, it kā pats nelabais jau būtu iekēries tai pakausī... Ugunīgās čūskas deķa traki priekš viņas acīm, it kā visi elles gari par viņas darbu priecātos...

Viņa iekrita atkal savā gultā, satina cieši jo cieši savu galvu. Bet ugunīgās čūskas lida aiz apsega, dzēla sirdī, tinās ap kaklu un ložņāja ap galvu...

Arvien lēnāk tur kaktā, arvien mierīgāk!... Pēdīgi it kā no tāluma atskanēja jauka mūzika un maiga ziedoņa dziesma:

„Der Mai ist gekommen,
Die Baeume schlagen aus,
Da bleibe, wer Lust hat,
Mit Sorgen zu Haus'...”

(Maijs ir atnācis,
Kokiem pumpuri raisās;
Lai paliek, kam patīk,
Ar rūpēm mājā.)

Un beidzot viss klusu...

„Tās naktis noturējies no naktssalnām, un pārmaiņus tās dienas nolijis silts, audzelīgs lietutiņš, — skat', kas šogad iznāks par pavasari!” tā Saša nodomāja svētdienas rītā, kad tas pēc pabeigta darba steidzās mājā no Mīlgrāvja. Un patiešām, — no paša rīta jau tik silts, — saule bija iedegusies trakā, kaislīgā skūpstā pret zemi un ziedonis atklāja savu kundzību. Pirms nedaudz dienām, pa raganu nakti, dārza koki bija tikko savas lapas pavēruši, bet tagad — pār koku stumbriem bija pārstiepta bieza, zaļa samta sega, virs tās saules stari un debess dzidrais, vizuļojošais gaiss, zem tā tumša, vēsa ēna. Pie apakšas zāle caur to izskatījās vēl tumšāka, vēl zaļāka — un skat', cik liela tā jau izaugusi! Paretam arī saules stari izlauzās caur koku lapām, to skūpstīja un glāstīja — tur mirdzēja sudrabotas asaru lāses, tās bija prieka asaras. Un cik jauka, kairinoša smarža, — kāri un dziļi viņš vairākreiz ievilka elpu! Zaļā sega, lūk, bija izraibota baltiem līliju audiem un raibiem rakstiem. Rodlapes kastanijas bija nokārušās baltām svecītēm, tikpat kā Ziemsvētku eglītes... ik zariņa, ik lapiņas... un vidus šķira, — ievas, pīlādzes un cerines, baltas, zilas, raibas, it kā spēkodamās smaržodamas un gaisu smacēdamas, centās iegūt ievēribu un ikkatra pirmā ar savu balvu aizsniegt un spirdzināt viņa krūtis. Smaidīdams viņš pie sevis nodomāja: „Te es viņdien strādāju.”

Pašlaik baznīcas zvani iezvanīja svētdienu, viņojošā gaisā saukšus saukdami: „Miers... miers...” Viņš

pavērsa acis uz otru pusi, kur viņa priekšā pavērās zilā Daugava, gandrīz rāma kā dīķis, mazliet grumbulainiem vilnīšiem, pa kuriem no tālienes sīciņas un maziņas, tikko saredzamas laiviņas ligojās šurpu un turpu. Tur vidū uz ploštiem laivinieks, salmu būdas priekšā nosēdies, vilka sēru meldiņu, kas izklausījās no tālienes kā bišu dūkšana. Vai viņš domāja dzimtenē pie savas sievas un bērniem? „Miers... miers...” pulksteņu skaņas turpināja, bet mazie tvaikonīši, it kā ausis aizbāzuši, izspļāva pa skursteņiem melnus dūmu mākoņus, stenēdami un it kā pēdējos spēkus saņemdami steidzās ar koku partijām gan uz augšu, gan uz leju. Krākdams un elsdams, vilciens skrēja pa dzelzs tiltu, tā ka dzelžu margas nozibēja vien. Turpretim tur pāri zaļā meža malā, starp balti nosētiem augļu dārziem, pacēlās augsti, balti fabriku skursteņi, taisni un slaidi kā sveces, stāvēja glūži mierīgi ar melniem nokūpējušiem galiem un likās mēmi atbildot: „Ir jau miers.” Un abās malās milzu tvaikoņi nolikušies kūtri uz reidu, viņiem piebalsoja, koku prāmji tiem blakām stāvēja mierā, kaut arī lādiņš tik skaists un patikams, mirdzēja no tālienes kā pienā mazgāts. Runeri baudīja šodien svētdienas mieru...

„Miers,” viņš arī savā sirdī piebalsoja, „jā, kad uz kuģiem strādā, tad arī var... tā pavisam cita lieta!” Apzinīgi viņš pataustīja paprāvo naudas vīkšķi kabatā, — par trim dienām un trim naktīm bez patēriņa un iedzeršanas vēl piecpadsmit rubļu, — tie viņam bija kabatā. Jā, kad tā var nopelnīt!... Bet tas arī bija garš rāviens, par traku, — un tīri bez miega; cik tur dabūja pakrist, tā bija maza lieta! Acīs bija manāms tāds gurdenums, tās vērās tīri vai ciet — un tomēr ce-

rības un apzinības pilnas spīgoļoja: „Cik maksā Rīga!?”

Viņa domas bija tikpat jaukas un gaišas kā šīs dienas daba, — ai, ko viņš visu neizdomājās! Nu reiz viņš varēja gādāt par savu Zeltenīti, un viņš cerēja, — cerēja visu, kas tam patika... Arī toreiz ārsts sacīja, ka palīdzēs un palīdzēja, un tā arī tagad varēja līdzēt. Ārstu gudrība un izveicība, — kad tikai nauda, ko samaksāt! Un tās viņam tagad bija un būs arvien, darbs viņam bija piesolīts arī uz priekšu... Par naudu viņam vairs nebija ko bēdāt!...

Cik jauki viņam iztēlojās gara acu priekšā tā diena, kad viņa atkal pārnāks no slimnīcas, garīgi un miesīgi atspirgusi, vesela un gudra kā katrs cilvēks! Viņu pārņēma tāds pat prieks un tādas pat jūtas, kā reiz bērībā, kad viņš bija nosapņojis — viņa māmuliņa bija pārnākusi no kapiem... Jā, jā, arī viņa tanī dienā viņam pacelsies tikpat kā no kapiem. Bet nu arī pavisam cita dzīve, ne vairs raīžu, ne rūpju... viņš, gods Dievam, maizi var nopelnīt — un lai viņa dzīvo!

Sasniedzot pilsētu, rati, nejēdzīgi dārdot pa akmeņiem, viņu no šī sapņa iztraucēja. Viņš piepeši nosarka, — viņam bija tā, it kā Ieva, negantu seju būtu nostājusies viņam priekšā un, roku pacēlusi, draudētu: „Tad es tev taisni pa ļocku!” Asinis viņam dzīslās sāka straujāk tecēt un dzirkstīties, krūtīs pamodās pārmetumi, sašutums un īgnums. Ak, kā viņš būtu šo nepanesamo jūgu nokratījis! — „Bet lai viņa nedomā...” Tam rokas savilkās dūrēs. Viņš nebija vairs tas, kas agrāk, viņš bija vīrs, kas ko nopelnīja, — ja tā viņam metīs ko priekšā, viņš atdos tai viņas — bet viņu tas vairs neklausīs... Nē, nē, tam jātop citādi...

Un it kā gribēdams viņai spītēt, tas iegāja tuvākajā

maiznīcā un piepirka priekš slimās pilnu drāniņu smalkās maizes... Kā viņa, to sagaidot mājās, priecāsies... jā, jā, tagad viņš par to citādi gādās un rūpēsies...

Ielas nāca arvien šaurākas un saule starp mājām spieda arvien karstāk, viņš slaucīja reižu reizēm sviedrus, bet, lūk, — turpat jau arī bija mājas. Viņam iesī-tās nāsīs tik garda, kairinoša cepeša smarža, un viņš jau varēja sadzirdēt, ka Misiņš ar sievām turēja rīta pātarus. „Ko šie tik jaukā rītā velk tik bēdīgu dziesmu?” viņš nodomāja. „Vai tā nav tā meldija: Cilvēkam kā zālei klājas?...”

Neviļus viņš paskatījās uz zemi un ievēroja, ka uz ielas bija nokaisīts ceļš ar zaļām skujām un baltām zāgu skaidām, tās iegriezās viņu sētā. Viņam kļuva tā ērmoti ap dūšu, nedrošiem soļiem viņš tuvojās vārtiem, kurus viņa draugs Ješkus un saimnieks pušķoja ar meijām.

Piegājis tiem klāt, viņš tos ar lielām acīm uzlūkoja. Ješkum bija ap acīm zili plankumi, vaļgs noskumis un raudulīgs. Kādu brīdi tie abi mēmi saskatījās, tad tas iesāka:

— Viņa tev bija laba sieva, tādu reti atradīs! Redzi, brālīt, kā man iet, — viņš sāpīgi rādīja uz saviem zīlumiem, — mans velns man vakar atkal izgāza logus! Un tā es domāju: „Tu, Ješka, aizej uz mežu un pārnes priekš viņas kādu zaļu zaru... parādi tu viņai to godu uz viņas pēdējo ceļu... jā... viena laba sieva reiz bijusi mūsu guberņā...” — viņa balss aizrāvās.

Sašam bija šie vārdi nesaprotami un miklaini, un tomēr viņš baidījās ko tuvāk iztaujāt, sirds sāka viņam pukstēt tik ātri, tik steidzīgi!

— Jā, brāl, — saimnieks skumji pakratīja galvu, — viņa bija labs cilvēks... jei bogu, labs cilvēks!

— Skaties, kādu viņa izpelnījies goda laiciņu, — Ješka saņēmies atkal turpināja, — saulīte rit pa zemes virsu! Brāl, vai pērn savā kāzu dienā viņa domāja, ka jau tik ātri, — ak ja — Dieva norātai tai savas mūža pēdējās dienas bija jānodzīvo tumsībā... Bet mēs ikviens esam grēcīgs cilvēks... tas mums var notikt ikvienam!...

Saša gan gribēja izrādīties stīprs, viņš tikai sēri smaidīja, bet sirds viņam žņaudzās ciet un sāpīgi pukstēja: „Par vēlu, par vēlu, — to vajadzēja ātrāk, ātrāk...” Viņš vairs no savas vietas nekustējās. Piestiprinājuši pēdējos zarus, vārtu pušķotāji, pagājuši gabaliņu nost, vēlreiz vērīgi aplūkoja savu darbu.

— Būs labi, — Ješka beidzot sacīja, — lai nu viņa arī brauc cauri! Iešu uzgērbties... še, brālīt, tas ir tavs cirvis, tu iedams to vari aiznest uz istabu!

Saša to tikai pa ausu galiem dzirdēja, sāpīgi smaidīdams viņš paņēma cirvja kātu rokās un vilkās gurdeņiem soļiem pa nokaisīto ceļu uz savu dzīvokli. Viņam iešāvās prātā: „Ar baltām smiltīm ceļu kais’, ar zaļām skujiņām!...”

Pie vaļējām durvīm nonākušam, viņam no istabiņas bēdīgās dziesmas skaņas plūda ar vālu pretim, viņš iekļuva tādā pārsteidzošā, apreibinošā gaisā. Smaidi no viņa sejas nozuda, — tālāk viņš netika. Notriekts un pārsteigts viņš atspiedās pie durvju stenderes, vienā rokā cirvi, otrā smalkmaizes sainīti...

Istabiņa gluži pārvērtusies, gultas visas iznestas ārā un tur pret sānu sienu uz balti aplātiem ķeblišiem balts, nekrāsots zārks — vienādā krāsā ar tagad izbēr-

to istabiņas grīdu! Katrā pusē tam dega divas palmu sveces baltiem izrobotiem papīriem izpušķotos misiņa lukturos. Arī vecais galds, pie kura Misiņš ar sievām dziedāja, bija svētsvinīgi ar baltu autu apklāts, — citādi istabiņa izrādījās tik tukša, tik liela, — un lēna vēsmiņa ieplūda pa vajējo logu, viļņoja līdz ar drūmajām, elēgiskajām skaņām ārā pa durvīm. Iekustinātas un aizrautas sveču liesmas šaudījās, sūtīdamas uz leju karstas asaru strāvas, bet viņa acis bija kļuvušas sausas, viņam tas viss izlikās kā smags, grūts sapnis!...

— Ak, brālīt, tu nu esi mājās! — Misene viņam aiz muguras iesaucās. Viņa bija redzējusi to nākam un viņam uz pēdām sekojusi. — Kādās bēdās mēs bijām, kad tikai tu nu pārnāktu! — Jā, viņai nu nekaif vairs it ne nieka!

Viņš neatbildēja un arī neprata atbildēt. Stīvi lūko-damies uz gulētāju, tas nesamanīdams pasniedza mā-sai pārnesto kukuli.

— Vai, — viņa gandrīz priecīgi iesaucās, — kas par smuku maizīti! Viņai to nesi... nevajadzēja... esam maizīti paši pacepuši, — jā... Viņai vairs nav vaja-dzīgs, būs maniēm bērniņiem! — viņa asaru pilnām acīm iesaucās, vienu pladīņu pārlauzusi un garšojot no tā pa kumosam nokozdama. — Āre, Ieviņ, tu arī te, kas par smuku maizīti!...

Viņš ātri paskatījās sāpus. Ieva, matus glīti uzspraudusi un piesārtusi, stāvēja viņam blakām. It kā no tās būtu sabijies, viņam cirvis izkrita no rokām. Viņa pie-sārta vēl vairāk un nobāla, tad, acis nodūrusi, sāka knibināties ap sava baltā priekšauta stūrīem.

— Brālīt, ko viņa, meitēns, mums skrējusi un biju-si, — Misene raudulīgu balsi trauca tālāk. — Viņu rī-

tu, visi jūs izgājuši, ienākšu iekšā paprasīt no Ievas šķērītes, atradu viņu gultā stīvu un sasalušu!... — Viņa slaucīja ar priekšautu asaras no acīm. — Es tā pārbijos, ka man visas kājas trīcēja — pavisam palieku apmulsusi... nezinu, ko iesākt, ko darīt... Pasaucu ļaudis, nodziedājām dziesmu, nomazgājām, apģērbām. Kristīne gāja meklēt tevi. Izgājusi, cilvēks, visus kuģu kuģus, kā ne, tā ne, nekur sadzīt, nekur sadabūt! Un laiks silts, ilgi virs zemes nevar turēt, saimnieks tūlīt: jāglabā, jāglabā, ka neuznāk policija! Domāju, ko nu iesākšu, ko nu darišu, rads taču esmu! — Te pārnāca Ievēns, tikpat kā no Dieva sūtīts, uzmeklēju nelaiķes biedrības grāmatīņu, prom pie Smildziņa, un tas izgādāja to naudu... Palīdzēja man izmeklēt zārku, nopirkt kreklu, apstellēju likratus un izņēmēju, palīdzēja man maizīti sacept un citu visu iztaisīt... Kā viens savējs, kā viens savējs!...

Viņš sadrūvējās, kāds no sveču galiem pie zārka bija līdz beidzamam nodedzis un uguns liesma patlaban taisījās sagrābt izroboto papīrīti...

— Dievs lai mielo viņas dvēseli, ka tā bija pratusi, kamēr pelnīja, samaksāt par biedrību! — Misene turpināja. — It kā paredzējama! Ko mēs būtu šinī tukšajā laikā iesākuši, bet nu varam viņu paglabāt bez bēdām... Raudzīts un būts ir visa kā diezgan, bet cik jau tās naudas iznāca, tik arī izdevu, — tu zini, brālīt, priekš sevis es nekā negribu paturēt!

Viņa ceļi sāka ļodzīties, viņš tikko vēl varēja uz kājām turēties.

— Nekādā ziņā nevarējām ilgāk kavēt, Saša, — Ieva tādā skalā balsī iesaucās, — un pats tu solījies, ka šodien būsi mājās... Nu nebēdājies... nebēdājies...

Dziesma apklusā, aizšķīruši grāmatas, vāķētāji piecēlās.

— Iev, Iev! — viņš žēlabu sagrauzts iesaucās, — jūsu viņu būtu pabāzuši zem zemes bez manis!... — Viņa seja sāpīgi savilkās un miesas raustījās kā krampjos.

— Brālīt, nebēdājies, nebēdājies! — Misene viņu apkampusi mierināja, — nebēdājies. — Un aizrauta viņa pati sāka raudāt.

— Ko nu, Pumpur, ko nu! — Kristīne trauca viņas vietā. — Noslauki labāk prieka asaras, ka Dievs viņu atsvabinājis. Viņai bija grūts mūžs, āre, kā jau Misiņš teic, ka Dieva vārdā stāv. Es esmu radiem, kaimiņiem par apsmieklu jau kļuvis, priekš visiem maziem bērniņiem, še guļu kā sapuvis.

— Bet tagad, mīļo švāģer, viņa ir tur Abrahama klēpī, — Misiņš to pārtrauca. — Viņas dvēsele mēlojas tur pie tā debesu galda, kur spīd tās eljes sveces! Kā brūte, baltās drānās, lilje rokās! Tur viņa mūs sagaidīs, kad mēs no šīs bēdu un asaru ielejas turp nonāksim, — viņš svinīgi nopūtās.

— Ak, kaut jel, ak, kaut jel, — viņa balss raustījās, — es vēlreiz būtu dzirdējis viņas balsi un redzējis viņas vaigu. — Mēmām sāpēm Saša uzlūkoja kailo, balto zārku. — Mana Zeltenīte... mana Zeltenīte, — viņš izmīsušā žēlumā sabruka uz ceļiem un aizklāja vaigu rokām.

Istabiņā iestājās svēts klusums, vairāk nedzirdēja, kā viņa sāpīgo šņukstēšanu. Arī sievas noslaucīja pa asarai, nodomādamas: „Tā jau ir, katram žēl savējā.” Kristīne spieda Misenei roku un čukstēja:

— Viņa bija izpalīdzīgs cilvēks, to es mūžam neaizmirsīšu, ka viņa man manās kāzās izpalīdzēja, — un Misene tāpat atbildēja:

— Taisnība, māsiņ, mana Mildiņa valkā viņas doto kleitīņu vēl šodien.

Tikai Ieva bija nobālusi kā krits; rokas savilkusi cieti dūrēs, lūpas tai raustījās; smagi elsājot un it kā pēc elpas cīnoties, viņas acis šaudīja uz zārku naida un skaudības ugunus...

Pēc kāda brīža Saša saņēmies uzcēlās un sacīja:

— Nocelsim drusku zārka vāku, mīļo švāģer, gribu atdot viņai ardievas!

Viņš mēģināja aizdabūt pirkstus aiz vāka, bet velti, tas necēlās, kaut arī viņam vai visi nagi atlupa, un tāpat Misiņš nopūlējās velti otrā galā. Ieva minstinājās, it kā viņa būtu uzkāpusi uz karstu dzelzi.

— Ko nu niekus redzēsīt no mirona, vai nav muļķīši, hahaha! — viņa drudžaini iesmējās. — Tik silts laiks, ko gan rēķināt! Lai stāv, Misiņ! — viņa gandrīz dusmīgi uzkliedza.

— Jā, būs gan veltīgi, mīļo švāģer, — tas tagad domīgs apstājās, — tapīņas sabriedušas, silts laiks, jā!

Bet Sašas vaigā bija lasāma stingrība.

— Es gribu viņu redzēt! — viņš cieti apņēmies iesaucās, sadusmots, ka atlauzis nagus. Ā, tur bija viņa cirvis, viņš iegrūda asmeni šķirbā, un vāks krakšķēdams pacēlās. Ceļš brīvs, viņi to nocēla zārkam blakus pie zemes...

Istabiņā varēja tagad manīt smacīgo karbola un liķa dvesmu, sievas aizspieda degunus. Viņa Zeltenīte, cik nu vairs no viņas bija to atlieku tur zārka dibenā?... Šillierēts zīda lakats, viņas dārgākā manta, pārklāts tai pār acīm, un izdilušās rokas, tikpat kā divi sakal-tuši žagari, krustām saliktas turēja mīļo balvu cieši

pie sirds piespiestu! Viņam metās baigi ap sirdi, viņš neuzdrošinājās aiz šī apsega paskatīties, it kā bīdāmie pazīstamās sejas vietā ko briesmīgu ieraudzīt... Lēni viņš to atsedza... nē... nebija nekas briesmīgs... tikai sejas krāsa meln-zaļi-dzeltena... kā rokās apvijāts vasks. Ģimis maziņš un izdilis, lielle vērduņi uz acīm to gandrīz gluži aizsedza, deguns spics un iekritis, bet ap lūpām... ap lūpām tāds savāds, šausmīgs vaibsts. Tās bija saviebušās it kā uz kādu izbaļļu kļedzienu... Viņam it kā kas sāpīgs iedūrās sirdī, tas iedomājās, ka vēl nav noskaitījis tēvreizi... Visapkārt kapa klusums, viņa lūpas klusu čukstēja, bet vārdi jaucās un maisījās, viņš nevarēja pabeigt lūgšanu...

Arī Ieva pacēla pēdīgi acis uz augšu, tās izmisušas uzliesmoja un vaigi sāka kvēlot.

— Misen, tu esi traka! — viņa piepeši pārtrauca svēto klusumu. — Tādu labu drēbju gabalu jūs viņai esat uzseguši uz krūtīm!

Ātri viņa sakampa lakatam aiz stūra un gribēja to mironim noraut.

— Vai! — sievas iebrēcās, vērduņi činkstēdami nokrita zārkā, vaļējām, stīvām acīm liķis pacēlās uz augšu, bet sastingušie stilbi turēja lakatu cieti!... Viņa atlaida stūri un palika pie zārka stāvot it kā sasalusi, nedrīkstēja vairs uzlūkot liķi, nedrīkstēja arī uz Sašu paskatīties...

— Lai stāv! — viņa acis ugunīgi iemirdzējās. — To es viņai pērn dāvāju pa Annām un šogad... — viņa balss aizrāvās, viņš maniņa, ka Ieva pie šiem vārdiem satrūkās... Ak, briesmīgas aizdomas pamodās viņa sirdi! Bet viņa saņēmas, kādu brīdi viņi saskatījās kā nāvīgi ienaidnieki, tad viņa nopurinājās:

— Vē, cik nejauki, te var apskurbt dūša! — Viņa aizgriezās no zārka un izsteidzās laukā, pie durvīm vēl sadrūvēdamās, it kā tai kāds būtu triecis pa pakausi.

Caururbjoši un pētoši viņš tai nolūkojās pakaj: „Vai viņa, vai viņa — vai viņa varēja būt tik briesmīga?!” Tagad viņa krūtīs žēlumam piebiedrojās saltas bailes un dusmas, viņa elpas vilcieni atskanēja dziļi un sāpīgi. Tad tā viņai būtu vajadzējis beigties! Viņš uzse-
dza atkal tai lakatu, aizsprauda to rūpīgi un gādīgi gar viņas galvu, it kā gribēdams caur to izlabot visu, kas tai pāri darīts, bet viņa to vairs nemanīja... Tā bija auksta un bezjūtīga!

— Mēs visi esam mirstīgi un iznīcīgi cilvēki! — Misiņš nopūtās, kad zārkam vāks bija atkal uzcelts. — Tā mēs pavadīsim cits citu uz kapa kalniņu!

— Tā mēs visi aiziesim! — sievas, atžilbušas no pirmītējām bailēm, piebalsoja un atstāja cita pēc citas istabiņu.

— Jā, jā, mīlo švāgar, — Saša spieda Misiņam roku, un viņa acis bija mitras, — es tev pateicos, un patei-
cos tev ar', mīlā māsa! Jūs esat viņai parādījuši pēdē-
jo godu, bet vienas lietas vēl trūkst! Ja viņa būtu dzīvojusi, mēs būtu iztikuši. Šī nauda bija priekš viņas domāta, — viņš izvilka savu naudas vīkšķi, — ta-
gad viņai vairs nevajag cita — pušķosim mēs viņas ka-
pu ar puķēm un kroņiem! Jā, mīlais švāgar, esi tik labs, — raugi apgādāt, noliksim mēs uz viņas kapa vainagus.

Misiņš tīri apmulsā un viņa piesārtusi nodomāja: „Tādu lielu naudas gabalu!” — Vai tu nenāksi uz bērņu mielastu, brālīt? — viņa jautāja.

Viņš bēdīgi atmeta ar roku:

— Lai, lai, cik nu vairs ilgi! Man vēl jāapgērbjas

savās goda drēbēs, drīz viņa brauks uz kapa kalniņu...
Ej, mīlo švāgar, ej... steidzies!

— Lūkošu! — Misiņš paņēma cepuri un devās pa durvīm laukā. Māsa vēl ko gribēja viņam sacīt, te sē-tā iebrauca ormanis. Izņēmējs bija atbraucis, viņa stei-dzās pretim viņu sagaidīt.

Viņš dzirdēja, ka tā viņu lūdza pie bērņu galda.

— Man vajag satikt to vīru, — tas aizbildinājās,
— man vajag drusciņ izzināt tos apstākļus. Ko būs
man jums sacīt, ko būs man sludināt?!

— No viņa jūs, kungs, nekā neizdabūsit, — tā at-vainojās, — viņš nobēdājies pie galda! To jau dabūsit dzirdēt no cilvēkiem, nāciet vien, iebaudiet! Viņa bija kopjama kā mazs bērns, jūs zināt, cik tas grūti, ja... — Vairāk viņš nedzirdēja.

Nu viņu vairs neviens netraucēja, tikai paretam tur no bērņu mielasta kāda šķīvja, karotes vai dakšiņas ska-ņa aizsniedza viņa ausis un nesaprotami vārdi. Drīz viņš bija pārgērbies, bet atstāt savu Zeltenīti vienu viņam nebija iespējams. Viņš aizdedza jaunas sveces, viņš nevarēja novērst acis no kailā zārka. Lāgu lā-giem viņu sagrāba neapraktāmas skumjas un žēla-bas: „Es viņu vairs nekad neredzēšu!” Tad atkal kāda iekšķīga balss tam iečukstēja: „Viņa nav, viņa nav mirusi dabīgā nāvē!” Un viņš uzlēca kājās, it kā to kāds būtu ar pātagu trencis... „Nē, nē, tas nevarēja būt, Ieva gan bija ļauna, bet tik briesmīga viņa neva-rēja būt?!” Un nomocīts no šaubām, viņš, it kā palīga meklēdams, lūkojās uz viņas zārku... Kas to lai pa-saka? Viņa, rau', gulēja mēma un auksta! — — Ak, kaut jel viņš pats pēdējā brīdī būtu bijis klāt, slēdzis viņas acis uz beidzamo dusu, varbūt... varbūt, ka

viņš vēl no tās būtu dzirdējis kādu prātīgu vārdu...

Tā lielais laiks bija aiztecējis, liķu rati atbraukuši, bērū viesi pamieļoti. Viņš nemaz nemanīja, ka tie atkal visi pie viņa saradās, visi, vīri, sievas un bērni. Arī vainagi bija pārnesti, reibinoša puķu smarža izplatījās istabīnā, katram Misenes bērnam bija rokās kronis. Arī Ievai, Misenei un Kristīnei. Sašam iespieda rokās pašu krāšņāko, kuŗā starp citām puķēm smaržoja vijolītes un neaizmirstules... Un tad viņi dziedāja: „Mājās, mājās steigsimies”... Šīs liegās skaņas darīja labu viņa dvēselei un viņu apmierināja. Viņam likās, it kā sveču gaisma svēti trīcēdama viņam mirkšķinātu: „Veci svārki beigušies, karstā saulē piekūst kājas...” Viņa Zeltēnīte steidzās mājās... mājās...

Un beidzot izņēmējs gaudulīgā balsī iesāka runu:

— Tā sieva, kas te gul, ir četrdesmit seši gadi veca, un kad tā saldi aizmīga, tad tie eņģeļi paņēma viņas dvēseli uz saviem spārnjiem un aiznesa viņu tur debesu augstībā! Cik viņa mīļi ar savu vīru dzīvoja laulībā, kā divi balodīši, un tā kristīgā žēlsirdīgā māsa, viņas draudzene, cik gādīgi un rūpīgi tā viņu kopusi, un tas kristīgs švāgars un tā kristīga švēģerīene, un tagad raud pēc viņas žēlas asaras. Jūs dziļi apbēdinātie, tu dziļi apbēdinātais vīrs, tu dziļi noskumusī kristīgā draudzene, tu dziļi apbēdinātais švāgars un švēģerīene, neraudiet, neraudiet...

Saša izbrīnījies klausījās it kā uz kādu svešu, nedzirdētu stāstu. Visapkārt šņukstēšana, jo sievas domāja: „Cilvēki lūdz tevi bērēs, kā nu būsi ciets kā akmens...” Tikai viņš vairs nevarēja raudāt... sirds un acis viņam dega karsti kā ugunis. „Jūs dziļi apbēdinātie,” viņam dunēja ausīs tālāk, „jūs dziļi apbēdi-

nātie, neraudiet, un kad jūs nomirsit, tad arī tie eņģeļi jūsu dvēseles aiznesīs tur debesu augstībā, kad jūs saldi aizmigsit kā viņa, un jūsu acis mīļi aizspiedīs tāpat kā viņai tā kristīgā žēlsirdīgā draudzene, kas raud tagad pēc viņas žēlas asaras...”

Ieva lieliski iekaukurojās. It kā dabūjis kādu triecienu, Saša piepeši satrūkās un sakampa savu galvu, un viņa sirds iztrūcināta sacīja: „Meli, meli, — viņas gals bija briesmīgs!” Un aiz sašutuma viņa miesa sāka raustīties tikpat kā krampjos. Viņam izlikās visa šī šņukstēšana viltīga un riebīga, viņš visus šos bēduļus būtu vēlējies gabalos saplosīt! „Jūs dziļi apbēdinātie... dziļi apbēdinātie...” šie briesmīgie āmura sitieni dimdēja joprojām pa viņa galvu...

Tad beidzot ienāca četri drūmi vīri melnos mēteļos un cepurēs, iznesa zārku un guldīja to liķa ratos. Arī viņi izlikās noskumuši un bēdīgi, un zirgi bēdīgi un drūmi pakratīja galvas ar melnajām cepurītēm un pušķiem, un asaras... visapkārt asaras... Viss tas Sašam izlikās kā rūgts izsmiekls. Nogurušiem soļiem viņš vilkās pakal zārkam caur goda vārtiem. Lēnai vēsmaiņai caur meļjām šalcot, lapiņas drebēdamas trīcēja, riteņi pacēlās šad un tad uz akmeņiem: „kra, kra!” Un kāda balss viņa sirdī nemitīgi čukstēja: „Meli... meli... meli!...”

*

*

*

Viņa nu bija pabāzta apakš zemes. Bēres noturētas, — paēsts, padzerts, tamlīdz arī bērnieku žēlabas un asaras apklusušas un tie izklīduši katrs uz savu malu. Jau dažam labam nelaiķe bija izgājusi gluži no atmi-

ņas, un pat Misenei, „kristīgai švēģerienei”, neatlika tagad laika par viņu domāt. Tai bija jāsavāc bagātīgās bērū atliekas.

Kristīne viņai pie šī darba bija gaužām palīdzīga, bet viņa to nemaz nebūtu gribējusi; viņa labprāt viena pati būtu iztikusi. Izteiks un izrunās atkal: „Misenei atlika no dzīrēm tik un tik, tā jau nu gan var ar to elpi pavadīt dažū labu dienu!” — Un kas tad viņai nu taču te liels atlika? — Sasmalstīti trauciņi, drusciņ cepeša mērces un apskrubināti kauliņi! Pārrunādama ar Kristīni par šīs dienas dzīrēm, viņa to tai reižu reizēm atgādināja.

Cik viņai patiesībā atlika un kas viņai bija sāņus nolikts, tā bija viņas darīšana, un Saša vēl ne vārda nebija runājis par to: kur tas ir? Cik naudas izdevi? Cik pavisam izgāja? Cik barības atlika? Viņai gan atbilde bija gatava, sarēķināts, ka viss iznāk pareizi: izņēmējam pieci rubļi, par kapu tik, par zārku tik un tik, un tik par dzērieniem, un tik un tik priekš maizes, ēdieniem un cita kā — un kas te ir atlicis, to jau nu tu pats redzi! Bet viņš tev par to neliekas ne zinot. Viņa jutās pavisam laimīga, dzīvo kā pati ar savu mantu! Viņš pat no visa tā ne lāga neuzkoda, tikai vienu pusstopu šnabja, to viņš bija paņēmis līdz uz savu istabiņu... Dūša metoties pavisam salkana!

Arī Ievai no tā vairs ne prātā! Tā bija tagad tāda, it kā viņu kāds ar adatām badītu, it kā tā bez laika gribētu gaisā uzskriet. — Tai citas domas, citas būšanas galvā, — abas sievas prātoja, jo kādēļ tad viņa tā durvis svaidīja, skrēja iekšā un ārā un nevarēja nekur mierā nostāt. Drīz viņa ar visu makti gribēja tām ko teikt, viņai bija kas uz sirds, bet tad atkal nekā...

— Diezin, ko nu Saša tagad apņems? — Kristīne izgudrēm iesāka. — Jauns zaļoksnis cilvēks, bez precēšanās jau gan nepaliks! Vienai jau nu tas numurs būs... — Viņa zīmīgi paskatījās uz Ievu, vai tā ko dzird.

Misene to saprata un smaidīdama piebilda:

— Daudz labāk apņemt pazīstamu nekā svešu. Un vai gan nelaiķe bija viegli kopjama...

It kā Ievai kāds ar ilēnu būtu iedūris, tā saslējās un izskrēja ārā.

Un tomēr tas bija runāts viņai tīri no sirds! Tas lakats, — kaut jel viņa to kādā veidā būtu varējusi rokās dabūt! Viņa ar nepacietīgu ilgošanos bija gaidījusi, kamēr to pabāž apakš zemes, bet nu viss velti!... Arī lakats līdzī aprakts... „Viņš grib no manis atraisīties... viņš bēg no manis kā no nelabā,” viņa smagi elsāja. To iedomājoties, viņai uznāca tādas dusmas, ka viņa to būtu vēlējusies ar nagiem saknaibīt! — Kāršu licējas pravietojušs: „Ja viņa nevar dabūt šo dāvanu, ko viņš no visas sirds devis, tad viņš to atstās.” Tas viņu biedēja un mocīja visu dienu. Remdēdamās viņa bija dažu labu čarku iemetusi un pie sevis noņēmusies: „Pagaidi, puisīt, gan es tev tavu galvu samazgāšu... lai tikai ļaudis nošķiras...”

Tagad ļaudis jau sen bija nošķirušies, viņš atradās viens pats savā istabiņā, un tomēr viņa tam nedrīkstēja tuvoties. Reizes trīs viņa jau bija notikusi līdz dzīvokļa durvīm, bet tad it kā kāda baiga vēsma gaidītu pretim — viņu pārņēma salti drebuļi... viņai nebija iespējams tikt pār šo sliekšni! Te arī tagad viņa tikai caur šķirbu palūkojusies, devās atpakaļ pie savām draudzenēm...

Un viņš — viņš sēdēja viens pats pie krāsns uz so-

la un sapņoja vaļējām acīm. Aiztrūkušie asaru avoti bija atdarījušies — tās bija mitras un mīkstas. Ai, kā viņš bija aiz baigām šaubām un žēlām skumjām novārdzis, un tomēr spilgta pavasara saule lauzās pa neaizsargāto logu istabiņā, it kā apgrūtinādama viņu ar uzbāzīgiem jautājumiem: „Kā tas bija? Kā tas notika? Kā tas būs?” Pie tam vēl miegs mācās virsū kā nelabais... Tad allaž, kad tam sirds gribēja vai pušu sprāgt, tas izvilka no kabatas pudeli un ieņēma pa klundzienam...

Cik tukša un sveša viņam tagad izrādījās istabiņa, cik kaila un nejēdzīga visa apkārtne! Rau, cik skaisti tur pērn loga priekšā ziedēja rozes un ģeorgīnes — un šogad? Tikai nātras un nezāles vairs siltajā saulgozī... Un tas liksmais vakars tur ārā aiz puķēm, — viņš to nekad neaizmirsīs, cik krāšņi tur dega ugunīgie burti transparentā: „Augstu laimi Zeltenītei!” un viņa sirds pukstēja un priecājās par savu darbu! Un tad viņa beidzot pabāza savu galviņu caur logu un smaidīdama aicināja: „Lūdzu, mani kungi!” Mūzikanti rāva vaļā, ko vien jaudāja... cik jauki tad šīs skaņas atskanēja viņa ausīs. Ak, jā, senāk viņš jau ļoti mīlēja mūziku! Rau, tur kaktā uz plaukta viņa harmonikas, tās tagad gluži noputējušas... bet cik reizes viņš uz tām nebija uzsپēlējis jautru reinlenderu. To viņa ļoti mīlēja — un it kā viņa krūtīs būtu nejauši ieskanējusies atmiņas stīga, viņš uzsāka klusu caur zobiem pazīstamo meldiju: „trallalā, lalalā, lālālā — trā — lalalalā... Tā izdzisa ar smagu, nospiestu nopūtu. Lūk, viņas tēls nostājās tik dzīvi viņa gara acu priekšā, viņa... ar savu mīļoto skatienu, kad tā lika savu roku uz viņa kamiesi un siltā balsī sacīja: „Darīsim tā,

Sašņ, un darīsim tā...” Jā, viņa tam bija ļoti mīla, tie bija laimīgi brīži... un varbūt... kad tā būtu izvesēlojusies, viss būtu griezies atpakaļ, bet tagad? Viņš sāpīgi pakratīja galvu — viss bijis un izbijis... Tur viņa palika zem dzeltenās smilšu kopas... Ak, kaut jel viņš varētu remdēties — un „klu, klu”, — pudele viņu atkal mierināja...

Tikai viņa un viņa tam domās un prātā, bet acis tik grūtas, tik smagas kā svina pielietas. Viņš pavisam aizmirsis, ka vairāk nakšu nav gulējis. Arvien zemāk un zemāk galva noslīd uz krūtīm, plakstieni tiecas viens pēc otra un beidzot salīp... Un tomēr viņš it skaidri redz viņas zārku, tur viņā malā pie sienas — un, ak laime!... viņa ceļas augšām... Kādā apskaidrotā vaigā... baltās drēbēs... lilija rokā — sirds viņam nostāj pukstēt... Viņa tam tuvojas... aizkaņ mīkstī ar savu roku viņa kamiesi un saka: „Sašņ, mīļais, nedzer, nedzer vairs! Topi atkal par kārtīgu cilvēku!” Viņš lēni satrūkstas, paveļ acis... bet viņas nav vairs! Sērīga stīga viņa sirdī trūkdama sāpīgi noskanēja... viņa tepat kā bijusi, viņš to tik dzīvi bija redzējis... viņas mīlie vārdi vēl tik silti, tik maigi skanēja viņas ausīs!... Bēdīgi viņa acis, apstulbinātas no spilgtās saules, lūkojās apkārt istabiņā... viņas nav vairs... Tās sāk jo mītrāk rasot, sirds metas jo mīksta...

Kāds pie āra durvīm, — klau, viņa nāk... soļi... apdomīgi un lēni viņa tuvojas... jau nograb klinķis, durvis atveras, bet viņu aizkaņ kā kāda auksta roka — Ieva! Viņa pa pusei ļauni, pa pusei nedroši viņu uzlūko, viņš nevar šo skatienu paciest un aizmiedz acis.

— Andrejs atsūtījis ziņu, — viņa dzestri un druscīņ

raustoši iesāka, — rīt agri lai tu esot Milgrāvi! Esot pienācis atkal viens liels stīmeris.

Viņš neatbildēja, šī ziņa viņam tagad nedarija nekāda prieka. Viņš skatījās sāņus, — acīs tikai vienmūļgais mitrais mirdzums...

— Kādēļ tad tu arvien tāds nolaidies, hahaha? — viņa skaļi iesmējās. — Atbildi taču! — viņa sapīka, kad tas arvien vēl klusēja.

— Tu vēl to jautā, Iev? — viņš sagrauzts atbildēja, bīdamies atkal viņas varu. — Rau', skaties tur pa logu, — agrāk tur ziedēja rozes, bet tagad zeļ tikai nātras!...

Piespiesti smaidīdama viņa arī tuvojās logam un it kā nesamanīdama, ko darīt, arī pa to paskatījās, bet tūdaļ saskaitās. Cik spilgti vēl saule apspīdēja viņas tuklo, zilgano seju, sarkanos matus un ļauno skatienu... Patlaban viņš ko tik jauku, tik eņģelim līdzīgu redzējis, ka palūkojoties uz viņu, tam dūša saplaka un tam it negribot bija jāieņem no pudeles.

— Un par to tu pinkšķi, hahaha, ļedeks tāds, — viņa ļauni iesmējās. — Tev drīzāk nāktos noslaucīt prieka asaras. Tagad pavisam cita šefte! Vai zini, šodien man par tevi visu dienu kauns... parunāsim kādu vārdu prātīgi! Ko tu rēķini, — viņa iesāka drusku mīlīgāk, tam soli tuvodamās, — vai mums nebūtu jāiet pie mācītāja? Tā dzīvot uz priekšu, tur nav nekāda tolka! — Tas ir, man jau ar' nav nekāda note, es tikai tev to pasaku. Man jāzina, kur es palieku... vai nu tu mani ņem, vai arī es eju atpakaļ pie Rumauša. — Pētoši viņa to uzlūkoja, viņas vaigā nebija ne asins lāses.

Kāds smags akmens uzvēlās viņam uz krūtīm, viņas aicinājums tam izklausījās kā nāves spriedums.

— Es viņu satīku, — viņa smagi dvesdama turpināja, — viņš ir atkal uz ciņa; uzņēmis alus pagrabu. Tur var arī citādi pašeftēties, ooh, — Rumaussis ir tagad vīrs! Viņš man pie rokas krizdams lūdza, lai es ejot pie viņa atpakaļ... jā, bet tu jau, brālīt, arī esi brīvs no šīs smagās nastas... labi, ka viņa aizgāja.

— Labi, ka viņa aizgāja?! — tas sāpīgi iesaucās. — Ak, kaut viņa vēl dzīvotu! Iev, ja kāds man dāvātu tūkstoš rubļus, un kāds būtu, kas būtu varējis atdot viņai dzīvību, tad zini, par to es visus tos būtu atdevis. Bet tagad lai tavi tūkstoš rubļi sadegtu zilās ugunīs, — viņa balss aizrāvās.

Ieva sadrebējās, krūtīs viņai sāka smagāk cilāties un vaigi atkal sārtoties. Viņa stāvēja tikpat kā uz oglēm un raudzīja smaidīt.

— Kā nu tu rēķini... bet man vajag zināt.

Viņš ilgi to uzlūkoja un beidzot it kā atvieglots iesaucās:

— Iev, lai Dievs tev palīdz! Es negribu vairs tavai laimei ceļā stāties, labāk arī tā... Tu zini, viņu es nekad nevarēšu aizmirst... — viņš nokāra galvu. — Ej, Iev, ej — lai Dievs tev palīdz...

Viņas lūpas lēni paraustījās, tā uz tādu atbildi jau bija sagatavojusies, un tomēr tik ļoti jutās pārsteigta, ka izkrita no savas lomas un piktī iesaucās:

— Ātri gribēji!... Jā, jā, zinu... tagad esmu savu... izdarījusi... tev manis vairs nevajag! Skaties tik, klisteris! Bija man to zināt, ka tu tāds žūļiks!...

Viņš smagi nopūtās.

— Tā tev bija gluma mēle: mana Ieviņ, mana Ieviņ, — viņa iekaitusi šņāca tālāk. — Tad es tev biju gan labāka nekā šī vecā pastala. Bet nu jau tu esi

no viņas brīvs!... Ko nu, nu jau es manam Sašīnam par sliktu... jā, jā, neliedzies... tu gribi jauniem skuķiem pakaļ skriet!... Tptū, tu, nelieti... man tevis nevajag... es tev, tādām karmančikam, ne virsū nesplauju! Bet bija man to zināt, ka tu tāds žuļiks!

— Iev, Iev, — viņš līdz nāvei aizkarts iesaucās, — apdomā jel, ko tu tagad no savas mutēs!... Jauniem skuķiem!... Mēs jau viņu tikai šodien pabāzām zem zemes... vai tu nemaz neesi cilvēks?!

Viņa atjēdzās un it kā notriekta caur zobiem norūca:

— Es jau to zināju... paredzēju... — Kādu brīdi viņa smagi elsādama cīnījās pēc elpas. — Kādēļ tu gribi mani atstāt?! — Viņa, lūdzoši acis pacēlusi, tam kādus soļus tuvojās. — Saša, vai tu esi dusmīgs, ka es Rumausi pieminēju? Kas man Rumausis pret tevi? Kas man simts Rumaušu pret tevi?! — Un viņas acis kaislīgi iemirdzējās. — Saša, es no tevis neatstāšos! — viņa izmisusi iekliedzās, tā kā viņš izbiedēts uzlēca kājās. — Dari, ko tu gribi, neatstāšos, neatstāšos! — Nevarēdama vairs valdīties, viņa gribēja tam gāzties gar kaklu.

— Nost... nost! — viņš izbijies tai turēja rokas pretim. Šis izmisušais kliedziens viņam atgādināja nelaiktes sāpīgos vaibstus; viņš nodūra galvu, bīdamies viņai acis paskatīties. Viņa smagi un žēli iešņukstējās. Viņam tomēr tā bija jāuzlūko. Viņas acis mirdzēja divas smagas asaru lāses... Tās pavairoja viņa mokas! Viņš ienāda viņu, ienāda līdz dvēseles dziļumiem, un tomēr, redzot viņu tik sagrauztu, viņa sirdī tika it piepeši aizkarta kāda vārīga stīga. Viņš vēlējās, kaut zeme atdarītos zem viņa kājām un viņš nogrimtu dziļi, dziļi dibenā...

— Ej, Ieviņ, ej — Dieva vārdā, ej! Lai mūsu ceļi šķirti... viņa mūsu dēļ daudz cietusi... ej, lūdzama. Lai viņai kapā būtu miers. — Viņš aizrauts mēmi to uzlūkoja.

It kā zvērīks dusmu vilnis būtu pārskrējis caur viņas dzīslām, viņas ķermenis noraustījās, seja pārvērtās atkal cieta un nežēlīga.

— Ao, — tad tāds tu man esi?! — viņas acis nāvīgi iezvērojās. — Tu sāksi man pātarus skaitīt. — Viņa piecirta kāju pie zemes. — Nē, nē, nē, un tūkstošreiz nē... tad man velti priekš tevis būtu bijis vajadzīgs savas špickas atmērcēt... viņai iegrūst pie tauku maizes indevi... Manis dēļ, lai viņa tad vēl desmit gadu būtu cīkstējusi... Tu varēji pats šo grēku uz savu dvēseli ņemt... saproti...

Pudele izkrita viņam no rokām un saplīsa smalkās druskās. Viņš saduka un uzklausījās šos vārdus it kā apmulsis un apdullināts.

— Iev, tas nevar būt... runā, runā... — viņš to sagrāba ciet aiz rokas. — Tu viņu būtu... nevar būt... runā, runā...

Trīcēdams un drebēdams viņš raustīja un purināja to tik cieti un kļiedza tik savādi, ka viņai tapa neomulīgi ap sirdi. Viņa noprata, ka tas nav pa jokam.

— Netaisi figūras! — viņa dzestri iesaucās, iešaudama tam pa „locku”. Viņai izdevās no viņa izļodzīties. — Nāc tikai man klāt, — viņa, iebēgusi kaktā, grasīdama tam draudēja ar roku uz jaunu spērienu.

Bet kas tas?... „kraks”, aizšaujamais durvīm priekšā... ko viņš nodomājis?! Ū, viņa palika kā sasalusi, — tādu viņa to vēl nekad nebija redzējusi... Kā viņa pieres dzīslas bija uzpampušas un acis šausmīgi spī-

dēja... Nekā laba neparedzējama, viņa sagraba rokās ķebli ko atgaināties un nelabi iekliedzās:

— Vai, Dieviņ, glābiet... vai!...

— Tu velna bāba! — viņa balss atskanēja kā pārko-
na dārdēšana. — Diezgan tu mani esi aiz deguna va-
zājusi, tagad tu mani vairs neapmānīsi... teic taisni-
bu... izteic... es tevi nožņaugšu!...

— Vai Dieviņ, slepkava, vai, vai, ļaudis... vai! —
viņa trīcējama kļiedza tālāk. Varēja dzirdēt ārā ātri
durvis sviežam un soļus skriešus rībam...

Viņa sirdī kas spilgti noskanēja, it kā važas, kas
viņu saistīja, činkstēdamas satrūktu gabalu gabalos...
bet viņš jau tikai igni iesmējās. Viņš sajuta atkal sa-
vas rokas svabadas, asinis durstoši viņa dzīslās dzirk-
stījās, viss, ko viņa tam un nelaiķei pāri darījusi, viss
apraktais atkal krūtīs pamodās... atmaksas brīdis pie-
nācis... — Tavs Dieviņš tev vairs nevar līdzēt, — tev
jāmirst. — Kā iekaitināts zvērs viņš gāzās tai virsū,

Iesākās cīņa uz dzīvību un nāvi... viņa bija izvei-
cīga kā kaķe, un gluma kā glodena. Viņš netika tai
ne klāt. Visiem spēkiem pēc palīga kliegdamā, tā ar
savu ķebli neprasiņa, kur viņam acis, kur galva...
vaigs viņai vairs nebija dabīgā krāsā, un acis lasāmas
nāves bailes. Jau virtuvē liela kņada... bērni raudā-
ja, sievas vaimanāja, lūdzās: — Sašīn, mīlais... pui-
sīt, brālīt... nedari viņai neko... nedari... mēs tevi
lūdzam... — Jau viņam galvā vairāk caurumu, krum-
šļi nodauzīti jēli, viņš juta, ka tam karstas strāvas ri-
tēja pār vaigiem, tad piepeši arī kņadā atskanēja
saimnieka sašutusī balss:

— Saša, netolkni! Lauž vajā, lauž vajā to durvju,
vīri, ko nu stāv! — Durvis cilājās engēs... ilgi tās

vairs nespēs turēties pretī stiprajiem grūdieniem. Sirds viņam tricēja, ka arī tagad viņa varētu izbēgt sodam. Asinskāre tam mirdzēja acīs, šausmīgi viņš grieza zobus, zeme viņam dega tikpat kā uz ugunīm, viņu nožņaut... nogalināt...

Te uzreiz pār viņa lūpām pārvēlās gaviļu sauciens, it kā mežonim, kuņš uzgājis vārīgo vietu, kā savu ienaidnieku samaitāt. Viņa acis pamanīja tur stūrī savu cirvi... nākošā acumirkļi tas šņākdams viņa rokās gaisā nozibēja...

— Vai... — Ieva vēl tikai paguva stipri iebrekties un saļima... asmens bija pāršķēlis viņas galvas kausu vidū pušu...

Tai pašā acumirkļi durvis izsprāga no eņģēm un kaucošais pūlis sagruva istabiņā. Piepeši nāves klušums... neviens vairs nemācēja vārda izteikt. Pašā spilgtajā saulgozī bālā grēfene gulēja izstiepusies uz grīdas. Viņas vaigu vairs nevarēja pazīt, tas bija noplūdis asinīm... spilgtās krāsās biezum biezas tās virta no šķēluma, kā no kāda apakšzemes avota... sūcās tālāk uz matu galiem... no tiem, viņas ķermenim raustoties, lielas sarkanas lodes pilēja uz grīdu...

Saša sašļucis un notriekts bija atspiedies pie krāsns. Viņam nācās grūti uz kājām nostāvēt.

— Slepka! — Kristīne, pacēlusi dūres, dobji iebrečās. Asiņainais cirvis izkrita no viņa rokām un noklīvkstēja smagi uz grīdas...

— Vai, vai! — Misene raustījās tikpat kā krampjos un kliegdama tiecās ar rokām pēc viņa, bet viņas vīrs to turēja ciet. Arī citas sievas sāka drebēdamas kliegt un vaimanāt un saimnieks notriekts noņurdēja:

— Vot šķandal... mana māja... policija...

Tāpat kā citiem A. Deglava darbiem, arī šim piemīt ievērojama kultūrvēsturiska nozīme, jo tanī teicami dokumentēts īpašs laikmets ar tā notikumiem.

Grāmatas cena:

ASV un Kanadā — \$ 5.—

Anglijā — 32/—

Austrālijā — \$ 4.—

Vācijā — DM 15.—

TILTA APGĀDS

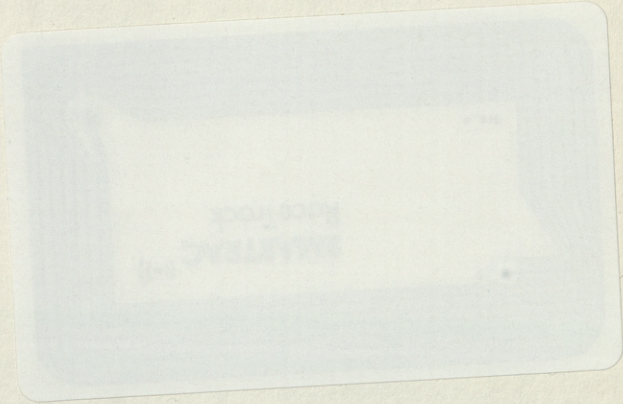

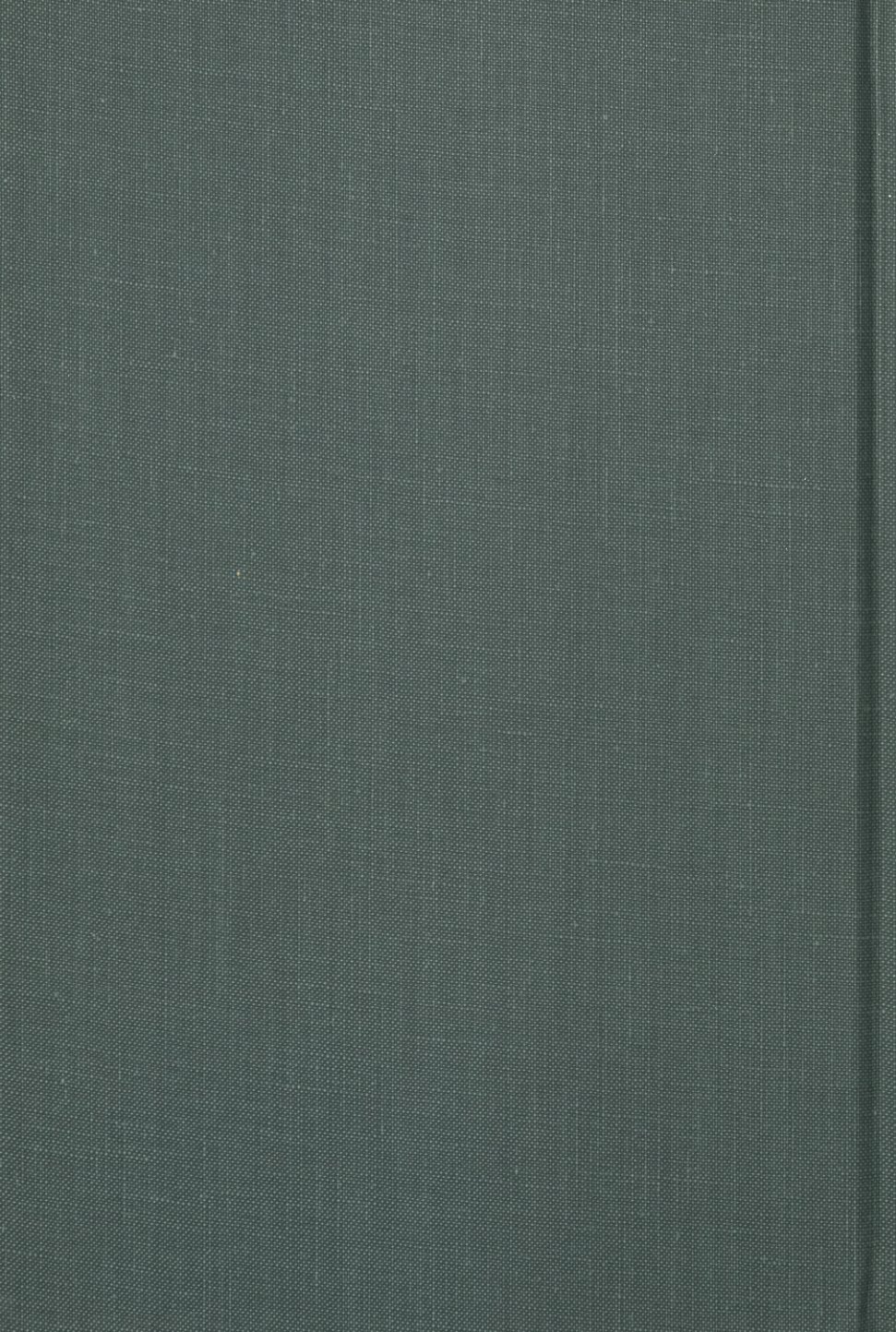
27.-

LATVIJAS NACIONĀLA BIBLIOTEKA

0304029110

ZELTENITE

TILTS

Ojāra Jēgena vāks

ZELTENĪTE

300